

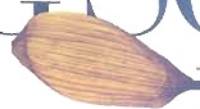
TRÌNH CÔNG SƠN

Thư tình
gửi một người

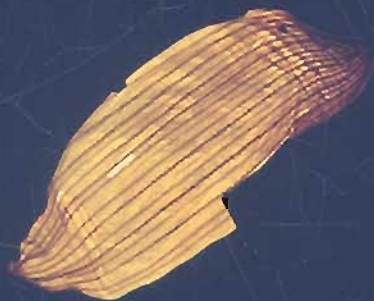

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

TRÌNH CÔNG SƠN

Thư tình
gửi một người

TRÌNH CÔNG SƠN

Thư tình
gửi một người

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Hãy kể rất thật cho anh nghe về tình
yêu của mình.

Anh,

Trinherson

LỜI THƯA

*"Vân tiếng đại hồ cầm rất trầm
đêm cuối năm, đường 18
thêm ly rượu đỏ, quán Toulouse-Lautrec
nhớ bạn mười năm xa
nhớ đêm Đơn Dương thức khuya viết thư
gởi về Hương Dương
tôi vẽ thêm ảnh nền
những ngọn nến âm u trên rừng khuya
gió hú, và Sơn ơi mười năm về đâu..."*

Bài thơ của họa sĩ Đinh Cường gửi về từ Virginia vào những ngày cuối năm, khi ở quê nhà đang chuẩn bị cho kỷ niệm mười năm ngày mất nhạc sĩ Trịnh Công Sơn - người bạn thân thiết nhất của anh. Những lời thơ thấm đẫm kỷ niệm, nhắc nhớ một thời trai trẻ ở Blao, Đon Duong, Đà Lạt với những đêm Trịnh Công Sơn “thức khuya viết thư gửi về Hương Dương” trong ánh sáng bạch lập, khi mà miên cao nguyên sương mù “hoa mặt trời đang nở vàng cho Ánh”.

Và niềm vui, hạnh phúc thật đơn sơ của người nhạc sĩ những tháng năm ấy là lúc anh nhận được thư. “Như một phép lạ thật màu nhiệm, bức thư Anh đến ngay lúc này ném anh về một đỉnh cao ở đó, anh bàng hoàng nghe loài chim la hét. Anh xúc động như vừa tìm lại được một vẻ kỳ bí nào đã đánh mất...”; “Nếu đời sống này còn cho anh có Anh dài lâu thì anh nghĩ rằng đó đã là hạnh phúc của đời sống mình rồi. Một thứ hạnh phúc quý giá nhất của con người và anh còn muốn đòi hỏi gì hơn”.

Ánh hay Hương Dương là một.

Là cô gái Huế chủ nhân của những bức thư được in trong tập sách này, là người đã gìn giữ những lá thư ấy suốt gần nửa thế kỷ sau biết bao biến động. Những bức thư ỉ dầy thương yêu và nhuộm màu quá khứ dài lâu, nay được chị ủy quyền cho gia đình nhạc sĩ Trịnh Công Sơn công bố nhân kỷ niệm mười năm ngày tác giả những trang thư ấy ra đi mãi mãi.

Tua tập sách là **Thư tình gửi một người** nhưng có lẽ những lá thư này không chỉ bày tỏ tình yêu thương vô hạn dành cho một người con gái mà còn là biểu tượng vĩnh hằng của tình yêu. Mặt khác, những dòng thư gửi Ánh - Hương Dương còn giúp giải mã rất nhiều ca từ và ca khúc của Trịnh Công Sơn, những bài hát đến hôm nay vẫn sống mãi trong lòng người yêu âm nhạc của anh - như những lá thư trong tập sách này vẫn sống mãi sau bao dâu bể cuộc đời.

“Ngày nào mình còn có nhau xin cho dài lâu...”.

Trân trọng cảm ơn chị Ngô Vũ Dao Ánh đã cho phép gia đình chúng tôi được xuất bản **Thư tình gửi một người** vào dịp kỷ niệm “Mười năm nhớ Trịnh Công Sơn”.

Trịnh Vinh Trinh

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tập *Thư tình gửi một người* của Nhà xuất bản Trẻ ra mắt nhân kỷ niệm mười năm ngày nhạc sĩ Trịnh Công Sơn từ trần (1/4/2001 - 1/4/2011); đầu sách này cũng ở trong số các ấn phẩm đặc biệt ra đời trong tháng kỷ niệm 30 năm ngày thành lập Nhà xuất bản Trẻ (1981 – 2011).

Thông qua những lá thư của nhạc sĩ Trịnh Công Sơn gửi cô gái Huế có tên Ngô Vũ Dao Ánh, người đọc không chỉ tìm thấy vẻ đẹp kỳ diệu của một tình yêu huyền nhiệm mà còn hiểu được những lo âu, dằn vặt triền miên của nhạc sĩ về kiếp người, về lòng tin và những điều tốt đẹp đang bị mai một dần trong cõi nhân gian. Bên cạnh gia tài đồ sộ về âm nhạc của Trịnh Công Sơn, đây có thể được xem là một áng văn chương thật ấn tượng trong đời hoạt động nghệ thuật của ông.

Tập *Thư tình gửi một người* này được thực hiện với hai loại ấn bản: thông thường và đặc biệt.

Trong những lá thư, có khá nhiều từ tiếng Pháp cũng như có nhiều trích dẫn cần được chuyển sang Việt ngữ hoặc chú giải; công việc tam dịch nghĩa và chú giải có thể chưa hoàn toàn chính xác với những gì nhạc sĩ Trịnh Công Sơn muốn nói trong thư. Rất mong được bạn đọc góp ý để nếu ấn phẩm tái bản trong tương lai sẽ hoàn chỉnh hơn.

Nhà Xuất Bản Trẻ

2.9

1964

Blaos, 2/9/1964

Dao Ánh thân mến,

Con mơ kéo anh trở dậy vào lúc 3 giờ sáng.

Bây giờ đồi núi Blaos còn đêm mù sương và im lìm ngủ. Anh thấp nền trắng viết thư cho Ánh và trùm chân quanh mình. Miền cao nguyên này lạnh suốt ngày.

Ánh ơi,

Anh hơi lạ lùng là suốt những ngày lên đây anh thường nằm mơ có Ánh. Có Ánh rất yên lành qua những con đường xa lạ của một mùa Hè đã qua mà phượng vẫn còn đỏ ngời. Hình như trời vừa qua một cơn bão lụt nên con đường có vẻ xơ xác. Ánh mặc áo nâu, tóc mềm như mây có cả chiếc nơ màu nâu nhạt cài lên rất huyền hoặc. Anh còn nhớ là suốt con đường đi đó không khí bỗng ấm áp vô cùng. Anh đã trở dậy trong sự trống vắng dai dẳng ở đây.

Đáng lẽ kỳ này anh vào dạy nhạc ở Sư phạm Quy Nhơn⁽¹⁾ nhưng Cường và Cung⁽²⁾ bảo anh nên thử liêu lên nằm ở miền Cao nguyên một lần xem sao. Ở đây mà chờ ngày vào Thủ Đức⁽³⁾. Thế cũng xong Ánh ạ. Có điều anh không ngờ là vùng đất này buồn đến thế. Những ngày đầu anh lên đây anh ngỡ là mình vừa mang một bản án treo đầy về một hoang đảo.

(1) Trường Sư phạm Quy Nhơn, đến năm 1977 là Trường Đại học sư phạm Quy Nhơn, hiện là Trường Đại học Quy Nhơn. Trình Công Sơn học tại Trường Sư phạm Quy Nhơn hai năm (1962 - 1964)

(2) Hai họa sĩ Đinh Cường và Trình Cung

(3) Trường bộ binh Thủ Đức, nơi đào tạo sĩ quan trừ bị của quân đội Sài Gòn

Anh hơi lạ lùng là suốt những ngày
lên đây anh thường nằm mơ có Ánh.

Có Ánh rất yên lành qua những con
đường xa lạ của một mùa Hè đã qua
mà phượng vẫn còn đỏ ngời.

và những người không còn
 che xang, quanh chiều kho, hay cả hàng
 chiều, có những chiếc kho, hay cả hàng
 ngồi ở căn phòng, anh nghe rõ cao rất ồn
 thời về từ một tối linh ở trên đài cao rất ồn
 rất buồn. như tiếng kèn trong phim Taut Qu'il
 y aura des hommes là một hóa thân - phiên
 Anh lo cảm giác mình là một khoảng không nào đó
 muốn treo lên cao. Không là vực sâu. Một cái gì
 không mang không rõ ràng
 Căn nhà anh ở chính vĩnh ở một thiên đàng. B
 chiều ở tầng chỉ còn tiếng gió hú thạt nào nước
 về anh nghĩ đi vào những giờ cầm thấy như m
 cang ngay cang có văng vẩy bất lực và rõ vong
 ở tầng bị ngập lụt cả. Anh em, người thân.
 hơn cả đã xa nhà. Anh em, người thân.
 là một số phận không
 ở văng - hướng lại.
 của thành phố ở dưới
 nghe lại, được nói là

Bla 2 Septembre 1964

Đạo anh thân mến,

Còn nhớ anh trở dậy vào lúc 3 giờ sáng.
 Bấy giờ trời núi Bla còn đêm mù sương và im
 lìm ngủ. Anh thấp nên trắng viết thư cho Anh và
 trộm nhìn quanh mình. Miền cao nguyên này lạnh
 suốt ngày.

Anh ơi,
 Anh hơi lạ lùng là suốt những ngày lên đây anh
 thường nằm mơ có Anh. Có Anh rất gần lành
 qua những cơn mưa xa lạ của một mùa hè đã
 qua mà những vầng còn đó ngời. Hình như trời
 vừa qua một cơn bão lụt nên cơn trời có vẻ xơ xác.
 Anh mặc áo nâu, tóc mềm như mây có cả chiếc
 nơ miếu nâu nhạt cái lên rất huyền hoặc.
 Anh còn nhớ là suốt cơn trời đi đó không khi
 bỗng ấm áp vô cùng. Anh đã trở dậy trong sự
 trông vắng dài-dằng ở đây.

Đáng kể kỳ này anh vào đây nhạc ở Sà Pham Qui-
 nhơn những Cờng và Lung bả anh nên thi' liêu
 lên nằm ở miền Cao nguyên một lần xem sao.
 đây mà chờ ngày vào Thủ Đức. Thế cũng xing
 nh a. Có điều anh không ngờ là vùng đất này
 còn đến thế. Những ngày đầu anh lên đây anh
 ở là như vừa mang một bản án treo đây về
 ở hoang đảo. — Anh chưa bao giờ đi đến
 một dãy buồn lạ lùng và bị thẩm như thế
 Không thể kể hết sự hoang vắng của vùng
 nh mình những chiều những đêm có mưa

alat (trước khi về đây)
 xe đưa anh đi chơi quan
 Bưởi chiều sắp tối anh
 hồ Vũ — anh gọi mà k
 ở và Sài Gòn rất gần. N
 cách biệt xa xôi như không

Anh chưa bao giờ đối diện với một dáng buồn lạ lùng và bí thắm như thế này. Không thể kể xiết sự hoang vắng bủa vây quanh mình những chiều những đêm có mưa hạt nhỏ qua đây. Buổi sáng thức dậy sương muối xuống đầy cả vùng trước mặt, cây cỏ trắng xóa và những người Thượng đi lấy củi sớm ở những đồi chèo xung quanh không còn nhìn thấy nữa. Buổi chiều, có những chiều khô, hay mưa cũng thế, ngồi ở căn phòng, anh nghe rõ cả tiếng kèn đồng thổi về từ một đồn lính ở trên đồi cao rất buồn rất buồn. Như tiếng kèn trong phim *Tant qu'il y aura des hommes*⁽⁴⁾.

Anh có cảm giác mình là một hóa - thân - phiến - muộn treo lủng lẳng trong một khoảng không nào đó. Không là đỉnh cao. Không là vực sâu. Một cái gì mang mang không rõ ràng.

Căn nhà anh ở nằm chênh vênh ở một triền dốc. Buổi chiều ở đây chỉ còn tiếng gió hú thật náo nức về ru anh ngủ mà thôi. Anh cảm thấy như mình càng ngày càng đi vào những bất lực và vô vọng to tát hơn. Càng cố vùng vẫy thì càng bị siết lại hay càng bị ngợp chơi vơi hơn.

Bây giờ đã xa tất cả. Anh em. Người thân. Bạn bè. Vùng đất này như một miền bỏ hoang mà anh đã hiện diện ở đây làm loài củi mục.

Suốt ngày im câm như một số phần không tên, không tuổi, không còn dĩ vãng - tương lai. Ngôn ngữ nào của đô thị, của thành phố ở dưới kia mà anh ao ước được nghe lại, được nói lại vô cùng Ánh ạ.

Hôm nay anh lên Đà Lạt (trước khi về đây), gặp Kim Vui (ca sĩ) lấy xe đưa anh đi chơi quanh thành phố đến khuya. Buổi chiều sắp tối anh có thấy thoáng ai giống như Vũ - anh gọi mà không nghe.

Ở đây đi Đà Lạt và Sài Gòn rất gần. Nhưng anh vẫn thấy có gì cách biệt xa xôi như không liên hệ gì đến nhau.

Đêm ở đây anh thường vào ngủ sớm (9 giờ) bởi vì thành phố không có một sinh hoạt vui chơi nào.

(4) Phim Mỹ (tên nguyên bản là *From here to eternity*), trắng đen, sản xuất năm 1953, đoạt tám giải Oscar, đạo diễn: Fred Zinnemann, các diễn viên chính: Burt Lancaster, Montgomery Clift, Deborah Kerr, Frank Sinatra, Donna Reed... Phim được chiếu ở Sài Gòn những năm đầu thập niên 1960

Thành phố cũng chưa có số nhà - ban đêm thì tối mù vì chưa có đèn đường. Trông bí đất lắm. Chán lắm Ánh ạ. Suốt ngày, ngoài những giờ làm việc buổi sáng, anh ngồi nhìn chiều và đêm về trên những con đường dốc đất đỏ, mây thì xuống thật gần thật thấp. Chao ôi là buồn. Có lẽ anh cũng phải tìm cách nào để thoát khỏi nơi đây dù phải làm bất cứ gì để sống. Đời chúng anh phiêu bạt quá nên càng ngày càng tự du mình ra xa những yên lành cũ. Có lẽ một ngày nào đó Ánh cũng gặp lại anh như gặp lại một sự - xa - lạ, một inconnu, một étranger⁽⁵⁾ của một thời nào chưa hề có tên để gọi. Đất đai của chúng anh ở dưới kia, vực thẳm bí đất vừa trắng lè. Anh mong rằng một ngày nào đó con người sẽ căng nọc mình ra trước một tòa án công minh của trời đất để thú tội để trả lời với sự sáng suốt trước mặt... - Sau đó - sau đó sẽ không còn gì hay nếu còn con người thì những con người đó yêu thương nhau, yêu chân lý, yêu sự thật, không dối lừa, không gạt găm mình, không sống bằng phù phép ảo tưởng. - Mọi người bây giờ đang đánh lừa mình bằng ảo tượng. Không ai biết sống thực. Chưa ai biết sống cả Ánh ạ. Trên sân khấu rộng lớn vĩ đại của cuộc đời này anh đã bắt gặp được đủ loại người: già, trẻ, giàu, sang, hèn, ngu, giỏi. Tất cả đều chạy tìm ảo tượng. Từ đó đâm ra phỉnh phờ bởi vì phỉnh phờ là yếu tố chính của những cuộc bán buôn. Nhưng rồi anh nghĩ rằng mọi người đều đáng thương, đều là những tội nhân đáng được ân huệ, tha bổng.

Bây giờ là đêm lại. Tiếng hát Thái Thanh và “Người ra đi”⁽⁶⁾ của Phạm Duy thật buồn. Thật buồn. Anh nhớ tất cả những người thân, nhớ vô cùng và thấy ảm ức vô cùng. Đêm đã mù sương ngoài kia. Anh không đủ can đảm để nói mãi chuyện buồn của mình. Ánh đã đi học lại chưa. - Mùa thu lá có rụng nhiều ở Huế không.

Làm sao không nhớ những vết tích đã qua. Ôi những gì êm ả đâu còn đâu còn. Anh mong nhận được thư của Ánh về vùng Blao này những mùa lạnh ở đây sẽ ấm cúng hơn. Anh còn cả bao nhiêu tháng ngày rộng mênh mông trải dài cuốn hút đằng trước mặt. Thật ghê rợn như một ám ảnh đen điu.

(5) Kẻ vô danh, người xa lạ

(6) Bài *Tiền người ra đi* của nhạc sĩ Phạm Duy

Bây giờ tháng 9. Anh gởi về cho Ánh sương mù và mây tháng 9 ở đây. Không có quả gì đẹp và buồn hơn nữa cho Ánh.

Anh cầu mong Ánh còn vui hoài và bình an vô cùng ở đó.

Anh không biết phải gửi về cho Ánh ở đâu nên gửi nhờ Thúy đem qua hộ. Đừng phiền. Mong tin Ánh và *J'irai pleurer sous la pluie*⁽⁷⁾.

Trịnh Công Sơn

3.9
1964

3/9/1964

Ánh ơi,

Anh vừa thức dậy. Ngoài cửa sổ mây buổi chiều đã đen từ chân đỉnh đồi. Cơn mưa đã xuống đó. Thật to. Và gió cũng hú dài như một con thú hoang.

Buổi chiều nào cũng buồn như nhau. Cũng chừng ấy hoang vắng. Khung cảnh cũng là mây đen xám, con đường dốc đất đỏ và những bãi cỏ xanh. Anh đã sắp thuộc lòng vẻ buồn ở đây. Mỗi ngày anh tự nhìn rồi tự nhắc lại lẩm nhẩm như một câu kinh nhật tụng.

Đường dốc bây giờ đã ướt và trắng xóa vì mưa. Chốc nữa anh đi bỏ thư cho Ánh đường sẽ trơn vô cùng. Mưa to lắm Ánh ạ.

Huế chắc cũng sắp gần với những cơn mưa như thế này. Mùa Đông chắc buốt lạnh vô cùng. Anh không hiểu rồi những con đường Ánh sẽ đi học ngang lá có còn xanh như bây giờ không. Suốt hơn một tháng ở Sài Gòn trước khi lên đây anh vẫn hằng đêm vào ngôi ở dancing⁽⁸⁾ đến sáng. Đêm nào cũng nghe LinhĐa hát *Et j'entends siffler le train...*⁽⁹⁾ và tiếng hát cũng làm anh đã bao nhiêu lần nhớ lại tiếng hát của Ánh. Đòi

(7) Ca khúc Mỹ, nguyên tác *Crying in the rain* (Khóc trong mưa) do Howard Greenfield và Carole King hát, lời Pháp *J'irai pleurer sous la pluie* do Richard Anthony hát

(8) Vũ trường

(9) Ca khúc Pháp *Et j'entends siffler le train* (Nghe tiếng còi tàu) do Richard Anthony sáng tác năm 1962

lần trở về khuya, còn mang tiếng hát đó trên tóc, anh định viết thư về cho Ánh nhưng lại thôi. - Như hiện tại anh cũng dự dự lắm vì không hiểu Ánh sẽ như thế nào. Nhưng anh nghĩ là dù thế nào thì điều đó cũng không quan trọng. Từ lâu anh đã quen xem thường những điều bất nhâ và không hay đã xảy đến cho mình. Nên anh vẫn gửi thư đi vì lúc này, trong thâm tâm anh thấy là nhớ đến Ánh và cần viết vài hàng về thăm. Như thế là đủ.

Mưa cũng bắt đầu tạnh rồi đó. Trời hơi sáng hơn. Sự yên tĩnh ở đây làm mọi người có cảm tưởng là đang được nằm yên trong một nhà mồ. Yên đến ghê người. Và nỗi buồn thì căng như một sợi dây thòng lọng dài đen buộc lấy cổ. Siết dần. Siết dần. Đến ngọt ngạt. Bì dật.

Auras tu jamais le temps de revenir⁽¹⁰⁾. Anh đang hỏi thăm anh. Đang hỏi thăm về đời mình. Thành phố còn người - người thân ở đó. Anh ngại rồi mọi người thân thuộc đang đánh mất dần mình hay ngược lại. Nếu có dịp anh sẽ kể cho Ánh nghe nhiều chuyện vui suốt mùa Hè này. Đã qua. Đã qua, mà anh rất ít gặp Ánh. Chuyện vui của anh - thật lý thú vô cùng.

Thôi anh sắp đi bó thư cho Ánh đây. Nếu có thì giờ hãy gửi thư về đây cho vui. Rất mong đó Ánh.

Anh chúc Ánh đời đời quay về đó. Về đó.

Và xin mặt trời ngủ yên. Để Ánh là tournesol⁽¹¹⁾ mãi mãi. Anh tưởng tượng một khuôn mặt profil⁽¹²⁾ mà một đường sáng hồng của mặt trời chạy dài từ chân tóc đến trán - mũi - cằm. Thật huyền thoại như tượng.

Trịnh Công Sơn

(10) Lời trong bài hát *Et j'entends siffler le train*, tạm dịch "Thời gian có bao giờ trở lại"

(11) Hoa hướng dương

(12) Nhìn nghiêng

Địa chỉ: Bà Trần Thị Phi

Ty Công chánh Lâm Đồng, Blao

(Nhờ đưa lại cho ông Trịnh Công Sơn)

17.9
1964

Blaos, 17/9/1964

Dao Ánh. Dao Ánh. Dao Ánh

Buổi chiều thật yên tĩnh. Anh đứng nhìn sự yên tĩnh đó rơi xuống từ một đầu cò, một con đường dốc, một nóc nhà rồi một thân anh. Hạnh phúc thật đơn sơ - Như một phép lạ thật mâu thuẫn bức thư Ánh đến ngay lúc này ném anh về một đỉnh cao ở đó, anh bàng hoàng nghe loài chim lạ hót. Anh xúc động như vừa tìm lại được một vẻ kỳ bí nào đã đánh mất.

Anh đốt lên điếu thuốc buổi chiều để ngửi mùi hoa cỏ dấy lên từ những tờ thư. Ôi hạnh phúc của một con người đã đi qua bao nhiêu con đường rộng, đã ướt bao nhiêu lần mưa, đã cúi đầu trên những con đường dốc sương mù. Sương mù. Làm sao anh có thể nghĩ được một buổi chiều như thế này lại cho anh có thư Ánh để đọc. Thật như một ân huệ của những ngày anh nằm heo hút ở đây mà nghe mình đánh mất dần tất cả.

Mây đã xuống thấp và tối mù trước mặt. Trời ở đây thật bất thường Ánh ạ. Những cơn mưa chiều đột ngột vô cùng. Bao giờ sắp mưa thành phố không còn biên giới. Trời, đất, núi, nhà, cây cò như dán liền với nhau. Anh ngồi nhìn và nghĩ mình như đang được nhốt vào một vòm chum đen nghịt. Thật buồn đó Ánh.

Bây giờ cũng biết được Ánh buồn ở đó anh còn biết làm gì hơn. Hay là anh

Blao 17 Septembre 1964

dao ánh . dao ánh . dao ánh

buổi chiều thật yên tĩnh. ánh sáng nhìn
sự yên tĩnh đó rơi xuống từ một đầu cỏ, một
con đường dốc, một nóc nhà rồi một thân ánh.
Hạnh phúc thật đơn sơ — Như một phép lạ thật
mâu thuẫn bức thư ánh đến ngay lúc này ném
ánh về một đỉnh cao ở đó ánh băng hoảng nghe
loài chim lạ hát. Ánh xúc động như vừa tìm
lại được một vẻ kỳ bí nào đã đánh mất.
Ánh đốt lên điệu thuộc buổi chiều để ngửi mùi
hoa cỏ dấy lên từ những tờ thư. Đi hạnh phúc
của một con người đã đi qua bao nhiêu con đường
rộng, đã vượt bao nhiêu lần mưa, đã cúi đầu
tìm những con đường dốc sông mù. sông mù.
Lẽn sao ánh có thể nghĩ được một buổi chiều
như thế này lại cho ánh có thư ánh để đọc
Thật như một ân huệ của những ngày ánh
nằm heo hút ở đây mà nghe mình đánh mất
đến tất cả.

Mây đã xuống thấp và tối mù trước mắt. Tôi
ở đây thật bất thường Ánh a. Những cơn mưa
chiều đột ngột vô cùng. Bao giờ sắp mưa thành
phố không còn biên giới. trời. đất. núi. nhà.
cây cỏ như dán liền với nhau. Ánh ngồi nhìn
và nghĩ mình như đang dướn nhót vào một vòm
chum đen ngịt. — Thật buồn đó ánh.

bắt chước người hàng đêm lên đốt đèn ở những ngọn hải đăng cho tàu đến, anh sẽ mỗi buổi sáng thức mặt trời dậy cho loài tournesol trở lại huy hoàng. Anh đã một lần trót phạm tội xin - mặt - trời - ngủ - yên. Ôi người phù thủy đã nói với anh rằng: vĩnh cửu chỉ có trong cái chết (l'éternité est dans la mort) nên từ đó đã xin - mặt - trời - cùng - người vong thân.

Ánh ơi,

Anh cảm ơn Ánh nghìn lần đã yêu thích thiên - đàng - sương - mù của anh. Anh sẽ cố gắng yêu thích lấy nó đến bao giờ không thể. Ở đây có cái tự do của con người mỗi ngày chỉ thấy mình và trời đất. Nhưng Ánh có biết rằng thành mọi trong rừng sâu nó cũng thế, làm sao không thấy mình bị hắt hủi, bị đặt bên lề.

Anh tưởng tượng ra mỗi sáng, mỗi chiều Ánh đi qua những con đường lá xanh, cỏ thơm hai bên đường. Rồi đến trường đứng nhìn bạn bè vui chơi bằng khoảng cách. Từ đó anh cũng thấy được nỗi buồn của Ánh, của anh, của Cung (bạn anh), của những con người đã có thế giới của mình, trong một monde exclu⁽¹³⁾ mà nhiều ngày nhiều tháng phải luôn luôn thấy mình đơn độc đi, ngồi, nằm, nghỉ.

Nhưng đó là chuyện không vui của bọn anh, đó là vực thẳm mà anh đã có lần nói với Ánh, được làm bằng bao nhiêu lần thất bại. Chúng anh ôm lấy nó, sống với nó như một túi hờn. Ánh sẽ không ở lâu trong đó. Thế - giới - vực - thẳm đó đối với Ánh bây giờ chỉ như một thứ xa hoa. Rồi Ánh sẽ thoát ra. Ánh sẽ quên nó. Ánh sẽ có lần hồi tỉnh rồi cười lại thế giới buồn thẳm mà đã có lần mình dấn thân. Chúng anh thì phải đời đời ràng buộc với nó bởi vì sự khắc nghiệt muốn thế.

Anh nghĩ rằng Ánh sẽ không buồn lâu đâu. Tất cả những ưu phiền của Ánh sẽ qua. Cuộc sống của Ánh phải là một cuộc sống bình thường như bao nhiêu người khác đã có, như Diễm, Dung, hay kể thêm Phương Thảo, Diễm My. Và cả xứ Huế đó, quê hương đó mà anh không còn mong quay về.

(13) Trán gian lưu day

Anh chưa dám nghĩ rằng Ánh sẽ là một ngoại lệ nên không hồ đồ vui mừng có được một người thấy rõ mình hơn.

Chúng anh không trách ai cả. Tất cả một cuộc sống li lợm đều dạn với ăn, ngủ, cười, nói, thứ hai, ba, tư, năm, sáu, bảy, đi học, đỗ đạt, làm quan, lấy vợ đẹp, gia đình,... đã làm nhiều ý thức chán mưa, buồn nòn. Nhưng con người đã lỡ bị giam hãm trong vòng đai đó như một đương nhiên nên không thể trách móc gì được. Có điều phải biết nhận lấy sự hèn nhát, sự bất lực của mình. Đó là sự can đảm tối thiểu còn lại cho con người. Vì thế anh ghét nhất điều dối gạt. Dù làm điều xấu cũng phải có can đảm nhận chịu, phải tự trách nhiệm lấy mình; đừng bao giờ phủ nhận hành động do chính mình vì như thế mình đã vô tình phủ nhận chính sự có mặt của mình ở đó.

Ánh ơi,

Điều đó thật buồn mà phải nhắc lại để Ánh thấy rõ hơn. Con - người - là - người phải cam chịu sự tâm thương của mình vốn sẵn. Đừng che đậy sự tâm thương bằng dối - trá - huy - hoàng. Khi người khác nhìn suốt được điều đó thì không còn gì. Hoàn toàn không còn gì nữa. Như Ánh đã thấy đó, đã thấy đó.

Ánh này,

Đêm đã đen như áo dạ bên ngoài. Ánh đang làm gì. Trời đã mưa ờ đó rồi phải không. Anh nhớ có lần đưa Ánh về buổi tối đội áo mưa trên đầu. Con đường đen, điện vàng và những nhánh phượng có mùi hương hắc. Bây giờ đã xa đã qua như một hình - vóc - đẹp - dễ - cũ. Nếu Ánh lớn lên từ một loài hoa không có một ràng buộc thân thuộc nào thì anh đã mời lên vùng sương này để mỗi sáng sớm vào lúc 5 giờ trở dậy uống cà phê và mặc áo ấm đi quanh những vùng đồi cỏ non đất đỏ như những người hành hương ban đêm đi về vùng đất thánh. Nhiều đêm không sương thì mây sa xuống trắng xóa từng dải trông xa như một vùng lửa bạc thật hải hùng.

Những chiều mưa ở đây anh thường mặc áo mưa đến một quán cà phê ngồi nhấm một filtre⁽¹⁴⁾ và nhìn mưa giăng xám trên những đồi trà. Bây giờ thì anh đã hơi quen với không khí ở đây bởi vì ngày nào cũng đối diện với rừng ấy khuôn - mặt - nổi - buồn. Nhưng những buổi trưa thức dậy vẫn còn nổi bàng hoàng khi nhìn con đường dốc đất đỏ lăm li mà mình chưa bao giờ nghĩ là sẽ có lần mình gần gũi nó. Những giấc buồn thật khô. Thật thê thảm, Ánh ạ. Những giờ phút đó anh thấy mình không còn gì, một con bạc thua sạch vốn liếng. Ôi Thượng đế cũng phải có lần bị căng nọc như anh.

10 giờ đêm.

Anh vừa ra phố uống một tách cà phê về. Đồi núi bây giờ đã yên nghỉ. Chỉ còn đế mền hát xẩm và loài sâu đất reo đêm.

Đọc tin trong báo báo Huế nước dâng cao. Anh nghĩ đến Ánh đi về buổi chiều nước mưa đầy mặt. Anh lại còn nhớ thật rõ ràng hình ảnh một buổi chiều anh đi ngang nhà gió lạnh tràn về các con đường mà Ánh thì đứng sau những song tường vôi xám đen tóc bay xơ khuôn mặt thật lạ lùng như một loài hoa dại. Những hình ảnh đó anh sắp xếp trong một ký ức bền bỉ dù tình anh vẫn hay lãng quên.

Những buổi chiều này chắc Ánh thường ra đứng dưới lùm cây nhân nghe gió đi về và trông con nước lên. Buổi chiều không còn mặt trời lặn đó óng ở cuối sông mà Ánh hay nhìn và báo những vòm cây trở đen đẹp vô cùng. Ánh có nghĩ rằng anh tỉ mỉ đến độ nhớ như thế không. Ánh ở đó chắc đã phải mặc áo rét rồi. Áo len màu gì anh chưa bao giờ nhìn thấy. Anh còn tiếc một điều là tóc Ánh bây giờ không còn dài. Không phải vì lãng mạn, nhưng anh nhớ có lần anh bảo Thúy: Tóc Ánh đẹp như tơ. Kể thì hơi phí và cũng đáng băng khuâng. Anh có câu thơ làm ở đây:

*“Xin em tóc xuôi xuống gần
Cho mây đỗ bến quanh hôn ảo hoang”.*

(14) Phin cà phê

Và anh cũng nhớ câu thơ của anh Cường:

*“Những sợi tóc mun bay đầu gió
Cho anh làm giòng sông ...”*

Hình ảnh tóc để búi của Ánh bao giờ anh cũng còn thấy rõ không lẫn lộn, trong sáng như một mảnh thủy tinh.

Anh lại làm công việc của một nhà quảng cáo mất rồi.

Ánh này, Anh không thể nghĩ là Ánh có thể buồn như thế được. Những nỗi - buồn - như - mây của thời con gái rồi sẽ qua đi. Đời sống thực tế sẽ hủy hoại tất cả. Không còn gì đâu. Rồi anh sợ có lúc nào đó Ánh sẽ cho chúng anh là loại lãng mạn vật. Nhưng chúng anh thành thoảng vẫn ngang nhiên kiêu hãnh vì mình còn đủ mơ mộng để len vào một đời sống thực - tế - đốn - mạt - và - mua - bán này. Đó là những gì đẹp đẽ còn lại trên đời.

(Đến đây đèn điện tắt anh thấp nền viết thư) Mưa đã xuống mù. Gió quanh nhà thổi vù như bão. Anh nghĩ đến con sông, dạ lan và vùng lá xanh ở đó với một nỗi bình - an - buồn. Mưa mà tiếng rơi xuống đó thật buồn. Et j'irai pleurer sous la pluie. Bây giờ Ánh là người con gái độc nhất gửi thư cho anh. Ánh viết thư hay và trưởng thành như một người lớn. Bon signe⁽¹⁵⁾. Anh cảm ơn một huyền nhiệm nào đã để Ánh còn nghĩ đến anh. Một vài “rumeur”⁽¹⁶⁾ về Ánh anh tin là không bao giờ có. Trong tâm hồn Ánh một vẻ đẹp bao giờ cũng còn thấp sáng như vì sao. Niềm kiêu hãnh là quyền tối thượng của những người con gái đẹp. Một điều anh mong ở Ánh là cố gắng luôn chân thành. Mọi điều dèm pha và mắt nhìn soi mói sẽ thấp dần trước bức tường chân thành đó.

Bình hoa hồng trước mặt sắp tàn rồi. Anh nghĩ đến định mệnh của những gì đẹp, của những gì tài hoa. Anh ngắt một hoa hồng trắng cho Ánh. Về đến đó chắc đã úa rồi. Nếu không anh nghĩ Ánh cắm lên tóc chắc là đẹp lắm.

(15) Dấu hiệu tốt

(16) Lời đồn

dao ánh . dao ánh . dao ánh

Bình hoa hồng trước mặt sắp tàn rồi. Anh nghĩ đến định mệnh của những gì đẹp, của những gì tài hoa. Anh ngắt một hoa hồng trắng cho Ánh. Về đến đó chắc đã úa rồi. Nếu không anh nghĩ Ánh cắm lên tóc chắc là đẹp lắm.

Mưa mà tiếng rơi xuống đó thật là
Et j'irai pleurer sous la pluie. Bà
định là người con gái đẹp nhất gửi thư
anh. Anh viết thư hay và trường đoản
một người lớn. Bon signe. Anh cảm ơn
huyền nhiệm nào đã để anh còn nghĩ đến
một vài "rumeur" về anh anh tin là không
bao giờ có. Trong tâm hồn anh một vẻ đẹp
giờ cũng còn thấp sáng như vì sao. Niềm
kiêu hãnh là quyền tối thượng của những
người con gái đẹp. Một điều anh muốn
Anh là cô gái sáng lóa chân thành. Một
điều đem pha và anh nghĩ xoi mói sẽ thấp
dần trước bức tường chân thành đó.

Bình hoa hồng trước mặt sắp tàn rồi. Anh
nghĩ đến đỉnh mệnh của những gì đẹp của
những gì tài hoa. — Anh ngắt một hoa hồng
trắng cho anh. Về đến đó chắc đã quá rồi.
Nếu không anh nghĩ anh cảm lên tóc chắc
là đẹp lắm.

Ngày nay anh có ba điều vui: thư anh -
thư nhà - và giấy thép của Trích Cung bài
sẽ lên thăm ngày thứ bảy. Có lẽ có cả anh
Cường. Đó là những người còn lại trong đời anh
ngoài gia đình. Những con người còn tìm đến
xúc động còn nào để nghĩ đến những đẹp - để
phủ phiem. Và không còn gì.

Ngày nay anh có ba điều vui: Thư Ánh - thư nhà - và dây thép của Trịnh Cung báo sẽ lên thăm ngày thứ bảy. Có lẽ có cả anh Cường. Đó là những người còn lại trong đời anh ngoài gia đình. Những con người còn tim để xúc động, còn não để nghĩ đến những đẹp để phù phiếm. Và không còn gì.

Mưa đã dứt rồi đó. Trước mặt anh, ngoài khung cửa, thành phố đã ngủ từ lâu. Những ánh đèn néon từ phía chợ mới hát về đầu những ngọn cỏ còn ướt nước mưa. Thật buồn đó Ánh. Để mèn còn hát xẩm. Một cuộc đời hát xẩm không tiền nên nghèo xác xơ. Chúng anh rồi cũng không hơn thế. Mong có ngày có người hiểu bọn anh hơn.

Mưa không còn. Bây giờ ở chân núi khuất về phía bên mặt không cản nhìn anh cũng biết rõ là mây đang cuộn cuộn dựng lên một bức tường trắng xóa mà dần dần sẽ che khuất đỉnh núi. Anh hay để ý đến những điều lật vạt đó để mỗi lần di chuyển nhớ lại mà ngao ngán hơn. Từ một hòn sỏi, một gốc cây, một màu lá. Những phù phiếm đó đã xây quanh anh như từng đời sống nhỏ.

Chủ nhật này là Trung Thu. Anh không tìm thấy một món quà nào để gửi về Ánh. Chỉ có trà thôi. Không lý gửi trà về để Ánh nhấm thì kỳ quá.

Có lẽ anh sẽ ăn trung thu với Trịnh Cung ở đây. Ước gì Ánh ở Sài Gòn hay Đà Lạt để anh bay về thăm thì gần biết mấy. Ánh nhắc lại ngày sinh nhật của Ánh cho anh nhớ đi.

12 giờ 30 đêm rồi.

Thời gian như bay. Những gì mình dựng lên hôm nay, ngay cả lời nói, ngôn ngữ, cũng đổ vỡ nay mai. Những người còn lại với nhau là những người cùng chung ngôn ngữ, cùng chung đời sống.

Anh bỗng nhớ đến tiếng hát của Ánh đã bao nhiêu lần anh nghe. Tiếng nhỏ, ngân và cao như dội vào vách núi bây giờ còn lảng đang quanh đây

như những échos, échos⁽¹⁷⁾. Thịnh thoảng anh vẫn nhớ đến những tiếng hát như thế, thật lạ lùng. Đôi lúc nghe được cả tiếng hát của Trang (em Tuyết Nhung) rất nhỏ, rất chim non.

Giờ này Ánh chắc đã ngủ yên. Dạ lan và hoa nhài thì thơm từ ngoài sân. Buổi sáng thức dậy khuôn mặt Ánh thật khô và lúc đến trường chắc Ánh mặc áo nâu nếu trời lạnh.

Ly cà phê đã đẩy anh ra ngoài giấc ngủ. Tiếc là anh không đủ sức để được ngồi viết suốt đêm cho Ánh mà không cạn ý.

Anh nhớ buổi chiều anniversaire⁽¹⁸⁾ của Hằng ở cửa cà phê Dung. Ánh uống ly cà phê vào và buồn ngủ trông thật huyền hoặc. Anh có cảm tưởng từ đó rằng quanh Ánh như bao giờ cũng có tơ giăng. Trông flou⁽¹⁹⁾ thật mờ ảo.

Bây giờ đã nhìn thật xa. Thật xa bằng đôi mắt sương mù thăm hại.

Trên trời trăng đã có mặt ở đó và những vì sao đã trở về. Tất cả những điều này anh đã có thể đọc thuộc lòng mà không cần nhìn ngoài trời cũng biết được.

Tin cuối cùng:

Trăng không còn. Trời đã mù đen cùng đất - cỏ - cây. Ranh giới là những chấm đèn sáng. Sương nhiều lắm.

(17) Tiếng vọng

(18) Sinh nhật

(19) Mờ ảo

(20) Tên một tiểu thuyết nói tiếng của nhà văn nữ người Pháp Françoise Sagan, được tác giả viết năm 18 tuổi (1954). Bản dịch tiếng Việt *Buồn rồi, chào mi* xuất bản ở Sài Gòn trước 1975. Tiểu thuyết được chuyển thể điện ảnh - bộ phim cùng tên với các diễn viên Geoffrey Horne, Deborah Kerr, Jean Seberg, David Niven

(21) Ban giao hưởng tình vãn

Trông như một bãi biển hoang mà tiếng sóng gấm đã mất hẳn tự ngàn xưa. Chỉ còn có gió hú. Người đứng nhìn tự do trong một cô đơn đến gần như tuyệt vọng. Bonjour Tristesse⁽²⁰⁾. Anh xin mang trọn nỗi đơn - độc - tự - do này gửi về cho Ánh.

Những hoa hồng đã úa hơn. Tất cả những đồ vật khác nằm - yên - tĩnh - vật. Con người rồi cũng có một lần làm tĩnh vật như thế. Ôi một thế giới sẽ hòa điệu trong một symphonie des natures mortes⁽²¹⁾. Nghĩ đến

những điều này chỉ có một cái lợi duy nhất là làm mình buồn hơn.

Tất cả vùng sương muối này là của Ánh trong những ngày còn hát hiu ở đó. Cả tiếng kèn đồng buổi chiều buồn chẻ tóc làm đôi. Anh còn thương yêu một tiếng - kèn - đồng - thỏ - huyết và tên - mọi - da - vàng ôm lấy đóa hoa hương dương hát bài số phận của nó. Tất cả. Tất cả. Duy nhất.

Ánh ơi, vừa mới thay chữ ký phải không.

Chắc anh sắp phải đi ngủ đây.

Những ngày lên đây thiếu cây đàn anh chưa làm gì được. Bao giờ viết được bản mới anh sẽ gửi về ngay cho Ánh hát. Et j'irai pleurer sous la pluie. Anh cũng mong nhận được những bản nhạc của Ánh chép.

Về bản *Xin mặt trời ngủ yên* hình như đã hát rồi. Anh không được nghe nhưng một người bạn bảo thế. Có lẽ sẽ có lần hát lại. Anh cố gắng những ngày ở đây sẽ làm được nhiều. Đó là những tiếng nói intime⁽²²⁾ nhất còn để lại cho mai sau, trong đó những dấu vết sẽ hàng hàng sống mãi. Những con người tự cho có cuộc sống cao hơn họ sẽ sống bằng chu kỳ quen thuộc của họ, chúng anh cũng chẳng cần thắc mắc đến điều đó. Trong những xó xỉnh nhỏ bé tối tăm của quê hương chúng mình, ôi nói làm sao cho hết lòng đê - tiện.

Anh gửi về cho Ánh như bao giờ bao giờ sương mù, mây, mưa, về buồn và sự nhớ nhung ở đây.

Cầu mong bình an cho Ánh.

Rất mong tin.

Như thế đó Ánh.

Trịnh Công Sơn

(22) Sâu kín, tư duy lòng

18.9

1964

18/9/1964

Buổi sáng sớm đến nhà dây thép chưa mở cửa nên anh không gửi được.

Bây giờ là trưa. Anh vừa thức dậy. Sao bỗng dưng anh không còn thấy man mác như những buổi chiều khác. Còn lạ hơn là anh thấy vui vui không đâu. Anh ngồi chiêm nghiệm cả một buổi sáng này mà không ra. Thôi thế cũng là một điều mừng.

Nắng ghé cả trời.

Anh sẽ sửa soạn để đến nhà dây thép bỏ thư cho Ánh. Trước nhà dây thép có hai lùm hoa hồng. Lúc về thế nào anh cũng hái một cái. Nếu Ánh thích anh sẽ dành hoa hồng đó buổi chiều nay cho Ánh. Sẽ ngồi đọc thư Ánh lại. Bãi cỏ trước nhà cả một bầy chim sẽ đến đậu trên đầu ngọn.

Ánh muốn biết gì thêm ở thành phố này? Còn chơi vợ lắm.

Anh mong tin Ánh và những chuyện vui buồn ở đó, ở đó, ở đó. Không biết còn điều gì muốn nói với Ánh nữa không. Mây thì đã dày ở ngoài kia rồi. Anh đi bỏ thư đây. Không có một tiếng hát nào cho anh vào giờ này để đục thủng bớt khoảng không im và khô đến nghẹt thở.

Et j'entends siffler le train.

J'entendrai siffler ce train toute ma vie⁽²³⁾. Tiếng hát của chính anh bắt chợt lên như thế.

(23) Lời hát *Et j'entends siffler le train*, tạm dịch: "Va tôi nghe tiếng còi tàu. Tôi sẽ nghe tiếng còi tàu ấy suốt cuộc đời mình"

AY BAY

Đà Lạt

19

September

1964

Anh thân mến,

J'entends siffler le train qu'on chat cō anh
môt loài rắn, qu'on chat thân anh, qu'on chat
ngủ anh — anh có mình ngồi im, tiếng hát
Ly thể xương, trái dài, chạy quanh vũng, bờ
cũe Night-Club, trời gòn anh vào môt-j'ai-
cœur-venir-toi - j'ai-failli-crier-venir-toi
tiếng hát khác nhỏ hơn — âm thanh hơn là
anh đi về môt vũng cao hơn, xa hơn có tiếng
guitar rất dục và vũng lá xanh non buổi ch
trong cơn mặt đất bằng lửa mặt trời. Xin
chút tâm hướng cho cuối mùa hạ. Anh đã
phút quên đi những người bên cạnh Kim Vui
Tiên — Trình Cung.

Anh đưa Khánh Ly ra vũng dơi Đà Lạt mùa
rồi Khánh Ly cũng mặt đất trong khoảng d
mặt. — Kim Vui lái D.S. 19 đưa chúng an
Trời Đà Lạt đã lạnh rồi đó Anh.

Trình Cung lên đón anh ở Błac rồi cũng có
đầy buổi chiều. Kim Vui lái Austin đưa
đưa chúng anh đi suốt những vũng d
cấp độ và ăn cơm trên môt quai lá lũng
trung tâm cũng thành phố. Cho bỏ những
dài-bi-hất-húi ở Błac - d'ông-mu
hỏi mình có tài. Thưa anh

19.9
1964

Đà Lạt, 19/9/1964

Ánh thân mến,

J'entends siffler le train quẩn chặt cổ anh như một loài rắn, quẩn chặt thân anh, quẩn chặt ngực anh - anh co mình ngồi im, tiếng hát Khánh Ly thả xuống, trái dài, chạy quanh vùng bóng tối của Night Club, trôi gọn anh vào một *j'ai failli courir - vers - toi, j'ai failli - crier - vers - toi*⁽²⁴⁾ và một tiếng hát khác nhỏ hơn, âm trầm hơn lời phăng anh đi về một vùng cao hơn, xa hơn có tiếng đàn guitare rất đục và vùng lá xanh non buổi chiều trong con mắt đốt bằng lửa mặt trời. Xin một chút trầm hương cho cuối mùa hạ. Anh đã một phút quên đi những người bên cạnh Kim Vui - Đặng Tiến - Trịnh Cung.

Anh đưa Khánh Ly ra vùng đồi Đà Lạt. Mưa rơi nhỏ rồi Khánh Ly cũng mất dần trong khoảng tối trước mặt. Kim Vui lái DS 19 đưa chúng anh về. Trời Đà Lạt đã lạnh rồi đó Ánh.

Trịnh Cung lên đón anh ở Blao rồi cùng có mặt ở đây buổi chiều. Kim Vui lái Austin décapotable⁽²⁵⁾ đưa chúng anh đi suốt những vùng đồi ở đây, uống cà phê và ăn cơm trên một quán lạ lưng nằm vui trong tận cùng thành phố. Cho bỏ những ngày nằm dài - bị - hắt - húi ở Blao - sương - mù. Anh thấy như mình có tội. Thoáng nghĩ như thế. Buổi chiều ở Blao đi bỏ thư cho Ánh, anh đã ngắt một hoa hồng vừa nở về cắm vào bình nhỏ để trên đầu nằm cho buổi - chiều - của - Ánh - như - đã - hứa.

(24) Lời bài hát *Et j'entends siffler le train*, tạm dịch: "Suýt nữa anh đã chạy về phía em. Suýt nữa anh đã khóc với em"

(25) Xe (ô tô) mui trần, có thể bỏ mui được

Cả buổi chiều nay anh đã dùng lại ngôn ngữ của anh với bạn bè. Thấy thoải mái vô cùng, vô cùng. Ngôn ngữ đã mất đi với những ngày nằm co như một loài - sâu - chiếu ở Blao. Blao. Nhưng anh sẽ trở về đó ôn lại thứ tự - do - sương - muối - kèn - đồng của anh. Như một khắc nghiệt. Và cũng Ánh thích như thế.

Anh còn ở đây đến trưa mai. Căn phòng có hai đứa. Trịnh Cung đã ngủ. Một giờ rồi. Bên ngoài lạnh và im căng. Nếu có người yêu để đưa đi nghe những chấm mưa rớt nhỏ trên đầu. Anh còn mừng một điều, trong những cơn buồn dai - dẳng - thường - trực, là còn có được tự do, còn biết được chọn lựa với ý nghĩa tròn đầy của nó. Ôi khi con người không còn sự chọn lựa thì tự do đã bị tước đoạt hoàn toàn. Anh van xin loài người hãy nới rộng vòng - đai - chằm - sóc - soi - mới ấy đi. Con người sẽ được một lần làm con - người - là - người cho đỡ tủi hổ số phận mình đã bị vứt ra đó. Ai cũng có số phận của nó. Xin cho mình được trách nhiệm lấy mình.

Đó là những điều nhằm nhí của anh. Anh mê sáng như thế, Ánh đừng tin. Rồi chỉ còn phù phiếm, chỉ còn nguy biến phải không?

Ánh ơi,

Đêm đã khuya khoát như thế này tiếng hát vẫn còn đuổi theo. Ngày mai Khánh Ly sẽ hát những bản nhạc của anh mà Ly đã thuộc. Anh cũng sẽ nhờ Ly hát lại *J'entends siffler le train* để anh mang về vùng Blao kể lại với sương mù ở đó. Hoa ở đây đẹp lắm nhưng anh không thể nào gửi về cho Ánh được. Tiếc cho những dịp đi như thế này.

Trung Thu ở Đà Lạt người ra phố thật đông. Con gái ở đây má hồng.

Ánh ơi,

Anh đang nghĩ đến mắt Ánh nhìn những lồng đèn của Bé và của Tí Tì. Ánh đang buồn ở đây phải không. Khi biết được mình đang đánh - mất

thì cũng là lúc mình sẽ có được những gì sắp có. Mọi giá trị khởi điểm từ đó.

Nước sông đã xuống thấp lại chưa Ánh. Anh mong mọi khác nghiệt hẹp hòi bủa vây quanh đời sống cũng xuống như triều nước rút đi. Cho đá cuội nhìn thấy được mặt trời. Ấu đó cũng là một ảo vọng mà thôi.

Ánh đang ngủ ngon ở đó, anh biết thế.

Ở đây cũng có loài sâu đất reo đêm. Anh đứng từ trên ban công tầng thứ hai của hôtêl này nhìn cây cỏ im sống như tượng. Đêm đen mù mưa sợi.

Tất cả đã ngủ yên như thế.

Anh còn nghĩ đến Ánh giờ giấc lạnh buốt này thật là quý báu phải không.

Mong bình an cho Ánh. Anh chỉ biết cầu mong bình an trong giai đoạn thứ hai của đời anh cho mọi người thân yêu mà thôi.

Trịnh Công Sơn

20.9
1964

Chủ nhật 20/9/1964

Dao Ánh,

Buổi sáng Đà Lạt mưa. Trời lành lạnh. Ở Đà Lạt chắc sẽ có rét Nàng Bân suốt mùa.

Những người đi lễ sớm đã băng qua khoảng đường anh nhìn thấy được từ trên này. Chuông nhà thờ đổ lúc anh còn nằm yên ấm trong mền.

Trưa này đã về lại Blao.

Chốc nữa ra phố mua bì thư - uống cà phê và loanh quanh những đôi dốc trái nhựa (không như Blao) - sao anh vẫn thích vẻ trắng lẹ của những thành phố hơn Ánh ạ. Rồi ở đó tự dưng ả mình vào cái buồn thú hơn. Mình cần phải góp ngôn ngữ của mình vào đám đông. Anh thấy tối cần đó.

Anh xin lỗi phải viết “Bic” vì những chuyến đi surprise⁽²⁶⁾ như thế này chẳng mang viết lách gì theo cả.

Ánh ơi,

Những lời nói từ Đà Lạt gợi về cho Ánh như thế này đây.

Xin gói những hương hoa ở đây về cho Ánh. Ngô Vũ Dao Ánh.

Trịnh Công Sơn

(26) Bất ngờ, đột xuất

Ánh kể cho anh nghe những gì đã qua
trên giòng sông đỏ và trên những con
đường lá non xanh mấy mùa.

18.10
1964

Sài Gòn, 18/10/1964

Dao Ánh

Bức thư anh gửi sau cùng cho Ánh, anh đã chờ tin Ánh ngút ngàn bằng hai chuyến đi Đà Lạt và ba lần về Sài Gòn. Như thế là mất hẳn tin của Ánh rất lâu. Anh mong là Ánh không phải bệnh, - cũng không có điều gì đáng cho Ánh giận hờn anh. - Anh không đoán ra sự vắng mặt đó.

Những lần về đây, đi ngang qua khoảng rừng cao su im tối anh như bao giờ cũng thấy được dáng Ánh trắng sáng thủy tinh chấp chờn trong rừng cây đen và bãi cỏ xanh màu an nghỉ. Những thân cây bổ nghiêng về phía đường che tối một khoảng dài mà ánh sáng là khoảng trời hẹp và dài giữa hai hàng lá. Anh đã nghĩ đến một hành lang giáo đường trên

28.9
1964

Sài Gòn 28/9/1964

Ánh ơi,

Anh viết thư cho Ánh luôn như thế này những ngày anh ở trong giai đoạn buồn bã nhất của tuổi anh. Khi anh nghiêng mình xuống một hình ảnh trong mắt của Ánh anh bỗng thấy mình già nua - quá khứ đã chống lên cao ngất. Anh thấy mình chưa có một may mắn nào từ khi vào đời. En moi, tout se réduit au minimum. Từ một niềm vui, một nỗi buồn. Từ bạn bè đến tình yêu. Rất đậm bạc, rất bé mọn đó Ánh. Chỉ còn mình Ánh để anh hàn huyên về những khoảng trống đau nhói của mình. Ngoài Cường và Cung. Đó là những "trous" những "hiatus"-vực-thẳm chôn mình bằng những cơn xoáy cuốn hút. Ánh rồi cũng làm loài chim di xám bỏ miền-giá-buốt này mà đi. Lúc đó anh chỉ còn ngồi nghe một lời bẽ động.

Thành phố đã ồn ào dưới kia. Căn phòng của anh Cung đầy những tranh, đĩa hát, sách báo, giấy tờ, mùng màn, quần áo. Chúng anh sống như thế đó, buồn phải không Ánh. Anh còn những chuyện sẽ kể cho Ánh nghe nếu Ánh thấy thích về những ngày chúng anh sống chuỗi mình về phía trước vừa rực rỡ vừa hăm hiu. Lắm chuyện để tạo dựng nên mình buồn thảm. Chốc anh sẽ ra nhà dây thép bỏ thư. Poste ở đây rộng và cao. Đẹp lắm. Anh nghĩ đến hai bụi hồng của nhà bưu điện Blao. Như một bé bỏng ấu thời. Rồi cũng trở về nằm cho hết những ngày bẽ dẫu.

Anh muốn biết Ánh sáng nay làm gì. Đã có lần Ánh giận anh. Những hôm đó anh buồn và nghĩ là câu nói vô tình của mình mang đầy ích kỷ.

Cầu mong cho Ánh những gì Ánh hằng mong.

Phố sẽ nhộn. Anh sẽ uống một tách cà phê thật đậm ở Pagode. Chiều hôm qua đến tập B. Yến *Xin mặt trời ngủ yên* hát ở dancing.

Trịnh Công Sơn

bằng một người chỉ biết cười và vui. Anh hãy
tở lại về xa lạ tách rời bè bạn đi. Anh
đang thêm ước mơ mỗi người chỉ còn có mình.
Mỗi người sẽ tự đi tìm gạch đá mang về
xây cho mình một nhà nguyên và ẩn trú
vào đó - Thành phố núi đồi chỉ còn
lại nhà nguyên. Suốt ngày sẽ được thoải
trong đó và bao giờ cần cũng chết yên
bình với riêng mình.

Ảnh a,

Tháng 10 cũng sắp qua rồi đó. Ảnh
có còn yên hoa Tournesol không. -

Ảnh vừa đi vào máy hát đĩa Summer
place và thấy cả một mùa hè bất ngát
đã qua đi vết tích còn im lìm nằm
đó.

Ảnh. Ảnh. Ảnh. Ảnh. Ảnh. Ảnh.

Ảnh kể cho anh nghe những gì đã qua
trên giếng sông đó và trên những con
đường lá non xanh mấy mùa.

Câu mong ảnh bình an và vui với
niềm vui đơn sơ tìm thấy.

Aleto Toscali đang diễn khiến bản
Symphonie in acherie của Schubert
đó rất xao xuyến ngút ngàn.

Mong tin ảnh. Gửi về Bazo cho anh.

Truêca

vùng ăn năn, những thân cây đen là những kẻ hành hương trùm áo sẫm. Bãi cỏ non xanh anh nghĩ rằng Ánh có thể mặc áo trắng lụa là đi bằng những bước chân nhỏ nhẹ trên đó. Anh đã cúi mình xuống ý nghĩ và hình ảnh ấy thật dài lâu như một ám ảnh. Anh đã có mặt ở đây trưa thứ sáu. Tuần trước cũng thế. Có thể thứ ba hay thứ tư anh lại trở về Blao. Mỗi lần nhớ bạn bè như anh Cường anh Cung anh lại lao về đàn đúm. Chúng anh mừng rỡ trong từng buổi họp mặt ngắn ngủi đó. Còn gì hơn nữa đâu.

Đã hai đêm ở dancing Tự Do, tiếng hát Bạch Yến đã nuôi anh trong một nỗi bàng hoàng. Tôi xin năm ngón tay em thiên thần. *Lời buồn thánh* đó Bạch Yến đã nhắm trùng mắt lại đưa tiếng hát cắt khoảng đêm hồng trước mặt thành những trũng sâu cuốn hút. Tiếng hát đã ngừng rồi đó Ánh ạ. Anh thấy mình lan man trong một vùng nhỏ hẹp, buồn bã. Anh Cung ngồi im chết nhìn hai bàn tay nhỏ nhắn của Bạch Yến đưa cao về phía trên như gói lại một vùng âm thanh còn lảng đàng ở đó, đầu cúi xuống thật lâu và những tiếng ngân của đàn clavioline cũng tắt ngúm. Anh Cung mang ly sữa đưa cho Bạch Yến. Anh Cường nói: Je suis très ému. Bạch Yến nhướn mắt thật sáng: Vrai-ment? - Anh: Je ne sais comment vous dire merci. C'est tellement écrasant!⁽²⁷⁾ Mỗi đêm Bạch Yến sẽ hát bản đó ở trong không khí này. Anh đã tập cả những bản: *Tiếng hát dạ lan* và *Xin mặt trời ngủ yên*, nhưng Yến chưa thuộc. Sẽ lần lượt hát sau. Bản *Xin mặt trời ngủ yên* Minh Tuyết hát ở dancing Mỹ Phụng tuần trước. Anh định viết thư kể về sự xúc động của mình cho Ánh nghe nhưng lại thôi và chờ thư. Cuối cùng thì anh vẫn phải viết vì thấy cần. Nếu Ánh không trả lời thì anh cũng sẽ chấm dứt ngang đây là vừa. Bây giờ mùa Thu ở Huế, anh nói thầm với mình rằng Ánh mặc áo lụa đi qua những con đường, những công viên giăng giăng lá úa. Anh đã viết thư cho người - yêu - chim - nhỏ của Cung như thế này: Có tuổi nào mang lá vàng ướp vào sách. Có tuổi nào nhặt lá vàng đếm cho đủ tuổi mình. Có tuổi nào nhặt lá vàng rồi ngồi khóc. Có tuổi nào giữ lá vàng trong tay mà bàng khuâng. Còn có tuổi nhìn đá sỏi, nhìn tường quách rêu phong, nhìn dĩa trà, sò, ốc. Ồi có bao nhiêu tuổi trên cuộc đời này để nhìn cho hết thiên nhiên.

(27) "Tôi rất xúc động"...
"Thật không?" ... "Tôi
không biết phải cảm ơn cô
như thế nào. Cảm giác mới
nâng triu làm sao!"

Ánh ơi,

Cơn buồn đã đi qua rồi phải không. Anh cũng mong điều đó. Mong rất ít. Bởi vì Ánh sẽ còn trở về. Không có gì lỗi lằng bằng một người chỉ biết cười và vui. Ánh hãy trở lại vé xa lạ, tách rời bè bạn đi. Anh đang thăm ước mơ mỗi người chỉ còn có mình. Mỗi người sẽ tự đi tìm gạch đá mang về xây cho mình một nhà nguyện và ẩn trú vào đó. Thành - phố - núi - đèo chỉ còn lại nhà nguyện. Suốt ngày sẽ độc thoại trong đó và bao giờ cần cũng chết yên bình với riêng mình.

Ánh ạ,

Tháng 10 cũng sắp qua rồi đó. Ánh có còn yêu hoa Tournesol không. Anh vừa để vào máy hát đĩa *Summer place*⁽²⁸⁾ và thấy cả một mùa hè bát ngát đã qua đi vết tích còn im lìm nằm đó.

Ánh. Ánh. Ánh. Ánh. Ánh. Ánh.

Ánh kể cho anh nghe những gì đã qua trên giong sông đó và trên những con đường lá non xanh mấy mùa.

Cầu mong Ánh bình an và vui với niềm vui đơn sơ tìm thấy.

Aleto Toscali đang điều khiển bản *Symphonie Inachevée* của Schubert⁽²⁹⁾ đó rất xao xuyến ngút ngàn.

Mong tin Ánh. Gửi về Blao cho anh.

Trịnh Công Sơn

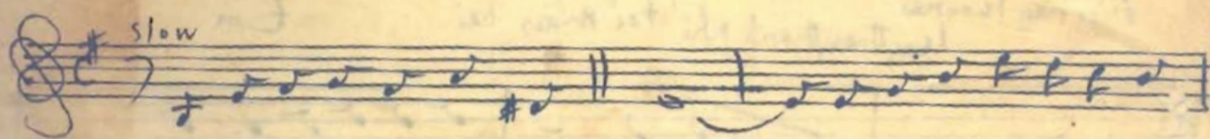
(28) Tên một bộ phim Mỹ sản xuất năm 1959, được đạo diễn Delmer Daves chuyển thể từ tiểu thuyết cùng tên của nhà văn Sloan Wilson; các diễn viên: Richard Egan, Dorothy McGuire, Troy Donahue. Ca khúc của phim trở thành bài hát được ưa thích nhất năm 1960

(29) Bản giao hưởng cung si thứ, được Franz Schubert khởi sự viết vào đầu năm 1822 khi đang ở đỉnh cao nhất trong sự nghiệp của mình. Đến cuối năm ông đã phối xong hai chương đầu và bắt đầu phác thảo chương thứ ba trên piano. Nhưng bệnh tật đã ngăn cản Schubert tiếp tục công việc và bản giao hưởng mai mãi chỉ có hai chương nên con được gọi là Giao hưởng dang dở (*Symphonie Inachevée*). Mãi đến tháng 12/1865, gần 40 năm sau ngày Schubert qua đời, bản giao hưởng này mới được công diễn lần đầu tiên tại Vienna (Áo)

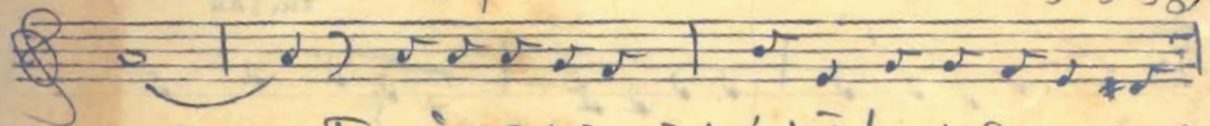
Còn tuổi nào cho em

Đo. Anh. Sương - Mưa.

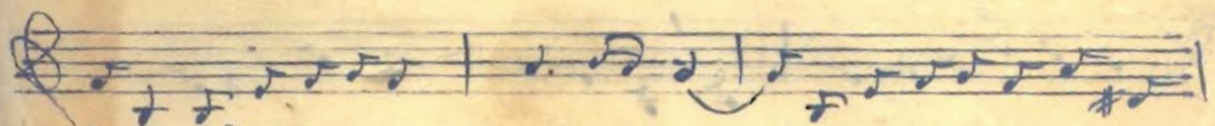
Trình Công Sơn

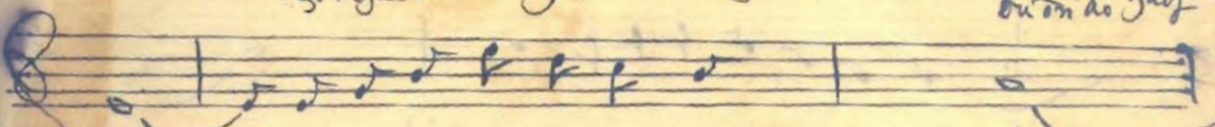
Tuổi nào mang ^{bướm} hồng ý vào đây Tuổi nào nghĩ hát ^{màu} bay ngang

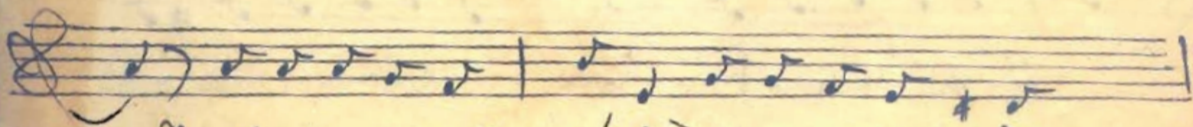
trời Tuy mình trôi trên vầng trời dài, bao nhiêu cơn mưa về

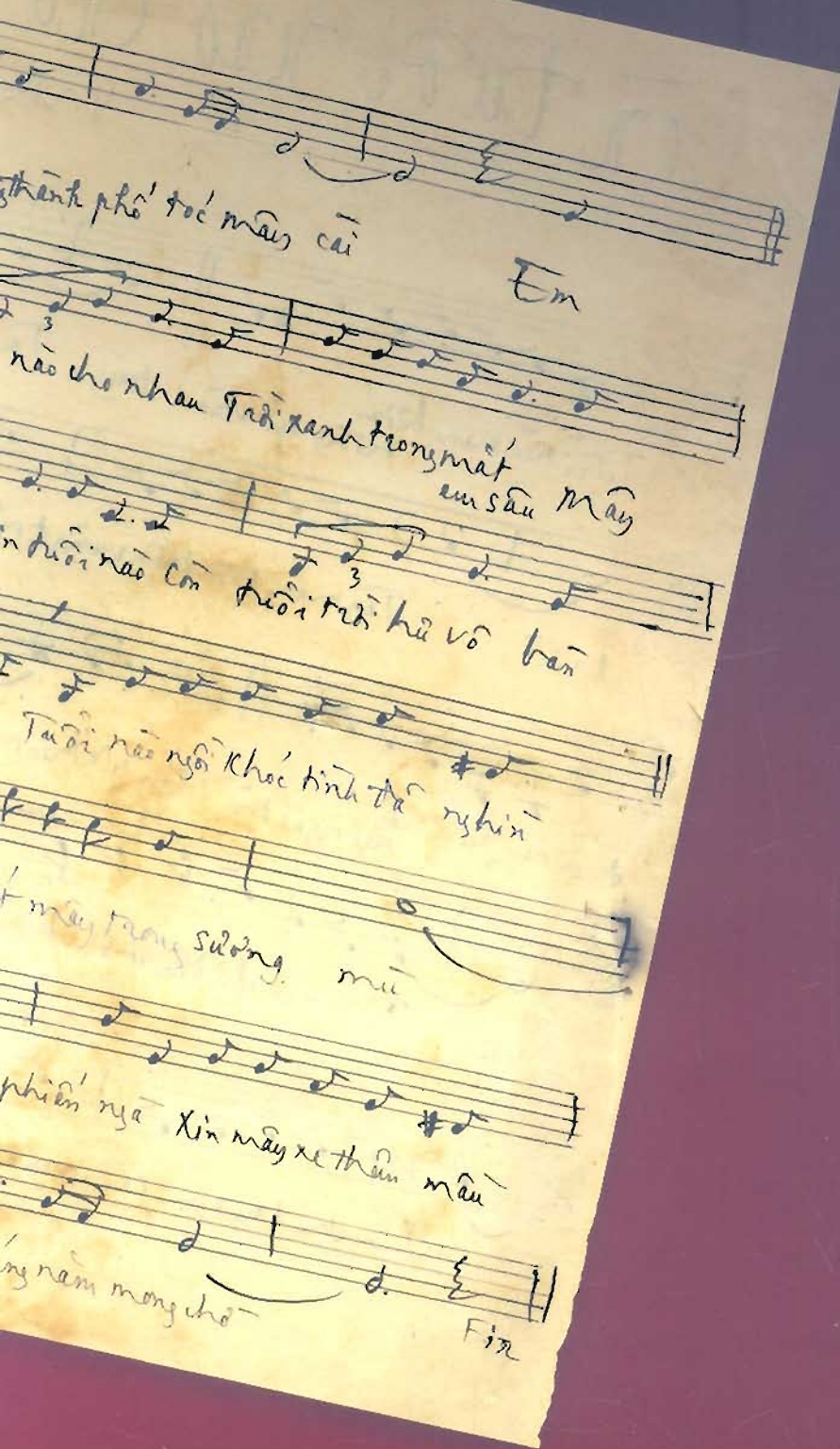
Tuổi này Tuổi nào ^{ngỡ} ngai tim đồng gió heo may Tuổi nào vừa thoáng ^{bướm} áo gầy

vai Tuổi nào ghi dấu chân chim qua trời

lên cho tay em còn vuốt dài nhìn cho cô hồn vào

Tuổi nào vừa thoáng buồn áo gầy vai
Tuổi nào ghi dấu chân chim qua trời
Xin cho tay em còn muốt dài
Xin cho cô đơn vào tuổi này
Tuổi nào lang thang thành phố tóc mây cài

21.10
1964

Bỉao, 21/10/1964

Dao Ánh,

Anh vừa về đến đây sau gần một tuần nằm ở Sài Gòn với Cường, với Cung. Như thế là lêu lổng quá sức rồi. Anh vẫn thường hay bỏ đi bất ngờ như thế. Một buổi sáng thức dậy thấy nhớ người thân yêu là như không có gì giữ chân lại nổi. Tiếc là Ánh ở xa quá, và lại đường về đó cũng không an.

Thư nằm ngổn ngang trên giường anh. Một thư của Tường, của Nam, của Khánh Ly và hai cái của Ánh.

Anh cần phải nhắc lại một ý cũ: như một đứa trẻ ăn chè đã để dành hạt táo lại cuối cùng mới nhai, anh cũng đọc thư Ánh sau cùng với một nỗi mừng vui mà anh không thể nào gọi tên được. Khi đọc đến chữ cuối cùng trong thư Ánh thì anh đã thần thờ cùng với bóng tối lạng cảm bên ngoài. - Đêm hôm qua, hôm kia, vào giờ này, anh đã cùng Cung, Cường ngồi ở dancing Tự Do để nghe Bạch Yến hát *Lời buồn thánh* rồi. Như một buổi tiệc vui mọi người đã bỏ ra về và đèn cũng tắt ngúm.

Ánh yêu thương vùng đồi dốc sương mù này và muốn anh ngàn đời heo hút ở đây. Ôi lệnh truyền tha thiết đó làm người đi cúi đầu phải ngước lên và biến nơi ải đây này thành vùng an nghỉ. Ánh sáng huyền hoặc của mặt trời đã xuyên qua vùng sương muối, người thấy mừng vui như một - ngày - mới vừa có mặt và sự bình an thật thanh thoát trong tâm hồn.

Ánh ạ,

Anh tiếc là mình không ở gần một giáo đường để giờ này vào quỳ gối mà cầu mong giữ được mãi những gì đang có đó. Anh xin Ánh hãy khởi đi từ biên giới đang tạo được đó, đừng quay về với một hồi tiếc giả tạo. Hãy đi thẳng đến với lòng can đảm và vẻ trong sáng thanh khiết của tâm hồn. Hãy tránh xa con đường mà trên đó chỉ có những người nguy trang lừa bịp mình và lừa bịp kẻ khác. Anh cầu mong thế.

Anh vừa đọc lại cả hai thư của Ánh. Ngọn lá long não vẫn còn màu nâu đỏ⁽³⁰⁾. Anh phải bắt đầu nhớ lại một Ánh của lần đầu anh sang nhà, Ánh của hôm ở quán cà phê, Ánh ở bãi biển và Ánh của cả những ngày tháng sau này. Lần đầu tiên gặp ở nhà, Ánh mặc áo màu nâu. Lần sinh nhật Hằng, Ánh mặc áo lụa trắng ngà. Lần ở biển, Ánh đội casquette và lội nước ướt cả hai ống quần. Buổi sáng ở trong quán trên bờ biển, Ánh viết gì thật nhiều trên tờ giấy bạc ở bao thuốc. Hôm ấy anh bỗng thấy buồn một cách tình cờ.

Buổi chiều ngồi uống cà phê, Ánh đeo kính đen và ngủ gật như một thiên thần. Ôi anh đã nhớ tất cả những điều đó từ bao giờ anh làm sao biết được. Bây giờ anh còn nhớ lại một đôi lần bàn tay Ánh lạnh ngắt và trời mưa thưa trên những hàng lá non xanh. Chỉ kể từng ấy thôi để Ánh thấy là anh vẫn còn đủ trí nhớ để nhớ rõ từng chi tiết một của từng ngày đã qua. - Có một vài đêm ở đó, anh đã trở dậy lúc 4 giờ sáng để ngồi vẽ những dessins của Ánh, vẽ thật nhiều, một cách hồn nhiên. Bây giờ anh vẫn còn giữ một vài cái ở đây. Đời sống có nhiều điều phức tạp và mình dễ bị mang đi trong những cơn lốc bất ngờ. Anh nghĩ rằng những buổi gặp gỡ cũng như những lần xa rời nhau đều như đã được vạch vẽ sẵn trên phần số của mình. Những sự kiện ấy tôi luyện, nuôi nấng mình lớn lên.

Ánh ơi,

Anh đã ghi trên từng tờ bao thư Ánh gởi lên đây tournesol 1, tournesol 2,

(30) Loại cây được trồng nhiều ở Huế, đặc biệt là trên đường Nguyễn Trường Tò, nơi Trinh Công Sơn sống trong nhiều năm thời trẻ. Trong lá thư của Ngô Vũ Dao Anh gửi Trinh Công Sơn có ép chiếc lá long não

tournesol 3. Ôi những lời yêu dấu đó là đời sống đó Ánh ạ.

Đêm đã xuống dày và sương cũng đã bay vào cửa sổ. Lạnh lắm Ánh. Anh cố gắng buộc đời mình vào nỗi đơn độc này để còn Ánh. Trong cuộc sống với số - phận - vực - thẳm này vẫn còn hình - phạt - huyền - nhiệm đó để ru mình vào bình an. Anh không mong gì hơn. Ánh ơi. Ánh ơi.

Bình hoa hồng trước mặt anh có những cánh hoa đều đặn thật đẹp. Anh vẫn thường nghĩ đến hình ảnh một người con gái cầm nhánh hoa hồng buổi chiều đi trên hè phố một mình. Hè phố thì vắng. Hè phố dẫn về một giáo đường. Buổi chiều người con gái tay cầm nhánh hoa hồng, đầu cúi gập trên những hàng ghế gỗ nhà thờ, áo lụa trắng trải dài trên thân thể như một linh - thiêng. Anh ca tụng hình ảnh đó trong anh. Đôi lúc hình ảnh đó mang khuôn mặt của Ánh. Của Ánh. Của Ánh.

Tám carte visite với hình vẽ cái hoa và hàng chữ Ngô Vũ Hướng Dương ở dưới anh đã dựng ở kệ sách trên đầu giường.

Anh đang làm gì ở đó giờ này. Sao người ta không có đủ phép màu để có thể đọc được những ý nghĩ trong đầu và bắt gặp những hình ảnh trong mắt.

Ánh ạ,

Tháng 10 và mùa đông đã khởi, sẽ khởi. Anh nghĩ đến những ngày rét mướt ở đó Ánh sẽ đi qua nhiều con đường xơ xác lá và gió lạnh. Mắt Ánh mùa đông thức khuya quảng sâu để đông cho dây giá buốt. Anh cũng gói một ít sương mù gửi về chất thêm cho đầy trũng mắt sâu.

Ánh có chiếc ảnh nào sẵn gửi lên cho anh một cái. Anh mong có ngày nào đó đọc được một đoạn trong nhật ký của Ánh.

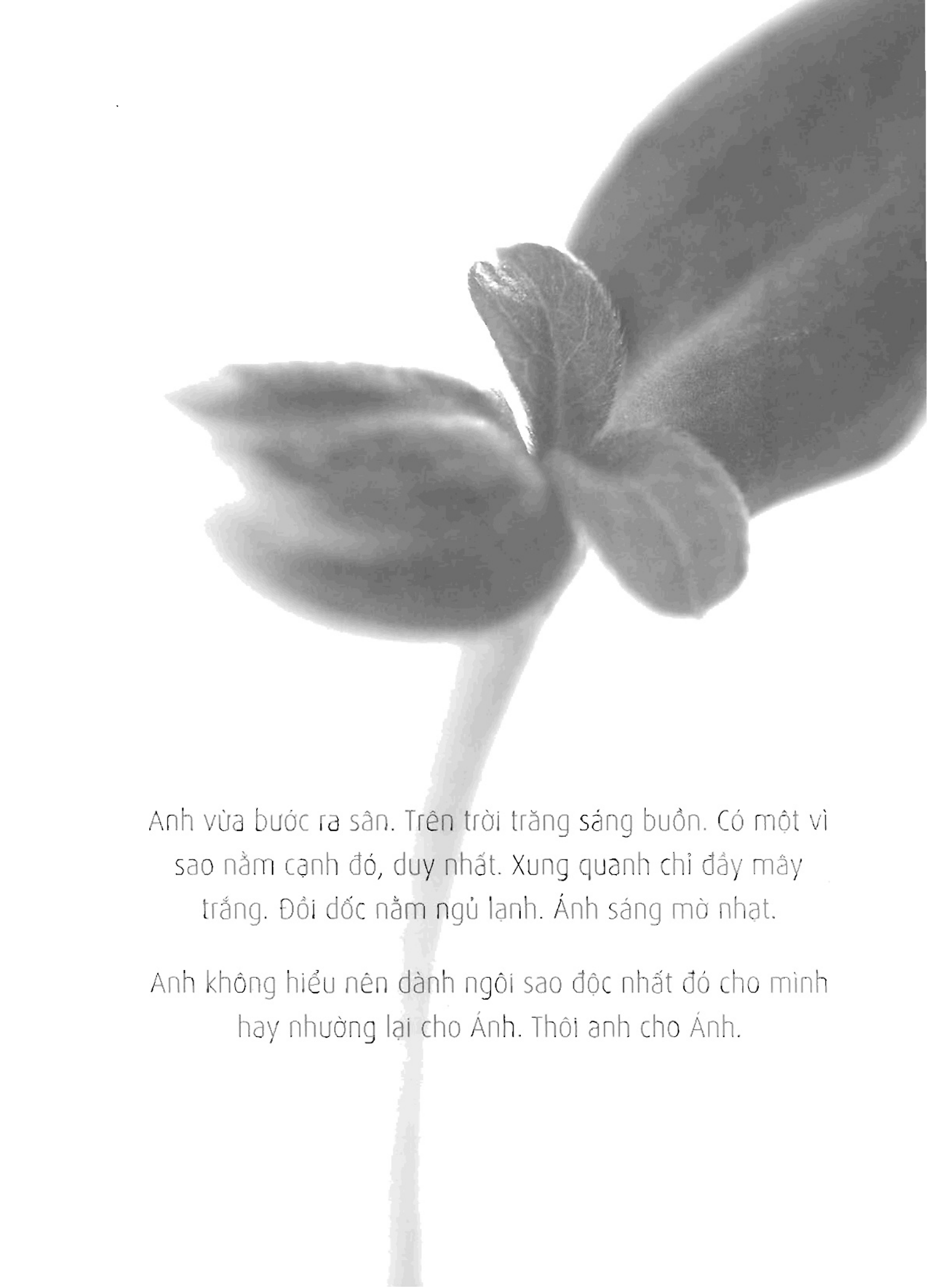
Anh có viết một truyện ngắn xong đã khá lâu trong đó có đoạn: Ánh ạ,

anh không tin là em có thể bị quyến rũ vào thế giới bỏ hoang của cô đơn. Đó chỉ là một ấn tượng lãng mạn nhất thời. Em sẽ quay về với xã hội cùng những con người trong đó. Anh không mong nhìn thấy em buồn. Điều đó chỉ làm anh hoang mang thêm và anh lại phải xây quanh mình những ảo ảnh vô ích... Em đã có thế giới của em. Như Bích, Phương,... và những người đẹp khác ở đó. Em phải có thói quen truyền thống về quan niệm hạnh phúc ở đời. Quê hương mình đã muốn thế. Em hãy quay nhìn lại đằng sau, em sẽ thấy rõ điều đó hơn. Những con mắt thân thuộc đang thả xuống quanh em một hàng rào. Phải biết lớn lên trong vòng tay chăm sóc đó... Đừng chọn lựa, đừng trách nhiệm. Những thứ đó đã có những người tự cho trưởng thành hơn em lo lắng cả rồi. Thế mà hạnh phúc đẩy em. Cuộc sống này đã muốn thế. Em đừng cố làm khác đi. Không khéo em sẽ bị rơi vào thế giới vực thẳm của chúng anh. Ở đây mặt trời đen lên buổi sáng. Chiều chỉ có sương mù. Anh biết em muốn tìm hiểu niềm kiêu hãnh của nó. Đó là niềm kiêu hãnh thật sự, không ngu đần như của thế giới bàng quan bên ngoài. Nhưng em đừng vào, anh khuyên thế. Đừng sa chân vào. Bởi vì em sẽ làm mọi ngon cho mọi điều dèm pha trần tục, mọi mắt nhìn đầy nghiến. Thế giới này chỉ có thể có chúng anh. Chúng anh vẫn tiếp tục trả đũa những lời chửi bới nguyên rửa bằng sự im câm cao cá. Ngôn ngữ của chúng anh là đó. Chúng anh vẫn cặm cụi làm việc trong vùng đất riêng tư của mình... Hãy ở ngoài nhìn chúng anh. Hãy nhìn bằng vẻ đẹp thuần khiết của tâm hồn mới bắt gặp được niềm kiêu hãnh đó. Bao giờ thấy được anh xin mời em vào. Và đi vào bằng tự do của em. Bằng vẻ kiêu sa trên từng dáng đi thanh thoát...

... Thôi em hãy đi ra khỏi nỗi buồn của em đi. Hãy trở về vị trí bình thường của em. Đừng cho anh nuôi ảo ảnh. Ảo ảnh bao giờ cũng bay biến rất nhanh. Sự có mặt trong thế giới vực thẳm chỉ là một khắc nghiệt của định mệnh. Chúng anh cũng chỉ là những thân phận bị hắt hủi, bỏ quên. Hãy quên đi. Quên đi em...

Anh đã viết đoạn này trong một đêm rất hư ảo. Lúc nằm xuống anh thấy mình sao gần gũi với mùi đất ẩm mốc và mùi cỏ hăng hắc xông

Anh vừa bước ra sân. Trên trời trăng sáng buồn. Có một vì sao nằm cạnh đó, duy nhất. Xung quanh chỉ đầy mây trắng. Đồi dốc nằm ngủ lạnh. Ánh sáng mờ nhạt.

Anh không hiểu nên dành ngôi sao độc nhất đó cho mình hay nhường lại cho Ánh. Thôi anh cho Ánh.

Ảnh ơi, anh sẽ về căn nhà nguyên anh vừa mới
xong bên cạnh một ngọn hải đăng và sẽ yên
nghỉ ngơi ở đó với một vẻ đẹp của ngôi
tìm thấy lại.
Ảnh ơi, ảnh ơi,

Trần Văn Sơn
điều cho anh, mong lắm:

Ảnh a,

Ảnh vừa bước ra sân. Trên trời trăng sáng
buồn. Có một vì sao nằm cạnh đó, duy nhất.
Xung quanh chỉ đầy mây trắng. Đôi đôi
năm năm lạnh. Ảnh sáng mặt nhất.

Ảnh không hiểu nên đành ngồi sao đó nhất
đó cho mình hay những lại cho ảnh. Thời
ảnh cho ảnh. - Ảnh vừa bắt chợt nghĩ rằng

Sẽ vắng mặt của những vì sao khác là do ở sự
vong thân của chúng nó vào vì sao còn lại này.

Như tình yêu cũng vậy. Khi yêu, người này
vong thân trong tình yêu của người kia. Một

người như vậy hẳn trong mình sẽ hiện diện
của đôi tưởng. - Khi mất hẳn nhau đôi tưởng
đó mất hẳn chiếm cứ sẽ để lại một vết hằn

còn lớn trong tâm hồn.
Ảnh a,
Ảnh không biết làm thế nào để quay về đó
một ít ngày cho vui. Đến khi thì lâu quá.
Còn làm gì hơn?

Ảnh cầu mong Ảnh bình an ở đó. Bình an
một mình. Một mình mà thôi.

Ảnh cảm ơn hai bạn nhạc của những ngày
còn rất trẻ Bền và tiếng hát trong, ngân,
cùng nét buồn trong mắt Ảnh.

Ảnh chép "Cho người chưa đứng chân" của
đình Cường cho Ảnh đây. Ảnh xin lỗi. Sẽ chép
sau vì hiện giờ ảnh không mang bài ấy lên đây.

lên. Ôi những ngày buồn. Ngày buồn. Sombre jours.

Ánh ạ,

Anh vừa bước ra sân. Trên trời trăng sáng buồn. Có một vì sao nằm cạnh đó, duy nhất. Xung quanh chỉ đầy mây trắng. Đôi đốc nằm ngủ lạnh. Ánh sáng mờ nhạt.

Anh không hiểu nên dành ngôi sao độc nhất đó cho mình hay nhường lại cho Ánh. Thôi anh cho Ánh. Anh vừa bất chợt nghĩ rằng sự vắng mặt của những vì sao khác là do ở sự vong thân của chúng nó vào vì sao còn lại này. Như tình yêu cũng vậy. Khi yêu, người này vong thân trong tình yêu của người kia. Mỗi người như mang hẳn trong mình sự hiện diện của đối tượng. Khi mất hẳn nhau đối tượng đã một lần chiếm cứ sẽ để lại một vết hằn rộng lớn trong tâm hồn.

Ánh ạ,

Anh không biết làm thế nào để quay về đó một ít ngày cho vui. Đến hè thì lâu quá. Còn làm gì hơn? Anh cầu mong Ánh bình an ở đó. Bình an một mình. Một mình mà thôi.

Anh cảm ơn hai bản nhạc của những ngày còn nét Nàng Bân và tiếng hát trong, ngắn, cùng nét buồn trong mắt Ánh. Anh chép *Cho người chưa dừng chân* của Đinh Cường cho Ánh đây. Anh xin lỗi. Sẽ chép sau vì hiện giờ anh không mang bài ấy lên đây.

Buổi chiều 22/10. Suốt cả đêm hôm qua nằm mơ thấy Ánh. Thấy Ánh lớn hơn.

Thấy Ánh đi qua những con đường rất lạ và mặt buồn bã.

Đêm đã khuya khoắt. Sao bây giờ không là con đường bờ sông để anh đi trên đó vừa hút thuốc, vừa huýt sáo *Et j'entends siffler le train*. Ánh đã

khép cửa sổ lại chưa, trăng mười sáu chắc sáng lắm trên con sông đỏ.
Có thể Ánh đang ngồi nhìn và mắt Ánh mất hút vào đêm.

Anh nhớ Ánh ngút ngàn ở đó cùng với vé trong sáng vô cùng của một
vết lóa huyền hoặc trên không.

Những ngày xa rồi còn xa rồi. Tuần tới Cung, Cường đã vào trại nhập
ngũ. Cả Hà em anh.

Hà chán ngấy cuộc sống hèn mọn với những buổi lặp lại những gì đã có
nên dần thân vào đó.

Rồi cũng đến anh bây giờ. Anh viết cho Hà: Hà ạ, bao giờ cũng chỉ còn
lại mình với mình. Hà sẽ khiêu vũ với bóng Hà trên những miền đất
mới. Không ai giúp đỡ gì được cho ai. Anh cũng không làm gì được hơn
cho Hà. Anh chỉ biết nhận chịu sự đốn mạt đó mà thôi.

Ánh ơi,

Anh sẽ trở về căn - nhà - nguyện anh vừa mới xây xong bên cạnh một
ngọn hải đăng và sẽ yên ngủ nghìn đời ở đó cùng với một vẻ đẹp sáng
ngời vừa tìm thấy lại.

Ánh ơi, Ánh ơi.

Gửi thư nhiều cho anh, mong lắm.

Trịnh Công Sơn

Chez Mme Trần Thị Phi
Ty Công chánh Lâm Đồng, Blao

23.10
1964

Báo, 23/10/1964

Ảnh - Dao - Ảnh - Dao - Ảnh - Dao - Ảnh - Dao -

Buổi chiều anh thức dậy cùng nỗi buồn khô thường trực sống chung với anh từ bao lâu. Anh lại nhìn con đường khô im quen thuộc, bụi cỏ và những người Thượng gánh củi già nua mỏi mệt. Tất cả mang trên thân xác về yên tĩnh và chịu đựng. Như anh đang chịu đựng. Như thành phố. Như những trụ đèn.

Ảnh ơi, Ảnh ơi, sao không có em buổi chiều đi qua những đôi dốc đầy mây và về quanh hẻm xám ngắt này. Anh sẽ ngồi vẽ khung cảnh ấy dù mình chưa một lần ngồi trước tấm tole và sơn màu.

Anh nhớ lại đời mình. Anh đã nổi trôi qua bao nhiêu vùng, bao nhiêu miền đất khác nhau. Làm sao quên được nỗi bàng hoàng động đưa mình trên từng sợi mưa xám bạc, qua bao nhiêu miền đồi núi khác nhau. Anh làm chừng nhân trên từng phần đất mới của mây, mưa, nắng, gió. Ôi làm sao không buồn hờ Ảnh hờ em. Bao nhiêu nguyên liệu thời gian không gian đó đã chất chứa trong anh làm thành một tiếng hát ngút ngàn ca tụng vực thẳm huy hoàng của khốn cùng. Mà số phận thì càng hăm hiu và sự khắc nghiệt càng đẩy xa mình đi vào những vùng heo hút.

Anh đang gọi tên Ảnh đây, đang gọi như thêm gọi, thêm nhớ giọng nói

và nụ cười. Anh đang nói với em bằng lời mê sáng của một buổi chiều trời ngả dần màu đêm. Anh nói về đất đai trên quê hương mình. Một ngày nào đó anh sẽ da du qua những miền chưa hề ghé đến. Có những buổi sao mình thấy yêu thương quê hương đến thế này. Da thịt mình như được dựng nên bằng đất đỏ và tâm hồn như được xây bằng cỏ cây hoa lá, bằng tiếng đàn buồn bã của dân mình. Bao giờ nhắc lại chuyện quê hương anh cũng buồn. Nỗi buồn non dại, hồn nhiên như những búp tay non hồng tuổi nhỏ. Như một ngày nào anh sẽ khốn đốn nhìn Ánh trở về quê hương đất đai cũ, ở đó mà quên những dấu tích nơi đây, quên những hàng lá xanh non, bãi biển, những bờ sông có đêm mưa anh đưa Ánh về. Rồi Ánh sẽ đi vào một tình yêu nào tình cờ ở đó. Ôi còn gì, còn gì không. Những hình ảnh đã một lần chiếm cứ ký ức của mình sẽ trôi dạt mất hút. Những tháng ngày còn lại để sống tiếp sẽ cần cỗi vô cùng vô cùng đó Ánh.

Anh nghĩ rồi cuối cùng anh cũng chẳng còn gì trên tay. Những ảo ảnh phù phiếm của bây giờ, một ngày nào đó cũng bay đi mất chỉ còn để lại những vết đục trên tâm hồn. Anh sẽ không còn gì, không có gì. Một ngày rất buồn bã sẽ đến và vốn liếng anh rồi cũng chỉ còn một bãi trống bên trong và bên ngoài thể xác mà thôi. Đêm đã đen dày. Anh nhớ Ánh. Nhớ Ánh như một lời vang vọng muôn trùng - Buổi chiều anh đã đốt cháy cơ thể bằng mấy chai bia. Những giờ phút cần quên bớt phiền muộn anh vẫn làm thế. Ánh có buồn không. Anh mong có đủ một món tiền kha khá và rồi rành để sống một cuộc đời phiêu bạt phù phiếm da du từ chốn này qua chỗ nọ rồi chết gục tình cờ. Như một loài hoa dại buổi chiều trên đồi anh bắt gặp héo úa. Có ai nhìn thấy ai đâu, trong những lúc quạnh hiu nhất mình chỉ còn cho mình khoảng không hun hút trước mặt mà soi cho cùng khắp những hư ảo của đời mình. Ánh ơi, Ánh ơi, anh đã nói gì thế. Đã nói gì. Đã bêu rêu thân phận mình đây phải không. Ôi những tình cờ nào đã cho người này gặp người kia, những khuôn mặt đã đến tình cờ rồi mất đi tình cờ. Ánh ơi đó Ánh đó Ánh.

Đêm nay anh buồn Ánh nên cho anh nói. Ánh hãy ngoan ngoãn ngồi nghe anh kể về những khắc nghiệt đã trì kéo anh về vực thẳm đen

ngàn năm

tuoi da buon

• 22. 312 •

lên đỉnh núi

phản bản của dinh cường

lên đĩnh xe ôm

Tristement

Ad libitum

Trời còn làm mưa mưa rồi mình mang tiếng người tay buồn em mang em mang đi về già
mây mây trời lang thang sẽ tới em bằng trời xanh trời xanh như gương nước

đường này chỉ một buồn còn ai còn ai đoá hoa hồng cũ lên trời mây trên đường phố dài lời ru miết
huyền ngàn năm như một buồn còn ai còn ai đoá hoa hồng vui quên trong tay sẽ đường phố dài lời ru miết

mãi ngàn năm ngàn năm ru em nồng nàn ru em nồng nàn
mãi ngàn năm ngàn năm ru em yên hôn...

Trời còn làm

hôn ru em yên hôn

Trời còn làm mưa mưa rồi mình mang tiếng người

đai trên hai tay cuối tuổi buồn em mang đi

mang về trời mây hương hôn Trời còn làm

mưa mưa rồi mưa rồi từng phiên mây hương em

mang trên vai đôi buồn như lá gió mãi còn đi quay trên cầu

trời Trời còn làm mưa mưa rồi thân thương từng giọt trên hôn em quên em quên ôi miền già

đường này chỉ một buồn còn ai còn ai đoá hoa hồng tàn hôn trên môi em gần ngàn dài lời ru miết

mãi ngàn năm ngàn năm ru em muôn phiên ru em bạc lòng

Fin

ru em muôn phiên
ru em bạc lòng

ngòm hủy diệt và vinh thăng. Ồi sự nhọc nhằn cũng ở đó, niềm kiêu hãnh cũng ở đó. Anh muốn anh làm kẻ ở lại vùng này để suốt đời cảm ngọn đuốc thiêng soi sáng. Cho ai?. Cho anh hay cho những người đã bỏ đi. Anh đã kết vương miện huy hoàng đó cho anh. Một ân huệ đời đời anh ghi nhớ. Anh nghĩ rằng mình không xứng đáng bởi tâm hồn ảm đục. Một ngày nào Anh sẽ cất chức vị đó đi và anh thoát ra từ đó hư hao mất hút.

Anh ngại rồi Anh - còn - độc - nhất - bây - giờ cũng bỏ anh đi khi nghe những tiếng gọi mơ hồ ở những vùng kế cận. Tiếng nói xôn xao, dằn dụa, đăm tiếu, bêu rêu, Anh sẽ nghe, sẽ không chịu nổi và trốn thoát. Một bức tường đá sẽ dựng lên, anh đứng bên sau đó như bị giam hãm xiềng xích ngục tù. Qua những lỗ trống bên kia bức tường bóng Anh trôi đi không quay lại. Anh làm người già nua lần trí ngồi đếm lại những tiêu hao gặm mòn cuộc đời mình.

Nói mãi nói hoài về những chuyện buồn đã đốt cháy anh bao nhiêu ngày tháng. Anh ạ, anh phải nói khi còn có người để nghe vì anh biết anh sẽ không còn không có gì. Số phận đã vạch vẽ cho anh như thế. Anh bắt đầu và đang sống vội vàng, bắt gặp - mong mỏi sự tình cờ - và níu trên từng chiếc bè trôi qua mắt. Anh sẽ xa, sẽ đi, sẽ để lại cho anh những vết tích buồn trên khoảng đường nhớ anh đang nhìn Anh đi. Anh đã nghĩ về điều đó từ lâu. Từ một buổi chiều (Anh đã quên) anh bắt gặp được mắt buồn của Anh và dáng ngồi băng khuâng...

Anh ơi, Anh ơi, Anh ơi, Anh ơi.

Anh gọi thầm vì ngại những tiếng kêu sẽ vang dội trên những bờ vách đồi núi yên lặng ở đây. Hải hùng lăm và càng xót xa hơn mà thôi.

Đêm sáng mờ bên ngoài. Sâu đất reo rất trong ở bãi cỏ. Trên trời mặt trăng nhòa nhạt trắng. Mây đốt lên quanh vòm trời một hàng lửa trắng xóa. Anh ngồi đây ôm thân xác mình quá nhỏ nhoi để có thể gọi tên bè bạn cho đỡ nhớ. Có thể có một tình cờ nào đó không, như một buổi

chiều, buổi sáng Ánh trôi dạt về đây và anh mừng rỡ chết. Cái chết thật yên vui như một lần được vinh thăng với hình ảnh trịnh trọng còn kết lại trong mắt. Ánh sẽ có mặt rất tình cờ như một buổi chiều anh đi quanh vùng đồi bát gạo gặp một chồi cây non hay một màu hoa lạ. Biết bao giờ Ánh mới đủ hốt hoảng để trốn thoát khỏi thế giới đục bản đang đây ai Ánh ở đó. Ánh thêm nghe tiếng kèn đồng buổi chiều buổi sáng, thêm gọi tóc trong vùng sương muối ở đây, thêm nghe niềm tĩnh mịch mọc lên từng nhánh nhỏ, ôi tâm hồn đơn thuần như một giòng suối trong. Giác mơ đó anh ngại sẽ qua đi, qua đi nhanh chóng với tuổi còn chông chất lên cao. Tâm hồn cùng ý nghĩ hiếm hoi đó sẽ chết rã rục khi đối diện với thực tế, với cuộc sống cuốn phăng mình đi. Ánh sẽ không còn nhớ gì, không còn nhắc nhớ đến những điều đó. Ánh thử viết lại sự thân tiên đó trong nhật ký và đợi vài năm sau nhìn lại xem có còn đủ can đảm mơ ước tiếp nữa không. Anh không bao giờ dám mong mọi điều đó bởi vì anh ngại phải nuôi thêm nhiều ảo tưởng để hủy diệt mình thêm.

Anh nhớ Ánh đêm nay, cả buổi chiều, nhớ và thêm gọi tên. Ánh đang làm gì ở đó? Ánh là ai là ai là ai? Ánh hãy nói, hãy cười, hãy hát đi. Anh đang mong nghe với sự thanh thoát mở rộng như những vuốt ve trên nỗi đơn độc này. Rất nhớ Ánh. Đừng để anh mong thư.

Ánh ơi

Trịnh Công Sơn

Hãy viết tên anh ngoài bì thư như Ánh muốn:
Mr Trịnh Công Sơn

Chez Mme Trần Thị Phi
Ty Công chánh Lâm Đồng, Blao

26.10
1964

Blao, 26/10/1964

Dao Ánh của buổi chiều anh ngồi từ căn phòng này nhìn ra đồi cỏ buồn thảm và đám mây xám đã phủ lấp như một vòm hầm tối. Trên đỉnh núi thì một vòng mây trắng quện chung quanh. Sao anh không thể nghe được một tiếng nói cười nào quanh đây, cả thành phố đã an giấc vào một giờ khác không hợp lý này. Ánh ơi, Ánh ơi.

Anh đã ngồi đây một mình nhìn buổi chiều thứ bảy và một ngày chủ nhật đi qua. Anh nghĩ rằng Ánh đã vui vẻ trên những phố phường ở đó mà thấy không yên tâm.

Làm sao anh vẽ cho Ánh hiểu được khung cảnh chiều ở đây nhất là lúc trời sắp mưa như mây đã mù xuống bảy giờ. Cuộc sống đã như chìm sâu vào một vùng ăn năn nào dưới thấp. Ôi loài rong rêu, củi mục. Mà anh là hiện thân hát lời thành buồn buổi chiều trên đồi núi này với Ánh. Với vết sáng huyền hoặc như niềm hy vọng vượt ve sau cùng trên những giờ âm u nhất của tuổi này tuổi này.

Ánh ạ,

Anh vừa từ xóm cũ uống cà phê về. Đã 11 giờ đêm. Sương xuống mờ đẹp. Những vũng sáng neon ở xa đã nhòa nhạt cả rồi. Sương ban đêm đẹp hơn buổi sáng nhiều với vẻ lạnh lùng bơ vơ. Không còn ai trên những con đường thành phố. Sương đã mù mịt âm thầm không ai nhìn không ai đi dưới đó. Trong phút này anh mong có Ánh để Ánh nhìn sương cho thỏa thích.

4 giờ 30 sáng. Anh bật đèn vì trở dậy tình cờ. Anh ra ngoài hiên đứng nhìn. Sương đã mờ từ đêm cho đến bây giờ. Những ánh đèn sáng của nhà thờ ở xa, bây giờ chỉ còn một chấm nhòe như mắt khóc. Tiếc không có Ánh để anh đưa Ánh đi qua vùng sương lạnh này để thấy sương đầm trên vai trên tóc.

Ánh ơi,

Sao Ánh không thể viết thư cho anh thường xuyên mà lại phải đợi bao giờ cần mới viết. Như một ngày nào Ánh làm chim di bỏ miền quen thuộc này trú ẩn về vùng đất khác anh cũng sẽ thôi làm người đốt đèn ở ngọn hải đăng hàng đêm soi sáng sương mù và trốn về những cơn lốc để chết dần mòn còn hơn.

Mưa càng ào ạt xối xả, đêm càng dày, và gió đã lên lạnh hơn. Anh ngồi quán chân quanh mình nhìn bóng Ánh lảng vảng ngoài vùng tối mờ hồ trên cao.

Sao anh không thể thấy Ánh đêm nay từ bên bờ sông đi dài theo những bóng cây vàng ánh đèn. Sao anh không thể nhìn Ánh rời xa bằng những bước chân khoan thai vô cùng.

Ôi Ánh thân yêu của những ngày tháng mười sắp mất đi và cơn mưa cuối mùa Thu rầm rộ kéo về giữa về giá buốt của đôi núi nơi đây.

Ánh ơi, anh chờ nghe Ánh hát điệp khúc tháng 11 và những ngày giá rét ở đó để anh kết cho tròn symphonie còn dang dở ngang đây.

27.10
1964

8 giờ sáng 27/10/64

Sương bay từ cửa sổ những chấm nhỏ li ti như bụi phấn. Anh sắp phải đi đây nhưng sương - còn nhiều - nên - còn - nhớ - Ánh phải ngồi lại. Ngoài kia những người đi làm mặc áo len màu ẩn hiện rất đẹp. Anh muốn đóng từng thùng sương gửi về cho Ánh để Ánh trang hoàng căn phòng, ở đó Ánh sẽ một mình mặc áo ấm ngồi cho sương phủ kín, trên bàn một nhánh hoa hồng làm thành một chấm đỏ, tóc và mi mắt Ánh sẽ trắng bạc vì sương.

Anh phải đi bây giờ. Sẽ viết tiếp vào buổi chiều. Ánh chắc đã ngồi yên trong lớp. Nhớ Ánh. Đừng nhìn qua khung cửa. Ở bên ngoài chắc trời

Ngày sáng - 27.10.64

Sông bay vào từ cửa sổ những chấm nhỏ li ti như bụi phấn. Anh sắp phải đi đây, những sông còn nhiều nên còn nhớ. Anh phải ngồi lại ngoài kia những người đi tắm nước ao len màu ẩn hiện rất đẹp. Anh muốn đóng từng thùng sông gửi về cho Anh để Anh treo hoành câu phong ở đó. Anh sẽ một mình mặc áo ấm ngồi cho sông phủ kín trên bàn một nhánh hoa hồng lâu trên một chậu đồ, tóc và ni mắt Anh sẽ trắng bạc vì sông.

Anh phải đi bây giờ.

Sẽ viết tiếp vào buổi chiều.

Anh phải đi.

Nhớ Anh.

Buổi chiều

Anh quán trọ nằm vui cười ấm ỉ. Anh kh ra ngoài trời (đi vì biết rằng mùa

buổi chiều 26 octobre 1964
Đạo anh của buổi chiều anh ngồi tại căn phòng này nhìn ra đôi cô buồn thắm và đôi vòm hàm xém đã phủ lấp như một vòm vồng tối. Trên đỉnh núi thì một vòng mây trắng quỳn chung quanh. Sao anh không chờ nghe được một tiếng nói cười nào quanh đây, cả thành phố đã an giấc vào một giờ khác không hợp lý này. Anh đi Anh đi. Anh đã ngồi đây một mình nhìn buổi chiều thứ tư và một ngày chủ nhật đi qua. Anh nghĩ rằng Anh đã vui vẻ trên những phố phường ở đó mà thấy không yên tâm. Lắm sao anh về cho Anh hiểu được khung cảnh chiều ở đây nhất là lúc trời sắp mưa như mây đã mù xuống sâu vào một vùng ẩn nhả chìm sâu vào một vùng ẩn nên nào dưới thấp. Ở loài rong rêu. Cúi mặt. Mưa anh là hiện thân hát lời thánh buổi buổi chiều tôi núi này với anh. Với vết sao huyền hoặc như niềm hy vọng về sau cũng trên những giờ âm của buổi này tươi này.

mây giăng mù rồi phải không Ánh.

Buổi chiều buổi chiều đây. Anh quán tròn chân quanh mình và nằm vùi cùng với cơn mưa xuống âm ỉ. Anh không dám ngồi dậy nhìn ra ngoài trời (dù cánh cửa mở toang) vì biết rằng mình sẽ thấy hoang vắng trải rộng ở ngoài đó và cuốn hút mình mất đi trong một cảm giác thật tê buốt. Anh nằm cho đến khi cơn mưa đã dứt hẳn và chiều cũng già trên từng giọt nước mưa còn đọng lại trên lá. Anh đứng dậy ra trời để thấy mình lạnh hơn trong chân và để nhìn mây lên từ chân núi như thường lệ.

6 giờ. Bà Phi ở sở về đưa thư Ánh cho anh. Anh mừng rỡ như một đứa trẻ mẹ về cho quà.

Những phút này anh thấy lá thư như một bàn tay vỗ về trên nỗi quạnh hiu ngun ngút này của mình. Anh giữ thư như thế thật lâu để kéo dài từng phút hạnh phúc nhỏ bé của mình dài hơn.

Khi bóc thư đọc xong thì anh buồn bã vô cùng như mặt trời vừa mất hẳn đi, như đêm vừa đổ xuống. Anh có cảm giác như mình đã mất một cái gì như anh vừa mất hẳn Ánh từ phút này phút này.

Ánh ơi, đã có gì báo hiệu điều đó đâu nhưng anh thường linh cảm rất đúng về những tình cảm mình sẽ bị mất đi.

“Ôi màu mắt rồi cũng có ngày đổi màu như thế”. Câu nói cuối cùng của lá thư Ánh gửi lên đây có phải là một báo hiệu không. Anh đã bao nhiêu lần đánh mất nên anh nhìn kẻ đối diện với mình luôn luôn bằng vẻ bi quan. Ánh đừng trách anh về điều này.

Mưa đã trở về cùng với đêm. Như một ngày nào Ánh rời xa anh để trở về với nếp sống bình thường, ở đó Ánh đi trên lối đi quen thuộc của những người đã đi trước mà không cần phải nhìn những bảng số hai

bên đường. Sẻ bình thường và thản nhiên quên đã một lần dẫm chân qua một vực - thăm địa đàng mà anh đã linh cảm trước từ lâu, như “địa đàng còn in dấu chân bước quên” của một thời anh đã âm thầm nghĩ rằng biết đâu Ánh không lớn lên từ một loài dạ lan nào đó.

Những con chim lạ nào đã xuất hiện trên vòm trời trước mặt một buổi chiều để báo cơn giông sắp qua miền đất này. Ánh ơi Ánh ơi, Ánh sẽ để lại đất đai này dấu tích của một thời huy hoàng nào xa cũ. Anh sẽ làm người đốt đèn ở ngọn hải đăng trở lại. Người đốt đèn đã mê sáng trong một cơn sốt kinh niên. Hàng đêm đốt đèn lên, đi tìm trong vùng sương dưới chân đồi những vết chân cùng những chứng tích của người bỏ đi đã một lần có mặt. Đêm đã rộn ràng nhẹ nhẹ với tiếng giun dế reo ngoài bãi cỏ.

Rồi Ánh cũng phải trở về, cũng phải từ bỏ vùng đất này mà đi, cũng quên hẳn những vùng sương muối nhỏ nhoi cùng tiếng kèn La Strada nhưng sự đó hãy để nó xảy ra khi mình thấy không còn gì để ao ước để tìm cảm xúc. Lúc mới diện kiến với thế giới bàng quan đó anh đã thấy mỗi một lạ lùng và muốn quay về đất đai căn cỗi của mình ngay dù không có vẻ hào nhoáng nguy trang, giả tạo.

Cảnh hoa violette nhỏ nhắn vẫn còn màu tím của nó. Anh đã nhớ lại rõ ràng những con đường, những hàng cây cùng phố phường và con sông ở đó. Cả Ánh cả Ánh - không - lẫn - với - hình - ảnh - của - ai khác mà đã biết bao nhiêu chiều mùa hạ anh ngồi mong mỏi một lần đi ngang.

Elle est virginale comme un lys⁽³¹⁾ như Ánh mà anh cần gọi là sự linh thiêng trong vóc dáng một buổi nào anh bắt gặp tình cờ rồi từ đó anh chỉ còn nhìn Ánh bằng ánh sáng huyền diệu đó mà thôi.

Bao giờ Ánh sẽ bỏ đi thật đó Ánh. Anh sẽ ở lại ôm nỗi chết vừa công lạnh trên thân xác mình. Ánh làm thế nào để vào được trong sâu xa của vùng - đầu - xót - chúng - anh? Anh đã từng làm chứng nhân cho những vật - đối - sao - đời của cuộc sống nên không thể tránh bỏ sự bi thiết trong ngôn

(31) Nàng trinh nguyên như một đoà hoa lys

ngũ. Ánh hãy dừng lại một ít lâu nữa trên đất đai này để anh làm người thợ kim hoàn ngồi kết từng chuỗi vòng sương lóng lánh choàng vào cho Ánh thêm rạng rỡ Ánh thêm huy hoàng. Đừng vội bỏ đi vì những điều quá thực. Ai cũng có thể làm điều đó. Nhất là những người đẹp đẽ như đã đẹp đẽ rồi. Anh mong Ánh ở lại đó. Hãy làm một lần con người phi thường của Nietzsche: devenez durs. Le plus dur est le plus noble⁽³²⁾. Ánh ơi, đừng tự biến mình thành một profane⁽³³⁾ ở tuổi - thiên - đàng đó.

Ánh ơi,

Những ngày chủ nhật thứ bảy anh đã nằm quán chần để nghĩ đến phố phường ở đó Ánh vui - cười - buồn - bã qua những con đường, những hàng cây, những tiếng ồn đốt cháy. Ánh làm sao cảm thấy được vẻ lạnh lùng của chân gối anh nằm đây. Bên ngoài gió lạnh ủa vào, anh thì mở trân mắt nhìn những phiến - hư - vô chất đầy quanh mình bằng mộ huyết một ngày nào đánh mất hoàn toàn những an ủi còn sót lại cho mình đó.

Tháng 10 sắp qua hẳn rồi. Ánh ngồi đó nhìn mây với giấc mơ nào đã biến thành sương khói. Hãy kể cho anh nghe bằng một giọng nói nhỏ âm trầm như dòng nước chìm sâu chảy qua những miền ăn năn của một loài rong mang thân phản đen điu nào đó như anh. Như anh mà giờ phút này vẫn còn có Ánh trên cao; ôi lời ngưỡng vọng về một ánh sáng lạ lùng còn huyền nhiệm vô cùng.

Những tiếng súng nổ gần và âm ĩ. Đã nhiều đêm như thế. Anh nghĩ đại rằng chẳng may một đêm nào đạn vô tình rơi xuống trên thân xác anh và chết đi rất tình cờ buồn thảm. Không hiểu Ánh sẽ có giọt nước mắt nào nhỏ lên mộ phần anh. Ánh sẽ có lời nguyện cầu nào cho một lần anh vầng mặt. Ánh sẽ nói gì với anh đã không còn đối diện với Ánh. Những dấu tích anh còn để lại đó, cùng khắp. Anh sẽ bắt đầu ca tụng một bóng nắng mang tên Ánh và tất cả tất cả để cuộc đời còn ca tụng mãi theo anh. Ôi nếu một ngày nào sự sống mình đã tắt thì anh cũng sẽ mang theo luôn những gì đã một lần vong thân trong anh. “Ôi nhân loại còn người trong tôi”. Đêm đã không còn mưa. Sao đã mọc đầy trên

(32) Trở thành cứng rắn.
Cứng rắn nhất là cao quý nhất

(33) Kẻ ngoài đạo

vòm đen đó. Tiếng súng vẫn làm rung những cánh cửa gương.

Tiếng hát của Minh Tuyết từ đài phát thanh lẹp xẹp nằm trên đôi bên chợ cũ vang về rất buồn “lá trên cành một chiếc lá bay nhanh”⁽³⁴⁾.

Ánh mặc áo lụa mới đi qua đó sao không có anh để nhìn để gọi. Ánh ơi Ánh ơi.

Đêm nay anh buồn hơn những đêm khác, Ánh ạ. Cuối cùng anh thấy rồi mình cũng không còn gì cả. Những điều mong ước rồi cũng tiếp tục bay nhanh. Anh sẽ trở lại ở lại đây nhìn bóng Ánh đi hun hút biến biệt mà cảm thấy rã rời, không còn ngôn ngữ không còn tiếng kêu.

Đây là ngày đầu của một tuần. Bao giờ anh cũng thấy sợ hãi ngày thứ hai này cả.

Tiếng hát của ai đó bán *Đêm Đông* buồn và anh nghe mà nhớ đến tiếng hát Lê Thu, tiếng hát Bạch Yến của bao nhiêu đêm anh đã ngồi ở dancing đã nghe bằng những vết lũng trên thân phần. Tại sao anh lại mãi kêu rêu như thế này. Ánh ơi Ánh ơi không thể im cầm được. Chúng mình đâu có nhiều thời giờ để nói về mình, để người khác thấu hiểu được mình. Rồi cũng không ích gì nhưng mà còn hơn là ôm mãi những oằn oại đó để một hôm chết tình cò với nỗi cay cú còn băng hằng trên thể xác.

Mưa đã rơi xuống bằng thác ầm ĩ quanh anh cũng như bóng tôi đã phủ chìm đất cỏ. Ngoài kia có còn gì đâu ngoài một ánh sáng neon ở xa, một trụ đèn bằng cây và hai màu trời đất. Mưa vẫn rơi vẫn ướt đầm anh nghĩ đến tóc Ánh những sợi tóc dài rất đẹp. Ôi dòng sông cho những ước mơ trôi đi trôi đi. Bây giờ đã mất cho một tiếc nuối không cùng. Nếu Ánh còn giữ một ít nào đó thì hãy gửi cho anh để anh nhìn lại ở đó tìm một lời ngưỡng vọng cũ của mình. Ánh ơi Ánh ơi, bao giờ nghĩ đến Ánh anh cũng mừng tượng ra một Ánh rất huyền thoại lung linh. Anh nhớ đến Ánh qua hình dáng của Claire trong *Terre promise*⁽³⁵⁾ - “vùng đất hứa”, ở đó Claire, sau những thất vọng trong cuộc sống này, hướng về với tâm hồn

(34) Lời trong bài hát *Chiều là cuối cùng* của nhạc sĩ Tuân Khanh

(35) Tiểu thuyết *Terre promise* (Đất hứa) của văn hào Pháp Andre Maurois

Cành hoa violette nhỏ nhắn vẫn còn màu tím
của nó. Anh đã nhớ lại rõ ràng những con
đường, những hàng cây cùng phố phường và
con sông ở đó. Cả Ánh cả Ánh - không - lẫn -
với - hình - ảnh - của - ai khác mà đã biết
bao nhiêu chiều mùa hạ anh ngồi mong mỗi
một lần đi ngang.

thanh thoát cõi mở lòng ích kỉ và tìm ở vùng đất mới này một tình yêu đơn thuần như hoa cỏ - "...au simple bonheur humain, qui nécessite d'accepter l'homme qu'on aime tel qu'il est et renoncer à son propre égoïsme..."⁽³⁶⁾. Maurois đã tả Claire "virginale comme un lys". Ánh có bằng lòng với hình ảnh đó không. Ôi Ánh trinh khiết hay trinh trong như một cành hoa lys. Ánh thấy rõ dáng mảnh mai và vẻ sáng trên vầng trán đó, anh thấy mình như một vực thẳm đen ngòm tối tăm được ánh sáng điểm tuyệt đó soi xuống ngút ngàn. Như một vì sao trên đỉnh trời một buổi trời trong anh nhìn lên bất gặp. Vì sao sẽ có một hôm không còn là của mình. Bao giờ mới không còn nghĩ đến điều đó - ôi ám ảnh thuần khiết nhất với những gì mong manh mình không thể giữ mãi.

Mưa vẫn rào rạt xuống rất buồn. Trời đất đã không còn lần mức ngăn chia. Ôi bao giờ biên giới không còn giữa trời đất thì đêm đã dày, người đã ngã gục, mộ phần đã xanh um, Ánh ơi Ánh ơi.

Bây giờ mưa xuống, anh gọi tên không ai nghe nên chỉ còn anh nghe cho anh. Anh nghĩ đến Hà, em anh, và thấy buồn. Sáng nay ở đó Hà đã đi trình diện. Cho một lần bước vào đời, rời xa gia đình lần thứ nhất, mà trở trọi chơ vơ. Anh tiếc và ân hận là không có anh ở đó để ngồi uống rượu hút thuốc với Hà cho trắng cho rách rưới đêm khuya. Những giờ phút cuối cùng ở đó cho một chuyến đi - làm - người, anh chẳng nói gì được với Hà nên thấy ăn năn vô cùng. Ánh không thể nào hiểu được chúng anh thương nhau thế nào. Hà, Tịnh và anh. Nhất là lúc này, chúng anh đã thương nhau như bạn bè ruột thịt. Đã cùng sống những ngày cũ huy hoàng giàu sang và bây giờ cùng xót xa âm thầm trên sự suy sụp của gia đình. Những điều đó anh không nói với ai. Tự nhiên anh thấy cần nói với Ánh, cần nói với như thầm nghĩ rằng Ánh mới hiểu mới nhìn thấy được anh. Những con người sống với lòng chân thành mới dễ nhìn thấy nhau. Đừng nguy trang thể xác, đừng nguy trang tâm hồn.

(36) "... với niềm hạnh phúc giản đơn, đòi hỏi phải chấp nhận yêu một người đúng với bản chất của người ấy đồng thời bỏ qua tính ích kỷ của người ấy..."

Ánh ơi, bỗng dưng anh thấy nhớ Ánh mênh mông và muốn trở về đó tìm gặp. Sao con đường không ngắn hơn để anh có thể quay về đó thường xuyên nhìn thấy Ánh. Nhìn Ánh cười, Ánh buồn, Ánh nói,

Ảnh đi. Nhìn chiếc nơ màu nâu nhạt Ảnh đã có lần cài sau tóc.

Giờ này Huế có mưa không. Mùa Đông đã về chưa cho bàn tay Ảnh lạnh như một đêm mưa nào anh đã giữ bàn tay Ảnh và bảo lạnh vô cùng.

Ảnh đã đoán trước được những gì sẽ để dành cho anh. Ảnh vẫn âm thầm chịu đựng cho đến bao giờ không thể thì gục ngã xuống hoặc nếu may mắn có một phép màu nào đó sự khắc nghiệt cuối cùng trên phần số anh sẽ một rã nhường chỗ cho một sự - hiện - diện - huyền - thoại nào đó đến đánh thức anh dậy huy hoàng. Ảnh nghĩ rồi mình cũng sẽ có ngày đó, loài người cũng phải có một thiếu số chấp nhận chúng anh. Có lẽ chúng anh phải xây sẵn ngôi vì cho những quý giá đó. Tuy nhiên cũng không thể không buồn khi nhớ đến những vết chân chim đi một lần cất tiếng hát cho mình và đã bay đi biệt. Dấu tích còn lại mờ hỏ trong vùng sương mù huy hoàng còn sót lại đó.

Ảnh ơi, Ảnh còn gọi đến bao giờ như thế. Cầu mong Ảnh bình an và thản nhiên như núi rừng, mặt trời và tournesol.

Trịnh Công Sơn

28.10
1964

28/10/1964

Buổi sáng. Sương trắng bạc đầu cò. Những lưới nhện cũng làm bằng sương. Tiếng im vắng đã rơi xuống mệnh mông. Ảnh đi. Trên con đường sẽ lạnh. Ảnh hút pipe và sương sẽ mắc vào tóc vào râu anh. Tragique!⁽³⁷⁾

Ảnh ơi, đã mặc áo gì sáng nay. Và đã cười đã nói gì với cây cò.

Ảnh thăm Miên.

Ảnh đi bỏ thư đây.

(37) Thâm hại

lên làm tóc dài hơn có mở. Bao nhiêu chiều năng và

em Lucie

11.11
1964

Dran⁽³⁸⁾ 11/11/1964

Dao Ánh, Dao Ánh, Dao Ánh

Ánh ơi!

Anh từ Blao 2 giờ lên đến đây lúc hơn 5 giờ. Suốt con đường đó hoa tournesol mọc vàng hai bên bụi. Rừng núi mùa này hoa vàng đỏ sáng rực. Sao không là sinh nhật Ánh. Anh có ý nghĩ muốn đổi ngày sinh của Ánh đó. Ánh có bằng lòng không.

Đây rất gần Đà Lạt, chỉ đi có 30 phút thôi. Anh đến đây thì anh Cường ở Dran chưa về. Anh leo lên căn nhà gỗ sàn - chung quanh là núi cao, là mây mù, là suối reo, là giá rét, là quạnh quẽ. Anh ngồi trong căn phòng riêng của anh Cường, chung quanh những bức tranh mang hình ảnh màu sắc của núi đồi này vừa lên xong. Và cơn mưa xám mù chợt đến. Anh Cường cũng trở về, đội berêt, mặc pardessus co mình, và chúng anh mừng rỡ như nổ. Rồi như thế mà đêm đã về đen ngịt. Tiếng hát Châu Hà quý báu ở đây. Ngoài kia trời chỉ còn thấy viên núi đen cao ngất bao quanh. Tiếng suối chảy buồn. Trong căn phòng anh Cường đốt đèn sáp trắng ngồi vẽ chân dung anh. Chúng anh uống rượu cho nồng đêm hơn, cho nổi vui mừng rộng lớn hơn. Trước mặt anh có Camus, Hemingway, James Dean, Kafka, Steve MacQueen⁽³⁹⁾ và hai cọng lau dài mà gió thổi phát phơ nhẹ làm hoa trang điểm.

(38) Tên người Pháp đặt cho thị xã Đơn Dương

(39) Ba nhà văn Albert Camus (Pháp), Ernest Hemingway (Mỹ), Frank Kafka (Czech), hai diễn viên Mỹ James Dean và Steve MacQueen

Ánh ơi, Ánh ơi. Anh nhớ Ánh lắm nhớ lắm. Làm sao Ánh có thể biết được điều đó. Anh có còn ai thân yêu nữa đâu. Bè bạn đâm ba đưa. Và Ánh và Ánh của những ngày muộn mọt này, anh làm thế nào không tri ân cho may mắn của đời mình. Anh gọi thăm tháng 11 này là ngày của Ánh của Ánh - thân - yêu - cảm - thạch. Mùa hoa vàng tournesol huy hoàng trên cùng khắp vùng cao nguyên. Anh cười nói với chúng nó như cười nói với Ánh - hướng - dương. Đêm đã mù. Mặt trăng không sáng nổi. Ánh ơi, Ánh ơi, Ánh ơi, Ánh ơi. Phải gọi nhau đến bao giờ kiệt lực. Trời sinh con người ra đời để gọi nhau, gọi nhau. Bàn tay anh đêm nay ấm hơn, gầy hơn. Sao không có Ánh cho anh giữ trọn giá buốt trong tay suốt một mùa đông này.

Anh còn quà gì quý báu để cho Ánh ngoài những bụi bậm, mùi cỏ hoang, hoa dại suốt những miền anh đã đi qua. Ánh ơi, Ánh có nhận lấy không.

Anh đang nghĩ đến Ánh và mùa hoa mặt trời mà Ánh ngủ quên trên đó. Không có Ánh ở đây để anh làm kẻ đưa đường qua suốt những rừng hoa mặt trời cho Ánh thỏa thích.

Đêm ở đây buồn như đêm Blao nhưng chúng anh đang có nhau nên không thấy điều đó. Có lẽ anh sẽ kiếm một số tiền kha khá để lên đây hun làm rẫy và bỏ những ngày công chức ở đó đi. Anh sẽ sống cho mòn đời anh đi để cuối cùng chết không còn ai, không có ai cho đúng với ý nghĩa khác nghiệt của định mệnh mình. Anh sẽ tự do nằm rũ và quên dần những phiền muộn tranh đua quanh anh.

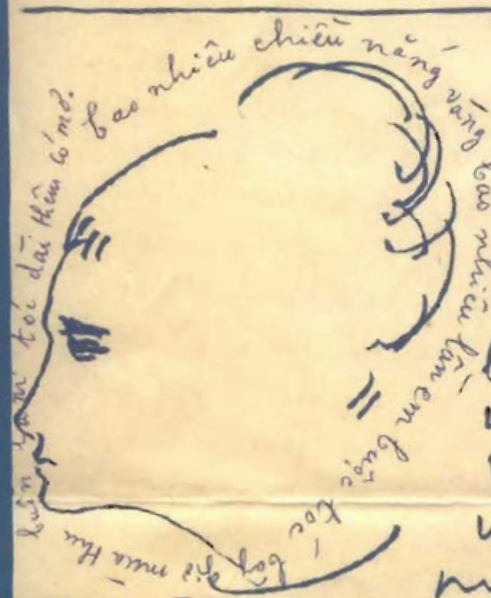
Ánh có gì cho anh, cho anh. Sương đã mù hơn, đêm đã lạnh hơn. Người đã buồn hơn. Anh sẽ ướp anh vào sự tịch liêu như tuổi trẻ ướp xác bướm. Anh chỉ còn là một vết mờ vết mù. Insignifiant.⁽⁴⁰⁾ Phải không Ánh.

Ánh đã nói gì với anh, ời tóc Ánh hãy bụi cao lên cho anh còn lại sự trong mắt mà anh hằng ao ước, ở đó là thiên đường anh tìm về. Anh ơi,

(40) Vô vi

còn thấy viên núi đến
 Tiếng suối chảy buồn.
 Cỏnng dốt đến say, trãi
 anh. Chúi anh uông n
 hơn, cho nôi vui nư
 Truêc mắt anh có Ca n
 James Dean. Kafka. St
 là hai công lau dài m
 pho như lăm hoa trãi
 Anh đi Anh đi Anh u
 lăm sao Anh có thể bi
 Anh có con ai thán yêu n
 dăm ba đũa. và Anh và
 uông nưôn-mat Anh và
 không tui

Dran 11 novembre 1964
 dao anh. dao anh. dao anh.

Anh đi,
 Anh từ Blau 2518 lên
 đến đây lúc hơn 5 giờ.
 Một con đường đá hoa
 rounnerol mới vấp hai
 bên bụi. Rừng núi nư
 này hoa vấp đá rạn
 ực. Sao không là sinh
 vật Anh. Anh có ý nghĩ
 nưôn đá này sinh của

Đỉnh đá-dính có bầy lons không.
 Đây rất gần Dalat, chỉ đi có 30' thôi.
 Anh đến đây thì anh Cuiđng ở Dran chưa
 về. Anh leo lên căn nhà gỗ sẫm - chuy
 quanh là núi cao. Là mây mù. Là suối
 reo. Là gió rét. Là quanh quẽ. Anh ngồi
 trong căn phòng riêng của anh Cuiđng, chuy
 quanh những bức tranh may hình ảnh mầu
 sắc của núi đá này và lư xang. Và ch
 nửa năm nư chót đến. Anh Cuiđng cũng tro
 về, đá bết, mội pandessus có mình - và

mây anh
 này nư
 11 này
 u-câm-th
 huy ho
 Anh
 và 2
 không
 2. Ph
 Trĩ s
 nh an.
 gầy h
 giá b

tinianh. com - 2008
happy 10.11.14
h.

Ảnh ơi anh có nói nhiều quá không.

Khi con người không còn gì, khi nổi chết đã tìm về trong máu thì người ta bỗng thêm trời trắng. Anh sống những ngày mê sáng với bè bạn, với người thân yêu. Ảnh hiểu anh nghe Ảnh.

Anh lên đây mang sự vụ lệnh ở Bộ bố anh Cường ra dạy hội họa ở Đống Khánh làm anh Cường tiếc diên người. Một dịp may nằm trong cơ hội này, thật không còn biết làm thế nào mà xoay xở. Thật phi hết sức. Không may mắn chút nào, chúng anh vẫn bị định mệnh hàn học, gây gổ. Anh Cường định liêu ra dạy nhưng có lẽ không ổn vì độ này đi đường khó khăn.

Ảnh đã lạnh tay rồi phải không. Hãy ép giá rét ấy lên giấy rồi gửi lên cho anh. Anh đang cần đang cần.

Ảnh ơi, suối vẫn chảy cho mòn đá, mưa vẫn xuống cho ẩm mực có may, người vẫn gọi nhau cho mòn mỏi. Sẽ còn gì, sẽ còn gì ngoài những tàn tích buồn bã cảm im.

Tiếng hát của Châu Hà lại có đó... "xa cách nhau chân trời...".

Ảnh còn hiện diện ở đó đến bao giờ. Bao giờ rời đi. Rồi phải sạch những trầm tích đã bám vào đời mình như một loài rêu phong.

Ảnh ạ, anh đã làm phiền Ảnh và sẽ làm phiền Ảnh. Tiếng hát Thái Thanh nghe nào nùng như một định mệnh.

Mưa xuống và gió lòn vào những khe gỗ. Anh ngồi hút pipe cho ấm cổ, ấm tay.

Bây giờ Ảnh gặp anh **chắc** Ảnh lạ lắm. Từ hôm đi đến giờ anh để râu dài ra không còn muốn cắt đi nữa. Anh muốn mình bớt bận rộn về những chuyện làm tốt vật ấy đi. Anh cho mình có dịp trở về với thiên nhiên.

Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh

Ánh còn hiện diện ở đó
đến bao giờ. Bao giờ rồi đi.
Rồi phủi sạch những trâm
tích đã bám vào đời mình
như một loài rêu phong.

Anh nghĩ là Anh cũng chấp nhận điều đó.

Đối với chúng anh, anh nghĩ con trai phải rừng một tí.

Mưa đã nhiều hơn.

Anh đã đắp chăn chưa. Trời Huế có giá buốt mới thú, anh nghĩ thế.

Bây giờ Anh thế nào. Anh chưa thấy rõ tóc của Anh bây giờ. Làm sao có ảnh cho anh nhìn.

Anh ơi rừng núi quanh đây đã im lìm anh cũng im lìm anh Cường cũng im lìm, tiếng hát còn đó thanh tao.

Anh gọi tên Anh cho anh trong những ngày da du rừng núi này của anh.

Ôi, xin những vách núi hãy ghi lại tiếng gọi này tha thiết như một câu khấn để vang vọng cho muôn đời sau.

Anh hàng muôn nghìn năm hãy sống bằng vóc dáng của mình đừng lẫn lộn.

Anh đang nhớ Anh đây. Nhớ đây Anh.

Trịnh Công Sơn

12.11
1964

12/11/1964

Anh này,

Suốt đêm anh nằm như thế không ngủ. Cơn mưa đã kéo dài từ khuya. Bây giờ rừng núi đã dậy cùng với anh. Rừng núi ở đây chỉ là một khu

vườn sau nhà. Mây bồng bênh trên núi trắng mờ.

Cuộc sống ở đây an bình dễ chịu. Có lẽ rồi anh cũng kiếm cách về đây, làm đồn điền và xa lánh những chen đua vô ích. Tìm một hạnh phúc nào nhỏ nhất cho vừa đời mình. Làm một căn nhà sàn với bàn ghế bằng những gốc thông ghép lại, sống rất gần với gỗ với cây với núi rừng với đất.

Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh.

Núi rừng ở đây như thế đó.

Chiều nay anh lại phải về Blao.

Chúng anh thật gian lao hơn những đứa cùng tuổi. Phải đi mãi, phải không ngừng làm quen với những vùng đất mới, không hiểu bao giờ thì có thể dừng lại. Càng đi càng thấy buồn hơn. Càng để lại nhiều dấu tích. Càng mua thêm nhiều nếp nhăn.

Ánh có bao giờ rồi rành để cùng đi với anh thế này. Đời sống sẽ có những thi vị lạ lùng hơn. Để tránh bớt phố phường. Để quên bớt những nham nhở ngoài cuộc sống.

Ánh ơi,

Mùa đông sao anh không về được đó để nhìn Ánh sáng mặc áo sẫm đi qua những đường cây xơ lá. Tháng 11 rồi tháng 12 cũng đến nhanh. Chỉ có chúng mình mới đủ thì giờ ngồi đếm tháng năm. Phải quên đi từng lúc để sống.

Anh Cường đang ngồi như thế đó viết thư cho Nhung, cho Miên Tháo. Anh Cường đội bê-rét và mặc áo len suốt ngày. Ở vùng này phải sống như thế để thấy mình còn giữ được hơi ấm của mình, còn thấy mình là mình những buổi đi về trên những khoang xe ngựa rất quanh hiu, rất lạnh lùng đó Ánh.

Trưa rồi mà mưa vẫn còn giăng. Anh chưa ra suối được.

Hàn thử biểu ghi 18 độ. Cũng khá lạnh đó phải không Ánh.

Không hiểu anh có nên về chiều nay hay liệu đến sớm mai. Rừng rú và khung cảnh ở đây anh thấy quyến luyến quá. Những con ngựa trắng kéo xe thổ mộ qua mưa quá âm trầm.

Từ Blao lên đến đây mất đi 120 km. Bằng đường đi Đà Lạt. Cùng một đường đi nhưng rẽ vào hai lối khác nhau. Miền Dran này chỉ toàn là nông trại. Ở đây có thể đi săn thú hay chim ở khu rừng bao quanh. Vượt hủ suốt ngày trên đó. Ánh có muốn tượng ra được khung cảnh ở đây chưa.

Chiều nay anh sẽ ra poste ở Dran bỏ thư cho Ánh và dong về luôn thế. Anh còn viết dở một bức thư cho Ánh ở Blao.

Miền cao nguyên này hoa mặt trời đang nở vàng cho Ánh. Tháng 11 Ánh hãy ngủ bằng giấc ngủ hoa vàng đại.

Cho anh bàn tay nào lạnh nhất của mùa Đông này.

Ánh nghe.

Trịnh Công Sơn

12.11
1964

Dran 12/11/1964

Dao Ánh,

Mùa sinh nhật hoa mặt trời nở vàng như một thời hoàng kim sống dậy. Đêm lại về rất tối tăm mà trăng quá nhỏ không thể sáng nổi vùng núi

rừng thâm u này. Anh đã trễ chuyến xe chiều nay và cũng bởi anh Cường ở đây heo hút quá nên anh ở lại thêm một đêm ở đây cho còn hàn huyên với nhau.

Đêm đã lạnh. Suối đã chảy hằng mấy nghìn năm. Nến trắng đã thấp sáng.

Chúng anh vừa ở phố nhỏ gọi là thị trấn Đơn Dương (Dran) trở về. Ở đó có những cô gái cũng đẹp như những cô gái đẹp ở thị thành nhưng chúng anh thấy mình không buồn nghĩ đến có lẽ vì ngôn ngữ bất đồng cũng nên. Anh đã uống say từ lúc trời bắt đầu sẫm tối, bây giờ thì đầu óc đã căng ra như một trái cầu bơm căng lên. Loài sâu đêm và ếch ương đã hát ngoài đồng ruộng.

Anh nhớ Ánh như vẫn nhớ hoài ở Blao. Ở Sài Gòn. Đà Lạt. Và bây giờ ở đây.

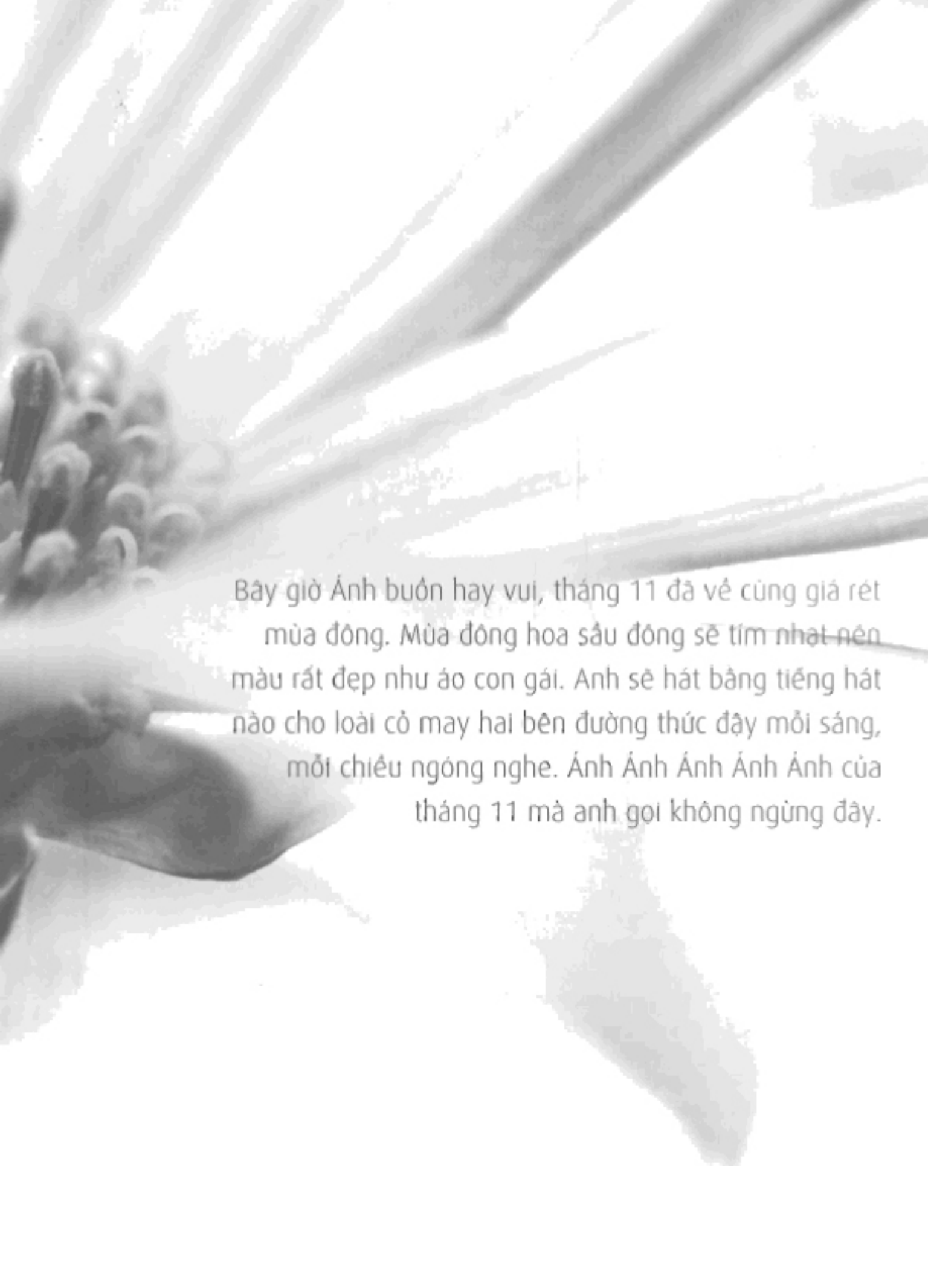
Bao giờ anh say vừa cũng thấy thú bởi vì thấy mình can đảm hơn để khinh thường cuộc đời và chống đối trường kỳ với nó. Bao là say nhưng chưa bao giờ anh say thật. Anh chỉ thấy đầu óc nặng hơn và mình can đảm hơn thường thể thôi. Ánh đừng ngại anh hư thân mất nết.

Những lúc thế này anh thấy thương anh hơn, thương cuộc đời mình bé bỏng đầy sự khắc nghiệt đuổi bắt mình đến cùng tận.

Anh bây giờ đâm ra sống liều hơn xưa. Không hiểu đã khởi đầu từ đâu, nhưng có quan hệ gì phải không Ánh.

Trong căn nhà này, ngoài anh Cường và anh còn có cụ Thái đã hơn 60 tuổi. Phải gọi là cụ bởi vì tuổi tác đó. Tuy nhiên cụ bảo chúng anh là bạn của cụ. Trông cụ không ai dám bảo là cụ già, bởi vì cụ không những còn quá mạnh khỏe mà cụ lại còn “beau”⁽⁴¹⁾ ra phết. Cụ bảo hồi xưa cụ đã từng làm tỉnh trưởng, thưở nhỏ con nhà giàu, sống một cuộc đời phiêu bạt từ lúc chưa quá 20. Cụ mê những tên trẻ như chúng anh. Cụ

(41) Đẹp trai

Bây giờ Anh buồn hay vui, tháng 11 đã về cùng giá rét
mùa đông. Mùa đông hoa sầu đông sẽ tím nhạt nên
màu rất đẹp như áo con gái. Anh sẽ hát bằng tiếng hát
nào cho loài cỏ may hai bên đường thức dậy mỗi sáng,
mỗi chiều ngóng nghe. Anh Anh Anh Anh Anh của
tháng 11 mà anh gọi không ngừng đây.

báo chúng anh làm cụ nhớ hồi cụ còn trẻ. Cụ còn nói là cụ có làm bạn trẻ vào cỡ con cụ như chúng anh.

Anh và Cường sẽ kiếm một mớ tiền lên đây hùn với cụ làm đồn điền, giống những tôi, hành, khoai tây v.v... Anh nghĩ thế nào.

Anh thấy vui vui và có lẽ anh sẽ làm đó Anh.

Cụ uống rượu với chúng anh đi chơi với chúng anh như những bạn bè thâm tình.

Chúng anh bây giờ còn những bạn bè già như thế mà thôi. Anh yêu cụ ở chỗ cụ sống phiêu bạt giang hồ, cụ không làm dáng, cụ thẳng thắn, cụ không nguy trang như phần đông những ông già khác. Cụ dám nói thực và sống đúng với lời nói của mình. Cụ đã từng có một dĩ vãng huy hoàng hơn hàng vạn người lớn tuổi khác. Thật hiếm hoi. Ngoài cụ chúng anh còn có anh Thọ và một vài người khác cũng đều trên 40 tuổi cả. Phần đông họ ở Pháp về, có người đã từng là những nhà buôn lớn bây giờ lăn ra làm nghề nông trại. Họ sống thẳng và chẳng thèm che giấu những sự thật của mình. Họ phần đông là người Hà Nội cả và đã là những nhà giàu có nhất ở ngoài đó.

Anh thấy có thích không. Mỗi cuộc sống đã có những phần đất riêng. Chỉ có chúng anh mới gặp được những người ấy và anh thấy vui mừng như một ngày nào đã tìm lại được những gì gần gũi thân thiết nhất. Anh ơi, Anh ơi.

Buổi chiều chúng anh vừa ra bưu điện Dran gửi thư cho Anh, cho Nhung, cho Miên. Trời mưa và chúng anh qua những vùng lầy lội.

Sống ở đây như sống ở những đồng bằng hoang lạ của Phi châu. Anh thấy buồn nhưng vẫn tìm được một cái gì âm thầm thu hút ở trong đó.

Nếu có một người yêu thật sự yêu mình, có lẽ anh sẽ có đủ can đảm để

gây dựng sự nghiệp mình ở đây.

Đập Đa Nhim ở tại vùng này đây. Tuy nhiên chỗ chúng anh ở xa thị trấn đến hơn 3 cây số nên buồn vì thiếu điện. Căn nhà sàn bằng cây, lên nhà phải trèo một thang gác cao. Bàn, ghế, giường đều làm bằng cây thông. Ánh hãy tưởng tượng đến một căn nhà sàn cao nằm chơ vơ chung quanh là núi rừng có tiếng vượn hú, tiếng chim kêu, tiếng suối chảy và sương mù cùng giá rét.

Ánh ơi,

Anh thấy buồn nên ngồi viết, bởi vì mỗi lần nghĩ và nhớ đến Ánh, anh không thể ngồi yên cho sự trống trải xâu xé mình. Ánh ơi, Ánh ơi.

Anh gọi Ánh nghìn lần cho đêm mất đi, cho ngày trở về, cho nắng sáng lên, cho hoa mặt trời tươi tắn cùng khắp.

Anh đã nói với Ánh tất cả những gì anh nghĩ, không hề giấu giếm, dối trá một điều gì. Sao bỗng dưng anh lại thấy có đủ can đảm để nói với Ánh tất cả. Ngay từ lúc anh bắt đầu viết cho Ánh lá thư đầu tiên.

Bây giờ Ánh buồn hay vui. Tháng 11 đã về cùng giá rét mùa Đông. Mùa Đông hoa sấu đông sẽ tím nhạt màu rất đẹp như áo con gái. Ánh sẽ hát bằng tiếng hát nào cho loài cỏ may hai bên đường thức dậy mỗi sáng, mỗi chiều ngóng nghe. Ánh Ánh Ánh Ánh Ánh của tháng 11 mà anh gọi không ngừng đây. Anh bây giờ đã phú thân xác mình cho cơn gió lốc nào thổi đi. Sẽ xa, sẽ xa tất cả những thị thành quen thuộc để về nằm yên trong hóc núi hay trên những ghềnh đá rêu xanh suốt ngày nghe tiếng sóng gập vào bờ đá.

Ánh này,

Ánh có nghĩ là anh đang nói với Ánh bằng lời mè sảng không. Anh chỉ còn đơn độc một thứ khí giới đó làm ngôn ngữ cho đời mình. Anh

mong được mê sáng suốt đời với những người mình yêu thương, với bạn bè, với chính mình nữa. Lời mê sáng đi từ một chân thành tột cùng trong tiềm thức.

Ánh ơi, Ánh ơi.

Ánh có mặc áo nâu cho anh nhìn đó không. Mùa này hàng long não chắc không còn xanh như dạo nào. Anh mơ một giòng sông làm bằng những sợi tóc tơ bay đầu gió. Anh nhớ đến câu thơ của anh Cường:

*Những sợi tóc mun bay đầu gió
cho anh làm giòng sông.*

Ánh ạ, đêm đã khuya, càng khuya anh càng thấy tỉnh táo. Một thứ tỉnh táo buồn và chịu đựng.

Anh chỉ còn Ánh để nói cho trọn những lời mê sáng của anh. Délire. Délire⁽⁴²⁾. Sao anh thích tiếng đó thế nào.

Anh Cường đang viết thư cho anh Tường. Chúng anh suốt đời ngồi viết cho mòn hết tâm tư mình như một giòng suối chảy âm thầm, âm thầm. Chúng anh đã viết cho ai, hay viết cho chính mình.

Anh đang thềm một tiếng nói, một tiếng hát, một bàn tay, một cái gì bất cứ rất thân yêu để bảo rằng mình thật trơ trọi hơn bao giờ, hơn bao giờ Ánh ơi. Ánh ơi, đã mấy nghìn năm đã mấy nghìn năm con người mới chịu đựng nổi cô đơn này.

Ánh hãy nói với anh, với anh.

Trịnh Công Sơn

(42) Sự mê sáng

Anh đã viết cho Anh
thư từ 1/11 cho đến
11/11 nhưng chưa
gửi. Anh đọc lại thấy
chữ và ngôn ngữ đã
nằm im chết vô nghĩa.
Anh chán nản và đốt
đi. Không có gì giải
thích nổi. Không có gì
buồn bã hơn.

Mlle
Ngô Văn Đào An
3/11
Nguyễn Trường T
Huế

16.11
1964

Sài Gòn 16/11/1964

Dao Ánh

Anh đã viết cho Ánh thư từ 1/11 cho đến 11/11 nhưng chưa gửi. Anh đọc lại thấy chữ và ngôn ngữ đã nằm im chết vô nghĩa. Anh chán nản và dốt đi. Không có gì giải thích nổi. Không có gì buồn bã hơn. Anh thấy mình rầu rĩ vô cớ và không muốn tham dự vào một danh sách nào. Ánh ạ, anh biết nói gì hơn gì hơn. Đêm đã muộn màng, những lời nói đã trở trắng. Có gì thật không.

Anh chưa đủ can đảm trở về Blao, trời còn cơn bão. Anh vừa Tự Do trở về cùng anh Cường và Bửu Ý. Anh Cung đã cạo râu, cắt tóc vào Thủ Đức sáng nay. Rất ngán ngấm.

Anh sẽ trở về đó nằm heo hút và sống thật bạc nhược.

Ánh ơi, Ánh ơi.

Chúng anh đã uống rượu từ chiều đến bây giờ. Không có gì giúp mình tìm thấy hư vô hay hơn. On trouver le vide dans le whisky⁽⁴³⁾.

(43) Đi tìm sự trống rỗng trong ly rượu

Đêm đã tràn khắp thân thể. Ánh cũng đã ngủ yên từ bao giờ?

Ánh ạ,

Đừng buồn nghe em. Anh không thể giúp được gì cho anh. Căn phân một người đã rào bằng vòng đai kẽm gai khắc nghiệt.

Hãy bỏ lớp mạ kền trên đời sống và thực thà với nhau.

Ngôn ngữ vẫn thường hay mang về giá tạo trên đó rồi.

Ánh ơi.

Đêm đã khuya. Anh chóng mặt lắm. Anh không ao ước gì hơn là mình được mất trí nhớ để quên bớt những điều cần quên.

Mai có lẽ anh phải trở lại Blao cho tròn nhiệm vụ của mình. Anh hư quá phải không em.

Mùa Đông Ánh hát lời ca nào ở đó. Tiếng hát nào cho anh nghe rõ.

Anh không còn gì ngoài nỗi mệt mỏi trở về hư vô, hư vô quanh mình.

Anh nhớ câu thơ buồn của anh Cường những lần trở về chiếu chăn ẩm mốc, nghe mình rời rạc như mùa băng rã: “*Buồn ơi cháy chỗ anh nằm*”.

Ánh ơi, Ánh ơi, Ánh ơi. Anh sẽ gọi nghìn lần như thế và Ánh sẽ đi ngút ngàn mắt ngoài tầm mắt, tầm tay của anh. Như những gì phải đến cho anh điều bất hạnh muôn vàn.

Tay Ánh bây giờ lạnh lắm, rồi mùa Đông ai cầm tay để đông giá rét.

Ánh ạ, khuya cũng hao mòn như nến.

Anh cần gì nữa ngoài sự chân thành phải cho nhau. Đừng phủ lấp mình bằng son phấn. Điều cuối cùng trên những thua thiệt ở cuộc đời

này là thế.

Anh sẽ ngủ bây giờ. Mùa này hoa vàng ngát những bờ cỏ hai bên đường
chạy suốt những miền cao nguyên.

Ánh mặc áo màu gì để đến trường sáng mai. Ánh ơi.

Có lẽ sáng mai anh Cường đi sớm. Không hiểu có máy bay không.

Ánh hãy bình an sống ở đó. Một ngày nào hạnh phúc cũng đến bình
thường dù Ánh không mong ước.

Đời sống đã sắp đặt cả rồi. Mỗi người đã có một phần ăn. Đừng bày vẽ
gì thêm cho rối rắm vô ích.

Anh đang nhớ Ánh đây. Nhớ vô cùng và đã nghĩ đến một mùa băng
rã khác.

Ánh ơi, Ánh ơi.

Anh đã biết trước những ngày sắp đến của mình.

Anh chuẩn bị để không buồn phiền nhiều hơn.

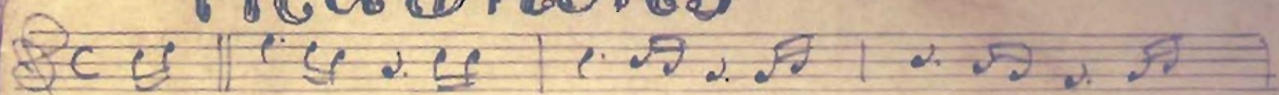
Ôi ba vạn sáu ngàn ngày đốt thiêu như cò khô.

Anh nhớ Ánh nhớ Ánh.

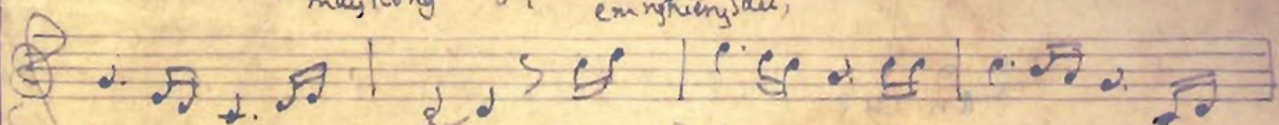
Trịnh Công Sơn

MƯA RƠI

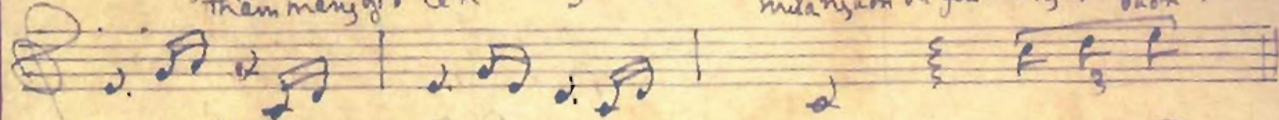
Trình bày đơn

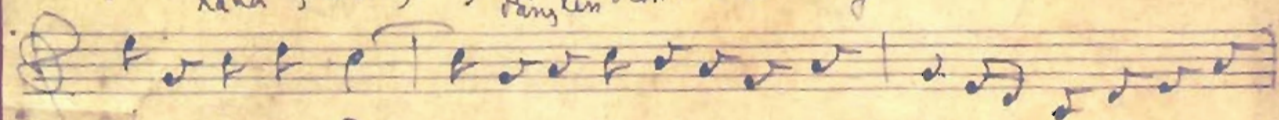
Tôi chờ đợi cho
mây hồng mây qua mau
em nghiêng đầu, cơn mưa xuống như hôm nào em đến

thăm, mây âm
thăm mang gió lên Người ngồi đó bỗng
mưa xuống đi yêu thương nhẹ đi ngoài kia

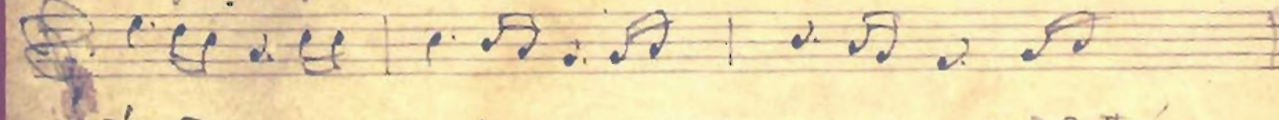
lá như ván
xanh ngoài sông vắng nước
lên cơn mưa xuân
Này em đã

Khúc chiều mưa tình cao cơn gió nữa đầu sông mưa đã lâu em đi về cầu mưa dứt

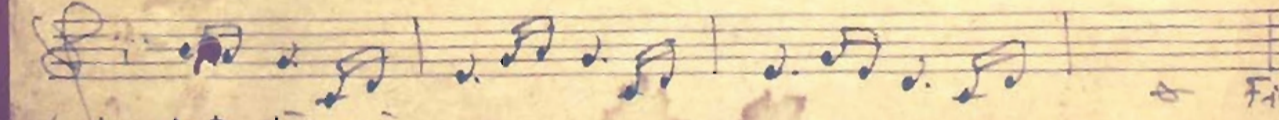
ai thương
phương bao mà không lời vào Hàng cây lá xanh gần với nhau Người ngồi

mong em qua bao
nhiều chiều, Vong tay đã xanh xao nhiều ôi tháng

năm gót
chờ mòn trên phiên chợ Người ngồi đó nhìn mưa tây trên hai

tay cầm đầu dài người
năm xuống như
tiếng ru Cuộc đời đã có bao lâu mà hướng hồ

Fin

Buổi sáng anh đi qua những bờ cỏ
dại nở đầy hoa tím. Ở xa hơn là
hoa mắt trời vàng. Sáng này
không có sương, trời chỉ âm u và
lạnh hơn thường.

Anh nghĩ đến áo lụa Anh đi qua
bờ cỏ may mắc đầy vào vat áo rất
buồn như mùa Thu.

21.11

1964

Blao, 21/11/1964

Ánh

Những ngày này anh tự nhiên cảm thấy buồn hơn cũ.

Buổi sáng anh đi qua những bờ có dại nở đầy hoa tím. Ở xa hơn là hoa mặt trời vàng. Sáng này không có sương, trời chỉ âm u và lạnh hơn thường.

Anh nghĩ đến áo lụa Ánh đi qua bờ cỏ may mặc đầy vào vạt áo rất buồn như mùa Thu.

Sao những buổi chiều khô im này anh thức dậy mà không có thư Ánh để đọc. Ánh có bận gì ở đó lắm không.

Tháng 11 cũng sắp qua rồi. Anh thấy ngày tháng qua hơi nhanh hơn cũ. Có lẽ khi anh về đó để gặp lại Ánh thì trên hình dáng chúng mình đã có rất nhiều biến đổi. Anh sẽ nhìn Ánh lớn hơn, mắt Ánh cũng buồn hơn, dáng đi của Ánh cũng chậm hơn và anh hỏi Ánh bây giờ anh già lắm rồi phải không Ánh.

Hôm nay đã thứ bảy, chiều nay anh biết là sẽ buồn hơn mọi ngày. Cả ngày chủ nhật. Tuần này đáng lẽ anh phải về thăm Hà ở Thủ Đức

nhưng lại không đi được. Phải chờ đến tuần sau. Hà viết thư về cho anh báo là thứ bảy và chủ nhật thấy thân nhân đến thăm đông quá mà Hà mong mãi chẳng thấy ai đến thăm mình nên đành quay về câu lạc bộ ngồi uống nước một mình. Anh muốn về, nhưng thôi, để Hà tập quen với nỗi đơn độc ở đó. Ai cũng phải một lần biết được sự cô thân đó.

22.11
1964

22/11

Chiều thứ bảy qua buồn như một người thờ dài và đêm anh vào ngủ lúc 7g30.

Cả ngày chủ nhật này anh thả mừng như thế và nhốt mình vào đó. Quanh anh không còn ai. Anh nằm, ngủ, viết, đàn, hút thuốc, và soạn nhạc.

Anh vừa viết xong *Người hành hương trên đỉnh núi*⁽⁴⁴⁾. Không vừa ý lắm nhưng đàn nghe cũng được. Trong đó có một câu trùng với bài cũ anh đã chép cho riêng Anh từ lâu.

Anh đang buồn thất thần.

Chung quanh anh, anh có cảm tưởng mọi người đang quay mặt đi và không khí thì cứ loãng dần. Anh mặc áo len màu gì. Tay Anh lạnh lắm không. Ôi những đường chỉ tay trên đó đã định đặt cho em một số phần rồi.

Anh nằm suốt ngày trong không gian nhỏ nhoi này không dời một bước (trừ giờ ăn dĩ nhiên).

Anh nghĩ đến bóng Hà mặc áo quần kaki đứng ngóng một người quen ở cổng suốt buổi và quay về buồn bã một mình. Thật tội, nhưng anh không biết làm thế nào.

(44) Ca khúc *Người đi hành hương*

Ánh ơi,

Ánh đã vui, đã buồn bao nhiêu ngày lạnh lẽo này sao không nói với anh.

Bao giờ có giận gì anh thì hãy báo cho anh biết.

Mùa lạnh này tiếc là không có ai ở đó để đưa Ánh đi uống cà phê. Nếu có anh, anh sẽ đốt thuốc cho Ánh và chế cà phê cho Ánh. Những buổi chiều đi học về mà tay thì lạnh không có chỗ nào để giấu đi.

Đêm chủ nhật sắp qua. Ở Sài Gòn tiếng hát Bạch Yến chắc lại sắp cất lên lời buồn thánh của một chiều chủ nhật. Chủ nhật ở Sài Gòn chiều bao giờ cũng xám. Cái vẻ xám rất sâu, có lẽ vì người không đi qua thành phố.

Bông cỏ ở đây đã nở tím ngắt trên những bãi rộng. Anh có hái cho Ánh đây. Anh cũng có ngắt một hoa mặt trời về đây để gửi cho Ánh, nhưng lớn quá nên thôi vậy. Ở đây, bên cạnh nhà cũng rất nhiều cả một dãy dài hàng chục thước. Ở đây thì Ánh tha hồ mà nhìn khỏi cần phải đem cắm vào bình hoa.

Đêm đã lạnh cùng với gió. Mùa này suốt vùng cao nguyên rét vô cùng.

Anh đang ốm nhẹ. Có lẽ trời có gió độc. Ở những nơi xa xôi như đây mỗi lần ốm là một điều khổ. Chẳng có một kẻ thân thích, tự mình lo cho mình mà thôi.

Anh thậm mớ một cơn bão nào đó thổi Ánh về đây, trời dạt qua miền heo hút gió này để Ánh thấy được một ngày trong mát. Đêm nay có sương rồi đó. Sương xuống rất nhanh, chỉ một chốc là đã đủ để che mờ từng khoảng đèn đường.

Những ngày lụi lụi ở Huế thế nào? Ánh có ra đứng ở bờ tường nghe gió đi về, nhìn nước sông lên và tóc Ánh bay từng sợi nhỏ. Mòi thì lạnh giá

như một vết băng.

Huế chỉ đẹp vào những ngày đó - Với riêng anh thì thế.

Sao Ánh không có thư cho anh?.

Đêm đã đêm hơn.

Buồn đã buồn hơn.

Anh thèm về thăm nhà và thăm Ánh một lần. Ước gì đường đi gần hơn để anh hàng buổi chiều trốn về đó như một tội phạm bỏ ngục tù.

Ánh ơi, Ánh ơi.

Trăng đang nhòa mờ nhạt. Anh ở đây thấy đời sống tình cảm mình nghèo như một tên nô bộc. Đi mãi một mình, hát mãi một mình, nói mãi một mình cũng phải có lúc thấy bần khoản.

Dao Ánh Dao Ánh Dao Ánh. Đêm đã yên tĩnh. Gọi tên em nghe rõ từ thâm tâm.

Ánh ơi,

Trên trái đất này còn điều lành nào cho những kẻ khốn cùng. Ôi những ngày bất hạnh anh đã đi hành khát qua.

Bây giờ là tiếng nói đêm của anh với Ánh. Với Ánh dạ lan, với Ánh mùa Đông giá rét và giòng sông nước đục chảy xiết như một giòng thác cuốn đi.

Trịnh Công Sơn

23.11
1964

23/11

Buổi chiều anh thức dậy thật một mình. Vẫn yên tĩnh như bao giờ. Anh cũng chẳng biết nói gì về mình ngoài nỗi buồn đã choán chật cả đời sống.

Ngoài kia hoa cỏ tím ngút ngàn.

Anh có hái về một ít cắm trong phòng.

Mây đen đục.

Anh vẫn không có tin Ánh. Chẳng hiểu vì sao.

Ánh có bệnh không. Anh mong là vẫn khỏe. Hãy viết thư cho anh như anh vẫn hằng mong hằng mong.

Ánh nghe,

Trịnh Công Sơn

Anh đi bỏ thư bây giờ.

mùa hoa hướng dương - bên
vàng tươi ở đoạn - bọc bên
lẻ - chiếc câu dài của thành phố -
buổi chiều anh đã đi ngang qua
đó và nó, một cách tự nhiên
tên đạo anh như một hiện
gọi ngẫu nhiên.

nhớ

3.12
1964

Blao 3/12/1964

Ngô Vũ Dao Ánh,

Những buổi sáng này anh lại đi qua từng bãi sương mù và từng bãi hoa cỏ tím. Mặt trời lên, hoa cỏ trông xa như tơ tím ngắt.

Đã khá lâu rồi anh mong thư Ánh và không có tin tức nào. Anh đoán là Ánh bận học - hay bệnh - hay có điều gì phiền hà.

Tuần vừa rồi anh về thăm Hà ở Thủ Đức. Hà đón anh ở cổng và mừng đến khóc. Đời quân ngũ nhọc nhằn và buồn là dĩ nhiên rồi. Anh ở lại đó suốt buổi chiều thứ bảy và trọn ngày chủ nhật.

Thấy cuộc đời trở nên hư vô và không còn nghĩa lý gì. Anh đi về chiều chủ nhật Hà buồn ngắt và anh thấy mình thừa thãi đến độ say sòng. Rất chán ngán và muốn hủy bỏ mình. Anh về và đêm ra phố uống rượu cho say. Quên lại là điều cần thiết lúc này. Đêm lại anh ghé ngang Tự Do thăm Bạch Yến một tí và đứng ở đó nghe xong *Lời buồn thánh* rồi về. Chẳng còn thấy thích thú nào cho riêng mình.

Ánh ơi.

Những ngày vừa qua Ánh đã làm gì. Sao không cho anh biết tin. Những giờ những buổi ở nhà anh cuốn tròn trong chăn và thả mình nằm im ngắt. Thấy nhạt nhẽo và vô vị tất cả.

Không còn gì không còn gì.

Ánh a,

Tháng 12 rồi đã qua. Tháng 11 không còn. Ánh chắc đã lạnh buốt từ giữa mùa Đông này. Còn cả mùa mưa rét dầm dề ở đó. Những buổi đi học thật cực khổ phải không.

Anh nghĩ đến khuôn mặt một người con gái đầy bóng tối suốt cả mùa Đông. Thật âm u, trề nài. Anh thích nhìn và yêu vẻ lạnh lùng trên da thịt.

Những ngày nằm vùi ở đây không còn thật không còn ai, anh đã ngồi trong mùng và viết xong những bản: *Còn tuổi nào cho em*, *Người hát bài quê hương*, *Người hành hương trên đỉnh núi*. Cũng tạm được chứ không hay gì lắm. Anh phải viết kéo sớ để lâu mất thói quen và đâm ra nhác đi. Anh đang sửa soạn viết một bài nhạc hành quân để tặng khóa 19 Thủ Đức, cũng là để cho Hà, cho Trịnh Cung ở đó. Không hiểu viết có nổi không. Anh ít quen về loại nhạc đó.

Anh sẽ chép về cho Ánh những bản mới của anh.

Hoa - mặt - trời của mùa - sinh - nhật - Dao - Ánh vẫn còn đó nhưng lá đã bắt đầu úa. Mùa - sinh - nhật - Ánh (anh đã gọi như thế, có buồn không) trên suốt miền cao nguyên này rồi cũng sẽ qua. Bây giờ tháng 12 trời lạnh và đêm nhiều sương. Anh đi ngủ rất sớm. Độ này anh có vẻ nhác nhóm hơn.

Mùa Giáng sinh năm nay có vài người quen hẹn anh lên chơi Đà Lạt những có lẽ anh phải về Sài Gòn để cùng đi chơi với Hà.

Anh tiếc là không có Ánh trong mùa lạnh này để đưa Ánh đi uống những tách cà phê nóng ấm cổ. Anh nghĩ đến những bước chân Ánh sải dài chắc sẽ đi qua khỏi mùa lạnh này rất chóng. Chúng anh vẫn tiếp tục sống với một ý thức không bao giờ được yên nghỉ. Đôi lúc cũng ái ngại cho chính mình, cho những lời kêu nài, than van không dứt. Con đường trước mặt vẫn không ngớt dẫn dắt về những miền đất lạ đầy phiền muộn, đầy những hóa thân đờn đau.

Anh vẫn cố quay mặt đi và tiếp tục bước chân mình trên lối rẽ khác nhưng vẫn bị lôi kéo vào cuộc buồn. Anh còn lại Ánh rất mong manh ở đó để mỗi buổi quay về như một vùng đất thánh trong lành mà sau cuộc hành hương này anh phải dừng lại.

Ánh ơi ,

Bây giờ là đêm. Buổi chiều anh dậy muộn. Trời làm cơn mưa nhỏ. Mây xám rất thấp ở dưới. Anh công trong vẽ chết của buổi chiều. Anh quán chân ngồi trong mùng và viết bản nhạc hành quân để tặng cho khóa 19 của Hà, của những người bạn anh ở đó. Rồi cơn mưa nhỏ kéo dài, anh thay áo quần ra quán uống cà phê.

Bây giờ là đêm. Anh vừa sửa xong bản nhạc hành quân. Hát lên nghe cũng khá lắm. Anh nghĩ đến những buổi hành quân dài hàng mấy chục cây số, ra đi từ sớm còn sương đến lúc về trời đã tối mù buồn bã. Có ai ở thành phố biết đến điều đó đâu. Anh không cho đó là một bất công nhưng nhìn vào những khung cảnh quá khác biệt nhau để làm mình thấy xót xa lắm. Chiều và đêm xuống ở trại lính hẳn là phải buồn hơn chiều của thành phố.

Ở đó mình không tìm thấy được dấu vết của mình. Không có vẻ khả ái của một khuôn mặt con gái, không có sự êm đềm trong giấc ngủ. Lâu nay anh quên băng đi điều đó vì chưa có dịp để du mình vào gần với đất đai đó. Bây giờ có Hà, có Cung ở đó anh như thấy được, như bắt được chính sự phiến muộn của mình trong Hà trong Cung.

Ánh ơi, anh đáng lẽ không nên nói những điều ấy với Ánh nhưng anh bỗng nghĩ rằng mọi người đều phải tham dự, đều có quyền chia sẻ. Bây giờ không thể có vấn đề đặt riêng cho ai, vấn đề nào cũng can dự không ít thì nhiều đến mọi người.

Ngoài trời đang là đêm đầy sao. Có một khoảng mây đen đặc ở chân trời. Chắc cũng không thể mưa đâu. Đêm đã bắt đầu rét. Ngủ mặc áo

M. H.
Ngô Vũ Dao A
3/11
Nguyễn Trãi
Huế

thầy trước
Mùa hoa hướng dương - dọc ven
vàng tươi ở đoạn đường phố -
lẻ chiếc cầu dài của thành phố -
Buổi chiều anh đã đi ngang qua
đó và nói một cách tự nhiên
tên đạo anh - như một tiếng
gọi ngẫu nhiên :

— 1 — h. Lầu với
hai bàn tay

4. Mùa xuân sinh năm nay có vài
người quen hẹn anh lên chơi Đà Lạt
nhưng có lẽ anh phải về Sài Gòn
để cũng đi chơi với Hà.
Anh tiếc là không có ảnh trong
mùa lạnh này để đưa ảnh đi
uống những tách cà phê nóng ấm
cổ - Anh nghĩ đến những bước
chân anh Sài dài chắc sẽ đi qua
khỏi mùa lạnh này rất chóng.
Chúng anh vẫn tiếp tục sống với
một ý thức không bao giờ được
yên nghỉ - Đôi lúc cũng ái ngại cho
chính mình, cho những lời kêu gọi
than van không dứt - Con đường
trước mắt vẫn không ngọt vẫn
dắt về những miền đất lạ đầy
phiên muộn, đầy những hoa-thần
tồn đau -
Anh vẫn cố quay mặt đi và tiếp
tục bước chân mình trên lối rẽ khác
những vẫn lời kéo vào cuộc buồn.
Anh còn lại ảnh rất mong manh
ở đó để mỗi buổi quay về như
một vùng đất thanh trong lành mà
sau cuộc hành hương này anh phải
dừng lại.

len và đắp chân dày mà cũng còn run. Trời lạnh Ánh có đi ngủ sớm hơn mọi khi không.

Anh nghĩ đến Ánh mỗi ngày vào ra giữa hai hàng mắt nhìn nghiêm nghị mà bỗng ngại thắm. Chỉ còn sót lại Ánh ở đó không một giúp đỡ nào, không một che chở nào dù gia đình bao giờ cũng yêu thương mình cả. Anh nghĩ rằng chỉ có những người cùng sống vào một giai đoạn nào đó mới dễ nhìn thấy được nhau.

Mùa hoa hướng dương vẫn còn vàng tươi ở đoạn đường bọc bên lề chiếc cầu dài của thành phố. Buổi chiều anh đã đi ngang qua đó và nói một cách tự nhiên tên Dao Ánh. Như một tiếng gọi ngẫu nhiên.

Ánh ơi,

Tay Ánh bây giờ lạnh lắm rồi anh biết thế. Anh gọi hai bàn tay đó có mười phiến băng dài. Trên lọ hoa nhỏ, hoa hồng vẫn còn tươi trên những chồng sách. Có cả những hoa cỏ màu tím anh cầm từ mấy hôm nay.

Bây giờ có lẽ cũng khuya lắm rồi anh nói với Ánh là anh đi ngủ đã, Ánh nghe.

4/12

Buổi sáng này anh lại đi qua rừng hoa cỏ tím mượt như tơ dưới mặt trời.

Độ này anh như thấy thời gian qua nhanh hơn. Mỗi tuần vùn vụt qua rồi biến mất. Không ai có đủ thì giờ để kiểm điểm, để nhìn lại mình.

Sao hôm nay anh vẫn chưa có tin của Ánh. Có phải Ánh đang bệnh đấy không. Nếu bệnh hãy cố nghỉ ngơi cho khỏe. Nằm bệnh vui và một mình thật không có gì buồn hơn.

4.12
1964

Đừng nên giận hờn anh vì những lời nói nhảm bắt chọt. Anh không muốn giấu giếm Ánh điều gì cả nên đôi lúc anh viết một vài ý nghĩ thật thà trong một cơn địa - chấn - tâm - hồn nào đó có thể làm Ánh buồn. Nếu có Ánh cứ lơ đi cho anh. Anh vẫn thường xuyên có những cơn mê sáng dày vò và muốn nói, thèm nói để bày biện mọi sự vật dưới sự trăn tục của nó. Ánh đừng phiền anh nếu đã hiểu được anh như thế.

6.12
1964

Sài Gòn, 6/12

Anh về đây trưa thứ bảy và ghé lại Thủ Đức thăm Hà. Đến chiều tối anh mới về. Và sau buổi cơm tối ở nhà một người quen anh quay về nhà Trần Lê Nguyễn để lấy cái bằng “danh dự triển lãm quốc tế” cho Cung. Định ra phố một tý rồi về nhà anh Cường ngủ lại nhưng hai mắt cứ nhắm nghiền nên ngủ lại nhà anh Nguyễn luôn (Trần Lê Nguyễn viết kịch đấy).

Sáng sớm anh đã trở dậy. Ra phố mua một ít đồ cho Hà và Cung xong lại trở lên Thủ Đức. Đến 6 giờ anh về và Hà cũng buồn như mọi khi.

Mỗi lần ở Thủ Đức về anh thấy không còn đủ hăng say làm việc gì nữa.

Một chiều thứ bảy và một ngày chủ nhật qua nhanh hơn một cái vẩy tay. Anh thấy chán nản vô cùng. Bây giờ anh đang ngồi ở nhà anh Cường. Anh Cường đã ở Huế. Sáng mai anh lại khăn gói trở lên Blao để tiếp tục ôm lấy đôi sương mà ngủ mê mết.

Nằm ở Thủ Đức mà không có người yêu để vào thăm thì thật là vô phước. Chung quanh Hà, anh Cung và anh, người ta ngồi âu yếm nhau như không. Cuộc đời đã hoàn toàn bực bực ở đó. Người ta không còn gì để giấu giếm nhau. Anh thấy thà thế còn hơn. Ánh nghĩ thế nào.

Bây giờ anh cũng đang ngao ngán không còn thiết gì ngoài giấc ngủ

để quên. Cuộc đời này đã bồi đảo quanh mình nhiều mồ huyết quá.

Anh bây giờ bỗng có ý nghĩ nếu phải có một lần chết thì hãy cho chết trong lúc mệt mệ nhất. Cơ thể rã rời, anh sẽ nằm xuống ngủ mê man và giấc ngủ đó đời đời không còn tỉnh dậy. Nếu chết trong lúc mình tươi tắn, vui vẻ thì đám ra tiếc đi.

Ánh ơi,

Anh đang nghĩ đến những điều bất hạnh đang bủa vây lấy anh. Một ngày nào đó anh cũng sẽ trở ra như một phiến đá mòn rữa. Tình yêu, phiền muộn, đua tranh đang chảy dần trên thân thể anh. Trôi qua trôi qua và biến mất. Anh biết được anh sẽ không còn gì. Buổi tối hôm thứ sáu ngồi ở Blao anh đã nhớ đến Ánh rất nhiều từ buổi chiều vừa tắt anh ngồi cầm đàn hát một mình ở trước sân nhà. Anh hát lại bản *Mưa hồng* mà anh đã viết cho những ngày Ánh giận anh ở Huế. Bản nhạc hát lại bỗng thấy buồn hơn.

Có lẽ Ánh chưa nghe bản ấy vì từ dạo đó về sau anh chỉ gặp lại Ánh một hai lần gì đó rất ngắn và bật tắt luôn. Có lẽ anh sẽ đổi đầu đề lại *Tuổi đã buồn*. Ánh nghĩ sao?

Ánh có giận gì anh mà lâu thế anh không được tin. Hãy viết thư cho anh dù rất ngắn cũng được. Anh mong lắm.

Ở đây trời nóng như thiêu. Mùa Đông không về trên miền này. Những lần anh nhớ Ánh, anh chỉ có thể nhớ lại hình dáng đó với tóc dài thôi. Tóc Ánh cắt ngắn anh chưa nhìn rõ. Nếu có ảnh cho anh xem thì hay biết mấy.

Ánh ơi,

Anh đang nhớ và mong tin Ánh. Có lẽ giờ này Bạch Yến cũng đang hát *Lời buồn thánh* cho đêm chủ nhật. Anh nhác quá nên không ra phố giờ

Buổi tối hôm thứ
sáu ngồi ở Blao
anh đã nhớ đến
Anh rất nhiều từ
buổi chiều vừa tắt
anh ngồi cầm đàn
hát một mình ở
trước sân nhà. Anh
hát lại bản Mùa
hồng mà anh đã
viết cho những
ngày Ánh giận
anh ở Huế. Bản
nhạc hát lại bỗng
thấy buồn hơn.

này. Có lẽ phố cũng vui vì đã trưng bày đồ chơi Noel rồi.

Anh xin đi ngủ. Giấc ngủ sẽ xóa bớt những buồn phiền đi. Anh mong thế.

Ánh ơi Ánh ơi.

7.12
1964

7/12/1964

Buổi sáng anh thức dậy cùng cơn sốt. Thấy mệt mỏi và bản thân trong người.

Anh mặc áo quần ra phố, ngồi uống sữa ở Pagode⁽⁴⁵⁾ và bây giờ đang đứng ở nhà dây thép và viết cho Ánh.

Ở đây các trường vẫn chưa đi học. Huế có thể không.

Anh gửi thư cho Ánh bây giờ và đi đến bến xe về Blao luôn. Thật buồn nhưng phải thế rồi đó.

Thành phố vẫn nhộn nhịp như không. Mọi người tuôn ra phố như nước. Anh chỉ thấy lơ mơ.

Có lẽ lên đến Blao thì anh ngã bệnh thật lâu.

Ánh đang làm gì. Có hay gặp anh Cường ở trường không.

Câu mong Ánh vui.

Anh,

Trịnh Công Sơn

(45) Quán cà phê *La Pagode* trên đường Le Thanh Tôn, trước năm 1975 là nơi tụ họp của giới văn nghệ, báo chí Sài Gòn, nay không còn.

14.12

1964

Blao, 14/12/1964

Dao Ánh hằng bao nghìn năm,

Anh trở về đây trong một cơn mưa còn miệt mài trên dốc đồi. Chuyển xe anh lên đây còn để lại trong anh một xúc động. Đã có một tai nạn khủng khiếp ở dọc đường: Xe đụng phải một đứa bé 6 tuổi nằm bất tỉnh giữa đường. Anh quay mặt không dám nhìn. Anh phải đón một xe khác và về đây.

Bây giờ đã đêm.

Buổi chiều anh có một hạnh phúc: thư Ánh. Và như thế anh đã quên nỗi nhọc mệt của đoạn đường Sài Gòn - Blao.

Hoa mặt trời và hoa hồng cắm chung ở chiếc lọ nhỏ đã rũ héo cả. Mai anh sẽ hái một hoa mới cắm vào.

Ánh vắng viết thư cho anh có đến gần một tháng. Anh ngỡ như là một hình phạt và kẻ tử tội không biết được lý do. Bây giờ thì anh đã an lòng hơn. Cơn mưa vừa ngưng.

Mây đã trắng hơn từng cuộn và trăng nhỏ tuổi hơn Ánh. Thời kỳ trăng đẹp nhất là trăng bằng tuổi Ánh.

Mỗi tuần đều về thăm Hà ở Thủ Đức. Ở đó anh thường gặp, mỗi buổi

đi thăm về, Nguyễn Thị Hoàng (người viết *Vòng tay học trò* mà Ánh đã đọc đó). Hoàng đi thăm chồng và chồng là một người bạn không thân của anh. Hoàng hỏi anh đi thăm ai mà siêng thế. Anh bảo là thăm em. Hoàng nói là thăm em mà chịu khó quá. Anh bảo là em không có người yêu và gia đình ở xa, nên ngoài vai trò anh, còn phải đóng vai người yêu và mẹ. Như thế đó mà anh đã thấy mỗi chiều chủ nhật buồn hơn. Chiều xuống ngoài trời và chiều lên trong Hà. Anh đi về mưa ướt đầm cả người. Hà đứng ở cổng như một tủi thân. Và xe Lambretta chạy anh còn thấy Hà làm một chấm nhỏ ở cổng trại bất động như nét nhọc nhằn trên khuôn mặt già nua.

Ánh ạ,

Không hiểu cuộc đời này có cho được con người một tình yêu bền bỉ như tình thương anh em đó không. Suốt đời anh, anh mong có một lần được yêu thương thành thật và nếu tình yêu nhờ có qua đi cũng còn để lại những dấu vết đẹp đẽ. Anh cam chịu nhận phần ăn năn suốt đời. Chưa có một vết tích nào đáng nhớ sau lưng anh. Chỉ toàn những hình ảnh mang phiền muộn đến cho mình. Vì thế anh thất vọng mà đã đòi lần đánh giá rất thấp thế giới vây quanh anh. Có thể là một bất công nhưng anh khó làm khác hơn. Có lần anh đã viết về cho anh Cường: “Cường ạ, đôi lúc mình nghĩ rằng con người chỉ là một con vật bán thiêu nhất vì ý thức đã dung túng cho mọi hành động của nó”.

Khi sự thất vọng đã quá lớn những điều bi đát sẽ biến thành vẻ khôi hài và anh đôi lúc đã thản nhiên cười, cười vỡ vụn.

Anh từ đó hay quay về tìm bất chợt ở đâu đó một hải đăng để cùng có niềm tin mịch trong tâm hồn.

Những dao động rồi cũng lắng xuống. Và anh đã nghĩ rằng mọi người đều có quyền kiêu hãnh riêng về mình. Niềm kiêu hãnh đôi lúc là một an ủi, một phình phờ với chính bản thân mình để được yên tâm. Buồn phải không Ánh phải không em.

15.12
1964

15/12

Buổi chiều đây Ánh ạ. Anh vừa được thư của anh Cường và thư nhà. Đọc xong buồn. Bao giờ cũng thế. Anh bỗng thèm về đó ít lâu để ngồi nhìn lại từng khuôn mặt thân thuộc. Có lẽ rồi anh cũng sẽ cố gắng về đó một lần mà nhìn thấy Ánh mà nhìn Ánh đi như lựa là xao động.

Buổi chiều trời có nắng và gió lạnh.

Anh thêm mình là một cánh chim nào để quay về đó kêu tên những người yêu thương.

Độ này anh đoán Ánh có vẻ buồn hơn. Ánh buồn thì mắt Ánh cũng buồn. Anh nghĩ đến dáng Ánh những buổi đi về rất chiều ở trên những con đường giá rét chỉ một mình, một mình thôi. Anh không hiểu nổi những ngón tay sẽ lạnh đến chừng nào. Anh rất mong về để nhìn thấy Ánh. Để nói chuyện với Ánh, để nghe tiếng nói của Ánh. Tất cả, tất cả để bù đắp lại những gì đã hao hụt. Ôi một giòng sông mà nước nguồn sẽ về dâng đầy lại.

Đêm đã đuổi chiều đi.

Đêm đã lạnh hơn và trăng sao cũng đã về.

Anh hút pipe cho ấm tay.

Thế mà đã nửa tháng 12. Rồi tháng 12 cũng qua nhanh qua nhanh. Không hiểu khi mình chết thì những người chung quanh sẽ như thế nào.

Hoa cỏ mùa này đã sắp tàn rữa. Bây giờ màu tím không còn màu nhiệm như đầu mùa. Anh gửi về cho Ánh màu tím đã nhạt nhòa đi rồi.

Ánh ơi,

Niềm kiêu hãnh đã lúc là một an ủi, một phỉnh phờ
với chính bản thân mình để được yên tâm. Buổi phải thấy
ảnh phải không em.

15 décembre.

buổi chiều đây ảnh ạ. Anh vừa đọc thư của
anh Cường và Thư nhà. Đọc xong buồn. Bao giờ
cũng thế. Anh bỗng thêm vẽ đó ít lâu để ngồi nhìn
lại từng khuôn mặt thân thuộc. Có lẽ rồi anh cũng
sẽ cố gắng vẽ đó một lần mà nhìn thấy ảnh mà
nhìn ảnh đi như lựa là xa đồng.

buổi chiều trời có nắng và gió lạnh.
Ảnh thêm mình là một cánh chim nào để quay về
đó kêu tên những người yêu thương.

Độ này anh đoán Ảnh có vẻ buồn hơn. Anh buồn
thì mặt ảnh cũng buồn. Ảnh nghĩ đến dáng Ảnh
những buổi đi về rất chiều ở trên những con
đường gĩa rét chỉ một mình một mình thôi anh
không hiểu nơi những ngọn tay sẽ lạnh đến chừng nào.
Anh rất mong về để nhìn thấy ảnh. để nói chuyện
với ảnh. để nghe tiếng nói của ảnh. Tất cả tất cả
để bù đắp lại những gì đã hao hụt. Ồi một giọng
sông mà nước nguồn sẽ về dâng đầy lại.

Đêm đã trôi chiều đi.

Đêm đã lạnh hơn và trăng sao cũng đã về.

Anh hút pipe cho ấm tay.

Thế mà đã nửa tháng 12. Rồi tháng 12 cũng qua
nhẹ nhàng. Không hiểu khi mình chết thì
những người chung quanh sẽ như thế nào.

Hoa có mùa này đã sắp tàn rữa. Bấy giờ mùa xuân
không còn màu nhiệm như đầu mùa. Anh gửi
vẽ cho ảnh màu tím đã nhạt nhòa đi rồi.

Anh đã ngồi sững sờ trước tờ thư này gần cả giờ đồng hồ và tự nhiên thấy buồn vô cớ.

Ngôn ngữ rồi cũng có lúc không diễn đạt, không giúp đỡ gì được cho mình.

Anh nhớ Ánh và chỉ có thể nói với Ánh như thế thôi, không thể nào khác hơn. Anh mong về vì thế. Về để nhìn thật gần từng sợi tóc vương trên vầng trán.

Anh đang nằm trong mùng để viết tiếp thư. Những cánh cửa đã đóng kín. Ngoài trời trắng sáng và lạnh. Anh nhác nhớm như một loài thú mùa đông nằm ngủ mê.

Anh đang sống trong một giai đoạn buồn thảm nhất của cuộc đời. Không có một cái gì để mong ước. Một giai đoạn buông trôi nhất. Niềm hư vô như một vết dầu loang trên đời sống của anh.

16.12
1964

16/12

Ánh ạ,

Đêm hôm qua viết đến đó thì anh mỏi và ngủ mê đi.

Chiều của ngày khác buổi chiều với vẻ yên tĩnh của mọi ngày.

Anh ngồi một mình và thấy tuổi trẻ mình tiêu hao đi trên từng ngày buồn. Vô vọng vì không trì giữ lại được gì cả. Rồi về nhọc nhằn cùng nét già nua sẽ đến. Và mộ phần có tiếng gọi về gần hơn gần hơn. Như người bà con của anh vừa chết ở Quy Nhơn với năm mươi mấy tuổi mà anh được tin và thấy sững sờ. Những tháng ngày ở Quy Nhơn đã bao nhiêu buổi sáng, buổi chiều, buổi tối ngồi hàn huyên chuyện tâm tình,

uống rượu, nhắm và hút thuốc vàng từng ngón tay, ông ấy đã xem anh như một người bạn nhỏ. Anh còn nhớ rõ và thấy sự chết đã như một hạt mầm độc được có sẵn trong cơ thể mỗi người. Mình không định đoạt được gì cho mình. Cả sự sống lẫn sự chết. Ánh có thể thoáng thấy điều đó trong một lúc nào Ánh trở về hoàn toàn với một cô tịch trong tâm hồn.

Anh nghĩ rất nhiều về một ngày không còn màu sắc cùng ánh sáng của thiên nhiên vào mắt mình. Sao không yêu thương nhau. Ngày tháng cũng chỉ có một số vừa đủ cho từng đời sống. Sau đó sẽ không còn gì.

Trời chiều buồn trên từng luống đất màu nâu bạc. Trước mặt anh là thành phố đồi dốc lưa thưa vài nóc nhà trôi lên. Anh đang bị bỏ quên ở đây như vết phiền muộn.

Ồi những ngày tháng cũ có bao nhiêu người còn nhớ lại.

Anh bây giờ như một đầu cỏ lao xao không nghĩa lý gì. Tất cả đều rụng xuống quanh anh những hồn nhiên, niềm vui, hy vọng cùng những điều mong ước.

Không còn gì Ánh ạ.

Anh vừa được thư nhà Tịnh viết. Những lời nói buồn cho một buổi chiều đã quá yên tĩnh.

Thôi Ánh nhé. Anh xin ngồi yên và quay mặt vào trong mình để chết.

Anh nhớ Ánh như bao giờ bao giờ đó Ánh.

Rất nhớ và hơn thế nữa.

Trịnh Công Sơn

Ở ngoài khung cửa. Trên trời cao.
Một vì sao xanh xanh xanh. Anh gọi
tên Ánh, tên Ánh , Ánh. Từ một
vùng tối trở về. Mùi cỏ dại khơi lên.
Và đôi đêm không. Một hoa đang
kết cho ngày cuối năm. Ôi ngày
cuối năm.

29.12
1964

Blao 29/12/1964

Dao Ánh thân yêu

Anh đọc thư Ánh tối hôm qua. Và ngủ rất sớm với tờ thư còn cầm trên tay. Như bàn tay của John Gavin trong phim *Le temps d'aimer et le temps de mourir*⁽⁴⁶⁾ khi nằm chết trên một bờ sông còn cầm lá thư người yêu từ một thành phố xa gởi về. Những miền đất này cũng là chiến trường. Người lính ở đây không mệt bằng thể xác nhưng trí óc thật cũng đã tê liệt hoàn toàn.

Anh vừa ở Sài Gòn về chiều hôm qua. Sống một mùa Giáng sinh buồn. Anh ngủ rất sớm đêm Giáng sinh với ly rượu buổi chiều. Không có bạn bè chia nhau mà thấy mờ những khuôn mặt nhờn nhơ trên phố.

Anh đã về đây với rét mướt.

Sau ngày sinh nhật của Chúa, anh lên thăm những Hà, Cung ở Thủ Đức. Buổi chiều về rã rời ngồi buông thõng tay trong chiếc ghế bành. Anh Cường xuất hiện đột ngột ở màn lưới cửa. Rồi chúng anh kéo nhau ra phố uống rượu mừng rất mừng. Buồn cũng rất buồn. Gặp cả anh Đỗ Long Vân (dạy đại học Huế). Và ba chúng anh đi suốt những con đường thênh thang với một đầu óc nặng nề chênh choáng. Thấy chán chường. Bây giờ có người nào hỏi anh vì sao lại quá ưu phiền như thế này thì có lẽ anh không làm thế nào để trả lời được. Anh Đỗ Long Vân bảo anh ấy đã quá bi thảm mà thấy anh lại còn hơn thế. Lý do thì

(46) Tựa tiếng Pháp của bộ phim *My A time to love and a time to die* (Một thời để yêu và một thời để chết) sản xuất năm 1958, chuyển thể từ tiểu thuyết cùng tên của nhà văn Đức Erich Maria Remarque, đạo diễn: Douglas Sirk, các diễn viên chính: John Gavin, Lilo Pulver

quá nhiều và dồn dập từ ngày này qua tháng nọ. Anh có nói với anh Vân: Đôi lúc tôi cũng muốn làm người hùng, muốn theo Nietzsche để thờ “culte du surhumain”⁽⁴⁷⁾ nhưng bất lực. Chung quanh mình đã có quá nhiều gậy gục, mình không thể là gì khác hơn một épave⁽⁴⁸⁾ trên cơn nước lụt cuộn cuộn mang đi.

Rồi ngày hôm sau anh đưa anh Cường vào thăm Hà, Cung. Để thấy rõ vẻ nào nể trên những khuôn mặt, trên mỗi cánh tay, con mắt, màu da sạm nắng đó. Và những ngày lễ qua đi. Buổi chiều chủ nhật rơi xuống nhanh như một màn lưới chụp lên cuộc sống kham khổ đó và chúng anh trở về thấy muốn khóc. Muốn khóc như những kẻ đã ý thức rõ rệt về nỗi bất lực, về sự yếu đuối của mình.

Ánh ơi, trong những ngày này anh không còn một chương trình, một dự định nào ngoài ra cứ sống bữa theo một - mang - đi nào đó.

Có má anh vào đây thăm Hà, còn ở Sài Gòn. Có lẽ trưa thứ năm này anh lại về đó để gặp anh Cường trước khi anh Cường về lại Huế.

Anh tiếc là không thể về thăm Ánh trong Noel này. Anh nhớ bàn tay dài những ngón lạnh lùng đó và cơ hồ như còn nghe được giá buốt chạy dài trên bàn tay anh.

Ánh ơi Ánh ơi Ánh ơi,

Tháng 12 đã sắp phải mãn hạn rồi đó. Chỉ còn hai hôm nữa chúng mình lại bắt đầu trên một khởi điểm mới của năm 1965. Thấy mà buồn.

Anh cũng mong một cái gì mới mẻ hơn cho đầu năm này. Anh sẽ gọi Ánh bằng vẻ lạ lùng huy hoàng của năm mới. Dự định của anh là có mặt ở Đà Lạt đúng ngày 1/1 và gửi thư cùng những cánh hoa anh đào đầu mùa về cho Ánh nhưng bây giờ phải về Sài Gòn bất khả kháng.

(47) Giáo phái tôn thờ sự siêu phàm, siêu nhân

(48) Vết trôi giạt

Ánh đã lạnh bao nhiêu ngày ở đó. Anh mong Ánh vẫn cứ lạnh lùng như

thế qua những con đường mà một mùa Hạ mùa Thu, có những cơn mưa đêm bất chợt anh đã đưa Ánh về. Hãy cố gắng làm kẻ độc hành cho anh còn ca tụng sự can đảm đó mà ít người còn giữ được. Hãy hát lời thánh buồn như anh đã bao nhiêu buổi chiều ngồi gõ vào phiến đá hát cho mình cho người thân yêu.

Anh mong về Tết để nhìn lại Ánh rất gần, rất gần như một mùa lá đã xanh kẻ nhau lao xao không dứt.

Ánh ơi, anh nhớ Ánh như thế đó. Còn gì ngoài những giờ ngồi đếm từng khoảng hư vô.

Hãy biến mình vào hư vô, vào hư vô của chính mình, vào hư vô của sự vật vì trong hư không đó mình sẽ tìm thấy được mình và sự vật ở về nguyên vẹn của nó.

Những cơn bệnh đã qua trên anh. Những giờ nằm phơi thây không còn một người thân thuộc thật khốn cùng.

Anh nhớ những câu thơ của anh Cường: “...*buồn ơi cháy chỗ anh nằm*”.

Buổi chiều anh thức dậy. Mây xuống thấp trên đồi mây đen.

Những ngày anh về Thủ Đức như những lần đi cắm trại. Ngồi phơi ngoài nắng. Và da đã sạm đen đi nhiều hơn.

Buổi chiều không còn một tiếng động nhỏ. Ánh có thể ngồi ở đây nghe tiếng cỏ lao xao từ ngoài kia. Rồi cơn mưa đã xuống đó. Những sợi mưa nhìn thấy rõ gõ vào đồi dốc đất đỏ đã khô, tiếng kêu nghe buồn như một tiếng nói đều đặn già nua.

Mưa xuống và trời vẫn còn những mảng trời xanh mây trắng.

Anh bỗng thấy nhớ Ánh hơn, nhớ quay quắt.

Đêm đã tràn đầy trên núi đồi. Anh nằm trong mùng viết thư cho Ánh. Tiếng kèn đồng của đêm đã dấy lên từ xa về. Nghe buồn như một lời trời trăng. Anh nghĩ đến hình ảnh của Monty thổi kèn trước mộ bạn⁽⁴⁹⁾ hi chiều xuống đậm dần

Ở đây vẫn thường có những tiếng kèn thổi vào những giờ bất chợt làm mình đến thấy héo hắt, chua xót.

Ánh ơi, đêm đã mặc lên từng ngọn cỏ và gió lạnh của rừng núi cũng len về.

Ngồi từ phòng anh nhìn thấy được con đường chính chạy về phía tòa tỉnh⁽⁵⁰⁾. Từng đoàn xe GMC đang chở đầy lính chạy về những vùng cách đây 10, 15 cây số. Những trận đánh nhỏ vẫn vây quanh đời sống chúng mình. Ánh nghĩ làm thế nào để quên mà sống bình an được. Chung quanh mình những người thân thuộc vẫn tiếp tục ngã xuống và có những kẻ vẫn bình thản nuôi nấng mình lớn lên vô tư. Con đường đó mang tiếng động cơ âm ỉ của xe mỗi đêm anh nằm nghe rõ và thấy ngán ngấm vô cùng.

Không khí chiến tranh vẫn trùm lên đất đai này. Có nhiều đêm anh thức dậy giữa những tiếng đại bác nổ rất gần và thao thức suốt đêm lo âu. Tết này có lẽ anh sẽ cố gắng về dù có bận gì cũng mặc. Phải về để nhìn lại những gì anh còn lại ở đó. Có thể rồi tháng tư anh đã bị gọi đi Thủ Đức. Những ngày còn lại này anh chỉ có Ánh để nói những lời nhẹ nhàng. Cuộc đời đã dành sẵn những kẻ - sinh - ra - cho - nhau. Anh nghĩ rằng một mai nào Ánh sẽ bay xa ngoài tầm tay anh và trở về bình an trong một không khí quen thuộc, bình thường mà bấy lâu Ánh đã quên đi, đã xa lánh. Thật buồn nhưng phải làm gì hơn.

(49) Montgomery Clift (xem chú thích 4)

(50) Tòa tỉnh trưởng Lâm Đồng

Đêm đã lạnh và đã buồn. Cây cỏ lao xao. Anh chỉ còn nghe rõ tiếng sâu đất và tiếng dế reo. Những ngày nghỉ ở đó chắc Ánh tha hồ ngủ và đi chơi. Ánh cố giữ giá buốt trên mười phiến - băng - bàn - tay - dài đó cho

anh. Anh không mong gì hơn.

Đêm Giáng sinh Ánh đi chơi với ai ở đó. Anh mong là Ánh không có ai ngoài Ánh ra với khoảng trống quanh Ánh. Hãy giữ niềm kiêu hãnh ấy thật lâu dài. Anh đã bao nhiêu ngày tháng từ trước và bây giờ nằm mòn người không một đợi chờ nào và như nghe thân thể mình cất lên tiếng hát.

Ánh ơi,

Ánh ơi,

Khuya đã khuya hơn. Máy bay kêu ầm trên trời đen mù. Anh cầu mong cho mọi người bình an. Và Ánh và Ánh hằng muôn nghìn năm anh còn nhìn thấy với niềm kiêu hãnh.

Dao Ánh mà anh gọi không nguôi như một lời biển vọng vô tận vô tận đó em.

Nhớ muôn trùng muôn trùng đó Ánh.

Trịnh Công Sơn

31.12
1964

31/12/1964

Dao Ánh,

Ở ngoài khung cửa. Trên trời cao. Một vì sao xanh xanh xanh. Anh gọi tên Ánh, tên Ánh, Ánh. Từ một vùng tối trở về. Mùi cỏ dại khơi lên. Và đôi đêm không. Một hoa đăng kết cho ngày cuối năm. Ôi ngày cuối năm. Tờ lịch cuối cùng mỏng dính bìa của một cuốn sách dày 365 trang phải xếp lại đóng kín vào trong đó những tên người tên người

những lá xanh lá vàng, mây, mưa, sương mù, tiếng hát của những mùa thu, hạ, xuân, đông. Ôi mộ phần của những dấu tích. Dấu tích buồn Ánh ơi Ánh ơi anh chỉ còn một mình một mình ở đây mà sương đêm đã xuống không có Ánh để anh đưa qua những vùng tối ngoài kia cho băng kết trên từng ngón tay em ngón tay em thì gầy anh sẽ làm câu hát cho niềm giá buốt trên đó trên đó.

Này Ánh này Ánh này em này em đã có từ bao giờ từ bao giờ anh đã gặp trên lối mòn nào của một ngày một chiều tháng 4 tháng 5. Còn đến bao giờ hờ em ôi mắt ấy vai ấy tiếng nói nụ cười và tóc mềm tường chừng từng sợi buồn nhỏ xuống cuốn hút cuộc đời anh đi vào mệnh mang đã mất đã mất anh không còn là anh không còn là anh.

Sao không có Ánh đây cho anh nhìn mặt cho anh đọc lời thánh ca trong mắt ngày cuối của một năm và anh đưa Ánh về một giáo đường gần đây bên kia đồi giáo đường sẽ không còn ai chúng mình có thể khóc cho thỏa lòng bắt đầu nửa đêm khi tiếng chuông nhà thờ gõ lên đều đặn 12 tiếng như một ám ức một nỗi tiếc không nguôi trên vẻ im câm của vạn vật.

Dao Ánh Dao Ánh Dao Ánh

Thôi em hãy nhận lấy món quà mọn mọt này của anh là vòng hoa kết bằng từng bóng đêm trên vùng xanh cao khiết của trời của trời. Vòng hoa cuối năm cuối năm anh kết trên vầng tóc em cho thơm ngát lời thánh thiện.

Dao Ánh Dao Ánh Dao Ánh

Đêm đã lạnh anh vẫn cố giữ bàn tay ấm để nghe rõ giá buốt hơn từ từng ngón tay dài của Ánh.

Ánh đang làm gì đêm nay anh vẫn còn nhớ hình ảnh Ánh buổi chiều đứng ở bờ tường nhìn gió xuôi về từng sợi tóc quán đại trên môi, trên mắt.

dao ánh dao ánh dao ánh
đem đá lạnh ánh vẫn có giá bán tay
âm để nghe rõ giá biết hơn từ từng ngọn
tay dài của ánh.

Sao anh không thể về đêm nay để dìu Ánh đi để nghe Ánh nói rất thắm như tiếng nói của những vì sao.

Anh cũng không thể về Sài Gòn đêm nay để cùng anh Cường say một đêm cuối năm.

Không còn gì ngoài những phù phiếm đó. Có Ánh đây chắc anh sẽ ngồi suốt đêm hay ngủ gục bên cạnh Ánh để nghe Ánh hát lời rất nhỏ.

Chỉ còn hai giờ nữa là năm đã hết. Anh sẽ kể chuyện gì cho Ánh nghe đây.

Trước mắt anh là ngọn nến hồng. Nến hồng đang cháy và sương phủ lên. Ở một góc bàn của anh như thế đó, ống pipe, gương, hộp thuốc và ngọn đèn.

Bên cạnh anh giường đã bỏ mùng từ mấy tháng nay. Trên tường anh cắm đầy những hình của anh vẽ anh. Tết về anh sẽ mang về cho Ánh xem.

Cái hình của Ánh vẽ anh cũng đã dán lên tường. Anh muốn vẽ Ánh để anh dính lên tường nhưng không có ảnh. Anh thử để gương soi vào và vẽ. Giống lắm nhưng giấy lớn nên ngại xếp gửi về cho Ánh thì hỏng đi.

Ngày nay anh được thư Ánh và thư của một cô anh chưa hề quen ở Sài Gòn gửi về. Thư gửi mang tên Bùi Thị Bích Thu muốn xin vài bản nhạc. Anh chép một đoạn cho Ánh đọc:

“... nữ sinh viên Văn khoa... một sự tình cờ may mắn cho tôi được nghe nói đến nhạc sĩ. Trong một câu chuyện ở buổi tiếp tân chúng tôi có bàn về âm nhạc và từ từ câu chuyện kết tụ quanh sự nghiệp của nhạc sĩ...”. Thư viết rất lễ độ và cô này kể rất nhiều những bản nhạc của anh. Anh không đoán nổi là ai mà biết rõ địa chỉ của anh ở tận đây để gửi. Anh vẫn thường được rất nhiều những loại thư như thế này nhưng anh bỏ qua đi. Lần này anh hơi lạ vì chỗ trọ ở bà Phi chỉ có một vài người biết thôi mà cô Thu này kiếm đâu ra cũng lạ.

Cũng là chuyện cuối năm nên anh kể cho Ánh nghe thế thôi.

Đêm đã yên tĩnh lắm rồi.

11 giờ Ánh ạ.

Ánh đã ngủ chưa. Ánh hãy cố thức cho hết đêm để anh còn nói chuyện.

Đêm nay ở ngoài kia, gần bờ hồ, người ta khai mạc Câu lạc bộ thanh niên. Có rất nhiều tướng tá đến - cả những người Mỹ và ban nhạc ở Sài Gòn lên. Người ta đang nhảy nhót, say sưa ngoài đó. Anh có giấy mời nhưng nhác quá nên không đi. Và lại anh không có bạn bè thân thiết nào với anh ở đây để cùng nói chuyện.

Đà Lạt đêm nay cũng vui lắm.

Có lẽ năm nay là năm buồn nhất của anh. Anh mong những may mắn sẽ đến cho anh bắt đầu từ ngày mai 1/1. Ánh sẽ quà gì cho anh. Dạ lan giờ này chắc đã ngạt ngào cả một vùng tối đó rồi, đã cài lên từng sợi tóc của Ánh.

Ánh ơi Ánh ơi, Ánh ơi, Ánh ơi, anh đi ra phố uống rượu một tí rồi sẽ về viết tiếp cho Ánh, Ánh nghe.

Tất cả những gì linh thiêng nhất anh đã kết tụ lại để nghĩ về Ánh cho một ngày một đêm một giờ cuối cùng của năm. Anh chỉ còn Ánh ngoài bạn bè và những đứa em cùng mẹ anh. Dù rồi những gì sẽ trôi dạt qua trên tay anh anh cũng đành thế thôi vì như định mệnh đã không dành gì cho anh ngoài phiên muộn. Cuộc sống sẽ nổi trôi trên từng phù phiếm này qua phù phiếm nọ mà thôi. Nhưng cần gì phải không Ánh. Mỗi con người đều có niềm kiêu hãnh riêng của nó. Anh vẫn nhớ câu nói của Alain: *L'home est un fier animal*⁽⁵¹⁾

(51) "Con người là một con vật kiêu hãnh" - Alain, triết gia Pháp, tên thật Emile-Auguste Chartier (1868 - 1951)

Từng vết sương rất mỏng đang bay vào cửa sổ. Anh sờ lên tóc và thấy ướt.

Đêm nay ở Sài Gòn người ta sẽ đi chơi suốt đêm. Người ta say và cười cho hết buồn phiền. Khi hai cây kim của dancing khép vào nhau ở số 12 người ta sẽ hôn nhau và trút bỏ mọi hằn thù.

Anh Cường chắc đang nóng lòng mong anh về. Sáng mai anh Cường trở về Huế lại. Anh Cường bảo ngày đầu năm ngồi trên một chuyến bay thật thú vị. Ánh thấy không vì thế anh vẫn mong làm một cái gì thật rồi rảnh để mình có thể dong ruổi từ chỗ này qua chỗ khác vào những giờ giấc thật bất chợt. Đời chỉ còn một chút lý thú đó mà thôi. Những lúc nhớ nhung quá mà chỉ có thể ngồi một chỗ mà than van như thế này thôi, thật là tù ngục.

Thư Ánh anh đọc buổi trưa và mừng rỡ vô cùng. Màu lá xanh của dạ lan vẫn còn tươi. Trang thư ướt cháy bạch lập. Như từng phiền buồn trải dài trên đó. Anh thấy Ánh như đang hiện diện, đang phiền muộn trên từng nét nguyệt ngoạc của đêm của sự trống vắng bao quanh mà Ánh thì vô vọng níu lên níu lên như một lời nhóng gọi rút rã.

Ánh ơi,

Thuốc đã đốt cháy cổ anh. Không có Ánh để anh châm thuốc cho Ánh hút như những đêm nào Ánh đã hút dở điều thuốc và đưa cho anh. Anh còn nhớ còn nhớ và vô vọng. Nhớ về Ánh tưởng chừng như quá xa xôi. Ánh đang là ai ở đó đêm nay có thức có buồn vì một năm sắp mãn hạn như một đời người cũng thế thôi. Mà đời người thì dài hơn thì ưu phiền hơn. Cái gì cũng có một mộ huyết để trở về an nghỉ im im ngàn năm.

Ánh có buồn lắm không. Hãy ngược mắt lên cho anh nhìn. Mây sẽ kết trên vùng mắt đó. Anh đã nói như thế trong lời ca *Còn tuổi nào cho em* cho Ánh, có bằng lòng thế không.

Sương đã nhiều đó Ánh ạ. Anh thấy lạnh ở trán ở những ngón tay những ngón chân. Ánh chưa ngủ đó chứ. Bạch lập có còn cháy không.

buổi sáng anh ra đi. Hai cho Anh
- nesol cuối cùng của mùa sinh nhai. Sống
còn mùa mít. 1 Jan vien 1965. Anh anh anh.

Sao anh không thể về đêm nay
để diu Ánh đi để nghe Ánh nói
rất thắm như tiếng nói của
những vì sao.

1.1
—
1965

12g 1 phút,

1/1/1965

Thư Dao Ánh của anh, của anh, của anh.

Anh vừa từ ở quán về. Uống đã khá nhiều rượu. Sương xuống nhiều và anh lạnh run. Đầu óc đã nặng và anh nhớ Ánh ở đó một mình. Ở câu lạc bộ người ta vẫn còn hát, còn nhảy. Sương xuống bạc cả bờ hồ. Những ánh sáng đèn nhòa nhạt cả.

12g 5 phút.

Một năm khác đã bắt đầu.

Anh cầu mong mọi điều lành cùng những hạnh phúc vô biên cho Ánh.

Nói làm sao cho hết sự xúc động của anh ở phút cuối cùng tiếp giao của một đêm làm ranh giới cho một năm cũ và một khởi điểm mới bắt đầu.

Ánh sẽ từ đó bước bằng bước chân đầu tiên. Anh cũng thế. Dấu vết đó sẽ còn trên con đường hút gió bằng 365 ngày phải đi qua.

1/1

Sau barrière này là dĩ vãng. Chúng mình bước tới từ đây.

Ánh sẽ trong sáng nghìn đời như một mặt gương mà anh sẽ soi cho mãi về sau.

Ánh ơi, Ánh ơi,

Đêm đã khuya trên từng đầu cò. Ánh đã ngủ yên rồi phải không. Hãy ngủ bình an đi em lời ru sẽ là tiếng hát của những vì sao xanh đêm nay.

Anh xin kết bằng những tình - túy - của - trời - đất đêm nay làm vương miện để vinh thăng cho Ánh.

Buổi sáng Ánh sẽ thức dậy bằng hào quang của vương miện.

1/1

Ngô Vũ Dao Ánh

Ánh đừng buồn vì anh đã uống quá nhiều. Đời một người con trai suốt bao nhiêu năm gian nan thế này anh làm sao còn đủ bình tĩnh để thoa son điểm phấn lên thân phận mình. Anh nghĩ là Ánh hiểu được anh. Vì thế anh đâu giấu giếm điều gì.

Đêm đã muộn màng mà anh bắt Ánh phải ngồi nghe anh kể chuyện thật phiền phải không.

Ánh ơi,

Mùa xuân bắt đầu từ mai hay từ 1 giờ đêm nay. Những lộc non đã nảy mầm. Những cánh én sẽ giăng đầy trời.

Anh ngồi đây hát bằng tên Ánh cho đến bao giờ không thể.

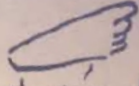
Anh vẽ bằng bút này một chút hình ảnh của anh bây giờ cho Ánh xem.

1 giờ rồi đó Ánh.

Anh cầu mong cho con người bớt hằn thù nhau. Và tình yêu nảy chồi trên cùng khắp.

Dao Ánh Dao Ánh Dao Ánh

Anh gọi tên và cầu mong Ánh bình an hạnh phúc.

* 1 jan vien   . Sau
barriere nay la di rauh. chaus minh biê

đi từ đây.
Anh sẽ trong nhà nhìn đi như một
mắt mà anh sẽ coi cho mãi về sau.
Anh đi Anh đi,
Đến đã khuya trên hàng đầu cô. Hầy ngủ.
Anh đã ngủ yên rồi phải không. Hầy ngủ.
Bình an đi em là anh sẽ là tiếng hát của
những vì sao xanh
Anh xin kết bạn
đất đêm nay là
thăng cho anh.
Bướm sáng xanh
quang của vườ

1 jan vien

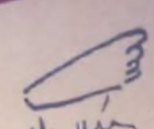
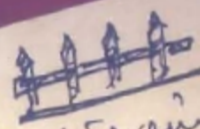
ngô
Anh đang
nhieu.
bao nhieu
lâm sao
phải là
đỉnh hiên
kieu gi

ngôi nghe anh kể chuyện thật phiêu phiêu
Anh đi,
Mưa luôn bắt đầu từ mai hay từ 1 g
đêm nay. những lúc non đã nổi mây. N
cảnh sẽ giống đây đây.
Anh nghĩ đây hát bằng tên Anh cho đến
bao giờ không thôi.
Anh vẽ bằng bút này một chút hình
anh của anh bằng gió cho anh xem.
1 giờ rồi đó anh.
Anh cầu mong cho con người bớt hẳn
thần đau. và tình yêu này chôn trên
cũng khắp.

dao anh dao anh dao anh
anh gọi tên và cầu mong anh bình
an hạnh phúc.

anh chưa cái sách ngang trên chót mũi cho anh.

* 1 jam vier
barrière này là di rầu. Sau
đi từ đây. Sau
Anh sẽ thấy nhà như một
mặt trời anh sẽ đi cho mãi về sau.

Anh đi Anh đi, trên tầng đầu C. Anh sẽ
Đến đã khuya rồi phải không. Anh sẽ
Anh đã ngủ yên rồi phải không. Anh sẽ
bình an đi em. Anh sẽ
những vì sao xau
Anh xin kết bạn
Đất đêm nay
Tháng cho, Anh
Buổi sáng Anh
quang của vườ

1 1 a n
ngô
Anh đang
nhiều
bao nhiêu
lần bao
phần là
đỉnh hiên
tên là
Đến từ

ngôi nhà anh kể chuyện thật phiêu phôi
Anh đi,
Mùa xuân bắt đầu từ mai hay từ 1 giờ
đêm nay. Những lúc này đã mãi mãi. Nh
cánh sẽ giăng đầy trời.
Anh ngồi đây hát bằng tên Anh cho đến
bao giờ không thôi.
Anh vẽ bằng bút này một chút hình
ảnh của anh bằng giờ cho Anh xem.
1 giờ rồi đó Anh.
Anh cầu mong cho con người bớt khổ
thờ nhau. và tình yêu này chờ trên
cũng khắp.

dao ánh dao ánh dao ánh
anh gọi tên và cầu mong ánh bình
an hạnh phúc.

Donne année
heureuse et éme en paix

anh

1er janvier

Amelora

Anh chưa cái gach ngang trên chữ ký cho Anh.

Bonne année
Heureuse et âme en paix⁽⁵²⁾

Ánh

1/1

Trịnh Công Sơn

Anh chưa cái gạch ngang trên chữ ký cho Ánh.

21.1
1965

Blao 21/1/1965

Dao Ánh

Anh đọc thư Ánh hôm qua. Thư độ này sao đi chậm quá, đến gần nửa tháng mới đến. Thư anh viết cho Ánh từ ngày cuối năm có lẽ bây giờ Ánh cũng bắt đầu đọc.

Trái với dự đoán của Ánh là anh vẫn chưa có gì để gọi là vui. Anh vẫn gian nan trong những phiền muộn cũ. Vẫn đi về rồi lên trên con đường Sài Gòn - Blao - Đà Lạt. Anh đang ở trong một giai đoạn mệt mỏi nhất nên đâm ra nhác nhỡm.

Những buổi sáng này trời xuống sương mù mịt. Anh đi trong vùng sương đó. Đêm nằm ngủ có tiếng kèn rất khuya của những người lính đổi gác. Nghe buồn. Trong thời gian này anh khó có điều thoải mái như Ánh chúc. Trí óc anh như không có một phút được yên. Có nhiều lần anh đi giữa thành phố như một người mộng du không còn nhớ, không còn biết, không còn nhìn thấy ai.

(52) Năm mới tốt lành
Hạnh phúc và bình yên

Chỉ còn không bao nhiêu ngày nữa đã Tết rồi.

Những con én đã về cho mùa xuân. Anh rất nhớ rất mong về.

Đêm hôm qua dự tiệc cưới của một đứa bạn quen, uống say đến khuya mới về. Những ngày này anh chỉ thú mỗi một chuyện là được say miên man. Khi say mình thấy mình đủ can đảm để bất chấp mọi chuyện.

Anh đọc thư anh Cường cùng những giọt nước mưa buổi chiều ở đó và không khi tranh đấu đối kém làm xây xẩm người.

Ánh có lẽ cũng đang được nghỉ học.

Sống trong một giai đoạn mà mình không thể làm gì được cho mình kể cũng khổ. Mọi người đang bị cuốn trong cơn lốc của nhau. Thật thảm hại vô cùng.

Từ lâu chúng anh vẫn muốn đi mình xa những cánh đó và làm người ngoại cuộc. Nhưng điều đó thật nguy hiểm bởi vì dần dà chúng anh sẽ xa lạ hơn, lạnh nhạt hơn đến độ quá khích. Nên vẫn có những lần trở về bằng mắt nhìn vào, bằng ý nghĩ dù không tham dự thật sự. Và càng nhìn càng thấy sự khốn khổ đập vỡ mặt mình.

Ánh ơi,

Đời sống chúng mình đang dự phần vào đây chỉ là một huyền thoại đón đau. Những ngày tháng vẫn đuổi bắt nhau ngoài kia. Tất cả mọi người cũng đang chạy về phía trước. Một động - tác - đi - đến - trước thật âm ỉ mà không ai nhìn thấy. Rồi cũng không được gì hơn. Mọi sự đã an bài tự bao giờ rồi. Mỗi đời sống được trao cho một vùng đất, một căn học và chỉ thao túng, quanh quẩn trong đó như một loài chuột nhũi mà thôi. Không có gì đón hèn hơn và cũng chẳng có gì để vênh vang cả.

Những lúc mỗi mệt, Ánh sẽ thấy bất cần mọi sự. Nhưng những người - bình - thường may mắn cho họ là không có những cơn mỗi mệt lâu dài

nên những chán nản rồi sẽ qua. Anh thì treo mình lửng lơ trong một cơn mê mỗi dài hạn và những lúc như thế này anh chỉ thấy mọi thứ quanh anh đều vô nghĩa như anh. Mọi người đều cần nhau, đều như nhau hay là không ai cần ai cả. Điều đó cũng chẳng có một quan hệ may mắn. Những đời sống vui vẻ, “cao hơn” chỉ là một may mắn trong muôn ngàn may mắn khác. Nhưng mà lấy gì làm tiêu chuẩn giá trị cho đời sống chung này. Nên thôi mặc cho cơn gió cuốn đi.

Anh vẫn nghĩ đến Ánh mỗi ngày. Anh còn ai ngoài một Ánh cuối cùng của những ngày tháng này. Nhưng anh vẫn không mấy yên tâm. Anh gọi sự yêu thương này là một phù - phiếm - thần - thoại. Ấu cũng chỉ mong dài lâu cho nhau. Bây giờ anh mỗi mê. Ánh có biết bản *Cuối cùng cho một tình yêu* mà anh phổ thơ Trịnh Cung không. Đó. Lời nói của anh cũng sẽ như thế. Cũng cùng nỗi mệt mỏi trên trí óc, cơ thể, thân phận.

Anh có viết cho Ánh nhiều tờ thư bỏ dở không gửi ở đây. Có nhiều lúc anh thấy nản đến độ không còn muốn bày giải, đối thoại với ai nữa.

Mỗi đêm ngồi quán chân đi ngủ sớm anh không còn chiết ra được một thú vị nào trong đời sống của mình. Không có gì để mình bám víu lấy. Tâm hồn anh có những lúc thanh thản xanh như những chồi non, có lúc đen - điu - vực - thẳm. Anh cũng cố gắng viết nhạc đúng như thế. Mỗi lần viết xong một bản thấy như mình nhẹ nhàng, như vừa trút bớt những ưu tư nặng nề trên vai, trên đầu xuống. Anh vừa viết xong một bản nữa - *Tuổi buồn của em* anh nghĩ đến Ánh ngày chủ nhật đi đến nhà thờ, tay cầm một nhánh hồng nhưng, nhà thờ chủ nhật thì vắng bởi vì đó là nhà thờ của anh tạo ra mà anh chỉ là một kẻ ngoại đạo dù vẫn tin ở những huyền nhiệm của Chúa, của Phật.

Trời đã lên nắng rồi đó Ánh. Những đêm ở đây thermomètre⁽⁵³⁾ chỉ 14°, 15°. Nửa đêm lạnh quá anh thường thức giấc châm thuốc hút và trí óc loăng ra cùng với đêm.

(53) Nhiệt kế

Ánh có mong anh về chút nào không.

Anh vẫn nghĩ đến Ánh mỗi ngày. Anh
còn ai ngoài một Ánh cuối cùng của
những ngày tháng này.

ánh

Nhưng anh vẫn không mấy yên tâm.
Anh gọi sự yêu thương này là một phù
- phiếm - thần - thoại. Âu cũng chỉ
mong dài lâu cho nhau.

Anh nhớ từng lá cây rất xanh, rất nhỏ ở đó. Nhớ từng bước chân sỏi dài trên một giòng sông trôi đi. Anh đang thèm trở về đó và cầu mong những ngày ở đó sẽ qua chậm hơn.

Đáng lý Tết này anh Cường có chuyện vui nhưng bây giờ lại dời qua một ngày khác thuận tiện hơn. Anh cũng mong bè bạn hạnh phúc và mình được trôi theo trong vùng hạnh phúc đó.

Anh nghĩ là Ánh bây giờ đang buồn hơn. Dù có ai ở đó chắc cũng không thể nhìn và hiểu Ánh được.

Anh gọi những Ánh, những Trang, ... là những huyền - thoại - chỗi - non. Trong vẻ buồn đó anh vẫn bắt gặp được những gì rất mòng manh, rất nhàn nhã.

Ánh ơi,

Tháng giêng cũng sắp mãn. Rồi còn những tháng ngắn khác lại qua. Mọi người đang chạy. Như trong mỗi người đã có sẵn khuynh - hướng - chạy - tới. Rồi sẽ trôi đi như giòng thác và một ngày nào lạc hẳn nhau đi.

Anh đang rất một mình. Anh đang giam kín anh trong một khoảng sống rất chật.

Những buổi chiều ở đây trời đỏ trên đồi và anh ngồi hút thuốc một mình với gió đã bắt đầu lạnh hơn.

Anh nhớ Ánh vô cùng như bao giờ đó.

Trịnh Công Sơn

(mất một đoạn thư gốc)

Anh nghe thấy được tiếng cười của Ánh. Tiếng cười trong và hồn nhiên như tiếng cười của một đứa trẻ trong một câu chuyện anh đọc ngày xưa. Câu chuyện thật buồn nói về một tên hề về già không thể chọc cười nổi một đứa bé nên hần buồn. Hần buồn và hần khóc. Khi hần khóc thì đứa bé bật cười và cười to.

Gió bây giờ lao xao hàng lá non và tiếng cười của Ánh mắc lên đó.

Bây giờ và có những ngày đã qua anh thấy nản về chính anh và chán ghét chính mình như Ánh đang đứng quay lưng về anh.

Anh có một điều hơi tiếc và buồn là Ánh đã không hần học, không nặng lời với những người như...⁽⁵⁴⁾ hay kẻ khác mà lại dành trút cả vào anh. Sau này chắc Ánh còn gặp nhiều người khác. Mong họ sẽ may mắn hơn.

Dù thế nào anh cũng mong còn Ánh hiền hòa trên đất đai này và gặp anh vẫn cười - mừng - gọi - tên như những người thân lâu đời không dứt. Ánh nhớ như thế nghe Ánh như những gì còn sót lại, đẹp đẽ vô cùng *pour les âmes bien nées*⁽⁵⁵⁾.

Anh cũng thật buồn và cũng đáng phiên trách vì đã chẳng hiểu gì được Ánh. Hãy quên những điều mà Ánh gọi là ngộ nhận của anh. Lỗi đó cũng tại vì độ này anh hay lắm cảm quá đi.

Chưa bao giờ lời nói của Ánh cho anh lại dữ dằn như thế. Đó cũng là lỗi ở anh. Đêm hôm qua nếu soi vào gương chắc Ánh phải thấy là Ánh giận ghê lắm. Con gái đừng hay nổi giận mà xấu đi.

Ánh này,

Anh dặn Ánh điều này nữa, đừng kể quá nhiều chuyện cho bè bạn nghe. Anh thấy Trang còn biết nhiều chuyện về anh hơn cả anh biết về mình nữa. Chắc Trang cũng phải buồn cười về anh ghê lắm. Con gái đôi lúc cũng độc ác quá phải không.

(54) Đoạn thư bị rách mất chữ, không đọc được

(55) Vì những linh hồn đã chào đời

Đời sống đôi lúc cũng thấy giống như những mùa trên quê hương. Anh nhớ đến câu thơ không hay lắm của Ngô Kha: “Mùa chưa vàng sao rụng hở em”. Có những mùa lá bỏ cây cành. Mùa rã băng ở Bắc Cực. Anh lắm cảm nên thường khó quên dễ dàng những gì đời sống đã thí ân cho phần số mình. Bây giờ chúng mình không còn gì để cho nhau nhưng anh vẫn thầm mong thân tình còn đó mãi. Anh vẫn cần có Ánh như cần có mặt bè bạn anh. Sống một mình tách rời mọi người thì buồn lắm. Đã nhiều ngày tháng anh sống như thế và sợ hãi. Hãy tin anh một lần bằng tâm hồn bình thản. Chưa bao giờ anh dối lừa ai mà vẫn hay bị buộc là dối lừa. Đời sống thật dễ có ngộ nhận như Ánh nói.

Không bao giờ, cũng như anh chưa hề một lần so sánh Ánh với ai cả. Mỗi người là một phần đất riêng, một vùng trời riêng, làm sao so sánh được. Ánh chỉ là Ánh mãi mãi muôn đời. Như Trang, như những người con gái kiều sa trên đất đai nhỏ bé này. Anh bỗng đứng thấy mình chỉ có thể đứng lại ngoài bờ biên giới đó mà thôi. Anh sẽ tự nhủ đứng lùi lại và nhìn như nhìn những ảo ảnh bên kia tầm tay. Như thế e tiện hơn. Dù thế nào cũng cố gắng nhớ đã có biết đến anh một lần và hãy nhớ luôn là chúng mình bao giờ cũng đối xử tử tế dễ dàng với nhau.

Hãy ghé thăm anh nếu rỗi, ghé thăm như một thân tình thúc đẩy chứ không vì ý nghĩ là một ân sủng cho anh. Bây giờ anh đã tự nguyện đứng ra ngoài vùng kiều sa của tất cả mọi người. Đó là điều chối từ cuối cùng anh khuyên nhủ anh. Anh đã nhiều lần bỏ mất anh. Bây giờ anh cần tìm lại mình đôi chút. Anh cũng lắm cảm nghĩ rằng mình cần phải thương mình một chút kéo để mình bị bôi nhọ quá cũng tủi thân.

Hãy ghé thăm anh và cười hớn hớn như lần đầu, với tóc thật dài, với tâm hồn lá non, với áo nâu hiền hòa với guốc vòng màu trắng.

Chắc bây giờ Ánh cũng bắt đầu nhận thấy Ánh đã hơi nặng lời với anh.

Anh chẳng bao giờ tự ái với người thân mà chỉ thấy buồn cho mình. Buổi trưa anh bỏ ngủ để viết cho Ánh. Lần sau Ánh có viết thư cho bạn

Anh nghe thấy được tiếng cười của Linh. Tiếng
cười và hồn nhiên như tiếng cười của một
tài tử trong một câu chuyện anh đọc ngày xưa.
Chuyện thật buồn nỗi về một tên hề về già
buồn và hân hoan. Khi hân hoan thì đứa bé
cười và cười to.
Bầy giờ lao xao hàng lá non và tiếng cười
Linh mặc lên đó.

gồm và có những ngày đã qua anh thấy
vẻ chính anh và chán ghét chính mình như
từng đứng quay lưng về anh.
Một điều hồi hức và buồn là đi.

Không nằng nặc lại và đi.
Hay kể khác nữa
Sau này chắc Linh còn
đi về may mắn hơn.
nào anh cũng mong
này và gặp anh vẫn
người thân lâu rồi
như Linh như những
cùng bạn les ames bien
thật buồn và cũng đã
biểu thị được Linh. Hay
đó là nỗi nhàn của anh.
anh hay làm cảm quá
đó là nỗi của Linh chỉ
đó cũng là nỗi của anh.
giống chắc Linh phải thấu
Con gái từng hay nỗi giận

h điều này nữa, từng kể quá
nghe. Anh thấy Trang còn biết
in cả anh biết về mình nữa.
m cười về anh ghé làm. Con
ác quá phải không.
uê cũng thấy giống như những mu

Đinh cũng bắt đầu nhận thấy Linh đã
chắc bầy giờ với anh.
hồi nằng nặc với anh.
Anh chẳng bao giờ để viết cho Linh. Lâu sau
thấy buồn cho mình
Buồn nữa anh bỏ ngỏ để viết cho Linh. Lâu sau
Linh có viết thư cho bạn bè thì dù Khuya cũng
có thái độ viết cho xong. Có người
Đã có phải nỗi được và nhau thì dài. Có người
để nỗi chuyện để hân huyên cũng là điều. Kh
Đời này đây những kẻ ngu muội. Hay có thể
đừng bao giờ nhâm. Hay cũng thật vui
Bao giờ gặp lại anh thì hay cả thật vui
anh để nan lòng. Bao giờ gặp anh thì gọi
để anh nghĩ là Linh cũng có lòng và còn nh
Nghe Diễm sắp có người đi hỏi như thế cũ
Đời sống rồi sẽ bình an hơn khi cũng có một
đi mãi mãi bên cạnh mình.

Thôi chỉ như thế. Đắt mới bền lâu, dựa bên
Chặng mình chầm đi một bên anh, dựa bên
Chặng chầm đi một bên anh, dựa bên
Ngày mai này một cô cũng hủ không. Cuộc
vội vàng tan tành lửa cháy.
Anh nghĩ là Linh cũng đã vui đã bình an
Bầy giờ cả như thế mãi cho mãi về sau
Anh.

Tạ Minh Công 20/11

bè thì dù khuya cũng cố thức để viết cho xong.

Đâu có phải nói được với nhau đời đời. Có người để nói chuyện, để hàn huyên cũng là điều khó. Đời đầy dẫy những kẻ ngu muội. Hãy cố tránh đừng bao giờ nhầm.

Bao giờ gặp lại anh thì hãy cười thật vui cho anh đỡ nán lòng. Bao giờ gặp anh thì gọi tên để anh nghĩ là Ánh cũng có lòng và còn nhớ.

Nghe Diễm⁽⁵⁶⁾ sắp có người đi hỏi như thế cũng vui. Đời sống rồi sẽ bình an hơn khi cùng có một người đi mãi mãi bên cạnh mình.

Thôi chỉ như thế.

Chúng mình chấm dứt mọi bêu rêu, đùa bỡn từ đây. Chẳng có gì quan trọng trong đời sống này.

Ngày mai ngày mốt rồi cũng hư không. Cuộc vui nào rồi cũng tan trong lửa cháy.

Anh nghĩ là Ánh cũng đã vui, đã bình an nhiều rồi. Bây giờ cứ như thế mãi cho mãi về sau.

Anh

Trịnh Công Sơn

5/2/1965

Ánh,

Anh đã hiểu được Ánh và bây giờ càng cảm thấy không thể để mất Ánh

5.2
1965

(56) Ngô Vũ Bích Diễm, chị của Ngô Vũ Đạo Ánh

được. Cho anh tạ tội một lần và từ đây Ánh sẽ được xem như một loài chim hồng thần thoại bay trên vùng - ăn - năn - của - anh. Tất cả đã đi qua như trong cơn mê sáng.

Anh đã sống bằng một ngày ân hận vô cùng hôm qua mà uống rượu vào cũng chưa đủ để xua đuổi phiền muộn đi. Ánh hãy trở lại để bóng tối quanh anh tan biến. Hãy giúp anh một lần và anh đã nguyện cầu Ánh trở lại suốt một đêm không ngủ.

Anh biết Ánh độ lượng bởi vì Ánh - chim - hồng - thần - thoại của anh chỉ sống bằng cỏ non và mây bông. Như thế Ánh đã bằng lòng chưa. Hãy cho anh còn nhìn màu lá non ngoài kia còn tươi mát. Anh rất mong Ánh qua nghe Ánh, nghe Ánh.

Anh đã mượn đàn về và đang ngồi chép nhạc cho Ánh. Anh sẽ ngồi hát cho Ánh nghe lại một mùa đã mất đi, mất đi.

Anh xin cảm ơn Ánh nghìn lần. Anh chờ ở đây sáng và chiều nghe Ánh.

Hàng - muôn - nghìn - năm - Ánh - hàng - muôn - nghìn - năm. Cho anh còn cho anh còn một lần và muôn đời.

Anh đã trở về vực thẳm cũ và chờ mong.

Trình Công Sơn

Ánh này,

Từ lâu anh im cảm trên một chuyện đã rồi đã qua.

Tâm hồn Ánh bây giờ còn tươi mát như cỏ non, anh không muốn tạo những sương - mù - ám - chướng trên vùng tâm hồn đó.

Bây giờ Ánh hỏi anh: “Một buổi chiều chủ nhật tháng bảy, anh trở về Sài Gòn từ Huế như lời hẹn của Diễm. Chiều chủ nhật thì xẩm. Phố thì thênh thang. Trên đó đã tình cờ cho anh đứng trước Diễm và Chí. Cuối cùng thì anh quay về âm thầm”. Những ngày tháng qua đi từ đó.

Ánh nghĩ thế nào và nghĩ rằng anh phải làm gì hơn.

Trước đó còn rất nhiều chuyện nhưng anh không đủ can đảm để kể cho Ánh nghe. Thôi nghe Ánh. Đã gần bảy tháng rồi anh không còn một tin tức nào về Diễm. Lời phê phán anh dành cho Ánh.

Bây giờ chỉ còn mình Ánh để anh kể lể. Ánh rồi cũng sẽ đi nhưng anh mong là chưa phải lúc này.

Anh còn muốn giữ lại ở Ánh một thân thoải trên những ngày tháng khô cằn này.

Chỉ có thể thôi.

Anh chờ Ánh đến để hát cho Ánh nghe những bài hát mới. Xin một phép màu xóa tan những hằn thù trong nhau.

Trịnh Công Sơn

15.2
1965

15/2/1965

Dao Ánh,

Buổi chiều hôm qua anh ngồi mong Ánh cho đến lúc biết Ánh sẽ không sang anh mới đến Cercle ngồi uống rượu với mấy đứa bạn.

Mai anh chưa đi được vì máy bay đã hết chỗ.

Những câu nói Ánh biên sang cho anh đó có vẻ hơi nặng nề, làm anh buồn.

Anh đang cố gắng để hiểu Ánh hơn. Anh đã quay lại nhìn mình nhiều lần và không tìm thấy gì khác lạ trên khuôn mặt đó ngoài vẻ mệt mỏi hàng có quen thuộc. Anh thấy anh không làm gì để Ánh có thể buồn lòng. Anh đang e dè vì ngại một vô ý nhỏ nhỏ nào đó cũng đủ làm Ánh giận hờn anh. Anh không muốn mất Ánh, chỉ có thể thôi.

Anh vẫn còn nằm đây chờ ngày đi. Nếu có giờ phút nào nhàn nhã Ánh cố sang thăm anh. Đừng đánh mất những ngày quý báu của mùa xuân này. Sẽ xa xôi những mùa hạ, mùa thu, mùa đông nên đừng bao giờ. Ánh nhé.

Anh vẫn hằng mong như thế.

Trịnh Công Sơn

16.2
1965

Sài Gòn, 16/2/1965

Dao Ánh Dao Ánh Dao Ánh

Làm thế nào nói cho hết sự hoang vu khi anh đứng nhìn sân bay Ban Mê Thuột rồi cuối cùng đứng giữa sân Tân Sơn Nhất. Không có một thoáng mừng vui nào như những lần trước anh về đây có bè bạn có người quen.

Anh mê mỏi rời sân bay trở về nhà thật mệt mỏi thật rời rã, thật nhớ Ánh, nhớ Ánh vô cùng.

Về ở lại nhà anh Cường, ba anh Cường kéo anh đi uống rượu. Dù mệt anh vẫn đi. Anh nhớ Ánh, nhớ Ánh, nhớ Ánh mà không nói được với ai. Như tiếng kêu của một loài kiến nhỏ. Làm thế nào Ánh nghe thấy

để Ánh biết được sự chân thật của nó.

Ánh ơi, Ánh ơi, Ánh ơi.

Ánh trở về buổi trưa mắt buồn, áo trắng. Anh làm thế nào còn đủ từ ngữ để nói cho hết tình cảm của mình.

Anh bây giờ đang chóng mặt. Rượu đã đẩy cả mắt. Anh định đi ngủ nhưng nghĩ rằng không viết cho Ánh bây giờ là cả một cái tội. Đêm qua anh nằm nghĩ đến Ánh và giận Ánh suốt đêm. Nhưng rồi khi đứng trước Ánh, anh nghe mọi phiền muộn, mọi giận hờn đều tan biến cả. Ánh có quyền không tin gì ở anh cả nhưng anh cũng tự nhủ mình chưa bao giờ dối lừa ai.

Ánh ơi,

Anh có gì vui thú để trở về nơi này. Rồi mai về nằm yên ở Blao. Những sương mù những chiều những sáng xa vời Ánh hằng bao nhiêu tì tắc đất. Anh sẽ mãi tin là Ánh không bao giờ đối xử tệ với anh cho dù có đôi lúc Ánh vẫn không bằng lòng về anh trong những chuyện nhỏ nhặt.

Ánh ơi,

Bây giờ là đêm hư vô trên đời sống anh quá hư vô khi vừa bó lại đằng sau tất cả ánh sáng của mặt trời.

Anh nhớ Ánh và biết bao giờ nhìn thấy lại được cái dáng ngồi thân thuộc trên mỗi buổi chiều có nền trắng và hoa hồng.

Ánh - ơi - Ánh - hằng - muôn - nghìn - năm - anh - gọi.

Thành phố này rộn rịp như bao giờ.

Ánh đang nghĩ gì. Đêm đã đầy trên từng viên gạch.

Anh có một lời muốn nói lại với Ánh: Hãy sống âm thầm hơn. Anh đã xem Ánh như một người đầy đủ trưởng thành. Đừng bêu rêu trên số phận người khác. Lời nói của đêm nay là nhớ Ánh. Nhớ Ánh - hư - vô của mùa Xuân còn đó với lá non xanh và những ngón - tay - chồi - non - vừa ươm lên cho một đời người.

Anh đã quá rã rục. Anh ngủ và sáng mai dậy thật sớm để viết tiếp cho Ánh.

Ánh - hàng - muôn - nghìn - năm.

Này tournesol - Dao - Ánh.

Buổi sáng đây này.

Anh vừa dậy.

Giờ này Ánh ở đó cũng mặc áo lụa đến trường bằng những bước chân loài nga.

Anh đang nhớ lại đầy đủ cái không khí vừa mất đi. Còn bao nhiêu ngày, bao nhiêu tháng nữa mới được nhìn lại từng phiến băng dài trên hai bàn tay hướng dương.

Ánh ơi,

Ánh biết anh nghĩ gì trước khi vào đây không. Anh đã cho là Ánh muốn đùa rỡ. Nhưng cho dù là gì đi nữa, anh cũng không ân hận tí nào. Chúng anh vốn vẫn quen bay trên những phù phiếm nên một ngày nào đó Ánh có trả anh về với hư vô thì đó cũng là một cam chịu nữa mà thôi. Tuổi Ánh, tuổi Trang thường có những ác ý vô tình. Những ác ý đó dễ làm buồn lòng người khác. Cuối cùng anh chỉ mong

là Ánh hãy âm thầm hơn, hãy trở về với anh.

Sống trong một giai đoạn mà mọi người dễ hiểu lầm nhau thì hãy cố gắng chân thật. Chúng anh đã quá mệt mỏi về những âm mưu phờ phỉnh. Tuổi nhỏ thường tự hào là mình khôn ngoan. Anh đã qua tuổi đó. Anh tin ở anh. Trang thì tự cho mình ngang hàng với chúng anh quá sớm. Ở tuổi đó thường chỉ thấy mình mà thôi. Cũng không đáng trách mấy nhưng có thể làm người khác khó chịu. Điều anh buồn ở Trang là tự thấy mình quá khôn ngoan nên mất bớt sự thành thật. Cường và anh thường phiền về điều đó.

Điều kiện tất yếu để sống gần là phải tin nhau. Nếu không tin thì vô tình đã hủy hoại tất cả.

Ánh ơi,

Buổi sáng đã có nắng trải dài. Anh sắp ra phố gửi thư cho Ánh và đánh dây thép về nhà. Không thể nào nói hết sự nhớ nhung của anh ở đây. Trở lại với không khí ồn ào này thật ngỡ ngàng.

Anh nhớ Ánh âm thầm như loài kiến âm thầm đi xa.

Hãy đọc thư anh một mình rồi đốt hay giữ kỹ. Đừng đưa ai xem cả, ngay cả Trang. Anh sợ nhất là lời bàn tán vô ích.

Rất mong thư Ánh mỗi ngày mỗi giờ mỗi tháng mỗi năm.

Ánh ơi,

Cho anh nắm ngón tay của mùa xuân mà anh hằng giữ.

Tendrement.⁽⁵⁷⁾

(57) Âu yếm, thâm thiết

Ex nihilo nihil fit

Du aien rien ne se fait.

Đỉnh - hủ - vô của
mùa Xuân
hãy trở về làm niềm
thân-thoại cô-đơn cũ.
những buổi mai hủ vô
những chiều-tối hủ vô

ngày-Tháng-năm
hủ vô.

tin cũng lòng chân
đã bị ma quỷ lừa
đầu

- hủ - vô của mùa
an - la' - xanh - hủ -

gi' đây trên tầng
tóc đã nặng đây rồi

hãy trở về làm loài chim
không có tiếng hát nhỏ,
có niềm kiêu hãnh âm
thầm, có tâm hồn cao
sang.

djà le néant se dévoile
dans l'angoisse.

Trần Văn Sơn
16.2.1965

16.2

1965

16/2/1965

Ex nihilo nihil fit⁽⁵⁸⁾

Du rien rien ne se fait⁽⁵⁹⁾

Ánh - hư - vô của mùa Xuân

Hãy trở về làm niềm thân - thoại cô - đơn cũ.

Những buổi mai hư vô

Những chiều tối hư vô.

Những ngày - tháng - năm hư vô.

Niềm tin cùng lòng chân thành đã bị ma quỷ đưa về vực sâu

Ánh - hư - vô - của mùa xuân - lá - xanh - hư - vô

Còn gì đây trên từng sợi tóc đã nặng đầy tải nhục

Hãy trở về làm loài chim hồng có tiếng hót nhỏ,

Có niềm kiêu hãnh âm thầm, có tâm hồn cao sang.

Déjà le néant se dévoile dans l'angoisse.⁽⁶⁰⁾

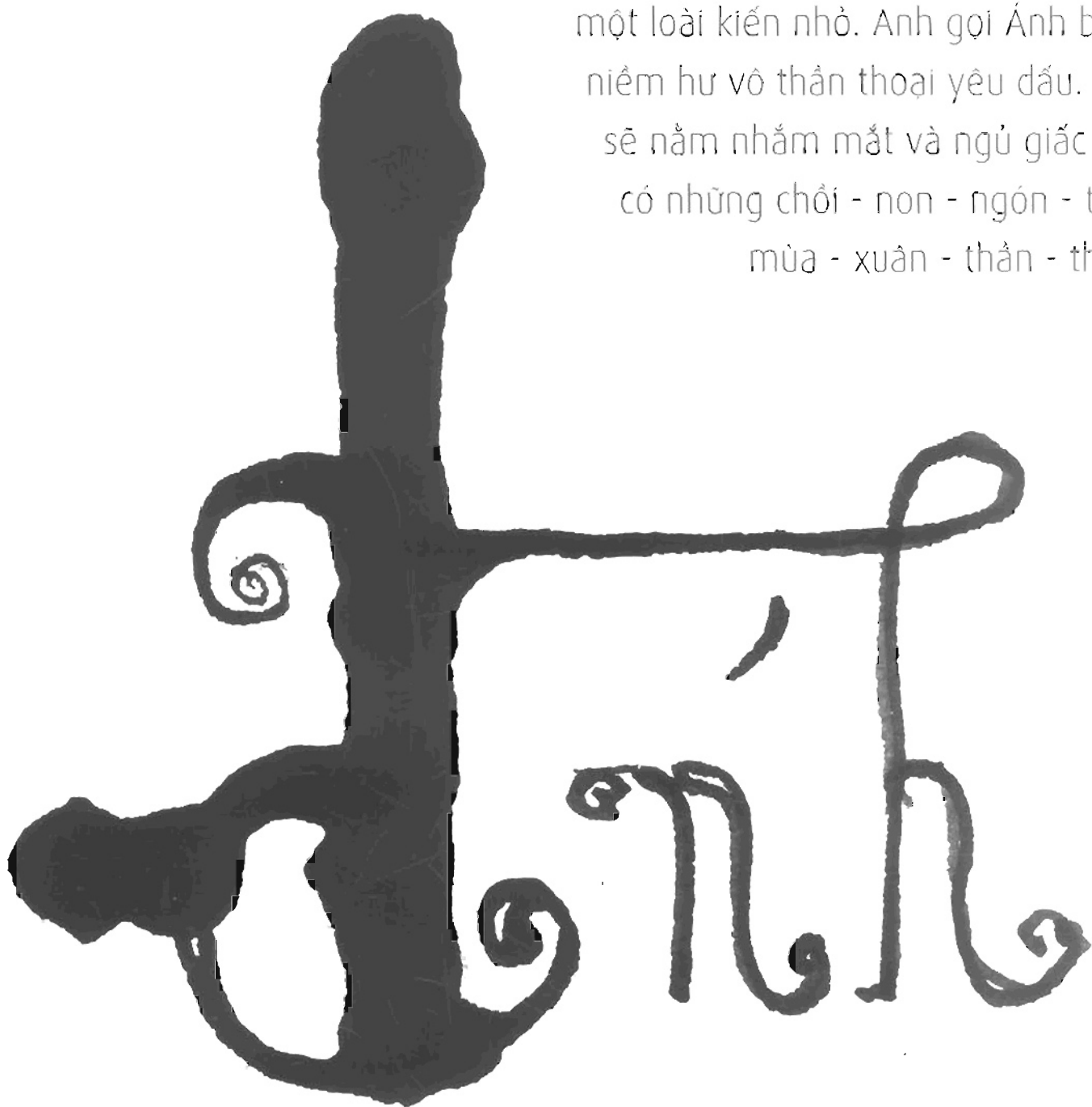
Trịnh Công Sơn

(58) Thuật ngữ Latinh, có nghĩa "Hư vô đến từ hư vô" - câu nói của nhà triết học Hy Lạp cổ đại Parmenides. Trong một đoạn đối thoại của vở kịch "Vua Lear", W. Shakespeare đã cho nhân vật vua Lear nói với con gái mình là nàng Cordelia câu này (Nothing comes from nothing).

(59) Hư vô đến từ hư vô (tiếng Pháp)

(60) Hư vô vốn được lộ ra trong nỗi lo âu (J.P. Sartre)

Bây giờ anh còn ai còn ai. Ánh đã xa
rồi làm sao nghe được những lời kêu
rêu âm thầm này, như ngôn ngữ của
một loài kiến nhỏ. Anh gọi Ánh bằng
niềm hư vô thần thoại yêu dấu. Anh
sẽ nằm nhắm mắt và ngủ giấc ngủ
có những chồi - non - ngón - tay -
mùa - xuân - thần - thoại.

17.2

1965

Blao, 17/2/1965

Ánh,

Bây giờ là đêm Blao.

Buổi chiều anh xách valise trở về căn nhà thật hoang vắng.

Anh ngồi hàng giờ tưởng như vực sâu mở rộng quanh mình. Không thể nói là nhớ Ánh nữa mà cơ hồ như đã mất đi. Như Ánh đã chết và anh trở về sau những ngày tang chế. Ôi hư vô trên đời - sống - anh làm sao Ánh hiểu thấu. Ánh chưa có giờ phút nào gần anh để nhìn thấy được anh bằng con mắt chân thành. Bấy lâu Ánh chỉ... (*mất một đoạn thư gốc*).

Những ngọn nến còn sót lại của buổi chiều cuối cùng Ánh ngồi đó. Ôi hư vô là tháng ngày, là những ân - huệ - tình - yêu - hư - vô.

Anh trái chiếc khăn tay nhỏ của Ánh trước mặt và cũng chỉ còn đó là di tích duy nhất của những ngày mùa xuân. Cả cuốn *La porte étroite*⁽⁶¹⁾. Anh muốn bày biện những gì của Ánh để xua bớt sự vắng lạnh quanh anh. Mọi người đã ngủ yên.

Còn anh ngồi đây chong đèn nhớ Ánh. Cho anh bàn tay trái có năm ngón giá buốt để anh vào giấc ngủ đêm nay. Bàn tay vẫn thường lạnh băng như mùa đông đã về ngủ đó.

Ánh ơi Ánh ơi Ánh ơi Ánh ơi Ánh ơi Ánh

Anh mong một tai biến nào đó đến cuốn phăng tất cả mất hút đi để anh còn Ánh đời đời. Nếu Ánh còn đó thì một ngày nào anh cũng sẽ mất đi.

Đêm đã dày. Trăng sáng mênh mông trên vùng đồi đã ngủ mê. Anh

(61) Tiểu thuyết của nhà văn Pháp André Maurois, xuất bản năm 1909. Bản Việt ngữ của Bùi Giáng xuất bản tại Sài Gòn trước năm 1975 có tên *Khung cửa hẹp*

mong vào giấc ngủ này có năm ngón tay dài giá rét. Anh cũng đã ngủ rồi có lẽ thế. Bây giờ anh còn ai còn ai. Anh đã xa rồi làm sao nghe được những lời kêu rêu âm thầm này, như ngôn ngữ của một loài kiến nhỏ. Anh gọi Anh bằng niềm hư - vô - thần - thoại yêu dấu. Anh sẽ nằm nhắm mắt và ngủ, giấc ngủ có những chồi - non - ngón - tay - mùa - xuân - thần - thoại.

Ôi hư vô đã đẩy một đời người.

Anh ơi Anh ơi

Đã hàn thù anh từ bao giờ mà xưa anh về đây ải nơi đây.

18.2
1965

18/2/1965

Buổi sáng đầu tiên anh dậy trên miền cao này.

Vẫn còn thấy mình bị đày ải vì không khí đầm ẩm vừa qua.

Buổi sáng có sương rất mỏng. Anh ngồi hong mình trước thềm nhà rồi đi qua những con đường đất đỏ như vãn hàng đi.

Nắng cũng lên rồi đó.

Anh phải nói là đời sống mình bị xé rách mới phải. Trở lại nơi đây những ngày đầu thường bị mất thăng bằng. Mong cho nó chóng qua. Mỗi lần đi xa là mỗi lần đánh mất. Cho nên không thể nào khỏi lo lắng. Trừ những tâm hồn kiêu hãnh tuyệt đối mà thôi. Anh có thể là một kiêu - hãnh - tuyệt - đối. Bạn bè thì ngàn năm vẫn thế. Nhất là nhóm chúng anh.

Những gì xem như tuyệt đối thì không thể biện bạch. Tình yêu cũng là

một tuyệt đối.

Anh đang mong tin Ánh. Dĩ nhiên là mong tin vui.

Ánh ở đó dù buồn vẫn còn bạn bè. Anh ở đây thì tuyệt nhiên không có ai.

Càng sống nhiều thì càng độ lượng, càng độ lượng thì càng thấy mình già nua, càng già nua lại càng đánh mất. Bởi vì mỗi ngày mình đã di mình ra xa những nếp sống tâm thường. Đó cũng là một loại chu - kỳ - định - mệnh.

Anh nhớ buổi chiều Ánh viết những chữ Destin Destin⁽⁶²⁾ trong tập Paroles⁽⁶³⁾ và thấy se thắt.

Ex nihilo nihil fit
Du rien rien ne se fait.

Mỗi người đã đi từ một đời sống hư vô và sẽ trở về một cái chết hư vô. Ai sẽ đi từ một tình - yêu - hư - vô và trở về cô - đơn - hư - vô.

Ôi Ánh - hư - vô, Ánh - không - hư - vô những ngón tay anh giữ rồi có là mây khói. Thật tội nghiệp cho mỗi người. Rồi một ngày nào đó làm những kẻ lạ với nhau. Buổi sáng trước khi lên đây anh đi bỏ thư cho Ánh và ra ngồi một mình ở Pagode.

Thành phố như chìm chết. Hay anh chìm chết. Nhạc lên từ một góc nhỏ mais la vie sépare ceux qui s' aiment tout doucement sans faire de bruit⁽⁶⁴⁾. Có những lá me rất nhỏ lẫn tan như từng tích buồn bên kia công viên. Tất cả như muốn âm mưu, toa rập trên vẻ hư vô mệnh mang anh đang chịu đựng. Anh bỏ đi và về nhà nằm úp mặt không còn lời nói. Chiều nay rồi Ánh ngồi một mình đốt nến với ai. Tóc đã cài hoa hồng chưa sao anh không nhìn thấy. Một ngày một tháng một năm buồn đi cho hết tuổi nhỏ.

(62) Số phận Số phận

(63) Tập thơ của thi sĩ Pháp Jacques Prévert, xuất bản năm 1946

(64) Nhưng cuộc sống chia lìa đôi lứa yêu nhau một cách nhẹ nhàng, không gây xáo động

Anh chờ mong thế Anh vẫn hay
lời nói - cho - ngày - tháng - ở đây.

Nhớ Anh - thân - thoại như bao
gió bao giờ.

Cho anh
những ngọn
xuân vào
Anh đi
những
cơn gió
một người
quên bao nhất
Anh nhớ

đời anh
tay mùa
thiên thu
Anh đi
ngày
lý
đã
của

Anh nhớ anh nhỏ
yêu dấu vô cùng -
bao giờ hũ vô biên mặt trên cuộc
đời này trên đời anh kể anh.
Anh đi giờ đã đây cả căn phòng anh tạo
nhớ Anh rất thế thiết.

~~~~~

lần anh kể
về hoans vu của
iêu ở đây. Mỗi
mỗi lần thấy mình
t cả. Từ một hình
tình cảm lớn.
Không còn
biết hũ và mình
mình nữa.

anh và những bà
lời ca của anh ngh
tóc đó cho anh ngh
anh đã chẳng c
tépave tôi giết
gồng nổi của mình
của mình, hời thơ

ch đó
tất cả đã rồi kh
Anh đã có hũ vô đã choan chỉ
còn gì sống như rừng
Khoảng là, đó là hàng
ôa buồn lắm, âm thầm qu
nhũ rồi xương anh có anh đ
đời sống anh sao buồn ch
như một vì sao buồn ch
lâm người chán cuộc trở về
những riêng hương-lục-l

Ánh ơi,

Buổi chiều. Anh vừa thức dậy nghe tiếng gió hú ngoài kia như một bầy sói rừng đến đánh thức. Buổi chiều vắng ngắt không còn nghe gì ngoài tiếng gió cũng không còn thấy gì ngoài bãi cỏ lao xao. Gió thổi những đám bụi đỏ đuổi nhau ngoài con đường dốc.

Buồn ơi xa vắng mênh mông là buồn⁽⁶⁵⁾. Vẻ vắng lặng làm anh thấy bàng hoàng khó tin được mình vừa ở một vùng xanh non trôi nổi về một nơi cằn cỗi như thế này. Ám ảnh của những ngày tương đối êm đềm ở đó vẫn còn chan chứa trong anh. Anh như còn thấy Ánh bước đi, ngồi hát, như còn thấy những ngón tay với hình dáng quen thuộc mà anh hằng nhìn để nhớ trên mỗi buổi chiều. Bóng Ánh như xao động trước mắt anh. Tất - cả - Ánh còn đó còn đó. Anh đã bị đày ải thật rồi đây.

Ánh đã mất đã xa đi ngoài vạn dặm. Phái gọi là niềm chua xót chứ không phải là nhớ đơn thuần.

Nắng vàng đổ xuống và gió cuốn từng bóng nắng đi. Cho anh gọi thêm bao nhiêu lần tên Ánh nữa cho gió mang về.

Gió cũng buồn như mắt người yêu. Buổi chiều thứ năm. Ánh hình như không đến trường. Ánh ở nhà có thấp nển mà nghe gió xa về không.

Những ngày vui qua mau quá. Làm sao giữ nổi một ngày vui cho mình.

Dao Ánh Dao Ánh Dao Ánh

Ở đây anh còn có đầu hy vọng mỗi chiều Ánh sang. Mỗi lần đến là mỗi lần xa lạ hẳn lên. Bỗng nhiên anh lại có cảm tưởng lạ lùng thế.

Đã có bao nhiêu lần anh kể cho Ánh nghe về vẻ hoang vu của những buổi chiều ở đây. Mỗi lần trở dậy là mỗi lần thấy mình bị tước đoạt tất cả. Từ một tình cảm nhỏ đến một tình cảm lớn. Thấy không còn gì

(65) Thơ Thúc Lữ (*Tiếng sáo Thiên Thai*)

không còn gì, như đã bị hát hủi và mình không còn là mình nữa.

Này Ánh của anh,

Hãy hát lại lời ca của những bài hát quen thuộc đó cho anh nghe.

Buổi chiều nay anh đã chẳng còn ai nữa. Một épave trôi giạt về đây nghe tiếng nói của mình, bước chân của mình, hơi thở của mình là anh đó.

Anh đã có tất cả để rồi không còn gì. Hư vô đã choán chặt khoảng sống nhỏ. *Tung espace vitale*⁽⁶⁶⁾. Ôi buồn là đó là từng sợi thạch nhũ rơi xuống âm thầm quanh đời sống anh có Ánh đứng nhìn như một vì sao buổi chiều, anh làm người chẵn cừu trở về trong những tiếng chuông lục lạc. Anh chờ mong thư Ánh và những lời - nói - cho - ngày - tháng ở đây.

Nhớ Ánh - thân - thoại như bao giờ bao giờ.

Cho anh được ru những ngón tay mùa xuân vào thiên thu.

Ánh ơi Ánh ơi

Những ngày tháng còn nghĩa lý gì khi một người đã mất tài sản quý báu nhất của đời mình.

Anh nhớ!

Ánh nhớ Ánh nhớ nghìn năm yêu dấu vô cùng.

Bao giờ hư vô biến mất trên cuộc đời này trên đời anh hỡi Ánh.

Ánh ơi gió đã đầy cả căn phòng anh trọ. Nhớ Ánh rất thê thiết.

(66) Khoảng sống

20.2

1965

(67) Những bài hát nổi tiếng toàn thế giới: *Back to Sorriento* là lời Anh ngữ của bài *Torna a Sorriento* do Ernesto De Curtis sáng tác năm 1902, từng được nhiều danh ca như Elvis Presley, Jose Carreras, Plácido Domingo, Luciano Pavarotti, Franco Corelli... biểu diễn; *Le beau Danube bleu* là lời Pháp ngữ của bài *An der schönen blauen Donau* do Johann Strauss II sáng tác năm 1866; *Secret love* do Sammy Fain và Paul-Francis Webster viết cho bộ phim *Calamity Jane* (1954) với giọng hát của Doris Day

Blao, tối thứ bảy 20/2/1965

Ảnh

Một chiều thứ bảy nằm chờ vợ xa vắng tất cả. Anh bỏ một buổi trưa nằm đọc *Porte étroite* nhưng những tiếng hát buồn và sự im khô của buổi chiều đã kéo anh dậy nửa chừng. Đây đây là *Come back to Sorriento*, *Beau Danube bleu*, *Secret love*⁽⁶⁷⁾ và bao nhiêu khúc hát khác dâng lên dâng lên như thủy triều ngập trên bãi - hoang - thân - phận - anh.

Viết quá nhiều để bày tỏ những muộn phiền của mình là một yếu điểm. Có thể Ánh sẽ chán nản trên những kêu rêu đó. Có thể anh sẽ tâm thương hơn dưới mắt Ánh. Nhưng anh đâu cần những độ lượng, anh chỉ thấy mình tha thiết muốn đối thoại với người thân yêu, nên anh phải viết vội buổi chiều quá buồn như đã từng kể lể nhiều rồi. Chiều thứ bảy mà cuốn chân nằm heo hút ở đây thì không thể tưởng tượng được nữa. Radio thì vẫn la ầm những tin đảo chính. Chốn này thì vẫn ngủ ngon không hề có một xáo động nào về những biến chuyển đó. Thật như mình không còn một liên hệ nào với những đờn đau của quê hương này nữa.

Ánh ơi,

Anh không thể dối mình là ít nhớ Ánh được. Có thể rồi dần dà sẽ quen đi, nhưng bây giờ thì thật nhớ thật nhớ đến nỗi không thể kìm hãm mình yên ổn được. Anh chưa thể ổn thỏa nhanh chóng mình với vẻ hoang vu ở đây. Có thể Ánh không tin lắm nhưng ngày tháng còn đâu được nhiều để lừa dối nhau.

Buổi chiều thứ bảy và chú nhật bao giờ cũng buồn và nhớ nhiều hơn, bởi vì ngày đó anh biết rằng mọi người đều rảnh rỗi như nhau. Sự rảnh rỗi sẽ làm mọi người gần nhau hơn tí nữa. Mùa này cỏ đã khô và những bụi tournesol chỉ còn những nụ đen cháy. Buổi sáng anh thức dậy sương mù xuống từng bãi rộng. Sương mù làm anh càng nhớ Ánh hơn. Ánh đứng bêu rêu trên sự nhớ nhung của anh nghe Ánh.

Chiều nắng đã mất. Ánh đang làm gì ở đó. Ngày mai hình như Trang thăm Ánh phải không. Gió lùa vào lạnh hết hai bàn tay anh. Có Ánh chắc tay Ánh đã đông băng rồi.

Anh đã ngồi đốt bao nhiêu điếu thuốc rồi không còn nhớ nữa. Chiều rồi Ánh ngồi một mình có buồn ngủ không. Mất Ánh thì bao giờ cũng buồn như thế. Hư vô như đã vào trong đó từ bao giờ.

Buổi chiều vàng vọt xám. Những con chim về kêu trên những vùng cháy nám của cỏ khô. Anh thì âm thầm nghe những lao đao trong mình trầm xuống. Ôi kẻ làm sao hết những nhớ mong này và làm sao tin được. Không phải anh bị quan nhưng chỉ thử dẫn dắt Ánh về những điều có thể bây giờ Ánh đang ghét bỏ.

Chúng anh có cần gì bị quan bởi vì cuộc đời sẽ nuôi sống tất cả. Điều anh muốn nói là tại sao người ta không dám đập đổ những công thức xã hội cũ kỹ để sống người hơn, nhân loại hơn và tự do hơn. Trên quê hương nhỏ nhắn của chúng mình, người ta không bao giờ biết nhàm chán những công thức, những ước lệ, những nguy biện giả tạo. Người

ta chỉ có thể trở thành những nhà - đo - lường giới và bằng lòng với tài năng đó. Sau đó thì họ yên tâm và đời sống đó đã trôi đi hàng bao nghìn năm rồi trên đất đai này.

Như thế đó Ánh, có phải anh đã nguyên rửa đấy không, mà nguyên rửa để làm gì. Đời sống này đã như một loại thổ ngữ ghi trên đá xưa rồi. Có thêm anh hay bớt anh thì cũng từng đó thôi.

Đêm đã rất dày rồi đó Ánh. Gió cũng đã lạnh hơn.

Anh đã bắt đầu ngồi trên ghế này, trước cửa sổ, từ 3g đến bây giờ là 10g15 - trừ hơn một giờ cơm chiều - để nghĩ đến Ánh và viết thư cho Ánh. Như thế có phiền cho Ánh lắm không. Ánh cũng đâu cần tin điều đó.

Anh vừa ra đứng ở sân. Tiếc là không có Ánh lúc này để Ánh nhìn đêm sương mù. Những khoảng đèn neon ở xa và trên đỉnh nhà thờ đã nhòa nhạt làm thành những vùng - ánh - sáng - tròn mơ hồ trông thực lạ lùng, thực huyền hoặc.

Cho anh thăm Trang và Diễm, Hoa bạn Ánh. Những người con gái rồi lớn lên rồi đi qua như từng bóng mây qua trời, như từng buổi chiều đẹp mất đi, như những vết chim di trên biển. Chúng anh là những kẻ còn sót lại để ca tụng từng vẻ đẹp phù du đó. Ánh thừa thông minh để hiểu tất cả. Phản bội bạc có bao giờ là chúng anh. Trừ một số nghệ sĩ vô liêm mới tệ thế. Ánh có thể nghi ngờ tất cả nhưng không nên nghi ngờ chúng anh. Đừng tạo nên không khí hiểm thù âm thầm trong đó, mỗi người sống cạnh nhau như một bầy thú dữ. Hãy nhân loại hơn. Hãy để trái tim trên mỗi bàn tay mà nói chuyện với nhau. Đêm đã về. Trước mặt anh bây giờ có hai khoảng xanh đen của trời và đất.

Một chiều thứ bảy đã mất đi vĩnh viễn. Ánh có buồn hơn không. Nếu một mai Ánh cũng mất đi vĩnh viễn như thế thì lúc đó có lẽ anh mới tin được rằng anh đã có Ánh ngàn - đời - ngàn - năm dù lúc đó sự khổ đau có bủa xuống làm khốn khổ đời mình hơn bao giờ bao giờ. Nhưng làm gì có

trên đời
 Anh có còn nhớ những
 đã chép cho anh:
 ... J'attendrai l'orage et la pluie pour
 Je t'embrasse encore mais tu dois l'ignorer
 de ma

Et j'irai pleurer sous la pluie
 Anh muốn nghe lại tiếng hát đó' cao lên
 buồn chiều này những làn sao có được
 Trong porte étroite có chữ này anh thấy
 l'idolâtre. Tình-yêu-thân-tưởng anh
 có từ hồi Grade rồi đó. Cuốn sách lại
 lên đầu vào năm 1909 nghĩa là chữ đó
 hôn mấy lần tuổi anh.
 porte étroite Anh thích anh là a
 thi' anh thấy thương
 cũng thời

He
 Vũ Dao Anh
 3/11
 Nguyễn Trường
 H u e
 AVION

6 la o samedi soir 1965. 20. fev.
 a n h

Một chiều thứ bảy năm trở về xe
 vắng tất cả. Anh bỏ một buổi trưa năm
 đọc porte étroite những những tiếng
 hát buồn và sự im kho của buổi chiều
 đã kéo anh dậy nửa đêm. Nửa đêm là
 come back to sorriento. beau danube
 bleu. Secret love và bao nhiêu khúc
 hát khác dâng lên dâng lên nhà thiếu niên.
 ngập trên bãi hoang thân phận anh.
 Viết quá nhiều từ bây giờ những muốn
 phiên của mình là một yêu đêm. Có thể
 anh sẽ chán nản trên những kẻ yêu đó - có
 thể anh sẽ tâm thương hơn dưới mặt đất.
 nhưng anh đâu cần những đó lương, anh chỉ
 thấy mình tha thiết muốn đời thối với
 người thân yêu nên anh phải viết với
 buổi chiều quá buồn như đã từng kể
 nhiều rồi. Chiều thứ bảy mà cuốn sách
 năm heo hút ở tây thì không thể tưởng tượng
 được nữa. Radio thì vẫn là âm những
 tin đảo chính. Chờ này thì vẫn ngà ngọc
 không hề có một sao đông nào về những biên
 chuyên đó. Thật như mình không còn một
 liên hệ nào với những đơn đầu của quê hương
 này nữa.
 Anh đi

điều đó phải không Ánh, và cũng mong không bao giờ có điều đó. Sự ích kỷ cũng vô biên như lòng độ lượng. Độ lượng với chính phần số mình.

Một ngày nào đó chính Ánh sẽ giao lại những chữ Destin Destin cho anh đồ lại rõ nét hơn. Rồi bao giờ cũng chỉ còn lại chúng anh ngồi viết hoài những chữ đó. Quê hương mình làm gì có một ngày sẽ xóa bỏ những nếp sống cũ đi.

Mây xám về bỏ những giọt mưa thưa trên đồi rồi biến đi. Có lẽ đêm nay thì mưa lớn và anh sẽ nằm yên đóng kín cửa nghe gió về hú ngoài sân, như từng đàn sói rừng mỗi đêm về ru giấc ngủ.

Mùa nắng ở đây như vậy đó, cũng có nhiều sương mù và những làn mưa lớn qua nhanh trên đồi trông rất tội.

Ánh có còn nhớ những câu trong bản hát Ánh đã chép cho anh:

..J'attendrai l'orage et la pluie pour pleurer

Je t'aime encore mais tu dois ignorer le chagrin de ma vie.

Et j'irai pleurer sous la pluie⁽⁶⁸⁾

Anh muốn nghe lại tiếng hát đó cao lên trong buổi chiều này nhưng làm sao có được. Trong *Porte étroite* có chữ này anh thấy hay: je t'idolâtre. Tình - yêu - thần - tượng Ánh xem đã có từ hồi Gide rồi đó. Cuốn sách lại xuất bản lần đầu vào năm 1909 nghĩa là chữ đó đã lớn hơn mấy lần tuổi anh.

Trong *Porte étroite* Ánh thích Ánh là ai. Chỉ mới đọc được một nửa thì anh thấy thương Juliette quá. Những lá thư của Alissa cũng tội phải không. Đêm nay anh sẽ nằm đọc tiếp.

Chiều đã chiều hơn rồi đó. Những tiếng chim sẽ cũng trầm hơn. Còn

(68) "Em sẽ đợi giông bão và
gió mưa về để khóc/ Em vẫn
yêu anh nhưng anh chẳng
mang đến nỗi buồn đời em/
Va em sẽ khóc dưới mưa
(Xem chú thích số 7)

tiếng chuông nhà thờ đổ xuống. Sao Ánh không thể cho anh một cái ảnh dù rất nhỏ để anh giữ nơi này. Có thể cắt ra từ một tấm hình nào đó. Nếu Ánh e ngại gì thì thôi.

Đêm nay Ánh thắp bạch lập và đốt đến mấy giờ.

Sương mùa Hạ thì không lạnh lắm. Ở đây chỉ có hai mùa nên anh gọi thế. Một mùa lạnh đã qua. Đà Lạt cũng thế.

Trong thành phố này ít ai còn ngồi thức sau 10 giờ. Giấc ngủ rất dễ đến nhờ sự yên lặng xung quanh. Ánh có thể an lòng vì những điều anh viết cho Ánh dù có ngâm nga lên cũng chẳng còn ai nghe nổi. Sáng mai Ánh có thể dậy muộn hơn vì còn nguyên một ngày nghỉ. Anh đoán là Ánh rất bằng lòng về điều đó.

Anh hút thuốc quá nhiều nên dù buổi trưa không ngủ anh vẫn chưa thấy buồn ngủ tí nào.

Bây giờ anh sắp thắp nến, trùm chăn và đọc tiếp đoạn sau của *Porte étroite*. Sáng mai anh còn nhiều thì giờ để viết thư cho Ánh. Chẳng lo gì. Bonne nuit, bien chère⁽⁶⁹⁾.

Cho anh mượn năm ngón - tay - mùa - xuân đó.

***

21.2
1965

(69) Ngủ ngon, bé yêu

21/2/1965

Đêm hôm qua anh đọc nốt cuốn sách đến 1 giờ khuya thì xong.

Đọc xong thì buồn. Buồn theo từng nỗi tuyệt vọng của Juliette và Alissa. Tuyệt vọng của Alissa là một thứ tuyệt - vọng - đức - hạnh. Đức hạnh đó đưa về một hạnh - phúc - ảo - tưởng - trên - cao. Yêu rồi hủy diệt tình yêu đó, quay lưng trước tình yêu đó. Như thế đã rõ ràng có sự lựa chọn giữa

Chúa và Jérôme. Hiện tượng xung đột trong tâm hồn Alissa là một xung đột nguy trang, giả tạo. Anh không thể chấp nhận đức hạnh đó dù là thứ đức hạnh thần thánh, cao cả. Anh gọi hành động đó là một hành động phi - nhân - bản. Đó cũng có thể xem như là một chọn lựa ích kỷ thoát ra ngoài thân - phận - làm - người (condition humaine).

Riêng anh, anh cho nổi tuyệt vọng của Juliette “người” hơn, đáng thương hơn. Một tuyệt vọng còn mãi bị hành hạ, khổ sở, bị giằng co không ngừng. Hai bàn chân còn dính liền với đất. Hai bàn tay cùng thân thể đó gắn liền với thân phận. Juliette chỉ chọn lựa có một lần và lần đó là mãi mãi cho đến gần hai mươi năm sau còn có những giọt nước mắt trên những - gì - đã - mất - đi. Ánh đọc lại những câu này ở đoạn cuối cùng (tr.177):

“Alors tu crois qu’on peut garder si long temps dans son coeur un amour sans espoir? ...Et que la vie peut souffler dessus chaque jour sans l’éteindre”.⁽⁷⁰⁾

Tất cả cuộc đời sau này của Juliette chỉ là một bằng lòng buông thả mà thôi. Tất cả nổi tuyệt vọng của Juliette cũng ở trong câu nói cuối cùng: “Allons! Il faut se réveiller”⁽⁷¹⁾. Ánh có thấy được một cái gì gắng gượng nản lòng ở đó không. Một cái gì đã vùi tắt đời đời không còn trời dậy nổi. Câu chuyện thật nản lòng. Nổi tuyệt vọng cuối cùng đó đã kéo anh đi xa vào giấc ngủ mỗi mê. Anh định trời dậy viết thư tiếp cho Ánh ngay lúc đó, bởi vì đã buồn hơn và sương cũng xuống nhiều hơn trắng mù bay như mưa nhỏ. Những ánh đèn neon chỉ còn là từng đốm sao nhỏ bất động. Nhưng rồi anh đã ngủ quên đi trong chuyện buồn đó và nển trắng cũng mòn từ bao giờ. Buổi sáng chủ nhật sương cũng giăng mù trên thành phố. Anh dậy thay áo ấm ra tiệm ngồi ăn mua bao thuốc và cũng vừa trở về để viết và nghĩ đến Ánh.

(70) “Em (anh) có tin rằng người ta có thể giữ mãi trong tình yêu vô vọng?... Rằng cuộc sống có thể trôi luống gió qua mỗi ngày mà không làm tắt ngấm nó”

(71) “Nào! Hãy thức dậy”

Buổi sáng trời âm u, có nắng rất mỏng, anh thì quanh quẩn trong căn phòng này. Cũng như bao giờ, anh ngồi đối diện với sự vắng lặng quanh anh. Hơn bao giờ hết, anh bỗng thấy rằng mỗi người phải có

lòng tin lẫn nhau mới có thể kéo dài cuộc sống này được.

Ánh ơi Ánh ơi,

Chiều anh sẽ trở dậy với vẻ buồn bã của những chiều chủ nhật hoang vu. Anh sẽ viết tiếp.

***

Anh vừa dậy. 3 giờ. Ngồi đọc lại đoạn cuối thì thấy Alissa cũng đáng thương. Nỗi tuyệt vọng nào cũng mang vẻ trắng lè như nhau. Dù sao thì cách cư xử của những người trong truyện cũng đẹp. Những lúc này đọc truyện thấy buồn hơn mà thôi. Điều anh chợt nghĩ đến trước tiên khi vừa mở mắt dậy là thành phố có những hàng lá muối Ánh đi qua thật là xa vời với đôi cao này. Nỗi bàng hoàng như mọc nấm trên cơ thể.

Những điều để nhớ lại là những điều đã mất đi hay ít nhất cũng thuộc về quá khứ. Mỗi ngày mình bước tới là mỗi lần mình bỏ lại một quá khứ nho nhỏ sau lưng. Anh chỉ mong sao có thật ít quá khứ. Người có nhiều quá khứ thường phải buồn nhiều hơn. Anh thấy mình nhớ Ánh nhiều hơn lần trước. Có lẽ vì lần trở về này - dù có nhiều chuyện phiền lòng nho nhỏ.

Buổi chiều im ắng. Phía đối trước nhà anh ở trọ đã mọc thêm hai căn nhà mới. Gió đã lao xao ngoài kia. Anh ngồi chờ ở đây và biết rằng sẽ không ai đến cả.

Anh vẫn ngồi thấp thỏm một mình và nỗi sống rời rã hẳn đi.

Chiều nay không ai đến thăm. Chiều nay không còn nắm ngón tay nồng nàn giá buốt. Làm sao yên tâm.

***

22.2
1965

22 /2/1965. Buổi sáng

Sương mù trên những bụi hồng ở nhà bưu điện anh đi gửi thư cho Ánh mà nhớ hơn bao giờ, trên vẻ hoang vu này làm sao gửi hết sương này về cho Ánh.

Anh đang viết ở bưu điện, quanh anh sương không còn nhìn thấy nhau. Buổi sáng hoa hồng nở rất tuyệt diệu. Anh không còn lời nào để nói bởi vì tất cả đã âm thầm biến mất khỏi anh.

Anh chỉ còn một ngôn ngữ này để gửi về: Ánh có còn đó không. Nhớ nhưng ngút ngàn.

Dao Ánh. Bao nhiêu sương mù mang tên đó, trên vùng cao anh mãi ngược nhìn.

Hãy kể cho anh nghe. Hãy nói chuyện với anh. Đã có gì qua ở đó.

Anh nhớ mãi một loài nga mang tên Dao Ánh và mang tên hoa mặt trời.

Hoa hồng và sương mù xin chất đầy trên hai tay Ánh đây.

Anh

Trịnh Công Sơn

may bay

Mlle

Ngô vũ d

3/11

Nguyễn tr

Kuê

nh

Tô

26.2
1965

Blao, 26/2/1965

Dao Ánh,

Anh đọc thư Ánh tứ chiều hôm qua. Cũng như tháng 8 năm ngoái, thư Ánh vẫn là thư đầu tiên trong những ngày mọn mọt của anh ở đây. Anh đã đọc thư bao nhiêu lần. Và để mừng những tờ thư đó, anh đã mặc áo ấm vào đêm, uống thật say một mình rồi trở về cảm những tờ thư còn thơm mùi thơm quen thuộc đó mà ngủ. Bạch lạp thì cháy âm thắm trên giấc ngủ đó của anh.

Những ngày nay anh vẫn chưa làm được gì ngoài phi bỏ những giờ dài dằng để ngồi đốt thuốc và nhìn hoài khoảng đất trời trước mặt. Anh đã viết xong một bản nhạc cho Ánh. *Ru mãi ngàn năm* hay *Ru em từng ngón xuân hồng*.

Bây giờ buổi chiều. Anh đã hết cả ngôn ngữ để nói về về âm đạm của những buổi chiều ở đây.

hàng... và... năm...
mỗi tháng của mỗi năm...
Khung hình quen thuộc đó và mỗi ngày...
lên, đã xa dần từng ngày tháng cũ, đã bỏ sau...
từng buổi chiều êm ả, đã quên mất dần nh...
yêu dấu của một tuổi hồng năm nhất trong...
một người con gái. Rồi sau đó còn đi ngoài...
sống đều đặn hơn, gần gũi hơn và như...
đã được tái tạo âm thầm như (anh đã có là...
một cơn mưa qua bất chợt ở chót con...
độc. — Anh đã biết được một vài ngư...
thế. Sau lưng họ như đã có một bức tường...
lên che khuất những ngày tháng đi vắng.

Sao anh lại nói đến điều này. Có
phải nghĩ rằng một ngày kia Anh
cũng bỏ ra đi như thế không.
Điều đó đã hẳn rồi. Anh nghĩ
mình sẽ mãi như đứa trẻ vụng
về bốc từng nắm cát và để trôi
qua kẽ tay. Ôi những điều quý
giá có bao giờ giữ mãi được.

ng quay lại những đồ nhìn những gì đã qua với...
t về thân nhiên của núi rừng. Sao anh lại nói...
điều này. Có phải nghĩ rằng một ngày kia anh...
bỏ ra đi như thế không. Điều đó đã hẳn rồi...
nghĩ mình sẽ mãi như đứa trẻ vụng...
về bốc từng nắm cát và để trôi qua kẽ tay. Ôi những...
điều quý giá có bao giờ giữ mãi được...
bỏ xuống chỗ anh ngồi và ngoài kia...
giờ rồi ánh sáng đã đầy anh tỉnh có thể được...
những cặp kính màu của Võ Đình Cường. Cuối...
t đã lâu, hơn 17 năm, bây giờ mới mới...
anh đã xóa những tình tiết...
ng đoạn journal...
4 nghĩ về...

Thứ sáu đã gần xuống hết, những mảng đất đang mang màu nâu bạc. Những con sâu đất và dế cũng đã reo rất sớm ngoài kia. Có lẽ anh lại phải nằm thêm một thứ bảy và một chủ nhật ở đây nữa.

Bây giờ Ánh đang làm gì, bờ sông thì vẫn có những hàng cây. Những hàng cây nhìn xuống một đời nước mãi cháy và những màu lá xanh, đỏ của mỗi ngày, của mỗi tháng, của mỗi năm. Anh thấy Ánh đi qua những khung hình quen thuộc đó và mỗi ngày Ánh đã lớn lên, đã xa dần từng ngày tháng cũ. Đã bỏ sau lưng từng buổi chiều êm ả, đã quên mất những yêu dấu của một tuổi nồng nàn nhất trong đời một người con gái. Rồi sau đó còn gì ngoài một đời sống đều đặn hơn, ngăn nắp hơn và những kỷ niệm đã được trút bỏ âm thầm (như anh đã có lần nói).

Một cơn mưa qua bất chợt ở chót con đường dốc. Anh đã biết được một vài người như thế. Sau lưng họ như đã có một bức tường dựng lên che khuất những ngày tháng đi vắng. Có lúc họ cũng quay lại nhưng để nhìn những gì đã qua với một vẻ thần nhiên của núi rừng. Sao anh lại nói đến điều này. Có phải nghĩ rằng một ngày kia Ánh cũng bỏ ra đi như thế không. Điều đó đã hẳn rồi. Anh nghĩ mình sẽ mãi như đứa trẻ vụng về bốc từng nắm cát và để trôi qua kẽ tay. Ôi những điều quý giá có bao giờ giữ mãi được.

Đêm bỏ xuống chỗ anh ngồi và ngoài kia. Những giờ rồi rảnh ở đây, anh tình cờ đọc được cuốn *Những cặp kính màu* của Võ Đình Cường. Cuốn sách viết đã lâu, hơn 17 năm, bây giờ mới xuất bản. Giọng văn đã xưa nhưng tình tiết buồn đến vỡ mắt. Có những đoạn journal của Thu như của Alissa. Những ý nghĩa về tình yêu của một người con gái bao giờ cũng dễ thương, cũng nồng nàn và cũng buồn. Trong cuốn truyện có hai người con gái: một Huế và một Hà Nội. Cuối cùng thì không còn ai và Lạc đã xót xa nhận chịu những mất mát đó với một hư vô nặng nề trùm lên đời sống. Mọi người đã không ai hiểu ai. Mọi người đã nhìn nhau qua một cặp kính màu. Anh đã buồn như khi đọc *Porte étroite*.

Bây giờ anh đã gần trở lại hẳn với vẻ bình thản cũ của anh, nhưng anh cho đó cũng chỉ là một gắng gượng giả tạo mà thôi. Anh thấy khó thích nghi mình vào với đời sống này. Dù có già nua hơn nữa. Anh nghe một người quen vừa ở Sài Gòn lên cho biết đã có danh sách động viên khóa 20. Có lẽ anh đã có tên ở đó. Vào tháng tư thì giấy gọi bắt đầu gửi đến. Không hiểu khi vào đó thì anh sẽ ra sao nữa. Thôi cũng đành mà thôi. Những vùng đất lạ đầy dọa vẫn mở không ngừng trước lối đi của anh. Tất cả đời sống anh đã bị cuốn hút vào một cơn gió độc sẽ rã rời hơn nữa. Sẽ kêu rêu hơn nữa. Để rồi ích gì. Sẽ đánh mất và quên dần nhau. Định mệnh luôn luôn đào sâu những vực thẳm giữa anh và niềm an bình. Định mệnh chắc đã mãi theo dõi anh bằng đôi mắt hằn thù. Có lẽ anh đã quá ích kỷ như Ánh nói. Anh đã nghĩ về mình quá nhiều. Anh đã nhìn thấy anh và quên rất nhiều người xung quanh. Bao giờ có tin chắc chắn về chuyện đi lính của anh, anh sẽ cho Ánh hay. Sẽ có dịp để đặt mình vào những giới hạn khác. Sẽ bắt đầu một cuộc đời học trò gian nan hơn. Sẽ bỏ vào lòng súng từng viên đạn phi lý để nhắm vào đầu vào mắt vào tim nhau. Anh đã hèn nhát hay vì chiến tranh này quá thô bạo. Nhưng thôi anh sẽ cầm bút lại. Trong xã hội này lý lẽ của kẻ yếu bao giờ cũng dễ biến thành những lời ngụy biện.

Từ một cái nhìn vào xã hội - vào thành kiến đã có - đến tất cả tất cả.

Đêm đã dày và một cơn mưa vừa trút xuống. Những tiếng hát cũng đã dấy lên rất xa xưa.

Anh ngồi đây và bỗng nhận ra rằng tất cả một cuộc đời này rồi cũng chỉ là một hoài công vô ích kéo dài hàng bao nhiêu thế kỷ nữa.

Ánh hãy quay ra cửa nhìn đối với anh. Đối thì đen sẫm và mưa đạn nhỏ dưới bóng đèn.

Anh đang bị rơi vào những ngao ngán thường trực. Những lúc này anh đang bị dao động bởi hai thứ tình cảm khác ngược, vừa yêu thương tất cả vừa chẳng cần ai. Anh nghĩ đến vai trò của mỗi người trên vùng đất

này sẽ diễn biến theo những công thức cố định để rồi kết thúc theo một phương châm bi đát như nhau. Bởi thế anh hay lo sợ về kịch côm ngụy trang của con người. Anh tự hào khỏi từ những ngày lớn khôn anh chưa hề dối lừa ai.

Đêm cũng chưa khuya mà sự yên tĩnh đã nghe rất rõ. Anh nhớ Ánh rất nhiều và điều đó chỉ có thể âm thầm nói cho riêng mình nghe. Ánh có thể nghi ngờ điều đó vì Ánh chỉ đọc nó qua những dòng chữ rời rã, khô cằn. Làm thế nào mà biện bác được. Cả một vòm trời ngoài khung cửa chỉ còn có một vì sao rất sáng. Con mưa đã ngưng từ bao giờ anh không biết rõ.

Những tiếng súng đại bác của đêm đã nổ rất gần. Mọi người đã ngủ yên. Mấy đêm nay anh ngủ ít hơn chẳng hiểu vì sao.

Những lời nói của Ánh như bắt đầu dấy lên: Anh sẽ đền gì cho Ánh, cho Ánh, cho Ánh.

Tiếng súng nổ đã rung cả cửa kính trước mặt. Anh sẽ đền bù cho Ánh tất cả, tất cả.

Bây giờ là giờ bạch lập. Anh thấp nển để viết tiếp cho Ánh. Anh nằm dài trong mùng và viết đây.

Những tiếng súng vẫn nổ rền rất đáng ngại cả những tiếng xe nhà binh lao vút vào đêm.

Những ngón tay Ánh có còn lạnh không. Anh nhớ Ánh cùng những ngón tay dài đó.

Bây giờ thì hãy vào giấc ngủ. Đêm đã muộn màng. “Thôi em hãy ngủ anh hầu quạt đây”⁽⁷²⁾.

(72) Nguyên văn “Em ơi!
Hãy ngủ anh hầu quạt đây”
(Ngắm ngủn - thơ Huy Cận)

Những lời nói của Ánh như bắt đầu dấy lên:
Anh sẽ đền gì cho Ánh, cho Ánh, cho Ánh.

Tiếng súng nổ đã rung cả cửa kính trước mặt.
Anh sẽ đền bù cho Ánh tất cả, tất cả.

28.2

1965

Sài Gòn 28/2/1965

Tướng đã không về được nhưng rồi đã về. Đến đây từ chiều thứ bảy. Anh ra phố tìm Hà được đi phép. Đi suốt đêm và ngủ rất muộn.

Rồi cả ngày chủ nhật lên Thủ Đức để lại trở về phố cùng Hà và long dong trên những con đường phố rất vắng - rất đông. Những lá me bay, những tiếng nhạc rất nhỏ. Gặp Cung. Tất cả những nhọc nhằn anh phải vui theo Hà theo Cung. Và đã buồn rời nhau. Mỗi người trở về để tiếp tục công việc è chề của mình. Thật nản.

Anh trở về đây (nhà anh Cường) nằm dài và như mê đi trong cơn - rời - rã - vô - biên. Thật không còn biết nói gì vui vẻ với nhau lúc này. Anh chưa bao giờ thấy ảo não hơn.

Đã qua thêm một chiều thứ bảy, một ngày chủ nhật. Những khuôn mặt con gái rất đẹp, rất sang, rất nhã, rất cao đi bên cạnh những ngoại kiều trên đất nước này. Ôi làm sao giải thích cho hết những ô nhục, những khúc mắc, những rối rắm trên mặt đất này nữa.

Ánh ơi Ánh ơi,

Khi anh quay về gọi Ánh thì đã cảm thấy an tâm hơn. Có một cái gì rạng rỡ từ đó. Anh vừa từ nhà một người quen ăn anniversaire đưa bé trở về. Uống rượu rất nhiều và càng thấy mê mồi hơn. Đã hơn 10 giờ. Suốt đêm qua anh đã phải chong mắt suốt đêm để chờ đúng 5 giờ 30 sáng thức Hà dậy cho kịp giờ trở về quân trường để canh gác.

Anh mong giấc ngủ đêm nay sẽ an bình. Trời đã nóng lắm. Những cơn mưa chưa về đây. Vào mùa hạ thì trời ở đây thường bắt đầu mưa.

Anh đang nhắc nhớm muốn trở về Blao rồi. Có lẽ đến trưa thứ ba anh sẽ về trên ấy.

***

1.3

1965

1/3/1965

Buổi sáng anh thức dậy trong căn nhà chỉ còn một mình anh. Mọi người đã đi làm việc, ra chợ, đi học. Ở đâu rồi anh cũng vẫn rơi vào sự tăm tối ngấy ngăm.

Những lúc này câu “l'enfer c'est les autres”⁽⁷³⁾ của Sartre anh thấy mất cả nghĩa lý. Anh đang cần có bạn bè, có người thân yêu hơn thế. Không thể cô lập, rút về một an nghỉ mà chỉ còn có mình với mình. Anh hãy tiếp tục đa du với bạn bè ở đó đi - Với Hoa với Trang với những ai Anh thấy cần.

Trời đã nắng, 8 giờ 30.

Có lẽ giờ này Ánh đã ngồi yên ở lớp học nhìn những hàng cây sắp hàng ngoài cửa sổ.

Anh Cường vẫn còn dạy ở đó. Định vào đây nhưng anh khuyên ở lại. Ở đâu rồi cũng thế cũng dậy, cũng đi cũng trở về rất buồn bã nếu không còn ai có ai.

Anh ra phố bây giờ để mua ít sách và xem danh sách động viên ở Tòa đô sảnh.

Buổi chiều sẽ viết cho Ánh nhiều hơn.

Cả buổi chiều đã qua.

Danh sách động viên vẫn chưa có. Không hiểu vì sao. Bởi vì đến 20/3 này đã phải nhập ngũ.

(73) “Tha nhân chính là địa ngục” - câu trích trong vở kịch hiện sinh *Huis-clos* (Kín cửa) của J.P.Sartre, xuất bản năm 1944

Trời ở đây oi bức đến rã rượi. Anh tìm ít cuốn mua cho Ánh, nhưng chẳng thấy cuốn nào hay. Cuốn *Les enfants qui m'aiment* mua cho Ánh lúc trước Tết trong nhà dọn dẹp để đâu tìm chưa ra. Anh tìm xong sẽ

gửi ra ngay.

Thành phố này bây giờ chỉ còn lại tiếng động và sự oi bức. Khó yên tâm làm được gì ở đây. Anh sợ phải phơi mình ngoài phố. Chỉ một buổi ra phố đã thấy mình phờ phạc hẳn đi.

Trưa mai anh lại trở về Blao để hóa thân trên đó. Không có điều gì vui vẻ hơn để nói với Ánh. Ánh đang buồn hay vui hay bình thường. Có lúc rồi đời sống mình cũng âm thầm trôi đi như dòng sông. Anh nghĩ về Ánh rất nhiều nhưng rồi không viết gì được cả.

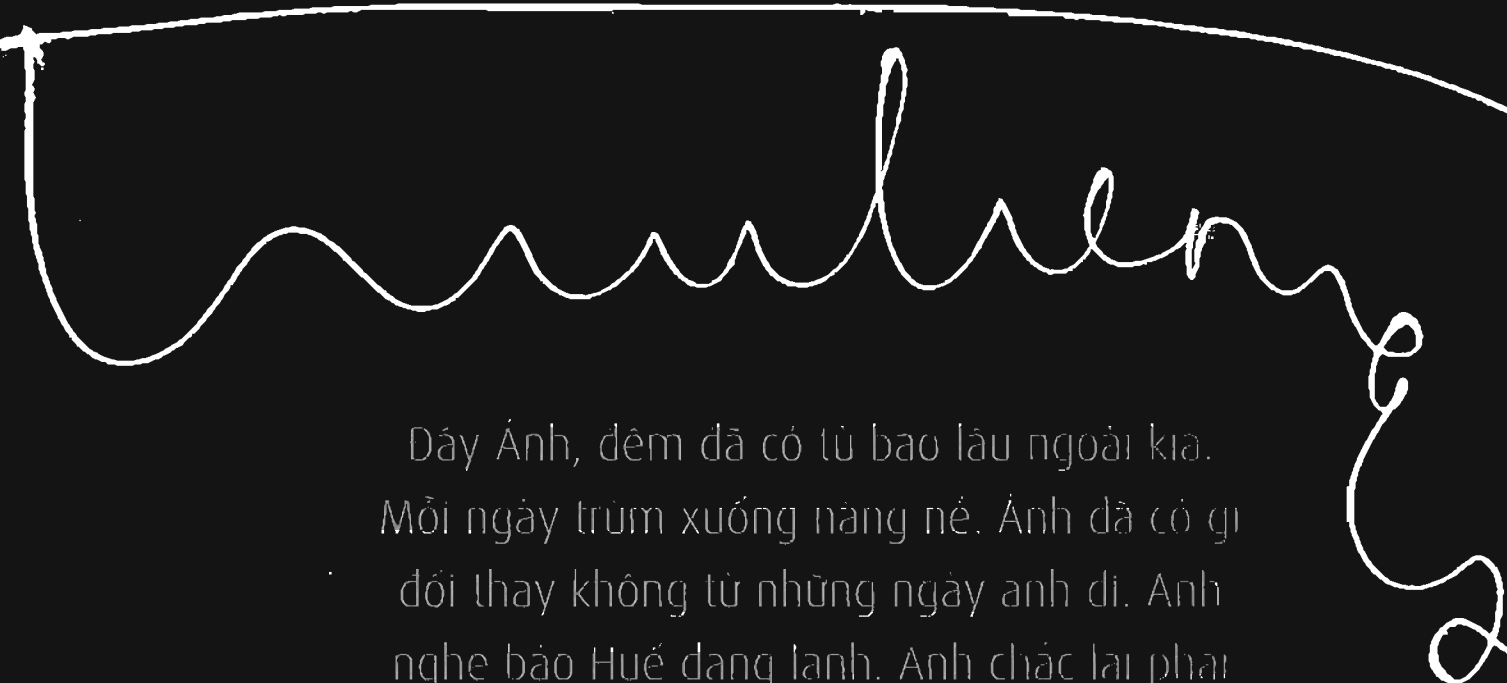
Mọi ý nghĩ đã lắng xuống hay đã bay biến mất. Sẽ viết cho Ánh khi đầu óc sáng suốt dễ dàng hơn.

Bây giờ đã 9 giờ tối. Anh định ra phố một lát, ngồi uống gì rồi về, nhưng nhác nhớm quá nên thôi. Anh cần nằm nghỉ và nhớ Ánh như bao giờ.

Anh.

Trịnh Công Sơn

Dậy Anh, đêm đã có tù bao lâu ngoài kia.
Mỗi ngày trộm xuống nắng nẻ. Anh đã có gì
đổi thay không từ những ngày anh đi. Anh
nghe bão Huế đang lạnh. Anh chắc lại phải
mặc áo ấm có thêu hoa tournesol trước ngực.
Anh như còn nghe hơi len âm ập từ chiếc áo.

4.3

1965

Sài Gòn, 4/3/1965

Ngô Vũ Dao Ánh

Anh vẫn chưa trở lại Blao. Những ngày nóng bức này anh vẫn còn chân chờ nằm ôm thân xác anh nán lại trong thành phố này. Có lẽ anh đã có thêm thư Ánh ở Blao. Cả thư anh Cường và Tường và Tịnh. Những ngày ở đây không gieo thêm trên đời sống anh một mầm tươi vui nào. Anh đã trôi qua thành phố này như một con nước vô tình, vô tâm, không một nhiệm màu.

Ánh ơi,

Anh đang nản lòng hơn bao giờ cả. Không hiểu nguyên căn. Những khuôn mặt ở phố vẫn nhồn nhơ. Những đời sống vẫn nhịp theo một khuôn sáo cũ. Anh đã bắt thấy một chi tiết nào mà đã dìm đời sống anh vào sa mù thế này. Anh nào hiểu thấu. Má anh đã vào đây tối hôm qua và anh đã cùng má anh vào Thủ Đức thăm Hà tại nhà một sĩ quan rồi ở đó suốt ngày. Chiều nay anh về để thấy trống trải như mọi hôm. Không một vuốt ve, một cứu rỗi, một an tâm nào từ bạn bè, từ người yêu thương. Yêu thương, yêu thương.

Anh đã về đây từ chiều thứ bảy. Có lẽ đến trưa thứ hai đến mới lên lại. Bờ rông rã 10 ngày để nằm mõi mòn ở đây. Anh nhớ Ánh một cách vô vọng.

Đây Ánh, đêm đã có từ bao lâu ngoài kia. Mỗi ngày trùn xuống nặng nề. Ánh đã có gì đổi thay không từ những ngày anh đi. Anh nghe báo Huế đang lạnh. Ánh chắc lại phải mặc áo ấm có thêu hoa tournesol trước ngực. Anh như còn nghe hơi len ấm áp từ chiếc áo.

Anh vẫn đoán là Ánh buồn như dạo nào. Mùa này e những ngón tay còn lạnh hơn.

***

7.3
1965

7/3/1965

Ánh ơi,

Một thứ bảy và một chủ nhật nữa trôi đi. Đêm đã xuống rất buồn. Anh trở về một mình sau khi đã uống thật say với anh Vân. Anh Đỗ Long Vân (dạy Đại học Huế) đến rủ anh từ chiều ra phố uống ca phê xong rồi cùng nhau đi ăn tối và uống say ngất mới trở về. Trong giai đoạn này ai cũng buồn cả. Mỗi người mang mang một nỗi buồn riêng. Ai cũng đáng thương.

Ánh đã có gì vui trong suốt tuần này.

Anh vẫn buông trôi mình trên cơn mê mỗi ngày và sống thật dật dờ, bèo bọt. Anh vẫn qua phố mỗi sáng, mỗi chiều. Buổi sáng này anh cùng má anh, Hà và Bửu Ý ra ngồi uống ở Pagode. Gặp Anh Ngọc, Mai Thảo. Bọn họ gọi anh. Anh Ngọc nhờ anh chép lại bản *Lời buồn thánh* để lancer⁽⁷⁴⁾ họ trong Ban Tiếng hát Tâm tình. Anh kiếm giấy chép liền tại đó. Anh bảo là ở Huế có rất nhiều người mê Ban đó. Anh Ngọc có vẻ thích lắm, cứ ngỡ là ở Huế bắt đài ở đây không được rõ.

Anh đã bỏ những buổi trưa không ngủ đi qua những con đường vắng rộng thênh thang ở đây. Những con đường có hoa vàng làm thảm dưới chân. Anh nhớ Ánh. Nhớ Ánh rất nhiều lúc đó. Bản *Chiều một mình qua phố* vừa in xong. Nhà xuất bản vừa mang lại cho anh lúc sáng. Anh sẽ gửi về cho Ánh.

Anh định thứ ba trở về lại ở Blao. Ngày tháng hư vô không còn người yêu cùng bè bạn.

(74) Lãng-xê, quảng bá

8.3

1965

8/3/1965

Buổi chiều thứ hai cũng đã qua hẳn. Anh đã cùng Bửu Ý lang thang từ 8 giờ sáng đến bảy giờ tối mù mới về.

Mỗi ngày vẫn mở ra và khép lại thật đều đặn, thật buồn nản. Như thế anh đã nằm ở đây được 10 hôm. Chẳng thấy hứng thú để làm gì cả.

Vừa ở phố về sau khi ngồi uống cùng một người quen ở Brodard. Bây giờ là 10g40 đêm.

Đời sống ở đây vẫn thế nhưng riêng anh thì như có một cái gì đã đổi thay. Suốt tuần này anh tự thấy mình mất hẳn những vui vẻ trong lòng. Anh cũng không hiểu được tại sao. Trưa mai chắc phải trở về lại Blao. Không hiểu đã có được bao nhiêu thư Ánh ở đó.

Mỗi ngày qua đi ở đây thật nhạt nhẽo vô vị. Anh không hiểu nổi mình đang ao ước gì.

Ánh có còn nhớ anh không.

Rồi những ngày mùa hạ sẽ về ở đó với Ánh. Ánh sẽ có một mùa hạ trên tay. Ánh sẽ ngồi xao từng vũng nắng.

Không hiểu đến bao giờ anh mới trở lại đó được. Mùa hạ này nếu về chắc Ánh cũng sẽ ít qua anh. Anh đã có rất nhiều dự đoán về mùa hạ này. Chờ xem thử có đúng như anh nghĩ không. Dù thế nào thì anh vẫn sống với châm ngôn của anh là: Cố gắng sống với những ý nghĩ chân thành và với tấm lòng bao dung, độ lượng.

Ánh giờ đã ngủ yên rồi, anh nghĩ thế. Những ngày này anh ít ngủ nên gầy hơn. Rồi một mai tất cả chúng mình cũng sẽ biến mất vào mù khơi. Mỗi người đã có sẵn một số tháng năm để làm tròn bổn phận sứ giả của mình. Sẽ kế tiếp nhau đi về hủy diệt một cách âm

thâm. 60 năm để sống một đời người mà phải long đong với bao nhiêu cơ cực.

Đêm đã khuya dần. Anh chỉ thấy ngao ngán mà không muốn nói gì nữa.

Ánh hãy vui như thuở nào còn biết vui. Anh thăm những Trang những Hoa của Ánh.

Một mai rồi chiến tranh. Một mai rồi thanh bình.

Một mai rồi mất dần nhau, rồi quên hẳn nhau, rồi ngán ngơ trên những gì đã im chết.

Ánh ơi,

Anh đã có rất ít điều vui để kể cho Ánh nghe. Mà điều vui thì đã có lợi gì phải không Ánh. Chỉ mong sao cho Ánh bình an, bình an.

Như thế đó thôi.

***

9.3
1965

9/3/1965

Ánh,

Buổi sáng nay anh vừa ghé sang hăng đĩa và ra phố. Viết thư tại một nhà quen ở phố cho Ánh đây.

Anh cũng vừa ở phòng triển lãm ra. Những bức tranh của các họa sĩ Đức trông khá lạ và đẹp.

Có một bức của Ánh: *Hélianthe* (Hoa hướng dương). Cái đề cũng khá: *L'hélianthe devant l'orage*. Một bức khác cũng đề hoa hướng dương:

chiều thứ hai cũng đã
hân. Anh đã cùng Bưu Y
thông về ở gần sáng đến bảy
giờ mà mới về.
Ngày hôm sau ra và khép
thật đều đặn, thật buồn nan.
Thế anh đã nằm ở đâu
đó hôm...
Thấy hiên thứ để làm gì
ở phố về sau khi nghỉ ngơi
một người quen ở Brodard.
Đó là dog 40' đêm -
ở đây vẫn thế nhưng
anh thì nhà có một cái gì
đó thay -
rất hẳn này anh bị thấy mình
rất hẳn những vui vẻ trong lòng.
Anh cũng không hiểu được tại sao.
Mãi mãi chắc phải phải về lại
báo. Không hiểu đã có được bao

trở lại đó được. Mùa hạ này
nên về chắc. Anh cũng sẽ ít qua
anh - Anh đã có rất nhiều dự
đoán về mùa hạ này. Chỗ xem
thứ có đúng như anh nghĩ không.
Dù thế nào thì anh vẫn sống và
chăm ngoan của anh là: có gắng
sống và những gì nghĩ chân thành
và và tâm lòng bao dung độ lượng.
Anh giờ đã ngu ngốc rồi anh nghĩ
thế. Những ngày này anh ít ngủ
nên gây hèn.
Rồi một mai tất cả chúng mình
cũng sẽ biến mất vào mùa khô -
mỗi người đã có đến một số thanh
năm để làm toàn bộ phần sự giả của
mình. Sẽ kể tiếp nhau đi về hiên

đặt một cách âm thầm
để sống một đời yên
lòng cùng với bao nhiêu
đêm đã khuya dần.
Anh chỉ thấy ngao ngán
muôn nơi gì nữa.
Anh hãy vui như thế
biết vui.
Anh thêm những Trang
của anh.
Một mai rồi chiến ta
Một mai rồi thanh bi
Một mai rồi một dân
rồi quên hẳn nhau, rồi
ngờ toàn những gì đã im
lặng đi.
Anh đã có rất ít điều vui
cho anh nghe. Mà điều v
có lời gì phải không anh. Ch
ng sao cho anh bình an. b
và thế đó thôi.

in hien a san

L'hélianthe et les bohémiennes⁽⁷⁵⁾.

Chiều nay độ 1 giờ anh trở lại Blao.

Anh độ này chắc đang bận rộn học hành nhiều phải không.

Thành phố buổi sáng hơi mát. Những chấm lá me nhỏ nhít trong nắng.

Anh không tìm thấy một ai quen thuộc trên đường phố này. Anh sẽ ra bưu điện bỏ thư cho Ánh bây giờ và sẽ trở về nhà nằm đợi giờ đi.

Cũng buồn phải không Ánh. Có gì vui hơn ở đó không.

Anh nhớ lại là Ánh rất ít cười. Từ dạo đó đến giờ Ánh đã cười quá ít nên anh không còn nhớ rõ nụ cười đó thế nào.

Anh đang nghĩ đến Ánh đây. Và những hàng cây mỗi ngày một loài ngả đi ngang qua bằng những bước chân muộn màng vô cùng.

***

9.3
1965

Sài Gòn, 9/3/1965

Ánh,

Anh vừa bỏ thư cho Ánh buổi sáng. Anh tưởng là đã lên Blao trưa nay nhưng rồi ngủ quên nên bây giờ vẫn còn ngồi đây.

Sáng mai có anh Tô Mặc Giang, bạn anh Cường về Huế nên chiều nay anh vừa ra phố tìm mua cho Ánh một ít sách để đọc nhưng không có cuốn nào khá cả. Đành khát lại lúc khác. Cuốn sách mua trước Tết vẫn không tìm ra và ở phố cũng không còn cuốn đó. Như thế là anh đã lỗi với Ánh rất nhiều. Ánh có buồn lòng lắm không. Anh đang còn nợ Ánh nhiều quà khác. Đợi khi nào có đủ thì giờ anh sẽ đi tìm một vài buổi để

(75) Hướng dương giữa bão giông, Hướng dương và những người phiêu lãng

gửi về cho Ánh.

Trời buổi chiều anh từ phố về màu tím hồng rất đẹp. Giữa những hàng cây cao có một vành trăng và một vì sao nhỏ.

Ánh ơi,

Không khí ở đây đã làm khô cả ý nghĩ.

Anh gửi về Ánh bản *Chiều một mình qua phố* và năm bản khác để tặng bạn bè của Ánh như Diễm, Hoa, v.v...

Ánh ơi,

Anh không biết viết gì nữa cho Ánh. Anh bây giờ tàn rữa hơn lúc nào hết. Cơ hồ như vừa trải qua một cơn khủng hoảng nào. Nhưng tuyệt nhiên là không có. Anh bỗng đâm chán cả anh.

Ánh ơi,

Anh đang mong một mầu nhiệm nào đến để giải vây cho anh. Tất cả ở anh đang chìm xuống sâu dần, sâu dần. Một hiện tượng rất đáng ngại mà anh chẳng thể làm gì khác hơn. Không ai giúp anh được lúc này.

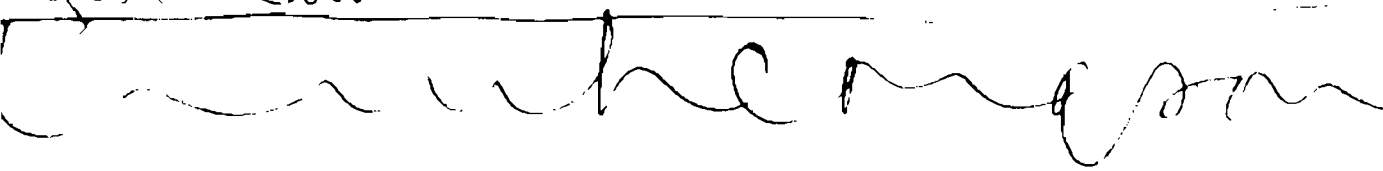
Như thế nghe Ánh. Chờ bao giờ Sáng - Khởi trong anh, anh sẽ cười vui với Ánh.

Bây giờ anh chúc Ánh như bao giờ là bình an và tươi sáng.

Nghe Ánh,

Trịnh Công Sơn

Đêm Đà Lạt cũng buồn như mất đi
mùa xuân.

21.3

1965

Đà Lạt 21/3/1965

Dao Ánh,

Buổi chiều chủ nhật Đà Lạt có trận mưa đá rơi trắng như hoa gòn. Anh lên đây từ hôm thứ bảy để gặp anh Bửu Ý. Luôn tiện để thu băng bản *Xin mặt trời ngủ yên* nhờ Khánh Ly hát. Đã thu xong. Tiếng hát Ly rất buồn, rất dễ thương. Bản này thu băng để xen vào vở kịch *Quê hương chúng ta* của Bửu Ý hôm nào sẽ trình diễn ở đài. Vở kịch là một độc thoại của một người con trai trên một chuyến xe lửa băng qua những miền đất chiến tranh của quê hương này và kể về một tình yêu đã mất, người con gái chết trong những bom lửa của thời cuộc. Tiếng hát sẽ nhắc lên trong không khí đó.

Tối hôm qua anh Ý và anh ngồi ở Tulipe Rouge và Khánh Ly hát *Et j'entends siffler le train* để anh nhớ về tiếng hát nhớ nhẩn của Ánh những buổi chiều tháng giêng.

Buổi chiều anh ngồi dưới một mái tôn và nhìn những hoa - trắng - mưa - đá chạy đuổi nhau về phía anh, từng viên nhỏ, tròn như nước đá vụn. Có lẽ Ánh chưa bao giờ thấy một lần mưa đá. Đẹp lắm nên anh vẫn ngồi chịu lạnh mà nhìn.

Bây giờ đã đêm. Đà Lạt cũng trở lạnh cùng với sương mù.

Ánh ơi Ánh ơi,

Những ngày này anh đang chờ vợ, không một hứng thú nào còn trong anh để làm việc. Tên anh đã có trong khóa 20. Chỉ còn đợi giấy đến gọi nữa là đi. Đời quân ngũ anh vẫn thường nói với Ánh là nhọc nhằn lắm. Chưa hiểu anh sẽ có những quyết định nào vào giờ cuối. Một cuộc chiến tranh khốc liệt, tàn nhẫn mang sẵn từ khởi đầu những mầm mống vô lý cùng cực của nó, anh đang lao đao trên một chọn - lựa - quyết - định cuối cùng.

Cứ như thế mà thôi. Cũng sắp hết tháng 3. Tháng 4 lại bắt đầu. Cuối tháng 4 anh đã nghỉ hè rồi. Những ngày mùa hạ anh có được về đó nữa không để nhìn má Ánh hồng hơn bao giờ.

Đêm rất buồn rất lạnh và anh buông mình trôi qua những phố phường với một thể xác mê mải, lênh đênh.

Như vậy đó Ánh.

Đêm Đà Lạt cũng buồn như mắt Ánh ngàn năm.

Trịnh Công Sơn

l'luo

2 nh

Là thư anh nhận được
sau cùng của anh để ngày
28.2. Như thế là đã một
tháng anh không biên
thư cho anh. Lý do anh
không thể nào biết được. Anh
có thể là anh bận học
thi. Hay là anh bận
giãn hồn tiêu gì. Mỗi cũng
anh phỏng chừng là anh
bệnh. Nhưng bệnh thì không
thể kéo dài đến tận bây giờ.
Anh phải đóng kín cửa phòng
để viết thư cho anh. Trong
tất cả anh bảo anh đến đây
nước mưa chảy từ dốc xuống

trên những thềm ngày
của anh.
Có phải chính những đ.
đó đang âm thầm tạo m
hết mỗi lúc một lần đã
giữa anh và anh không
Anh nghĩ đến một hôm n
chúng mình sai mình
vững. Hết vô đó và không
còn nhân diện ra mình nữa.
Rồi sẽ biến mất vào những
quên lãng của nhau. Sẽ mất
lên người những hoa thân
xa lạ. Sẽ im lìm và gần nhau
không một chán chường. Và
cứ đánh quays lảng lại với
nhau vì những điều vô lý đó.
Anh đã nghĩ đến tất cả và
chờ đợi những sự kiện đó thật
gút lẩn.

Anh cũng đã đoán được vì
những lý do đó mà anh đã
chán chường, tất cả những cái
cười cũng đánh tạo một khoảng
cách bằng sự im lặng trong
những ngày này. Có thể đã có

Buồn hải nói
Anh nghĩ rằng anh c
mang hết những buồn bực
Anh. Anh hải bình an
vô tâm một loại chim h
không bao giờ biết yêu phi
Anh mong tin anh vô cùng
và chúc anh mãi mãi là m
mẫu nhiệm như anh đã tìm

Trần Văn Sơn

28.3

1965

Blao 28/3/1965

Ánh,

Lá thư anh nhận được sau cùng của Ánh đề ngày 28-2. Như thế là đã một tháng Ánh không biên thư cho anh. Lý do anh không thể nào biết được. Có thể là Ánh bận học thi, hay là Ánh bận giận hờn điều gì, cuối cùng, anh phỏng chừng là Ánh bệnh, nhưng bệnh thì không thể kéo dài đến từng ấy ngày. Anh phải đóng kín cửa gương để viết thư cho Ánh. Mưa, đã trở về như những tháng đầu anh bước chân đến đây. Nước mưa chảy từ dốc xuống ào ạt như thác. Hôm nay chủ nhật và bây giờ chiều ở quanh anh. Gió vẫn đi về như bão.

Anh đã viết cho Ánh rất nhiều thư ở đây, nhưng rồi cất lại đó. Nhiều thư đã gửi đi từ Sài Gòn, từ Đà Lạt. Chiều chủ nhật ở đây đã buồn mà mưa thì buồn hơn. Anh có thư anh Cường cho biết đã vào Sài Gòn hôm 19-3, nhưng anh chưa về được để thăm. Bây giờ đang mong về để hàn duyên. Có lẽ mai hay mốt anh về. Chỉ còn ngại có một điều là bị bắt nửa đường rồi bỏ vào Quang Trung thì nguy. Anh hình như đã có tên trong liste khóa 20. Tỉnh báo cho anh biết thế. Anh đang ngồi chờ giấy báo gọi đến để quyết định. Có thể là đi ngay hay ngược lại. Trong cuộc chinh chiến này, sự phi lý đã nghiêm nhiên trở thành một duyên cớ chính đáng để một số người nào đó thoái thác tự mang mình ra hy sinh. Ánh đang phân vân phải không. Anh như đang nhìn được Ánh, trên khuôn mặt đó có vầng trán ưu tư và mắt Ánh anh đọc được những

lao xao trong đó. Anh biết rằng Ánh đang lao đao trên những lời rầm rì đang dội xuống quanh Ánh ở đó. Tất-cả-tất-cả đang đẩy xô Ánh vào một bờ tường. Tất-cả cũng đang âm mưu tước đoạt một ánh - sáng - thân - thoải trên tay anh. Ánh đang bơ vơ trên những âm mưu vô hình. Ánh đang e ngại. Anh đã đoán được tất cả những điều đó. Anh cũng hiểu rằng mình sẽ mất tất cả những gì mang dáng dấp mẫu nhiệm. Ánh đã là một mẫu nhiệm trên những tháng ngày này của anh.

Có phải chính những điều đó đang âm thầm tạo một hư vô mỗi lúc một lớn dần giữa Ánh và anh không. Anh nghĩ đến một hôm nào chúng mình soi mình vào vùng hư vô đó và không còn nhận diện ra mình nữa. Rồi sẽ biến mất vào những quên lãng của nhau. Sẽ mặc lên người những hóa thân xa lạ. Sẽ im lìm rời rã nhau không một kháng cự. Và cứ đành quay lưng lại với nhau vì những điều vô lý đó. Anh đã nghĩ đến tất cả và chờ đợi những sự kiện đó thất gút lẩn.

Anh cũng đã đoán được vì những lý do đó mà Ánh đã chần chờ, đã lúng túng rồi cuối cùng đành tạo một khoảng cách bằng sự im lặng trong những ngày này. Có thể đã có những lá thư Ánh viết dở rồi Ánh bỏ đi.

Anh vẫn hằng nghĩ đến những mùa băng rã trong đời mình. Rốt cuộc rồi dù không muốn anh cũng đã như một diễn viên trên sân khấu đang đùa cùng những ảo ảnh. Thế cũng đã thêm một tấn tuồng khốn khổ cho anh.

Những ngày nay, những tháng nay anh đã như mất hẳn gốc gác của anh. Anh đã sống buông thả mình trên những vô vọng tội cùng.

Ánh có gì buồn hãy nói với anh. Anh nghĩ rằng anh có thể mang hết những buồn bực đó cho Ánh. Ánh hãy bình an và trở về làm một loài chim hồng không bao giờ biết ưu phiền cả. Anh mong tin Ánh vô cùng. Và chúc Ánh mãi mãi là một mẫu nhiệm như anh đã tìm thấy.

Trịnh Công Sơn

2.4

1965

Sài Gòn, 2/4/1965

Ánh,

Anh về đây hôm thứ tư. Sài Gòn nóng như đốt. Anh Cường chưa vào như đã viết thư cho anh vì có trở ngại gì đó. Anh đã nhận được thư của Ánh ở Blao. Thư cũng buồn nhưng nỗi buồn đó đã như trầm tĩnh hơn. Anh cũng mừng.

Đêm qua anh ghé vào dancing ngồi một mình và Diễm Thúy hát *Et J'entends siffler le train*. Không hay lắm nhưng cũng đủ làm anh nhớ Ánh cùng những buổi chiều êm đêm đã qua.

Ánh hãy để thì giờ mà học thi. Bao giờ rồi rảnh hãy biên thư cho anh. Ngoài ra vẫn thế. Anh vẫn lang thang trên phố một mình những ngày về đây. Đi lính thì chưa có tên ở Bộ Quân lực. Có thể lại lọt về khóa sau. Âu cũng là số mệnh cả. Bao giờ anh đi thi hãy viết thư nhiều như Ánh đã hứa thế.

Anh bây giờ cứ sống thế, không có gì gọi là phép lạ trong mỗi ngày đã

Đánh

Anh đôi lúc muốn gọi Anh về ngay đây
bằng phù phép của một phù thủy.
Nhưng lúc đó thấy Anh thật xa xôi như
chỉ còn là một ảo ảnh quày quả trốn
mất ở cuối tầm mắt.

Và bao giờ, như bây giờ, cũng chỉ còn
lại một vạt áo lụa vàng bay lên.

và đang sống. Anh cũng chẳng ao ước gì. Cứ sống như phải sống vậy và mọi câu chuyện sẽ kết tạo quanh mình bằng một định thức nào đó. Rồi cũng đầu vào đáy cá. Mình dù làm gì hơn, dù cố gắng bao nhiêu cũng chỉ là một con nước trôi đi theo những ngọn ngành đã có.

Anh đang mệt mỏi. Và mỗi ngày thấy chán nản hơn một chút. Có một số gặp anh ở phố bào là anh như thất tình. Anh buồn cười. Chuyện ấy thật khó có ở anh. Tụi nó đồn và phao tin đó với nhau. Không hiểu ai có ý nghịch ngợm đó. Thì giờ đâu mà lãnh những âm chương tẻ ấy vào mình, phải không Ánh?

Mùa mưa sắp về ở đây. Trời thường xám ở phố và nóng vẫn nướng cả cơ thể.

Có lẽ anh cũng sắp về đó để lo ngày giỗ của Ba anh. Anh chẳng mong gì hơn ngoài sự bình an cho Ánh, cùng những kẻ thân yêu ở đó và cho anh, cho quê hương này, như thế đó thôi.

Đã lành bệnh chưa? Những ngón tay đỏ bây giờ chắc mùa xuân đã bỏ đi, mùa hạ lại bắt đầu khai nhụy trên những ngón tay đỏ, anh nghĩ thế.

Anh chúc Ánh qua những cơn sốt nhỏ đó.

Trịnh Công Sơn

***

Blao, 13/4/1965

Ngô Vũ Dao Ánh

Anh vừa từ Sài Gòn lên sau mười ba hôm ở đó. Người cảm thấy thơ thối và an ổn hơn dù là có buồn. Anh không có thư Ánh để đọc lúc này.

13.4
1965

Chỉ độc nhất còn anh Cường viết cho anh và hình ảnh một chiều thư bày Ánh và Trang hiện ra ở căn nhà anh Cường làm anh muốn quay ngay về đó. Bây giờ anh đã sợ hãi những chuyến đi, những cuộc nhộn nhàng, những ngày xa vắng bè bạn. Có lẽ phải có một lúc tâm hồn già nua và lúc đó là anh bây giờ.

Nghe tin anh Cường tháng 7 này làm fiancailles⁽⁷⁶⁾ với Nhung vào dịp sinh nhật của anh Cường. Sao anh Cường chẳng báo cho anh biết điều đó. Ấu đó cũng là một bình an giúp thêm can đảm cho đời sống quá mạng - mọt. Mỗi người rồi sẽ dừng lại ngang đó và tâm hồn cũng từ đó ổn định hơn. Anh cầu mong tất cả những hạnh phúc đó cho bè bạn thân yêu.

Ánh đã thi hết chưa. Bao giờ xong hãy viết thư cho anh.

Những ngày nằm ở Sài Gòn là những ngày hoàn toàn kiệt quệ. Anh chẳng làm gì ngoài ăn và nằm miệt mài.

Khóa 20 này chưa có anh. Như thế là còn tha hồ rỗi rảnh những tháng hè. Đến khóa 21 mới bị gọi. Cuối cùng rồi cũng an bài cả. Như vậy là anh cũng mất đi dịp may được đọc thật nhiều thư Ánh.

Bây giờ bãi đất trước nhà màu nâu bạc, mặt trời buổi chiều trải rộng trên đó.

Ánh ơi,

Những ngày này Ánh vui buồn như thế nào. Anh chỉ đoán là Ánh ít khi vui được nhiều cho thỏa thích. Chiến tranh đã đến một giai đoạn tàn nhẫn nhất nên dù vô tâm đến đâu cũng khó giữ một thăng - bằng - bình an cho riêng mình.

Riêng buổi chiều nay anh thấy nhớ Ánh nhiều nhất. Anh ghé qua bưu điện hỏi xem có thư Ánh không. Lúc về anh hái một nụ hồng nhỏ cho Ánh.

(76) Lễ đính hôn

Huế đã có nắng nhiều chưa? Ở đây mùa hạ đã khởi nhưng trời vẫn mát như mùa thu có nắng.

Nắng đã bắt đầu tắt hết ngoài kia. Bãi đất đã im im nằm im và gió lạnh của đêm cũng bắt đầu. Núi và trời cũng đã mù. Sân đất cũng đã kêu rất thanh.

Anh nhớ Ánh nhiều lắm kể từ tháng nay mới có một buổi chiều nhớ tha thiết cùng với sự yên tĩnh mênh mang trong lòng như thế này đó. Những dấu vết của chưa được bao nhiêu ngày tháng mà anh nghe cơ hồ như đã lâu vì vẻ lặng lẽ của nó.

Khi anh viết đến đây thì anh buồn và mặc áo ấm ra hội quán uống bia. Anh vừa trở về thấy buồn hơn trong vẻ ngầy ngầy của chất rượu. Đôi dốc bây giờ đã vắng lặng. Không còn nghe gì ngoài những bước chân của mình. Và bóng anh đổ dài trên từng luống đất.

Ánh ơi,

Đã hơn một tháng nay anh mới có cơ hội để thua cuộc. Anh đã cố gắng bớt nhớ Ánh cho những ngày sống hao hụt này được yên bình hơn.

Trăng trên trời dốc xuống đôi ánh sáng rất mềm và hiền. Người bạn cùng trọ đang thổi sáo ngoài sân. Anh nhìn hoa hồng nhỏ rũ xuống với màu đỏ thật đẹp. Nếu có một mẫu nhiệm nào thì hoa hồng đến Ánh vẫn còn giữ nguyên màu đỏ đó.

Đôi đã có sương rất mỏng và trăng mờ đi. Ánh làm gì với trăng 12 này. Anh nhớ Ánh, nhớ Ánh. Có còn tin không?

Chỉ có sự vắng lặng này mới thấy được vẻ cô đơn của mình thật thảm khốc.

Anh đòi lúc muốn gọi Ánh về ngay đây bằng phù phép của một phù thủy. Những lúc đó thấy Ánh thật xa xôi như chỉ còn là một ảo ảnh quàng quàng trốn mắt ở cuối tầm mắt. Và bao giờ, như bây giờ, cũng chỉ

Trắng trên trời dộc xuống đôi ánh sáng rất
mềm và hiền. Người bạn cùng tro đang
thổi sáo ngoài sân. Anh nhìn hoa hồng
nhỏ rũ xuống với màu đỏ thật đẹp.

Nếu có một màu nhiệm nào thì hoa hồng
đến Ánh vẫn còn giữ nguyên màu đỏ đó.

còn lại một vạt áo lụa vàng bay lên.

Đêm đã quá muộn màng. Giờ này mọi người đã ngủ yên. Cả Ánh.

Anh ru Ánh như Huy Cận đã ru như thế: “Thôi em hãy ngủ anh hầu quạt đây”.

Anh đi ngủ.

***

15.4

1965

15/4/1965

Đã thêm hai buổi chiều mưa trút xuống âm ỉ trên vùng đất đỏ.

Bây giờ cũng là đêm. Trăng 14 thật tròn, thật sáng. Gió thì ào ạt đi về.

Sáng nay nghe radio đọc có tên anh trong khóa 20, anh chẳng hiểu gì cả. Hôm về Sài Gòn hỏi và dò tên ở hội đồng quân lực hay nha quân lực gì đó thì họ bảo chưa có tên anh. Gặp những đứa bạn đi khóa 20, chúng nó bảo tên anh nằm trong liste khóa 21. Và bây giờ thì nghe tên đọc trong khóa này. Nếu có thì cũng đành nhưng giấy gọi thì chưa đến chỗ làm việc của mình thì cứ đợi đã. Bao giờ có giấy tờ chắc chắn hẵng hay.

Đêm đã trầm tĩnh như bao giờ ở đây. Anh thấy khó yên ổn để làm một việc gì cả. Những buổi chiều nay anh nằm hút thuốc và tâm hồn tản mạn trên không.

Anh chỉ ngại một điều là nếu vào lính những liên hệ bạn bè sẽ đứt dần ra, khó giữ nổi những mật thiết khi mỗi người ở trên những vùng đất khác nhau. Ngôn ngữ sẽ tùy thuộc vào hoàn cảnh sống và những cái nhìn sẽ biến thể dần. Lúc đó thật là băng rã hoàn toàn. Cụ thể là những Kha, những Cung và bao nhiêu đứa khác. Chỉ bàn thế thôi, tuy nhiên rồi cũng yên ổn cả. Gió rừng ở đây rất lạnh, ban đêm ở đây chỉ ngồi nhìn

khoảng đen cứ lớn dần ngoài kia cho đến bao giờ mới chán thì đi ngủ.

Anh định đi bỏ thư cho Ánh buổi sáng nhưng nhác quá và nản lòng nên còn để đó, cả thư cho anh Tường và anh Cường nữa. Mọi lời kêu rêu, mọi lời nhớ nhung rồi cũng không giải quyết được gì. Những giòng chữ những tờ giấy rồi cũng chỉ là từng chứng tích đi vào hư vô. Ôi hư vô là từng tháng ngày yêu thương, từng giọt nước mắt, từng buổi hẹn - hò - đàn - đúm. Mọi khởi đầu đều mang sẵn mầm mống chấm dứt. Sự kết thúc nào cũng cuồng bạo như một cơn trốt xoáy lên mang đi biệt tít bao nhiêu tích tụ huy hoàng. Anh nghĩ đến tất cả mọi hủy diệt chờ chực quanh mình. Nếu không nghĩ đến những điều đó thì còn nghĩ về gì. Chỉ còn một cách là trong đời sống hàng ngày nên tha thiết với những gì đáng tha thiết và bỏ bê những gì cần bỏ bê.

Ánh ơi,

Những chiều mưa này đã làm anh nhớ những mùa mưa dầm ở Huế.

Anh chờ tin Ánh vô cùng đó Ánh.

Hãy viết thư cho anh. Cuối tháng này anh sẽ về Sài Gòn. Nếu viết vào những ngày cuối tháng thì gửi thẳng về địa chỉ là 31a Nguyễn Đình Chiểu, Sài Gòn.

Chỉ có như thế thôi nghe Ánh.

***

16.4
1965

16/4/1965.

Buổi chiều anh đi bỏ thư cho Ánh đây.

Trịnh Công Sơn

9.5

1965

Sài Gòn, 9/5/1965

Dao Ánh,

Anh vẽ dây từ chiều hôm qua sau hơn mười giờ nằm kẹt lại ở rừng. Chiến tranh đã đốt lên ở đó. Những chiều sương lên mù mịt và mây bó xuống thành phố anh ngồi ở cầu hút thuốc và nhìn từng xác người đưa về, từng người đàn bà thất thểu khóc và không khi buồn thảm cứ như thế nhân lên. Anh đã phải ngăn ngở và quên hẳn những kêu rêu củ của mình.

Anh cũng vẫn ngồi ở phòng mỗi ngày chờ những cơn mưa chiều xuống trên bãi đất rộng màu nâu sẫm. Thật chán nản. Anh không còn một ý nghĩ nào cho mình hay cho bạn bè nữa. Tri ọc rỗng tuếch. Một hư vô miên man bao trùm.

Anh đã viết thư rất nhiều cho Ánh nhưng rồi để lại đó và cứ có cảm tưởng là Ánh đã đọc và biết tất cả những gì anh kể lẽ dằng dãi trong thư.

Những chán nản vẫn tới tấp đến và anh như bị mắc hẳn vào những ô lưới của nó. Anh không còn ý muốn được thoát ra nên vẫn mỗi ngày mỗi rơi vào những tuyệt đối bi đát hơn. Sự tham muốn cũng dừng lại im lìm như từng thân cây bị đốt cháy đen thành than ở rừng.

Ánh ơi,

Ánh nghĩ gì về sự hủy hoại này của anh. Sẽ qua đi qua đi phải không. Giai đoạn này anh chỉ có thể như thế mà thôi, không thể hơn được nữa. Còn phép màu nào huyền nhiệm hơn để cứu rỗi.

Anh nhớ Ánh như dạo nào. Những hoa hồng mang về cắm trong căn phòng cũng hoài công. Nến trắng cũng vẫn còn thấp cho đỡ nhớ những huy hoàng cũ.

Bây giờ là đêm trên một cư xá rất xa thành phố. Anh về nằm đây với Bửu Ý. Buổi chiều đi thăm Hà nằm bệnh ở bệnh viện Cộng Hòa. Anh ngẫm thấy rằng mọi việc như đã quá muộn màng quanh mình.

Bây giờ là đêm với 12 giờ rơi vào những khúc nhạc khuya. Anh ngồi im để nghe những tiếng nói, những đoạn đối thoại cũ khơi lên trong đầu. Anh đang chuẩn bị để về Huế. Không hiểu rồi có về được không.

Nghe tin anh Cường đang chuẩn bị một exposition⁽⁷⁷⁾ ở đó. Mong là thật huy hoàng để giúp thêm cho những cơn phẫn khởi. Những phù phiếm của tâm hồn cũng giúp đỡ rất nhiều cho những phù phiếm của đời sống.

Ánh ơi Ánh ơi

Đêm đã trễ tràng. Anh mong sẽ có những lời nói suôn sẻ hơn để viết cho Ánh ngày mai.

(77) Triển lãm

10.5

1965

10/5/1965

Dao Ánh

Bây giờ là 4 giờ chiều trong bệnh viện. Một cơn mưa nhỏ bỏ xuống rào rạt trên những hàng lá vông non.

Anh đọc lại lá thư hôm 25, 26, 27 tháng 4 của Ánh. Thấy có một cái gì buồn bã ở đó.

Anh còn nhớ những hoa nhài xưa. Nhưng nhớ Ánh vẫn là nhiều hơn. Ánh đang là một dấu tích mỹ miều để anh hằng quay lại tìm sự thanh thản trong tâm hồn.

Trời ở đây nóng bức. Anh nhớ bãi cát và những lời vui xa rồi. Hình ảnh Ánh chạy tung tăng đầu đội casquette⁽⁷⁸⁾ rất rộn ràng.

Những đêm này anh nằm nói chuyện phiếm với Bửu Ý và Bùi Giáng đến khuya, những giờ phút vui tươi giờ như xa hẳn. Anh chưa thấy giấy gọi tên mình nên vẫn còn chân chờ. Ánh đừng lo về chuyện đó lắm. Anh cảm ơn nhiều về sự ân cần đó của Ánh. Mong là mặt trời còn đội xuống trên những chỗ đứng của chúng mình.

Chiều trong bệnh viện có tiếng hát lên rất buồn. Máy bay trực thăng vẫn hạ xuống đều đặn mỗi ngày, mang về những hình dáng trẻ nằm im lìm trên cáng, mỗi người đang từ một thực tại bị đất này vong thân vào một thực tại bị đất khác. Sự an ủi trong lúc này là biết quý trọng nhau.

Ánh đã sắp nghỉ hè chưa?

Thời gian sau này anh chưa làm được gì ích lợi cho anh. Rồi vào một cơn - bùng - trôi dai dẳng trên thình không.

(78) Mu (nón) cát ket, mũ
lười trai

Chiều màu xám và lá xanh. Hà nằm gầy mê mồi. Ánh đã khỏi cảm sốt

Anh đang sống những giờ
vô ích, hủ hoàng.

Anh ơi,
Sống mà đã tàn và anh đang nhìn quá
bỗng khoảng gần.
Hãy hát cho niềm hủ vô dùng lại
đó.

Anh nhớ anh như bao giờ bao giờ,
hãy-hãy-tha-thiết.
Anh,

o m a o a

Anh xin lỗi ph
Anh mang gấu th

Saigon 9 Mai
1965

Dear Anh

Anh vẽ đây là chiều hôm qua
sau hơn mười giờ nằm kẹt lại ở
lững. Chiều tranh đã tắt lên ở
đó. Những chiều sống lên mà mặt
và mây bỏ xuống thành phố anh ra
ngồi ở cửa hút thuốc và nhìn
tầng gác người đi về, bình người
đàn bà thật thiếu khóc và không khi
buồn thảm, cả như thế nhân lên.
Anh đã phải ngăn ngó và quên hẳn
những cơn rêu cũ của mình.
Anh cũng vẫn ngồi ở phòng mỗi ngày
chờ những cơn mưa chiều xuống
trên bãi đất rộng màu nâu sẫm.
Thật chán nản. Anh không còn
một ý nghĩ nào cho mình hay cho
bạn bè nữa. Tại có rộng tênh.
Một hủ vô miền man bao trùm.

đó rồi phải không. Những lúc nằm bệnh mới thấy mọi chen đua là vô lý. Mong là mùa hạ này về được để nhìn Ánh đi qua hàng cây đỏ với áo lụa. Bây giờ anh không còn gì. Ánh và những bạn bè anh là những cơn - mưa - mọc trên đời sống hiu hắt sau cùng này của anh.

***

11.5
1965

11/5

Buổi sáng anh ra phố một mình. Phố đông thiên hạ. Mỗi miền mang một khuôn mặt khác nhau. Mỗi thành phố có mỗi âu lo, vui mừng riêng. Khổ tâm cho một người đi xuyên qua những vùng khác nhau đó. Có cảm tưởng như mình thoát thân từ một không khí chiến tranh qua một vùng an vui rồi lại dần thân vào một nơi có sự giết chóc khác.

Ánh đang đi học về đó phải không. 12 giờ trưa rồi. Bước chân loài nga sẽ dài. Tóc Ánh sẽ đong đưa.

Anh đang sống những giờ biếng nhác, vô ích, hư hoang.

Ánh ơi sương mù đã tan và anh đang nhìn Ánh bằng khoảng gần.

Hãy hát cho niềm hư vô dừng lại đó.

Anh nhớ Ánh như bao giờ bây giờ, hằng - hằng - tha - thiết.

Anh,

Trịnh Công Sơn

(Anh xin lỗi phải viết màu mực khác nhau. Anh mang giấy theo mình nên đến đâu viết đó).

BBB 96 DE SAIGON 03404 12 24.0831;

DAOANH 3/11 NGUYENTRUONGTO H

MUIC SINH NHAT HOA NAT TROI CHA AN

19.9
1965

Chiều 19/9/1965

Dao Ánh

Anh đã ngồi suốt buổi chiều chủ nhật ở nhà để đợi Ánh. Bận bè rú anh qua phố lần cuối nhưng anh cũng từ chối để chờ Ánh. Không phải anh chỉ chờ Ánh có buổi chiều mà thôi mà đã chờ suốt gần bốn tháng hè ở đây. Như thế mà chỉ cần một buổi Ánh sang không gặp anh là Ánh đã giận anh rồi. Anh rất buồn bởi vì ngày cuối anh đi, Ánh không có mặt để hàn huyên một lần nữa rồi vắng nhau đến bao nhiêu là tháng.

Anh không hiểu Ánh đã nghĩ gì để có thể bỏ bê anh đến thế.

Sao Ánh không nghĩ rằng chúng mình cần bao dung cho nhau để đỡ phải bỏ những buổi ngồi mong ngóng đến sa sút cả đời.

Anh đã nhớ Ánh trong từng ngày mùa hạ mùa thu ở đây như vẫn còn xa cách. Ánh đã tạo nên khoảng cách đó.

Bây giờ anh chỉ biết tập làm người chẳng hề giận hờn. Xem giận hờn như một ân huệ trời đã dành riêng cho Ánh.

Trong hai người phải có một kẻ biết nhịn nhục và kẻ đó bao giờ cũng là anh, anh biết thế.

Mùa đông sắp về đó rồi. Những ngày rét mướt Ánh đi học nhớ mặc áo ấm và choàng khăn ở cổ cho kỹ kéo lại bị đau. Anh sẽ nằm yên với ngày tháng sương mù cũ ở cao nguyên.

Mùa hạ này anh đã buồn nhiều hơn vui. Bảy mươi trang nhật ký của nửa tháng 9 mùa thu anh mong là chẳng bao giờ đưa Ánh đọc.

Anh chưa bao giờ nghĩ rằng Ánh có thể độc ác với anh đến thế. 110 ngày nằm ở đây thật quá thê thảm. Ánh chỉ hiện đến có 15 lần chấp chờn rồi mất hút như về huyền hoặc của những ngọn lửa trời.

Ánh ơi - đêm có mưa rơi nhỏ rất buồn.

Ánh đã ngủ từ bao giờ. 2 giờ khuya rồi đó.

Anh sắp xa những ngón tay yêu thương đó, những ngón tay phù du của đời mình.

Làm sao để Ánh hiểu hết những tha thiết thâm kín trong anh.

Trịnh Công Sơn

***

20.9
1965

Đà Lạt, 20/9/1965

Ánh thân yêu,

Anh đến đây đúng 3 giờ rưỡi. Vừa mới ngồi ở Phú Bài. Rồi Đà Nẵng. Bây giờ đã ở đây. Mưa và sương lan man cùng khắp. Về sương khói này làm anh nhớ Ánh hơn, nhớ Ánh hơn.

Ánh ơi,

Trời lạnh ghê lắm. Anh nhớ những ngón tay mà bây giờ đã xa cách rồi.

Đà Lạt vẫn như cũ.

Anh sắp kiểm xe về Blao không hiểu có kịp không.

Ánh ơi Ánh ơi

Mùa giá rét trở về đó. Hãy mặc áo ấm vào cho bàn tay bớt rét đi. Mùa đông nào chúng mình cũng xa nhau.

Những ngày mùa hạ mùa thu đã ở sau lưng anh với dáng Ảnh đi về mỗi ngày.

Anh thương nhớ Ảnh vô cùng đây.

Sao những ngày gần nhau Ảnh không nói gì với anh, không nồng nàn, không bớt lạnh nhạt.

Bây giờ thì đồi núi đã ở dưới chân, mây cũng bồng bênh dưới đó. Ảnh ở cách anh hàng mấy dãy núi triền miền này.

Ảnh ơi

Ảnh ơi

Anh chưa biết nói gì ở đây.

Chỉ còn nói lời rất nhỏ là nhớ Ảnh lắm.

Trịnh Công Sơn

***

20.9
1965

Đà Lạt, 20/9/1965

Dao Ảnh của anh,

Anh vừa đến đã vội vã viết thư gửi cho Ảnh ngay để lấy xe về Blao cho kịp. Nhưng qua bến xe thì xe đã không còn chiếc nào vì quá chiều rồi.

Như thế thì đành ở lại. Anh vẫn lấy phòng ở Grand hotel như mọi lần.

chỉ còn lại rất nhỏ là hơi đáng
lắm.

Truberson

Q

Đã bắt đầu thấy buồn lắm rồi đây.

Mưa rá rích và gió lạnh.

Buổi sáng còn thấy Ánh đỏ bây giờ đã xa khơi mù mịt.

Hồi sáng có Nhung và Thúy đi đưa anh.

Mới đó rồi đây. Tất cả vùng ẩn náu như cuốn đi trên thác lũ. Anh thấy quá ê ẩm và xem ra đời mình không nghĩa lý gì hết.

Ôi thành phố. Dao Ánh. Và bè bạn.

Sáng mai anh sẽ về Blao sớm.

Bây giờ buổi chiều chuông nhà thờ đổ xuống đôi cao nghe rất buồn.

Chốc nữa anh sẽ sang phố ăn cơm và về ngủ một mình trong căn phòng thênh thang này.

Ánh ơi,

Anh nhớ Ánh ghê lắm cùng với sự vắng lặng ở đây.

Đời sống bỗng bệnh quá cũng phải chán nản.

Anh chỉ còn mong được nằm yên và quên đời mình.

Bây giờ anh chẳng còn một tha thiết nào ngoài Ánh.

Tất cả về nguy tạo đối trá của đời sống này đã làm anh chán chẻ tất cả.

Anh chỉ còn mỗi ngày đọc tên Ánh, như đọc tên một niềm triu mến cuối cùng.

Médaille⁽⁷⁹⁾ lúc sáng anh cho Ánh hãy giữ thật kỹ. Đó là symbole⁽⁸⁰⁾ của một vật thần của tình yêu.

Anh sang phố một tí rồi về sẽ viết tiếp cho Ánh.

***

Anh vừa ở phố ăn cơm về. Phố cũng đông người như mọi lần. Anh lầm lũi đi trong đám người ấy. Mưa thì rơi trên đầu từng giọt nhỏ. Những cô gái che dù mặc áo ấm đi ngoài phố trông cũng khá đẹp. Nhưng anh chỉ còn nhìn thấy Ánh trên những khuôn mặt đó mà thôi. Ánh như một loài mây ngàn bông bẽnh nhẹ nhàng mà quá xa xôi.

Anh quá nhớ Ánh mà làm thế nào để thấy được.

Những bụi hoa mặt trời nằm ở triển con dốc lên phố đã bị chặt cùn cả rồi. Những cây hoa anh đào thì đã trơ cành - một ít lá còn sót lại buông rủ như từng xác chết treo cổ.

Anh không hiểu sao người ta vẫn thích đây hay Sài Gòn được. Tất cả chỉ muốn làm rối ren thêm cho đời sống. Anh chỉ cầu mong cho anh về sống yên ở đó với sự có mặt thường xuyên của Ánh mỗi ngày.

Nếu đời sống này còn cho anh có Ánh dài lâu thì anh nghĩ rằng đó đã là hạnh phúc của đời sống mình rồi. Một thứ hạnh phúc quý giá nhất của con người và anh còn muốn đòi hỏi gì hơn.

Ánh ơi,

Đêm đã tràn lên ngập cả đôi núi này.

Hồ Xuân Hương mùa này nước đỏ ngầu như mùa nước lụt ở ngoài mình.

(79) Huy hiệu, anh tương

(80) Biểu tượng

Quanh hồ có những người yêu nhau đi sát vào nhau. Anh mơ ước điều

đó có một lần để mình bớt hằn thù với cuộc đời này.

Dancing nằm ngay dưới hotel này đã bắt đầu tấu nhạc.

Anh ước mong một ngày nào đưa Ánh đi qua những vùng đồi này để anh nghĩ rằng đồi núi cũng có thể làm cho con người thấy ấm cúng được.

Anh rất buồn và chưa bao giờ thấy thất vọng hơn. Anh nhớ quá tất cả về ấm cúng mình vừa mới bỏ đi.

Ánh trăm năm Ánh ngàn năm.

Mọi người đang nghĩ rằng chúng mình đang tham dự vào một cuộc phù phiếm hư ảo. Anh không tin thế. Nếu nhớ có gì buồn xáy đến cho anh thì chắc chắn sẽ không phải là lỗi anh. Tất cả những rủi may của cuộc yêu thương này còn cần cả Ánh.

Hôm ở Huế, cách đây độ một tuần, Tường và anh có ghé đến thăm Diễm My. Diễm My bảo rằng ghét Huế vì ở đây người ta thường xoi mói vào đời sống riêng của mình. Anh cũng nghĩ rằng điều đó đúng. Nhưng anh đã nói với Diễm My rằng tất cả những bêu rêu đó chỉ là những xác bèo, những rác rến trên một giòng sông không nghĩa lý gì. Nếu mình sống thực với bản chất mình thì đó đã là một khí giới công hiệu nhất để đánh bẹp mọi lời gièm pha. Mình phải dám mang cả sự sống của mình đánh cá với đám đông không có lập trường đó. Mình dựa trên thực chất của bản ngã mình để đánh đổ đám người không có một bản ngã duy nhất để dựa vào. Thế nào rồi mình cũng thắng. Con người phải có một cái gì rất thực để hành diện vì mình đã thực hiện đúng sứ mệnh của đời sống, của condition humaine.

Ánh ơi,

Nhưng anh không muốn nói gì xa xôi hơn là niềm nhớ nhung về Ánh.

đã sống của anh hay sao.
Anh muốn đánh đổi tất cả cuộc vui,
tất cả phố phường này để có ảnh mẹ
thôi.

Anh đang phớt mặt hôn bao giờ cả.
Nhà thơ trên đời bao đêm có những
đi-phước đi lễ-tôi.

Anh chỉ muốn câu nguyên một lời duy
nhất là có ảnh đời đời. Tiềm nằm
ngay nằm đến bao giờ cũng được.

Anh ơi Anh ơi

Thà thế đó mà anh buồn buồn như
một căn bệnh không bao giờ lành.
Thầy cho anh một lần không nói của
ảnh đêm ấm nồng này đến để anh
có được giấc ngủ không mộng mị
hải huyền.

Ở ảnh trên vùng đời núi sông khói mây.
Vô cùng vô cùng yêu thương và nhớ
ảnh.

Anh,

Trần Văn Sơn

cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.
cả đời núi này.

Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi
Anh ơi Anh ơi.

con rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui
Anh rất vui.

11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970
11/11/1970.

Sao anh thấy mình quá gắn bó với hình dáng Ánh.

Có bao giờ Ánh đã có ý nghĩ sẽ đánh lừa anh không. Sao Ánh không thể bao dung hơn, không thể quên mình hơn. Ánh chưa nhận ra được về ám u trên đời sống của anh hay sao.

Anh muốn đánh đổi tất cả cuộc vui, tất cả phố phường này để có Ánh mà thôi.

Anh đang phiền muộn hơn bao giờ cả. Nhà thờ trên đồi ban đêm có những dì phước đi lễ tối.

Anh chỉ muốn cầu nguyện một lời duy nhất là có Ánh đời đời. Trăm năm ngàn năm đến bao giờ cũng được.

Ánh ơi Ánh ơi,

Như thế đó mà anh buồn bã như một căn bệnh không bao giờ lành. Hãy cho anh một lần tiếng nói của Ánh ấm áp, nồng nàn hơn để anh có được giấc ngủ không mộng mị hãi hùng.

Ơi Ánh trên vùng đồi núi sương khói này.

Vô cùng vô cùng yêu thương và nhớ Ánh.

Anh,

Trịnh Công Sơn

21.9
1965

Đà Lạt. Buổi sáng, 21/9/1965

Ánh ơi,

Anh thức dậy khi chuông nhà thờ vừa đổ. Trời bây giờ sương mù và lạnh cóng.

Anh nhớ Ánh, nhớ nhà suốt cả đêm qua nằm khó ngủ.

Chốc nữa anh xuống ăn petit déjeuner⁽⁸¹⁾ ở dưới phòng khách hotel và lấy xe về Blao. Ánh cắt tóc ngắn như thế cũng được nhưng anh thấy để như trước có lẽ đẹp hơn. Vả lại tóc Ánh đẹp đại gì cắt quá ngắn như thế.

Mỗi ngày Ánh sẽ đến trường và mỗi ngày anh cũng đi trong vè hiu quanh của đồi núi. Về đến Blao anh sẽ biên thư cho Ánh và gửi địa chỉ sau.

Giờ này còn sớm quá thành phố đang ngủ yên. Nhìn từ cửa sổ ở lầu này anh chỉ thấy đồi núi và cây mọc dưới chân cùng những nóc nhà nâu sẫm dưới thung lũng.

Ánh bây giờ có còn dọa anh đi Đà Lạt nữa thôi.

Bây giờ Ánh còn ở lại với mùa thu ở đó. Đây thì giá buốt mùa đông.

Buổi sáng này anh ao ước có hai bàn tay Ánh để giữ cho đỡ lạnh.

Ôi sương khói là những hộp mật đã qua đi.

Trịnh Công Sơn

22.9
1965

Blao, 22/9/1965

Dao Ánh,

Buổi trưa anh nằm không thể ngủ. Nhạc từ radio văng lên rất buồn những *My falling love, Tennessee waltz*⁽⁸²⁾. Anh phải ngồi dậy để tránh vé rờn rợn lạnh lùng phủ lên thân thể.

Trước mặt anh bây giờ là vùng đồi có trồng cây trà và những căn nhà mái tôn vách ván.

Vaya con Dios⁽⁸³⁾.

(82) Có lẽ là một trong hai bài hát về tình yêu nổi tiếng thời đó: *Can't help falling in love (with you)* do Elvis Presley hát, hoặc bài *When I fall in love* do Nat King Cole hát; *Tennessee waltz* là bản nhạc đồng quê lung linh do Redd Stewart và Pee Wee King sáng tác năm 1946, đến năm 1950 ca khúc này qua giọng hát Patti Page bán được nhiều triệu đĩa, và đến năm 1965 trở thành bài hát chính thức của tiểu bang Tennessee (Hoa Kỳ)

(83) Thuật ngữ Latinh, có nghĩa là "Đi cùng Chúa", cũng là tên một ca khúc nổi tiếng do Larry Russell, Incz James và Buddy Pepper sáng tác năm 1953, từng được rất nhiều ca sĩ tên tuổi hát

Bao giờ bó mặc chốn quen thuộc để trở lại những vùng heo hút như thế này anh cũng phải mất đi vài tuần để tìm lại sự ổn định cho đời sống.

Anh quá nhớ Ánh, nhớ nhà.

Thấy mình như còn dính liền với không khí ở đó. Trời đang kéo về một cơn mưa. Trên vùng cao nguyên bao giờ mưa cũng buồn. Anh vẫn còn nằm nhác nhớm ở đây chưa làm gì cả.

Mưa đã bao cả vùng đồi.

Anh đang ở tạm nhà của một đứa bạn. Chúng nó đã đi dạy cả rồi. Anh nằm lẫn trong vẻ tĩnh mịch này và cảm thấy quá sợ hãi. Nơi đây mang hẳn sự âm thầm của một nhà tu.

Đêm hôm qua anh đã uống rượu say đến không còn biết gì và ngủ mê.

Đời sống diu anh vào những vô nghĩa sâu xa tâm tối. Những ngày này chắc anh phải say mỗi đêm để dễ ngủ, để tránh bớt nghĩ ngợi về thân thể của mình và cũng bớt nhớ nhung về đó.

Ánh ơi,

Anh đang mỗi ngày một bị cuốn hút vào trong nỗi thất mắc về sự vô nghĩa. Dù đã bao nhiêu lần anh nghĩ rằng chẳng ai có thể can dự vào đời sống riêng rẽ của ai, nhưng anh vẫn thấy cần thiết sự giúp đỡ của Ánh. Hãy giúp đỡ anh nhiều hơn, để anh đủ can đảm đi xa hơn trên lối dài trùng trùng phía trước. Ánh rảnh rỗi nên ghé đến nhà chơi với Thúy cho vui rồi thỉnh thoảng cùng ghé lên thăm chị Vân. Ở nhà anh bây giờ vắng lắm. Anh nghĩ rằng mỗi gia đình như một nguồn nước, ở đó có từng con nước nhỏ trôi đi. Mỗi ngày mỗi ngày từng con nước nhỏ đó bỏ nguồn mẹ và tìm về những vùng nước khác. Đời sống nghĩ thật cũng nan lòng lắm. Đời lúc anh nghĩ không nên diu Ánh qua những miền - buồn - thăm này mà một người yêu đời phải phủ nhận, phải quay mặt làm ngơ nhưng rồi anh nhận ra rằng không gì làm mình tha thiết với đời sống hơn những bi đát mà từ đó mình thoát ra cùng với thân phận mình đã gắn bó một lần vào đó.

Anh thương yêu Ánh như thương yêu nỗi buồn. Anh quý mến Ánh như quý mến vẻ trong sáng của tuổi thân thoại đã mất. Anh muốn giữ Ánh đời đời như giữ chính nỗi xót xa của mình. Anh cầu mong sự huyền nhiệm nào đó giữ Ánh mãi gần anh. Sự huyền nhiệm đó mong sẽ lớn dần mãi trong Ánh.

Đã 5 giờ chiều, có lẽ Ánh còn ngồi ở lớp. Không hiểu giờ này ở Huế có mưa không. Ánh có nhìn ra ngoài cửa sổ để thấy tâm hồn mình cũng thênh thang như trời mây ở ngoài kia.

Chúng mình đã có mặt bên cạnh nhau hơn hai năm rồi. Anh đã dự phần vào hai sinh nhật của Ánh. Hai mùa thu. Hai mùa xuân. Hai mùa hạ. Hai mùa đông. Tình cảm này đã âm thầm sinh sống như một loài

rêu xanh mượt trên đá nâu sẫm. Anh nhớ Ánh nhiều quá ở đây. Có lẽ nào rồi một hôm Ánh cũng dứt bỏ vùng đất có anh ở đó mà ra đi. Lúc đó chắc anh cũng chỉ có thể xót xa mà nghĩ rằng mình chưa có được đôi tay nhiệm mầu của đời sống. Ánh ơi, mưa vẫn chưa dứt. Thành phố vắng tanh. Anh ngồi trong quán này một mình như một người khách độc nhất trong một tỉnh lẻ buồn thảm. Sự sống ở đây xem chừng như gượng gượng.

Anh sẽ để ngày tháng ở đây mà nhớ nhung Ánh, nhớ cả vẻ nồng nàn, sự giận hờn và ngay cả những bội bạc nếu có.

Ánh ơi,

Hư vô trải rộng mênh mang. Anh muốn gửi về cho Ánh một ít cùng với giá buốt ở đây.

Anh nhớ Ánh nhớ Ánh.

Hãy bình an và huy hoàng như loài hoa mà Ánh đã một lần mang tên.

Anh chúc Ánh như thế.

Yêu dấu vô cùng.

Trịnh Công Sơn

Thư năm 23.9.65

Đỉnh ơi,

bây giờ là đêm rất đen ở hang lũng này
anh đang ngồi nhìn, ở phía đối xa có tiếng
chân đèn đỏ rất buồn và trái núi thì đã
bị che khuất từ chiều tới bây giờ.

Anh nhớ rất nhớ đêm bây giờ ở đó 2 anh
đang ngồi bình an trong căn phòng ngát mùi
hoa da lư và căn nhà anh đang bóng tối
trong căn phòng và chiếc bàn bureau nằm
yên ~~ở~~ cũng những di tích còn để lại đó của
anh.

Có thể bây giờ đang cơn mưa trên lá long não.
Và chiều thứ 5 này sau anh bỗng nghĩ là
đỉnh cũng có thể trở lại căn phòng đó để
nhìn sự vắng mặt của anh, để ngồi trên
chiếc ghế mây đó để lại dấu vết vệt vệt qua
của mưa hạ mùa thu, để nhìn về hồ vồ
trên tầng ngọn cây rất dài bi hoang của
đỉnh.

Hãy nâng trở lại đó ngôi một lúc để cho
anh hy vọng rằng đỉnh cũng tha thiết với
những gì đã qua như anh.

Đêm rất đen. Sâu đất của núi rừng
cũng đã leo lên âm thanh rất nhỏ.

Đỉnh ơi,

Nếu bây giờ anh ra ngoài trời gọi to tên
đỉnh thì tiếng gọi sẽ dội ra xa, cây cối sẽ
thức dậy và loài sâu đất sẽ phải im đi.

23.9
1965

Thứ năm 23/9/1965

Ánh ơi,

Bây giờ là đêm rất dầy ở thung lũng này, anh đang ngồi nhìn, ở phía đồi xa có từng chấm đèn đỏ rất buồn và trái núi thì đã bị che khuất từ chiều bởi mây xám.

Anh nhớ rất nhớ đêm bây giờ ở đó Ánh đang ngồi bình an trong căn phòng ngát mùi hoa dạ lan và căn nhà anh đầy bóng tối trong căn phòng với chiếc bàn bureau nằm yên cùng những di tích còn để lại đó của anh.

Có thể bây giờ đang còn mưa trên lá long não. Và chiều thứ năm này sao anh bỗng nghĩ là Ánh cũng có thể trở lại căn phòng đó để nhìn sự vắng mặt của anh, để ngồi trên chiếc ghế mây đó đếm lại dấu vết vừa qua của mùa hạ mùa thu. Để nhìn vẻ hư vô trên từng ngón tay rất dài bỏ hoang của Ánh.

Hãy nâng trở lại đó ngồi một lúc để cho anh hy vọng rằng Ánh cũng tha thiết với những - gì - đã - qua của anh.

Đêm rất dày đen. Sâu đất của núi rừng cũng đã reo lên âm thanh rất nhọn.

Ánh ơi,

Nếu bây giờ anh ra ngoài trời gọi to tên Ánh thì tiếng gọi sẽ dội ra xa,

cây cối sẽ thức dậy và loài sâu đất sẽ phải im đi.

Anh bây giờ, nhất là trong giây phút này, chỉ mong làm sao có đủ phép màu để làm cho những kẻ mình yêu thương được hạnh phúc.

Mỗi ngày sống qua là mỗi ngày thấy sự bình an sa sút đi một chút. Tâm hồn cũng hư hao đi nhiều.

Anh không còn mong gì hơn là được tìm gặp mình mãi giữa những người yêu thương. Sự dần thân nên chỉ có một lần và kéo dài cho mãi mãi.

Ánh có nghĩ thế không.

Viết thư về cho anh như thế này:

Trịnh Công Sơn
Hộp thư lưu trữ
Ty Bưu điện Bảo Lộc, Lâm Đồng

Đêm rất buồn và anh thấy đơn độc hơn bao giờ cả.

Ánh ơi Ánh ơi đã xa quá rồi phải không làm sao còn nghe lời gọi âm thầm này. Đêm anh ngồi khoanh tay đốt thuốc và nhìn khoáng tối đen bên ngoài. Sẽ còn rất nhiều đêm như thế này nữa không một kẻ quen thuộc thân yêu để dùng ngôn ngữ triu mến của nhau.

***

23.9
1965

Blao, 23/9/1965

Ánh

Buổi trưa anh không ngủ được nên lang thang ra phố. Mưa nhỏ rồi lớn dần đuổi anh chạy về đây. Anh đang ngồi ở cầu lạc bộ sát bờ hồ.

Bờ hồ bây giờ cũng điều tàn lắm. Người ta đã chặt bỏ những cây khô sống bao nhiêu năm nay trong hồ. Có một vài chỗ nước rút xuống chỉ còn bùn đen.

Buổi chiều gió thật lạnh. Anh đã mặc áo ấm suốt ngày ở đây.

Anh nhớ Ánh lắm mà ngôn ngữ thì quá chật hẹp, quá cũ kỹ không chuyên chở nổi sự nhớ nhung này. Nên anh đã nói, đã nhắc mãi mỗi ngày mà vẫn chưa đỡ nhớ tí nào.

Ngồi ở đây nhìn ra từng ô cửa kính rất lớn anh mơ hồ thấy mình như lại về một vùng đất nào mới sơ khai. Cả thành phố chỉ xanh rì những cây cối và từng khoảng đất đỏ.

Hiện giờ ở tỉnh đang có một buổi văn nghệ sẽ tổ chức vào cuối tháng. Anh phụ trách chương trình này nên bây giờ vẫn còn được rỗi rảnh không làm việc gì cho đến cuối tháng.

Anh nhớ Ánh lạ lùng đó Ánh. Mà Ánh thì chỉ mong anh chóng đi xa, anh nghỉ thế. Mùa thu hầu như không có trên miền này. Ở đó lá đã bắt đầu vàng chưa Ánh.

Nhưng bụi mờ dọc theo những con dốc đất đỏ ở đây anh vừa đi qua ban sáng và thấy lá của hoa mặt trời xanh um. Anh ngắt gửi về Ánh một ngọn. Hoa thì vẫn chưa nở. Có lẽ đợi hôm nào có mặt trời thì hoa mới bắt đầu hiện diện và cũng là mùa mà anh đã gọi là mùa sinh nhật của hướng dương. Anh đang nhớ lắm về những buổi chiều thứ năm ở đó. Chỉ mới có vài ngày mà tưởng chừng như ngàn đời qua đi trên anh. Anh chợt nghĩ rằng cuộc đời buồn bã như thế này sao chúng mình không tha thiết với nhau hơn.

Những ai chưa bao giờ đi, chưa bao giờ sống qua nhiều nơi, sống qua những ngày mưa ngày nắng trên bao nhiêu vùng đất khác nhau, chưa bao giờ nhìn sâu vào bên sau của con người thì hẳn mới còn đua đòi

Bây giờ anh không còn làm người gác hải đăng.
Anh cũng thôi làm người mang lửa. Chúng
mình làm sao níu cho được tay nhau trong suốt
mùa đông này?

vào những hơi hột nhat nhèo của đời sống được.

Buổi trưa trời âm u và hơi lạnh.

Anh vẫn không thể nào không thấy sự lạc lõng của mình nơi đây.

Ở trường Đồng Khánh giờ này chắc Ánh đang mài miệt với những bài vở mới. Sân trường đã có những cây hoa vàng, tím mọc nhồi lên trên từng bãi cỏ xanh. Đúng không. E cũng phải mất đến hằng mấy tháng anh mới tạm ổn mình được vào với thành phố này lại.

Bây giờ anh không còn làm người gác hái đăng. Ánh cũng thôi làm người mang lửa. Chúng mình làm sao níu cho được tay nhau trong suốt mùa đông này?

Cơn mưa như thác đổ ngoài trời. Đồi trà bây giờ mù mịt không còn thấy gì.

Anh đang có Ánh - tuổi - nhỏ trước mặt trong chiếc hộp nhỏ anh mang theo đó.

Mưa rất buồn. Như một điệp khúc dai dẳng trong mấy tháng mùa đông này.

Ánh ơi

Nếu còn sự yêu thương và nhớ nhung nào trong Ánh thì hãy gửi làm quà cho anh để anh coi thường những tháng ngày ảm mục nơi đây,

Nhớ vô ngần

Thân yêu, yêu dấu,

Trịnh Công Sơn

lao 26
2 nh 2 nh 2 nh
Đêm Biao đã quá giờ giới nghiêm
tả phở rỗng một quán cà phê nhỏ
phở chỉ còn sừng mủ xuống hàng xo
phở như xác một chiếc hộp xiết
lan man một mình và thấy nh
Mọi người trong thành phố núi đ
yên tử-lâu. Không còn ai ngay cả
Sát.

Ở Huế giờ này vẫn còn ông cải
hồ đầu, cầu phà lam. Anh nhớ đ
tập yếu u li độc nhất cho
la Belle au bois dormant. Ông viết đoạn
Hôm anh đi nhớ lại
rất buồn
và cô

Đỉnh năm xưa như
Sông Hương mà là
Ngày chủ nhật đã qua hẳn rồi đó.
Sợ buồn phiền của mùa xuân và sắp
hàng không chết nước mắt. Một ngày nào
buồn phiền sẽ cao lên như núi và chân đung
của chúng mình sẽ hắt lên đó như những
lời cô gái từ một thời nào.
Đỉnh ă,
Anh còn phải ngủ vì trời đã lạnh lắm rồi.
Anh ao ước bầu trời mở cửa ra bóng sáng
có chiếc bấc bắc qua sông và anh
bước qua cầu rồi về phía tay phải đi
đến căn nhà có mũi thềm dài và anh
đi sai tên lính thật khỏe tay đánh một lúc
đỉnh ăhe. Anh sẽ giữ được tay đánh một lúc
rồi xuống mủ xuống thật nhiều và anh
ông thấy mình là về lại trên đời này.

Coi xa: M
Thi anh
cầu giồng
nhiều tất
tiên đã mất
tuổi bạch-lạp
ông rất buồn
khơng trời nh

26.9
1965

Blao, 26/9/1965

Ánh Ánh Ánh

Đêm Blao đã quá giờ giới nghiêm. Ánh vừa từ phố trong một quán cà phê nhỏ trở về. Thành phố chỉ còn sương mù xuống trắng xóa. Con đường phố như xác một chiếc hộp rỉ sét bỏ đi. Ánh lan man một mình và thấy nhớ Ánh quá sức. Mọi người trong thành phố núi đồi này đã ngủ yên từ lâu. Không còn ai ngay cả một ông cảnh sát.

Ở Huế giờ này vẫn còn ông cảnh sát đứng canh từ đầu cầu Phú Cam. Ánh nhớ đã có viết trong tập giấy đầu tháng 9 “...Bây giờ mọi người đã ngủ yên. Chỉ còn ông cảnh sát thức đó làm nhân chứng ù lì độc nhất cho nỗi nhớ nhung trong anh”. Hôm anh viết đoạn này là nhân sự vắng mặt của Ánh liên miên đến hơn mười hôm. Giờ đây ngồi nhớ lại sự có mặt rời rạc của Ánh trong suốt mùa hạ vừa qua anh cũng còn thấy buồn mang mang - dù đã cố gắng hiểu Ánh và cố gắng nhấn nhủ mình.

Cả mùa hạ đã trôi xa. Mùa thu cũng trôi xa. Mùa đông này thì anh đã lên đồi, Ánh còn ở vùng đất nhiều giòng sông trôi qua đó. Giờ này đèn điện đã tắt ngúm cả. Anh thấp nển để trước mặt và nhớ cả một mùa hoa - hồng - bạch - lap cũ.

Đêm rất buồn rất buồn. Anh ngồi chong mình trên một khoang trời nhỏ nhìn về lâu đài có Ánh nằm ngủ như la belle au bois dormant⁽⁸⁴⁾.

Sương trắng mù và rất lạnh. Ngày chủ nhật đã qua hẳn rồi đó.

Sự buồn phiền của mỗi ngày rơi xuống và sắp hàng chồng chất trước mặt. Một ngày nào buồn phiền sẽ cao lên như núi và chân dung của

(84) Người đẹp ngủ trong rừng

chính mình sẽ hằn lên đó như những lời cổ ngữ từ một thời nào.

Ánh ơi,

Anh còn phải ngủ vì trời đã lạnh lắm rồi. Anh ao ước bây giờ mở cửa ra bỗng dưng có chiếc cầu bắc qua giòng sông và anh bước qua cầu rồi rẽ về phía tay phải đi đến căn nhà có mùi thơm dạ lan và đứng đó gọi tên Ánh thật thắm để chỉ vừa đủ Ánh nghe. Anh sẽ giữ được tay Ánh một lúc rồi sương mù xuống thật nhiều và anh bỗng thấy mình rơi về lại trên đồi núi này.

***

2.10
1965

Sài Gòn, 2/10/1965

Dao Ánh,

Buổi chiều thật xám tối có mưa ồ ạt đổ xuống, anh nằm ở căn gác nhìn ra vùng có những nóc nhà san sát và thấy mình đã trôi nổi qua bao nhiêu chiều buồn bã như thế này rồi mà vẫn chưa có thể yên phận tấp vào một vùng nào bình an hơn để nghỉ ngơi.

Buổi chiều thứ bảy rồi đây. Anh ngồi cùng với Tịnh. Hà bạn đi trực ở trại chưa về. Thành phố đã hết vẻ quyến rũ của thời mà anh còn đam mê nhập cuộc.

Huế giờ này có mưa hay trời im đẹp và Ánh có đi qua phố một mình không.

Anh về đây hôm qua thứ sáu. Buổi sáng anh dậy lúc 5g30 ra quán uống tách cà phê và chờ chuyển xe đưa về đây. Trời xuống sương mù mịt và anh đã đi dọc theo con đường nhiều cây để vừa đủ thấy trước một căn nhà gỗ còn đóng kín cửa một đóa phù dung vừa nở, tươi mát màu hồng nhạt. Anh định hái gửi cho Ánh nhưng nghĩ hoa chỉ nở được một ngày

rồi héo ngay nên thôi.

Anh kể thêm cho Ánh chuyện thần thoại này mà chính anh và mấy đứa bạn quen ở Blao đã cùng thấy. Buổi chiều mấy đứa bạn rủ anh đi uống cà phê ở quán nhỏ nằm đầu bờ hồ. Qua một bụi hồng nở trên một hàng dâu trước căn nhà nhỏ, bọn anh định hái vài cái hoa về cắm nhưng chưa hái thì nhìn thấy ngay trên bờ dâu một con chim sẻ nằm chết, ở bụng nó còn cắm một chiếc gai nhỏ và máu đỏ ướt một khoảng lông trắng ở bụng. Có lẽ nó bay ngang qua bụi hồng và bụng sườn phải vào gai và nằm chết tại chỗ đó. Anh thấy buồn cả buổi chiều đó và về nhà hôm sau thì đầu nên chưa viết kể ngay chuyện đó cho Ánh. Anh thấy câu chuyện giống như một chuyện cổ tích ngoại quốc nhưng anh đã không thể không thấy nao nao thế nào. Ánh có thấy hình ảnh ấy đẹp không.

***

Buổi tối anh lan man ra phố ăn cùng Hà, Tịnh. Sau đó ghé ngồi uống cà phê ở Pagode. Bây giờ vừa về. Trời cũng đã khuya. Sau cơn mưa buổi chiều không khí đã mát hơn. Những ngày vừa qua nóng nực nhối khó chịu.

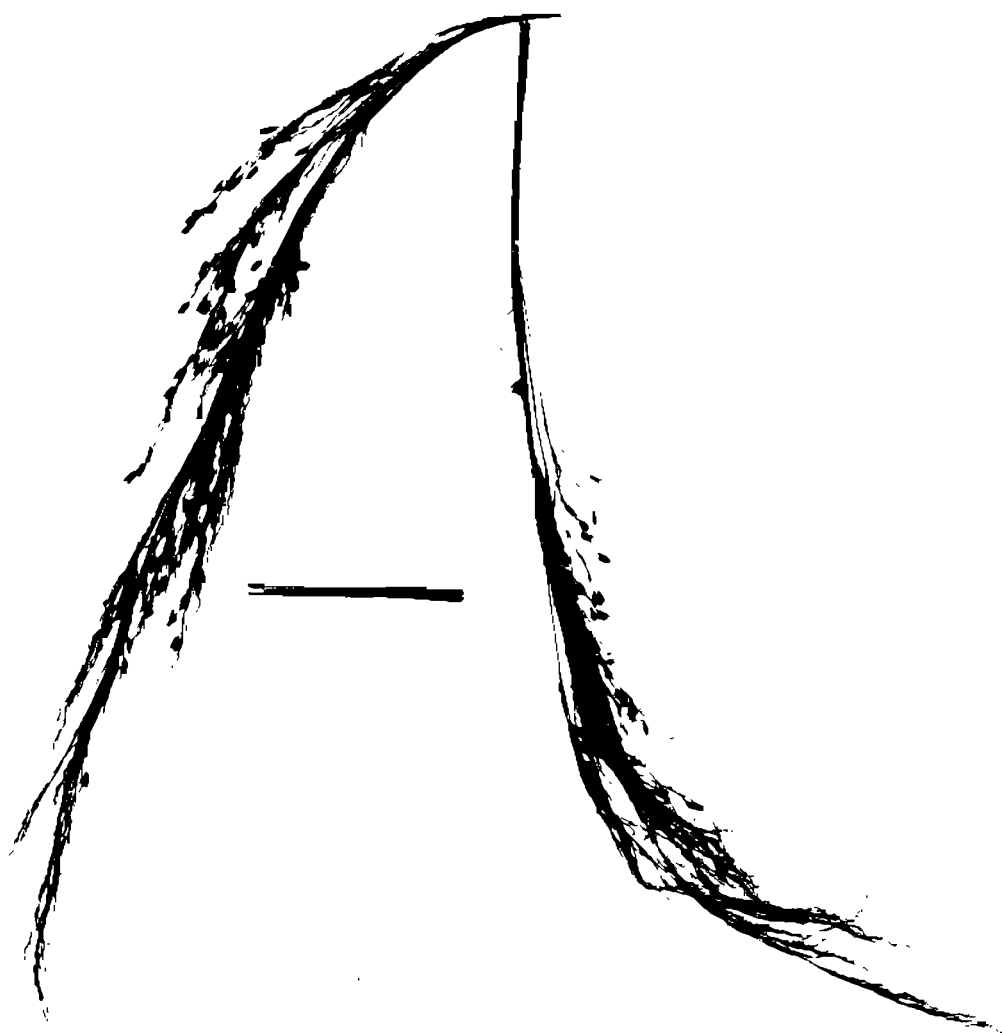
Đêm nay định ghé qua Văn Cảnh nghe Lệ Thu hát *Xin mặt trời ngủ yên* nhưng thấy nản nên về đây. Ngồi ở Pagode nhìn ra đường thấy những người yêu trẻ đi chơi với nhau, anh thấy mình không có được hạnh phúc đó nên buồn buồn. Có những người sinh ra đời để hưởng hạnh phúc và có những người không.

Ấu cũng nên ép mình vào khuôn khổ để sống bằng công thức xã hội. Như thế có lẽ sẽ tránh được những bêu rêu, những dằn vặt không đầu và dễ dàng được mọi người gật đầu chấp nhận.

Ánh ơi,

Từ căn gác gỗ này nhìn ra những tòa building anh thấy đèn ở các cửa sổ đã tắt. Mọi người đều kéo nhau vào giấc ngủ.

Anh ao ước bây giờ mở cửa ra bỗng dưng có chiếc cầu bắc qua
giòng sông và anh bước qua cầu rồi rẽ về phía tay phải đi đến
căn nhà có mùi thơm da lan và đứng đó gọi tên Ánh thật thắm
để chỉ vừa đủ Ánh nghe.

Anh sẽ giữ được tay Ánh một lúc rồi sương mù xuống thật nhiều
và anh bỗng thấy mình rơi về lại trên đồi núi này.

Ánh chắc cũng chẳng còn thức đâu.

Giờ này ở Huế anh cũng còn thức để ngồi ở thềm balcon nhìn cây cầu ban đêm rộng hơn và giòng sông có những ánh đèn loáng sáng. Đêm ở đây đã có tiếng súng đại bác như ở ngoài mình. Thời thanh bình như mỗi ngày một lan xa. Anh nói với Ánh về thành phố Sài Gòn như thế đó. Chẳng còn gì cho anh tham muốn ở đây.

Mỗi ngày có một số người với một số công việc, thức dậy, di chuyển, ồn ào rồi yên tĩnh.

Còn thứ hạnh phúc nào ngoài tình yêu của người này cho người kia không bị bọm dối lừa. Sự man trá chỉ giết dần mòn bản chất đẹp đẽ ở trong mình.

Máy bay đang âm ỉ trên đầu anh. Không hiểu người phi công trên đó bây giờ đang nghĩ gì về chuyến bay đêm trong vòm trời tối thăm không một đốm sao nào. Đầu tháng 10 mưa đã chất đầy phố đó rồi chắc. Anh nghĩ những buổi đi về của Ánh có lẽ rét mướt vô cùng.

Ánh này,

Anh đã nghĩ về Ánh quá nhiều rồi đó phải không.

Bây giờ anh đi ngủ để cho một ngày khác bắt đầu và cứ thế cho đến lúc mình không còn một ý niệm nào về thời gian nữa.

Nhớ Ánh lắm.

Cầu mong Ánh bình an.

1g khuya.

Trịnh Công Sơn

10.10
1965

Đà Lạt, 10/10/1965

Ánh ơi,

Anh vừa ở Sài Gòn lên đây trưa hôm qua sau khi đã ghé ngang Blao một buổi sáng. Có cả Tịnh đi cùng.

Một tuần lễ nằm ở Sài Gòn anh chẳng tìm thấy có gì thú vị hay mới lạ cho đời sống cá.

Bây giờ buổi trưa chủ nhật anh vừa thức dậy cùng khám phá ra vé lạnh leo trong căn phòng này đang còn Cường và anh Vân vẫn nằm ngủ. Anh Vân từ dạo sau này ở Huế rồi lên đây vẫn còn miên man rơi vào những ưu tư không dứt. Anh ngồi hàng giờ đọc sách, rồi trầm ngâm rồi nói lảm nhảm một mình, rồi cười băng quơ như một người đã vắng mặt trên hiện tại này. Nhìn vào đôi lúc anh thấy buồn lạ lùng. Với đời sống bon chen đầy những ti tiện, những hằn thù, những đối trá, những hẹp hòi đang bủa lưới quanh đời mình đây rồi mọi người cũng sẽ dần dần vắng - mặt.

Đà Lạt mùa này thường đã lạnh rồi nhưng năm nay vẫn còn có nắng. Sáng chiều chúng anh kéo nhau đi đi về về trên những con đường dốc hay la cà trong những quán cà phê.

Cường và anh Vân hiện thuê căn phòng này nằm trong một quartier riêng biệt của sinh viên. Gần như một cư xá. Suốt ngày anh nghe từ căn gác trên đầu, từ căn phòng bên cạnh, chúng nó hát nhạc của anh.

Anh đang dự định ở đây độ bốn năm hôm rồi trở về lại Blao. Sẽ nằm yên ở đó một thời gian và làm việc.

Cường cũng đang định dời chỗ sang một căn nhà mới ở đường Hoa Hồng để làm việc.

Đời sống đã mỗi ngày một nản hơn. Từng ngày từng ngày một rơi lại đằng sau mình chất cao như cỏ khô, để một hôm nào đốt cháy mình thật tình cờ.

Ánh bây giờ đang thế nào ở Huế. Nghe nói Huế có nhiều ngày nắng nối nhau.

Anh đã bắt đầu quen dần với sự vắng mặt của những người thân.

***

3g20

Ngoài kia khung cửa là đường vòng đồi với những cây thông xanh mượt đứng im. Trời đã tắt nắng. Mây đen về để chốc nữa sẽ có một cơn mưa qua đây.

Ngày tháng để ngồi nhìn và để ưu tư trên từng biến chuyển của trời đất và của đời sống.

Ngày chủ nhật ở đây cũng chỉ như Huế mà thôi.

Dù cho còn ở đó thì anh cũng nằm dài trong căn phòng của anh và biết chắc rằng Ánh chẳng hề đến bao giờ. Hôm kia ghé lên Blao anh nhận được thư ở nhà. Anh cứ tưởng là thế nào cũng có thư Ánh nhưng nhờ ông lục thư ở ty bưu điện xem đi xem lại bao nhiêu lần cũng chẳng thấy đâu. Có lẽ Ánh đang bận học nhiều với chương trình mới và cũng có thể là Ánh nhác viết thư.

Tuy nhiên dù bạn gì thì Ánh cũng cố gắng viết thư lên Blao cho anh để anh tự đánh lừa mình bằng ảo ảnh là Ánh vẫn còn nhớ đến anh. Hãy có mặt trên những đời sống âm thầm này luôn luôn bị đe dọa bởi từng khoảng trống mệnh mông vô cùng. Đi vào những đời sống đã tự nó đầy đủ, đã tự nó tràn đầy thì cũng chỉ góp thêm một sự có mặt vô nghĩa, thừa thãi mà thôi. Và nếu không may sẽ bị đồng hóa cùng với sự vô ý thức của đời sống đó.

Ánh này,

Bây giờ mọi người đã thức dậy. Anh đếm tên từng người một cho Ánh nghe. Anh Vân nằm trên giường mở mắt vào khoảng xa trước mặt. Cường ngồi nhai bánh mì. Nam (anh của Trang) ngồi nói chuyện tếu với Sâm (anh của Cương) và Nghiêu - Đề - Tịnh ngồi hút thuốc ở góc nhà.

Tùng đó khuôn mặt quen đã kéo từ Huế lên đây. Đáng lý có cả Tường nhưng giờ cuối đã không đi được đành phải bỏ vé.

Có lẽ 1-11 này Tường lên và hy vọng còn có cả Nhung nữa.

Cố tạo không khí có nhau đó để bớt thấy sự trống rỗng của mỗi ngày.

Ánh vẫn còn thiếu Ánh rất nhiều rất xa.

Nắng đã trở lại dù trời bây giờ đang đen ngịt.

Ánh đang nghĩ đến Ánh vô cùng thương yêu ở đó.

Như thế thôi.

Anh,

Trịnh Công Sơn

Thằng đang leo từ dưới đất. Anh dướn mồm mồm
cắn nhả có khốn um lên trên đỉnh. Trong đó
có một thanh phước vừa đủ để người này nhón
vào người kia.
Đỉnh vi, đỉnh vi

16.10
1965

Đà Lạt 16/10/1965

Dao Ánh,

Buổi sáng anh dậy muộn con ngựa nâu cũng đã trở về khu vườn trước mặt. Khu vườn của căn nhà mới nằm trên đồi cao mà anh Cường và anh vừa dọn đến mấy hôm.

Trong vườn có nhiều hoa mimosa, phù du, hồng, hướng dương.

Anh vẫn nằm đây chưa về lại Blao. Có lẽ thư Ánh đã lên đó.

Cũng buổi sáng này cơn mưa xuống thật lạnh lẽo. Hai bàn tay suốt ngày lạnh như băng phiến.

Anh Vân ở phòng bên cạnh. Suốt giờ này qua giờ nọ anh ngồi ưu tư và nói lảm nhảm.

Thời đại này con người như bông rơi mất vùng cố định của mình. Những ưu phiền của mỗi ngày một lớn hơn. Mọi người mất hẳn đam mê với đời sống. Không còn ai đủ can đảm tha thiết vào một công việc gì. Anh cũng thế, muốn vứt bỏ tất cả để trở về nằm xóa mình và chờ quên.

Những ngày nay bọn anh ít ra phố hơn. Mỗi ngày mua một ít bánh mì nằm nhai rồi ngủ cho đến chiều mới ra phố lại để ăn cơm tối. Sống như một vết phiến muộn.

Anh vẫn nhớ Ánh rất nhiều nhưng đôi lúc không biết viết gì. Không lý cứ nói mãi ngày nay qua ngày khác là nhớ Ánh vô cùng thì cũng chỉ làm Ánh ngấy đi mà thôi.

Huế đã bắt đầu mùa mưa chưa Ánh?

Ở đây mỗi lần qua bờ hồ gió thốc vào người đến phải co quắp. Khu

vườn bây giờ xanh. Anh thấy khó có được một ngày tìm lại tất cả vẻ tươi mát cũ. Thời gian qua nhanh qua nhanh và phiền muộn sẽ đắp dày trên thân phận như nét cằn cỗi tấp trên một thân cây thêm nâu sẫm.

Chốc nữa anh sẽ ra vườn hái mimosa gửi về cho Ánh.

Con ngựa đã no đang nằm nghỉ trưa bên bụi hồng.

Cường và Tịnh cũng đang ngủ. Cả anh Vân. Cả Sâm. Cả Nam. Mỗi người đang ôm đồm lấy một đời sống riêng nên cho dù có đông người như thế vẫn thấy mình lạc ra ngoài. Tiếng nói của mỗi người như chìm vào khoảng không.

Mai anh về lại Blao để càng thấy muộn một hơn. Vẻ muộn một của một loài sâu nhỏ sống trong lòng những vỏ cây khô.

Ánh ơi,

Từ dạo rời Huế đến bây giờ anh vẫn chưa làm gì cả. Cứ lòng bông từ ngày nọ sang ngày kia.

Ngựa sỏi lâu cũng mỏi. Anh cũng là kiếp ngựa đó bây giờ chỉ muốn xin một vùng an vui nào để yên nghỉ.

Anh vẫn còn muốn trở lại Huế để sống bình thường. Trong những ngày tháng gần đây anh đã chán chê sự đua chen vào đời sống. Một mai rồi mình cũng sẽ đánh mất tất cả ngay chính cả bản thân mình.

Những tờ thư chúng mình viết cho nhau là những bản chúc thư dành cho ngày sau. Ước mong một ngày nào vinh thắng nhiều hơn cho đời sống thực sự dành riêng cho người như một ân huệ.

Làm sao đánh tan những ưu phiền này. Đời sống đã băng rã mà phiền muộn chưa tan. Mưa lại kéo về từng hạt nhỏ.

Anh nhớ Ánh như bao giờ bao giờ còn bao giờ mất.

Thông đang reo dưới đồi. Anh ước mơ một căn nhà có khói um lên trên đỉnh. Trong đó có một hạnh phúc vừa đủ để người này nương vào người kia.

Ánh ơi, Ánh ơi,

Con ngựa đã đứng dậy và bỏ ra vùng đồi phía tay trái. Mưa làm ướt cả bờm trên cổ nó.

Giá phút này có Ánh ở đây để cùng đi uống trà nóng hay cà phê với anh thì thú biết mấy. Những đêm ở đây anh cùng bè bạn đều lạc vào trong tiếng hát và tiếng guitar rất buồn của Joan Baez. *Black is the color. I still miss someone. With God on your side. Go away from my window. Babe I'm gonna leave you...*⁽⁸⁵⁾

Tiếng hát như một tiếng khóc âm thầm réo gọi. Có đêm kia thành Mỹ rất trẻ nghe xong đứng lên bỏ ra phía cửa nước mắt đầy cả mặt. Mây đang giăng mù đen trên trời. Ánh hãy kể cho anh nghe chuyện Ánh. Những ngày qua đã làm gì đã vui gì đã buồn gì. Những sáng chiều thứ bảy chủ nhật. *Avec nous tout les jours sont dimanche*⁽⁸⁶⁾. Ngày nghỉ cho một tuần. Cho một tháng. Cho một năm.

Ánh ơi,

(85) Tên những ca khúc do Joan Baez hát. Sinh năm 1941, Joan Baez là người viết ca khúc, ca sĩ dân ca đồng thời là nhà hoạt động chính trị - xã hội nổi tiếng tại Mỹ. Tháng 12/1972, Joan Baez đã đến Hà Nội hát sau đợt ném bom của không quân Mỹ xuống thủ đô Hà Nội

(86) Với chúng ta luôn luôn là ngày chủ nhật

Lời buồn của đôi núi anh xin Ánh hãy nghe. Những ngày tháng ưu tư Ánh hãy quay về nhìn cho rõ chẳng có gì đáng thiết tha trên vẻ đáng bề ngoài của thành phố gồm bằng những con người sống hời hợt không còn nhớ gì về thân phận mình.

Ơi là nán lòng đời sống đi đi về về ở đây. Nghĩ rằng còn có Ánh nên thảnh thơi anh vẫn thấy chớm vui. Anh nhớ Ánh nhớ Ánh vô cùng vô cùng vô cùng.

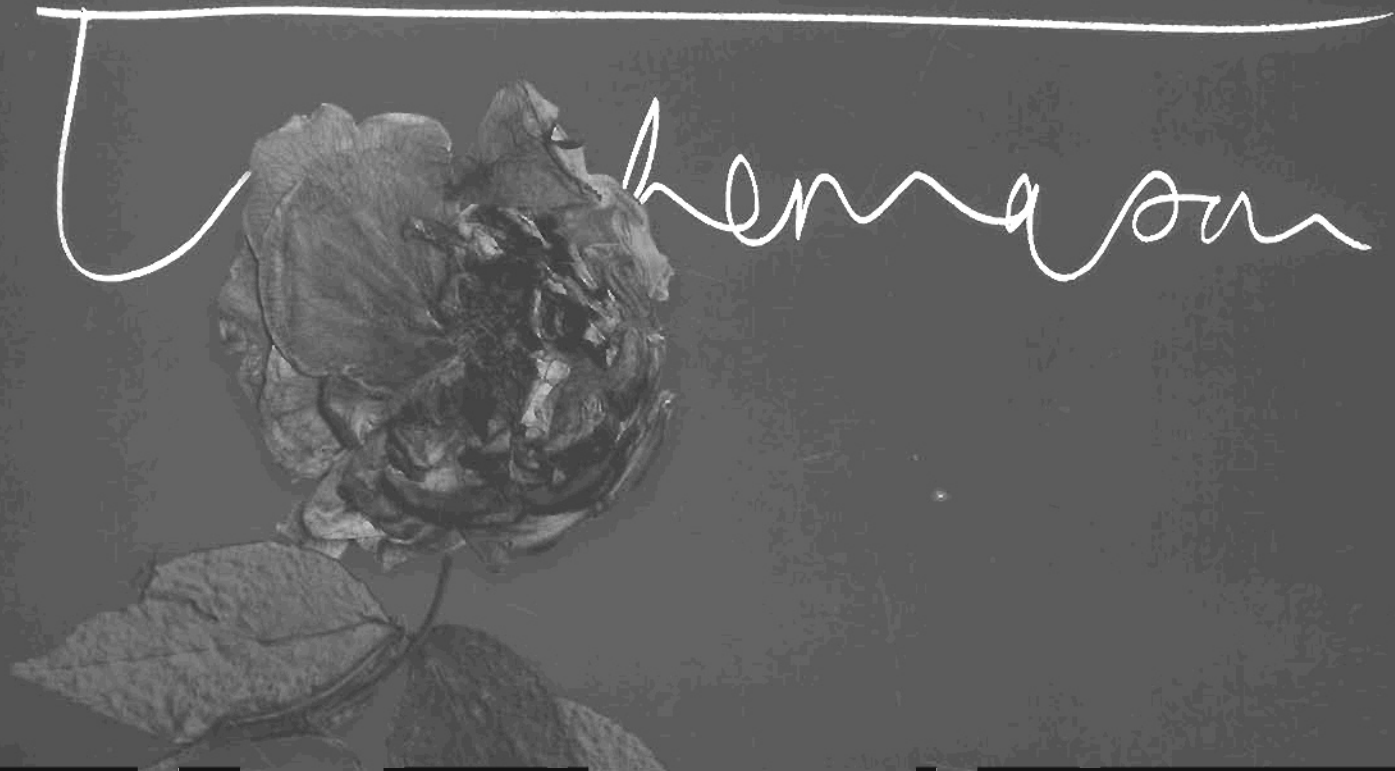
Đêm anh vừa từ phố nhỏ về. Mảnh ngọc
tay già bằng như từng sợi tuyết nhỏ xuống
Mùa này khoảng rừng năm giữa Đalat -
Báo tràn đầy hoa Cassia vàng, bông
lau trắng và bông cỏ màu hồng tím.
Anh xin họ từ đất cẻ về hoang đường
đó.

Anh cũng gửi về đây hoa hồng Đalat
cho anh.

Như thế đó thôi.

Như' ánh đã hay sẽ mất đi cũng như đã
mất lần có mặt.

Thân gửi,

19.10

1965

Đà Lạt, 19/10/1965

Dao Ánh,

Anh vừa về Blao chiều hôm qua để hỏi thư Ánh và cũng vừa trở lên đây trưa nay để sáng mai đưa Tịnh về Huế.

Như thế là hơn một tháng anh không có một chữ nào của Ánh.

Anh đã nghĩ đến điều này đã lâu. Và cũng từ sự vắng tin này anh xin cảm ơn những nông nan nhó nhẩn đã qua và cảm ơn cả sự lạnh nhạt của bây giờ.

Đời sống đã dựng lên vòng tường hoang vu bội bạc quanh vùng đất sống của anh. Anh chấp nhận.

Trời Đà Lạt, Blao lạnh vô cùng như khoảng lạnh Ánh đã giăng ra giữa Ánh và anh.

Đêm anh vừa từ phố trở về. Mười ngón tay giá băng như từng sợi tuyết nhỏ xuống. Mùa này khoảng rừng nằm giữa Đà Lạt - Blao tràn đầy hoa cassia vàng, bông lau trắng và bông cỏ màu hồng tím. Anh xin tạ từ tất cả về hoang đường đó.

Anh cũng gửi về đây hoa hồng Đà Lạt cho Ánh.

Như thế đó thôi.

Nhờ Ánh đã hay sẽ mất đi cũng như đã một lần có mặt.

Thân yêu,

Trịnh Công Sơn

8.11

1965

Blao, 8/11/1965

d.a.

Buổi chiều anh thức dậy sau một giấc ngủ mê mòi.

Anh vừa về đến đây lúc sáng. 5g sáng anh trở dậy một mình trong căn phòng trên đồi cao ở Đà Lạt của anh Cường. Cường còn ngủ. Anh mở cửa và ra về một mình. Ngoài trời sương mù và lạnh buốt. Con ngựa trong khu vườn đầy hoa phù du và mimosa cũng đã lang thang trên bãi cỏ xanh. Anh lấy vé xe về đây đi qua những bờ bụi hoa mặt trời vàng chói. Anh nhớ đến năm ngoái cũng mùa này hoa ấy nở và anh kể lể về vẻ đẹp đó cho Ánh nghe. Bây giờ bỗng dưng nghĩ rằng tất cả những điều đó đã là vết tích của dĩ vãng. Cũng bây giờ trên những chuyến đi chuyển anh chỉ còn có thể nói lại những điều đã cũ đó với riêng mình anh.

Anh đã đoán thấy những ngày buồn bã này từ trước, từ những giờ phút êm ả nhất đã sống qua.

Anh lên Đà Lạt hôm 3/11 thì Cường đã đi Nha Trang. Anh ra bến xe lấy vé đi Nha Trang ngay để tìm Cường thì Cường lại đã trở về Đà Lạt. Đuổi bắt nhau bằng những khoảng đường dài thật nhọc nhằn. Ở lại Nha Trang anh có đến gặp Hằng và ở lại ăn cơm. Rồi lại về Đà Lạt chiều hôm qua và sáng sớm thì về đây. Anh thấy cần đi nhiều để khỏi phải nghĩ ngợi cũng như đang cố gắng làm việc nhiều để tránh bớt buồn phiền.

***

Suốt mấy tháng nay anh sống bằng hình ảnh của người rừng. Tóc tai anh cứ mọc nó mọc dài đến buồn cười. Cho đến chiều nay có lá thư đầu tiên của Ánh từ dạo anh xa Huế đến giờ thì anh mới bước vào tiệm hớt tóc. Sau những ngày đi xa trở về, căn phòng đã đầy rác rến của chim sẻ mang đến. Căn phòng thật lạnh lùng và ảm mốc. Anh nằm đây một mình. Đôi lúc thấy bơ ngỡ hơn với chính mình.

Anh đang thấp nển viết thư cho Ánh. Trời đã sắp tối ngoài kia.

Mỗi tối anh ra ngoài ăn cơm và trở về ngồi im hút thuốc.

Anh tự pha lấy cà phê cho mình và ngồi đầu óc rỗng tuếch cho đến khuya.

Anh vừa viết xong bốn bản nhạc mới. Khá hay. Hôm nào rồi chép gửi về cho Ánh. Anh đang bước vào một giai đoạn ù lì nhất. Những ngày tha thiết đã qua đi. Anh trở lại với những năm âm thầm cũ.

Cơn mưa đã đổ xuống ngoài trời. Trên này mưa thì thật buồn. Sau cơn mưa này anh lại phải ra phố ăn cơm tối. Cứ như thế rồi đến đầu anh cũng chẳng hiểu.

Đọc ngang câu “j’ai l’espérance que tu n’es pas seul”⁽⁸⁷⁾ anh thấy bỗng dưng muốn cười. Muốn cười vì thấy mình quá đơn độc, quá buồn bã.

Anh cũng đã hiểu điều đó hơn ai hết.

Mưa vẫn còn rì rào và trời xuống tối.

Bây giờ ở Huế chắc cũng đang mưa.

Những khóm hoa mặt trời đã trở lại cùng khắp ở đây. Anh nhớ như đã có lần gọi mùa này là mùa sinh nhật Ánh.

Anh đang nhớ lắm hàng cây long não mùa này ướt sũng và đêm gió lao xao trên đó. Hàng cây đã chứng kiến những mùa thu, hạ, xuân, đông đi qua.

Anh chẳng còn gì bây giờ. Những điều mong ước đang tàn rụi dần. Mọi người bỏ đi. Có lần anh mơ thấy cả một đoàn người bỏ đi. Đoàn người mang tên Ánh.

(87) “Em hy vọng rằng anh sẽ không cô đơn”

...những ngày đi xa trao về, cần phòng đã
phong thất lạnh lùng và âm ~~lạnh~~ mướt. Anh
lắm đây một mình. Đôi lúc thấy bơ vơ hẳn
đối chính mình.
Anh đang thấp nên viết thư cho anh. Trời
đã sắp tới ngoài kia.
Anh đã anh ra phố ăn cơm và trao về ngôi
nhà hát thuộc.
Anh đã pha lấy cà phê cho mình và ngồi
đọc sách chờ đến khuya.
Anh vừa viết xong bốn bản nhạc.
ay - Hôm nào rồi chứ.
Anh đang bước và
sống ngày tha
vội những n

Blao 8 Novembre 1965

d. a.

Buổi chiều anh thức dậy sau một giấc
ngủ mê mải.
Anh vừa về đến đây lúc sáng. 5g sáng
anh trao đây một mình trong căn phòng trên
đồi cao ở Dalat của anh Cường. Cường còn
ngủ. Anh mở cửa và ra về một mình. Ngoài
trời sương mù và lạnh buốt. Con ngựa trong
khu vườn đầy hoa phù du và mimosa cũng
đã lang thang trên bãi cỏ xanh. Anh lấy ví
xe về đây đi qua những bụi hoa mai,
trời vàng chời. Anh nhớ đến năm ngoài
Cường mùa này hoa ấy nở và anh kể về
về đẹp đó cho anh nghe. Bây giờ bỗng đang
nghĩ rằng tất cả những điều đó đã là vết
rạch của dĩ vãng. Cũng vậy trên những chuyến
đi chuyến anh chỉ còn có thể nói lại những
điều đã cũ đó với riêng mình anh.
Anh đã đoán thấy những ngày buồn bã này
tất tưởi, tất những giờ phút êm ả nhất
đã sống qua.
Anh lên Dalat hôm 3 novembre thì Cường đã
đi Nha Trang. Anh ra bến xe lấy ví đi nh

Anh vừa từ phố trở về. Ra đến phố ăn cơm thì chỉ còn duy nhất một tiệm. Những cửa hàng kia đã đóng kín. Mới 9g30. Ở đây trời mưa mọi người đi ngủ sớm hơn thường lệ. Anh ăn xong và vừa về. Phố vắng tanh. Có chiếc xe Jeep vừa bị rơi xuống hố. Chẳng có ai chết. Thật may mắn. Những may mắn thường có để cứu vớt bớt những u ám trên đời sống này. May mắn bây giờ cũng đã xa anh.

Đêm vẫn còn mưa. Anh đi qua một bãi đất đỏ bùn lầy. Đời sống ở đây ngấm ra đôi lúc cũng thấy giạt mình. Thật quá chơ vơ.

Anh vừa chế xong tách cà phê. Mỗi đêm anh thường pha cà phê uống và hút thuốc ngồi hàng giờ không nghĩ gì. Mưa gõ rất đều trên mái nhà nghe buồn và đều đặn.

Bây giờ anh không còn mơ ước gì. Cũng chẳng dám mơ ước gì. Những gì sẽ đến sẽ đi anh đều nhận chịu cho mình tất cả. Thế tiện hơn. Thỉnh thoảng buồn anh thường mang bàn tay mình ra nhìn những đường chỉ có thay đổi gì không.

Anh cầu mong cho mọi người bình an. Cho Ánh bình an. Những ngày vui trên đời sống này rất ít. Anh cũng chẳng có được bao nhiêu. Anh cầu mong cho Ánh còn mãi niềm kiêu hãnh của tuổi đỏ và hạnh phúc trong niềm kiêu hãnh đó nghìn đời.

Nếu có dịp hãy nhìn vào đời sống anh xa hơn. Anh chỉ còn một lời tự thú trong lúc này là anh đang buồn bã hơn bao giờ và chịu đựng nỗi buồn đó với riêng mình mà thôi. Cũng chẳng quan trọng gì cho mọi người về tin một người vừa vắng mặt trên trái đất. Hàng ngày vẫn có. Hàng ngày vẫn qua.

Trịnh Công Sơn

Rồi cũng có ngày thấy rõ
nhau hơn và đâm ra
thương nhau. Bao giờ
cũng có những giờ phút
mặc khải muộn màng đó
về đời sống của nhau.

d . a .

28.1
1966

28/1/1966

Ánh,

Trong lúc Ánh đến đây thì anh còn ngồi bên phố cùng với Thích và Kha uống rượu.

Anh nghĩ về Ánh mà buồn. Buổi chiều trời trở gió lạnh và lá xanh rơi xuống thật nhiều trên phố. Chúng anh nói về cái chết đã cũ của Tôn Nữ Ái Trinh trên một chuyến bay - Ái Trinh là hôtesse de l'air⁽⁸⁸⁾ - Lần gặp cuối cùng trên chuyến bay đó Trinh xin anh bản *Lời buồn thánh* và portrait của anh do chính anh vẽ. Người chết đi rồi vẫn còn làm anh buồn khi nghĩ đến Ánh. Đời sống cũng phù du như vẻ phù du của hoa. Hãy đối xử khác hơn những kẻ bình thường.

Bây giờ anh không ước gì hơn là hãy cười với nhau mỗi lần gặp gỡ. Như một người Mỹ nhìn mình cười. Như những kẻ thù cười với nhau vì chất nhân loại còn sót lại. Người ngoại quốc sẽ gọi thái độ của Ánh với anh là "méchante". Tiếng gọi đó như một lời trách móc thân thiết - méchanceté⁽⁸⁹⁾.

(88) Tiếp viên hàng không

(89) Độc ác - Tinh độc ác

Mùa xuân này anh đã thấy nản lòng và ngủ mê man như một người ốm nặng. Bỗng dưng chúng mình xa lạ hẳn nhau.

Anh định im đi và không bày giải. Nhưng Ánh đã đến chiều nay cũng như anh đã có ý định nói cho Ánh nghe thật rõ một lần.

Anh có nghe từ lúc còn ở Đà Lạt Ánh nghi ngờ anh về Khánh Ly. Hoàn toàn là một lời tai tiếng không đầu cho anh. Bức thư anh đưa Ánh đọc hôm hè là của Lệ Thu. Lời nói trong thư hơi quá đáng nhưng không hề có “thần thoại” đó trong đời sống anh. Chắc rồi một ngày nào đó, khi trưởng thành hơn, Ánh sẽ được biện minh bằng chính cái nhìn khách quan vào anh.

Rồi cũng có ngày thấy rõ nhau hơn và đâm ra thương nhau. Bao giờ cũng có những giờ phút mặc khai muộn màng đó về đời sống của nhau.

Lâu nay vì không nhận thư của Ánh nên anh cũng ngừng viết vì nghĩ là Ánh đang bận rộn hay đang có một lo âu mới hoặc cần một nghĩ ngơi.

Anh vẫn mong về để nhìn lại Ánh để bù cho những lần đi Đà Lạt, Sài Gòn ngang qua những rừng cao su anh thường lơ mơ thấy thấp thoáng bóng dáng của Ánh tinh - trong trong những chớm cỏ xanh.

Mùa xuân này anh rơi về một vùng thảm khóc cộng thêm vào đó những bêu rêu của Ánh về anh với bạn bè Ánh. Nán và buồn. Trên đời sống già nua cần côi này anh bắt đầu nhủ thầm với anh về phần số mình.

Thôi hãy ngừng những đùa bỡn về anh. Và hãy xem nhau như những kẻ vừa lớn lại trên một vùng hồng hoang mới của tình cảm.

Anh cũng mong nói chuyện với Ánh từ ngày về đây. Mùa xuân này chưa hề nói với Ánh, chưa hát cho Ánh nghe những bản về thần thoại quê hương và thân phận.

Qua lần chiến tranh này quê hương mình cũng sẽ trở lại với thuở hồng hoang. Anh nhìn về anh và thấy mình cũng sắp tàn rữa đi để chờ một ngày mới đến.

Đời sống không cần giải bày nhưng anh đã giải bày. Hãy cảm đoán mình ít tàn nhẫn hơn về khốc liệt của chiến tranh.

Trịnh Công Sơn

***

1/2/1966

Anh chào Ánh và đi sáng nay.

Chúc Ánh ở lại bình an và vui vẻ.

Mùa hè lại về và có được *recital*⁽⁹⁰⁾ như dự định để mời Ánh đi xem. Hy vọng như thế.

Mùa Xuân này coi như buồn thảm nhất cho riêng anh. *Toute décision est enfin douloureuse*⁽⁹¹⁾.

Có lúc đã không thể phủ nhận đời sống cũng chẳng khác gì một buổi trình diễn.

Anh đã có lần nói với Trang rằng sự khốn khổ là một đặc ân chỉ dành riêng cho đàn ông. Như thế mà thôi. Ngỡ như một cơn mê qua chóng

Trịnh Công Sơn

(90) Buổi biểu diễn một mình

(91) Mọi quyết định đều kết thúc một cách đau xót

Buổi chiều, anh ngồi trên
một triền thung lũng
nghe tiếng lục lạc reo từ
cổ một con bò đang gặm
cỏ. Thấy nhớ quê hương
hơn bao giờ, quê hương
rất nhỏ, rất thanh bình, ở
đó có Ánh đi về dưới
bóng mát của những vòm
lả non. Thăm Ánh thật
hạnh phúc ở đó.

3.5
—
1966

Đà Lạt, 3/5/1966

Dao Ánh

Anh từ Sài Gòn về Blao nhận được thư Ánh gửi đi từ 27/3.

Anh cảm ơn - và cảm ơn cả những quên đi về sự bất hòa giữa chúng mình đã qua.

Ngày mai Tịnh về Huế và anh trở lại Sài Gòn vài ngày trước khi lên lại đây để về Huế. Đà Lạt và miền cao nguyên đã có những chiều mưa thật buồn. Sài Gòn thì đã nóng như thiêu đốt. Không khí đấu tranh đã lắng xuống nhưng chắc vẫn âm ỉ bên trong.

Lâu quá anh không hề biết Ánh như thế nào nhưng anh nghĩ rằng Ánh đã lớn hơn nhiều, bằng chứng là bức thư anh vừa nhận được.

Dự định làm récital vào tháng 5 này chắc khó thực hiện được vì không khí căng thẳng ở ngoài đó. Dù thế nào anh cũng cố để làm một lần để Ánh làm người khách danh dự cho buổi đó. Anh định tổ chức vào 24/5 nhưng tình hình biến đổi hẳn dự định. Thật cũng đáng buồn.

Có nhiều chuyện để kể Ánh nghe nhưng để dành hè về hẵng nói.

Anh rất nhớ giòng sông đó, hàng phượng đó và cả vùng lá xanh non bốn mùa.

Những ngày qua có nhiều lần viết thư thật dài cho Ánh rồi ngồi đốt nhìn lửa cháy mà nghĩ như mình đã gửi đi cho người khuất mặt.

Bây giờ là đêm Đà Lạt. Tịnh và anh vừa uống cà phê ở nhà thủy tạ về. Đêm sương mù và lạnh.

Anh nhớ lại mình đã sống qua những tháng vô vọng nhất của tuổi.

Những ngày sau này anh chỉ làm mỗi những bản nhạc dính liền với thân phận, quê hương và đất đá. Anh đang mong có được hồi sinh để trở về làm lại những bài tình ca như mọi người vẫn mong nhất là bọn văn nghệ sĩ ở Sài Gòn. Anh sắp về. Mong những ngày mùa hạ thật bình an, thật đẹp chờ anh ở đó. Anh đang lo lắng và xem như nỗi bất an là một bất hạnh chưa hề rời bỏ mình những ngày cũ. Mùa hạ này cho Ánh đi về với áo lụa. Anh đã thấy vắng hoa mặt trời nên không gửi được lời thăm của Ánh.

Buổi chiều, anh ngồi trên một triền thung lũng nghe tiếng lục lạc reo từ cổ một con bò đang gặm cỏ. Thấy nhớ quê hương hơn bao giờ, quê hương rất nhỏ, rất thanh bình, ở đó có Ánh đi về dưới bóng mát của những vòm lá non. Thâm Ánh thật hạnh phúc ở đó.

Hẹn gặp lại Ánh rạng rỡ như bao giờ.

Anh.

Trịnh Công Sơn

***

24.5
1966

Đà Nẵng, 24/5/1966

Ánh

Bây giờ là đêm sinh nhật của Ánh. Anh còn biết làm gì hơn trong một thành phố giới nghiêm và nhiều hận thù với bom đạn những đêm hải hùng ở đây.

Quà sinh nhật của Ánh anh đã chuẩn bị từ hôm ở Sài Gòn.

Hôm từ Đà Lạt về anh không hề nghĩ là mình sẽ bị kẹt lại đây. Phi trường Phú Bài không xuống được. Anh đã rơi vào vòng giới nghiêm

này đúng một tuần. Chỗ anh đang ngồi viết thư cho Ánh là Trung - tâm - chiêu - hồi Đà Nẵng. Cả một công sở rộng thênh thang này anh đã ngủ trên những chiếc bàn kê lại cùng với đám người bị kẹt từ những nơi khác đến. Những ngày đầu đã nhin đói ngồi nhìn cây phượng đỏ ối và hàng dừa ở bờ sông. Bờ sông thì đã bị chắn bởi bức tường cao, đằng sau là bến tàu.

Đêm hóa châu thấp sáng. Thấp sáng đến xót đau. Những ngày sau này đã có thể ăn tạm ở quán nhỏ nằm bên cạnh sở này. Mỗi bữa cơm nhai bằng ruốc và xì dầu. Cứ như thế mà đã sáu hôm.

Anh nghĩ về Ánh cũng với đêm sinh nhật này không có lời cầu chúc của anh. Ánh đang làm gì giờ này. Có thấp nển lên để nói thăm với mình về một ngày mà tuổi mình đã được dâng đầy như mặt bể ngày nước triều lên. Anh đoán thấy trên bàn học Ánh bây giờ đã có một bình hoa và vài ngọn nến mới, giờ vinh thăng cho một lần đi vào đời sống muôn năm.

Chắc Ánh đã thăm trách móc anh về sự vắng mặt này. Mọi người có lẽ cũng không ai nghĩ rằng anh đang lạc vào một nơi như đây. Anh đã lo âu không về kịp được vào ngày sinh nhật của Ánh, thế mà vẫn không thể làm gì được hơn với những ngày giới nghiêm vắng tanh và những đêm mở to mắt lo âu nghe những đường đạn bay quanh mình.

Những ngày giết chóc thắm thê đã qua. Những cơn mưa mùa hạ buồn rầu đổ xuống. Tất - cả - tất - cả đã vượt ra ngoài khuôn sáo của ngôn từ của ý nghĩ của dự đoán.

Mùa hạ đã bỗng nhiên âm trầm hơn dù màu phượng vẫn tươi tắn như từng vẻ rạng rỡ của những ngày vui cũ. Anh thấy nồn nao mong về kéo rồi mùa hạ sẽ qua đi và anh chỉ còn một vùng xanh để nhìn hoài không hết. Anh đang tìm mọi cách để về nhưng mọi con đường đã được chắn bằng dây kẽm gai và những họng súng thềm thuồng. Anh đã cùng một ông già vượt đi bộ gần 30 cây số nhưng rồi cũng phải quay về. Anh đã ở xa hơn, sự nản lòng, hơn cả những bị thảm vẫn thấy.

Anh nghỉ về nhà cũng với đêm sinh nhật này,

Không có lời cầu chúc của anh.

Anh đang lăm gở giờ này.

24 Mai

Có phải nên lên để nói Hân với mình

về một ngày mà tuổi mình đã được đến đây

nhằm một buổi ngày nước tai đầu lên?

Bây giờ nên chịu đựng và buồn rầu trong lòng mà thôi.

Đêm sinh nhật của Ánh có gì vui đấy. Anh đã đánh mất một buổi chiều nhìn Ánh khác hẳn ngày thường. Ánh có thể buồn hơn hẳn ngày thường. Ánh có thể buồn hơn hay vui hơn trên một khởi điểm được chải mới lại. Như một căn nhà quét lại bằng màu vôi tươi. Những cánh cửa mang màu sơn mới. Tắm thơm đánh thật sạch bụi. Trên cánh tay buổi chiều hôm trước con chim hồng đã về nhắc lại lý lịch của đời mình.

Ánh ơi,

Thần thoại về con người cũng ngắn ấy thôi. Từ đó rồi thoát đi, rồi rơi lạc về những xảo trá - bùa - mê của đời sống. Cũng từ đó mình đánh mất những quý - báu - vàng - son như vốn liếng đã dành cho mình từ buổi mình khai chân vào nhập cuộc đó. Nghĩ cũng buồn.

Trên vòm trời của đêm nay anh nói cho Ánh nghe về những chuyến bay phản lực âm ì không ngừng như muốn làm vỡ tung một ít sao còn mắc trên đó. Những tiếng súng nổ thưa từ bên kia con đường, từ những góc phố, những tiếng động cơ buốt phổi của từng đoàn xe vút đi. Chiến tranh đẩy lên như một lần ngập lụt.

***

25.5
1966

25/5/1966

Đêm hôm qua phải dừng lại đó vì đạn bom nổ rào, chắc lại dẫm bẫy người chết mới. Mọi người phải nằm sát xuống nền xi măng.

Ánh vừa thức dậy, chỉ mới 6g thôi. Trời sáng đục vì mây xám.

Lệnh giới nghiêm đã nơi bớt. Mọi người đã có thể tới lui trong từng khu vực nhỏ.

Không hiểu tình trạng này sẽ kéo dài đến bao lâu. Anh có cảm tưởng

mình đang mang bản án giam cầm dài hạn.

Ngày sinh nhật của Ánh qua rồi đó. Những bó hồng anh mang từ Đà Lạt về đã khô đen trong bẹ chuối gấp đôi. Những hoa hồng màu đỏ, vàng, trắng, brigitte.

Buổi sáng anh ra quán nhỏ ngồi uống cà phê và nhai một chút mì cứng.

Quán còn lại đó dấu vết của những viên đạn xuyên qua.

Anh vẫn ngồi đây nhìn hai hàng cây bàng thưa la. Phượng thì vẫn đỏ vô tình. Anh thèm mùa hạ ở Huế thấy tâm hồn được nghỉ ngơi. Mùa hạ của áo lụa đã làm anh khao khát muốn nhìn lại. Cứ sợ rồi mùa hạ trôi đi trong không khí đấu tranh này. Chẳng còn gì buồn bã hơn.

Máy bay vẫn chưa có chuyến về Huế. Cả xe đồ. Ngồi đây chờ bằng một kiên nhẫn rả rục. Đốt thuốc từng phút từng giờ và lắng nghe mình động vũng lại như rác rến giạt cứng về một hóc sông. Làm sao nói gì được nữa.

Thôi Ánh đừng buồn vì một ngày sinh nhật không huy hoàng rực rỡ. anh nghĩ rằng mình sẽ mừng một sinh nhật muộn màng cho những ngày sắp tới. Ở đây người ta đang ngồi nhắc ở mỗi góc đường, góc phố, góc quán khởi - điểm - sinh - nhật của những người mới bỏ đi. Lần đến lần đi nào cũng đáng nhớ.

Anh còn thêm một lo ngại khác về những cartes - faire - part⁽⁹²⁾ đám cưới của Cường. Như thế là coi như không thể mang về kịp. Gần 400 cái đang nằm yên trong valise ở Air VN. Chẳng hiểu Cường có trách móc gì anh không. Có thể Cường sẽ làm đám cưới đúng ngày và những thiệp báo hỉ sẽ gửi đi sau như một nhắc nhở cùng bạn bè bà con về một khởi - điểm - sinh - nhật khác cho cuộc sống chung đó. Anh nghĩ rằng đây là một sinh nhật nhập cuộc duy nhất, trong đó mọi người đã có quyền chọn lựa. Trong đời sống bình thường này, con người đôi lúc

(92) Thiệp mời dự đám cưới

cũng đã mất quyền năng đó. Và như thế để chỉ ân hận thêm.

Bây giờ anh đang nhớ vô cùng con đường chạy dài giữa hai hàng cây muối lá xanh nhỏ đó, cả một con đường ven bờ sông mà anh đoán bây giờ phượng đã nở đỏ. Trở về nhà được lúc này phải xem như một ân sủng. Anh không còn lời nguyện cầu nào khác trong lúc này.

***

Buổi trưa anh về ngủ lại trên căn gác gỗ nhỏ của một tên quen. Tên này cũng là họa sĩ vẽ gouache⁽⁹³⁾ còn trẻ. Vẽ thường thôi. Bây giờ hắn đã đi làm. Anh thức dậy ngồi nhìn một căn nhà xây dở bên ngoài cửa sổ. Anh bỗng thấy lạ lùng về sự có mặt của mình nơi đây. Tất cả đều xảy ra ngoài dự đoán của mình. Thành phố này bình thường anh cũng đã xem như một nơi tạp nhạp đáng ghét. Đóng khung nó vào không khí tàn sát giới nghèo này nữa thì thật đúng là một hỏa ngục

Anh bỗng thèm ra đứng nhìn xuống giòng sông của mình ở đó.

Sống trong khung cảnh này đời sống con người đã thu hẹp lại một cách khốn nạn trong những bữa ăn, giấc ngủ. Hết ăn lại ngủ, hết ngủ lại chờ ăn. Trí óc ở vào một giai đoạn nghèo nàn túng bản.

Quê hương lác lư trong một sợi thừng căng qua hai bờ vực thẳm. Không thấy được một cái gì rõ ràng để từ đó mình lần đi. Điều ít mù mờ nhất là cái vẻ mặt bên ngoài tranh giành, cướp bóc, quyền lợi. Anh thấy nản lòng vô cùng. Và nản lòng hơn khi thấy mình chưa đủ hào hứng để nhập cuộc. Một nhập cuộc đầy sáng suốt với quyền chọn lựa của mình. Cho nên anh vẫn còn ngồi, vẫn còn nhìn, vẫn còn xa lạ, vẫn lì lợm làm nhân chứng bên lề. Phải cần có một cái gì đó khác hơn, dùng thực chất, vô tư nhưng quyền rũ để lôi cuốn mình đi như một giòng nước trong.

anh nói cho anh
it sao còn mãi trên đó. những hàng
nó thừa kế bên kia con đường, từ những góc
phố những tiếng động cơ buốt phổi của
hàng đoàn xe vượt đi. Chiến tranh đang
lên như một làn ngập lụt.

Mai. 1966

tên hôm qua phải đứng lại đó vì đạn bom nổ
to. Chắc là đêm bất yên nhất. Mọi
người phải nằm sát xuống nền xi măng.
nh vào thức dậy - chỉ mới 6 giờ.
vì máy xém.

Đã nghỉ 24 Mai 1966

Anh,

Bây giờ là đêm sinh nhật của anh. Anh còn
biết làm gì hơn trong một thành phố giờ nghiêm và
nhiều hơn thu với bom đạn những đêm hải hàng
ở đây.

Qua sinh nhật của anh anh đã chuẩn bị hôm ở

Saigon.

Hôm ở Dalat về anh không hề nghĩ là mình sẽ
bị kẹt lại đây. Phi trường Thủ Đức không được
Anh đã vài vài vòng giờ nghiêm này đang một tuần
tho anh đang nghĩ viết thư cho anh là Trung tâm
chiêu hồi Đà Nẵng. Cả một công sự cũng thành thành
này anh đã gặp trên những chiếc bàn kê lại cũng
vì đêm người bị kẹt từ những nhà khác đến
những ngày đầu đầu nhìn đối ngời nhìn cây phượng
đỏ ở và hàng dừa ở bờ sông. Bờ sông thì đã bị
chấn bể biển hồng cao, tầng sau là bên cầu.

Đêm hỏa châu thấp sáng. Thấp sáng đến xót đau
những ngày sau này đã có thể ăn tam ở quán nhỏ
gần bên cạnh sở này. Mỗi bữa cơm nhai bằng ruột
và xi dầu. Cả như thế mà đã 6 hôm.

Anh nghĩ về anh cũng với đêm sinh nhật này không
có lời cầu chúc của anh. Anh đang làm gì giờ này.
Có phải nên lên để nói thêm với mình về một ngày
mà tuổi mình đã được sống đây như một bề ngoài nước
trên lên? Anh đoán thấy trên bàn học anh bây giờ
đã có một bình hoa và vài ngọn nến mới. Giờ vĩnh viễn

Ngồi ở căn gác nóng nên anh mặc áo quần ra ngồi ở đây, một góc vườn trong Ty chiếu hồi và thông tin. Mọi công chức đã được yêu cầu đi làm việc lại dù chẳng có gì để làm trong lúc này. Dân tộc mình vốn là một dân tộc rất hình thức, thể thôi.

Anh vẫn còn nhìn thấy khoảng phượng đỏ trước mặt và những con chim sâu chuyển trên những nhánh bàng.

Không hiểu bây giờ Huế ra sao. Biểu tình, chống đối, vô trang và gì nữa. Anh đoán thấy những ngày sắp đến sẽ tàn khốc hơn nữa.

Đã khá lâu anh không hề nhận được tin tức nào của đám bạn anh. Những Tường, Cường ở đó.

Cũng đã là đêm. Đêm thứ bảy kể từ ngày bỏ lại nơi này. Một tuần qua đi với bom đạn với giới nghiêm. Không thấy một hy vọng nào chớm lên để tin rằng mình có thể về được đó.

Sự ngọt ngào đã nghen cả từng thế ngồi thế đứng thế nằm. Chưa bao giờ thấy ngày tháng nhạt nhẽo hơn.

***

Dao Ánh,

Anh ở Đà Nẵng về chiều hôm qua. Rất nhớ Ánh

7/1966

Trịnh Công Sơn

7

1966

8

1966

Dao Ánh,

Có một điều không nên nói ra mà vẫn phải nói, và phải nói trong lúc uống thật say để có đủ can đảm nghe lời phủ nhận hay cái gật đầu.

Anh yêu Ánh.

Chỉ có đơn gian thế thôi mà phải dè dặt, phải cân nhắc, phải chạy thoát ra ngoài cái tỉnh.

Điều đó đáng lý không nên nói mà có bốn phận nhìn thấy phải cảm thông, nhưng cũng nói bởi vì nó là chót đỉnh của tình cảm. Nói ra thì tình yêu đã biến thành tính vật, đã đông đặc lại như một khối thủy tinh.

Cũng là lần đầu tiên anh phải tự thú điều đó ra trước. Như thế đã phải tự thú điều đó ra trước. Như thế đã phải tự coi là thất bại trong cuộc tình chung này. Nhưng mà đã sao. Đáng lý thì chúng mình cùng phải thú nhận điều đó một lần.

Nhưng thôi có ích gì.

Đây cũng là khởi điểm. Từ đó anh sẽ còn Ánh dài lâu hơn hay sẽ mất Ánh chưa biết chừng.

Anh đã chọn vào lúc mà cảm thấy Ánh đủ khôn ngoan để nói. Những điều buồn bã của năm qua anh đã quên và khởi mới lại cái nhìn cái nghĩ của anh từ đây.

Đó, như thế là Ánh đã được đặt trước một cái gì đó rõ ràng hơn cũ. Hãy nhìn và chọn lựa.

Nếu điều đó không làm Ánh phiền lòng thì hãy đến anh bằng một dáng dấp khác, bằng một thời khác và bằng một vẻ nồng nàn mà anh vẫn hằng mong.

Thân yêu

Trịnh Công Sơn

Tháng 8/1966

***

Ánh thân yêu,

Buổi chiều hôm qua đọc xong thư Ánh anh chỉ mơ hồ cảm thấy mình vừa nhận một điều lành. Rồi anh lấy xe xuống anh Ý uống rượu để đốt cho ngời thêm những hàn hoan trong anh. Khuya về thì cũng vừa để ngủ.

Buổi sáng thật xanh và hiền, anh nghĩ xem nên nói gì với Ánh nữa không. Có lẽ không nên, anh đã nói với Ánh điều cần thiết của chúng mình, cũng là điều - cần - thiết - chớp - đỉnh. Như vậy đã quá đủ.

Tất cả những điều kiện khác chỉ là những âm mưu - vô - tình hủy diệt mà thôi.

Hãy trong sáng và hồn nhiên như buổi mai xanh và hiền này. Buổi mai

không âm mưu, tình cảm cũng chẳng nên buộc thêm vào một âm mưu nào cả.

Yêu dấu.

Trịnh Công Sơn

***

Ánh yêu dấu,

Buổi chiều anh ngồi nhìn mưa làm tối dần căn phòng và sẫm dần hàng lá xanh.

Trong một phút nghĩ rằng mình đang có người yêu nên thấy hạnh phúc.

Ánh nhớ sang ảnh cho anh. Cờ postale⁽⁹⁴⁾ cho đẹp và cho rõ.

Chiều mai anh phải xuống anh Ý ăn cơm mời. Có cả anh Cường xuống đó nữa.

Ánh làm gì hôm qua và hôm nay. Kể cả ngày mai là ba ngày rồi đó nhé.

Je t'embrasse⁽⁹⁵⁾.

Thân yêu.

Trịnh Công Sơn

***

Ánh ơi,

(94) Bưu thiếp

(95) Anh ôm hôn em

Anh xin tạ tội cùng Ánh. Chiều hôm qua dưới anh Bửu Ý có mời bạn bè

ăn lúc 4 giờ. Anh tưởng là ăn nhanh để về kịp với Ánh nhưng về đến thì Ánh đã vừa đi.

Chắc mùa xuân thì Ánh không giận lâu. Đừng giận anh nghe Ánh. Sáng nay chắc Ánh không qua anh vì thế nào cũng có tức nhưng chiều nay thì qua thăm anh nghe. Anh xin lỗi một lần nữa vì đã thất hẹn. Điều đó anh ghét nhất nhưng đã chính anh nhảm vào lỗi đó trước.

Merci về đồng bạc cho mùa xuân. Chiều qua anh sớm nghe Ánh để mình còn có thì giờ đi chơi với nhau nếu Ánh thích.

Đừng buồn nghe em.

Yêu dấu.

Anh,

Trịnh Công Sơn

***

Ánh ơi,

Ánh chỉ ngại biện cho Ánh. Ánh cũng biết là anh vẫn cần Ánh hơn ai hết.

Anh đã bao nhiêu tháng trời rồi chứ không phải chỉ một ngày.

Ánh vẫn rong chơi bỏ quên anh ở đây. Anh ghi những ngày hoang vu đó và sẽ giao cho Ánh lúc anh đi.

Tất cả sự cần thiết Ánh đã thấy rõ hơn ai anh biết thế.

Anh đã bỏ thêm hơn mười lăm ngày ở đây để chỉ mong đổi lại đôi ba lần Ánh sang.

Đến gần
Buổi chiều anh ngồi nhìn
dưới cây phong và ngắm đàn hồng lá xanh.

Trong một phút nghĩ rằng mình đang
người yêu nên thấy hạnh phúc.

Định nhờ sang ảnh cho anh. Có posta
đẹp và cho rõ.

Chiều mai anh phải xuống ảnh ý
mới. Có cả anh Cường xuống đó nữa.

Ảnh làm gì hôm qua và hôm nay. Kể
mai là ba ngày rồi đó nhé.

Je t'aime

Thân yêu

Trương

Anh thân yêu,

Buổi chiều hôm qua đọc xong thư anh
anh chỉ mơ hồ cảm thấy mình vừa nhận
một điều lành. Rồi anh lấy xe xuống ảnh
ý xuống ruộng để đốt cho ngôi thêm những
hương thơm trong ảnh. Khuya về thì cũng
vừa để ngủ.

Buổi sáng thật xanh và hiền, anh nghĩ
xem có nên nói gì với ảnh nữa không. Có
lẽ không nên, anh đã nói với ảnh điều
cần thiết của chúng mình, cũng là điều cần
thiết cho đời. Như vậy đã quá đủ.
Tất cả những điều kiện khác chỉ là những
âm mưu vô tình hủy diệt mà thôi.

Hãy trong sáng và hồn nhiên như buổi
mai xanh và hiền này. Buổi mai không
âm mưu, tình cảm cũng chẳng nên buộc thêm
vào một âm mưu nào cả.

Yêu dấu

Trương Sơn

Như thế mà Ánh còn buộc tội anh thì thật là oan. Suốt cả chiều nay anh đã rơi xuống qua sâu hơn vực thẳm và buổi chiều anh cũng uống cho say vừa về. Bây giờ anh cũng lại lang thang.

Ánh đã tin không?

Trịnh Công Sơn

(Có lẽ khoảng 15/9 anh mới đi. Anh phải còn nhìn thấy Ánh nhiều hơn)

***

Dao Ánh chère,

Pourquoi ces mots? Et pour quoi ce doute? Je n'ai jamais en une fois cette bizarre idée de passer l'amour pour un jeu. Tu n'as pas le droit d'introduire ce doute dans l'âme. Cesse de te faire souffrir toi - même. Vivre comme il faut et voilà que tu trouves trop naturelles des choses en leur place. L'amour est aussi une vérité. N'essayons pas de débattre longuement sur ce sujet. Il te faut en avoir la bonne foi⁽⁹⁶⁾.

Ánh này,

Anh rất sợ những tranh luận về một vẻ đẹp, về một mầm cây non, về những gì vừa được khai sinh còn mang trọn vẻ thuần khiết của nó. Cố gắng tránh cho anh. Hãy sống thật tự nhiên và những sự kiện tự nó đã có một định mệnh, một vẻ đẹp riêng của nó.

Buổi sáng anh thức dậy cùng với tiếng đàn *Espoir perdu*⁽⁹⁷⁾. Đã buồn như thế Ánh đừng tự làm khổ Ánh bằng những ý nghĩ không đâu. Buổi tối hôm qua anh sang nhà Tường uống rượu say và về ngủ mê mết. Những ý nghĩ của anh là một nguyên rủa. Anh đã ngồi đốt trên bạch lạp những dòng chữ đó và thấy phiền muộn vì Ánh đã có ý nghĩ như thế.

(96) Dao Ánh thân yêu. Tại sao phải viết những lời lẽ ấy? Tại sao lại là sự hoài nghi ấy? Anh chưa hề có ý biến tình yêu thành một trò chơi kỳ quặc như vậy. Em không có quyền để nổi hoài nghi lên loi vào tâm hồn. Hãy ngừng tự đau khổ đi thôi. Sống như phải sống và em sẽ thấy rằng mọi việc đúng vào vì trí vồn có của nó. Tình yêu cũng là một thực tế. Chúng ta đừng tranh luận dài dòng về đề tài này. Em cần phải có thiên chí.

(97) *Hy vọng đã tắt* - tên một bài hát thương được trình tấu bằng nhạc cụ như mandoline, accordion...

Ánh hãy đuổi những ám - ảnh - bóng - tối đi và chờ sự bình an trở về.

Cho dù bằng ý nghĩ nào đi nữa anh vẫn mong còn Ánh như một ngày còn nhìn lá non, còn có ánh sáng mặt trời. Điều đó làm anh vững tâm khi chỉ còn anh đi qua những miền nóng miền lạnh thật xa thành phố này.

Mỗi lần nhìn thấy Ánh buồn anh đã bắt đầu lo lắng. Anh ngại có gì không hay xảy ra phá vỡ những điều đẹp dễ đi.

Ánh này,

Còn có gì trong anh để Ánh nghi ngờ nữa. *Le désespoir est assis sur le banc*⁽⁹⁸⁾. Hãy sống thật và bằng lòng tin. Nếu có điều bất hạnh nào cho anh thì Ánh hãy im lặng. Anh bây giờ không còn đủ những can đảm để nhận chịu án hình đó nữa. Hãy quên tất cả và lá vẫn non xanh. Anh mong Ánh qua đây. Chiều chủ nhật cuối cùng trước khi anh đi Ánh qua nghe Ánh.

(98) Nỗi tuyệt vọng ngồi yên trên ghế - tên một bài thơ trong tập thơ *Paroles* của Jacques Prévert, được Joseph Kosma phổ nhạc.

(99) Nói rất nghiêm túc

(100) Trong tác phẩm nổi tiếng nhất của nhà văn - phi công Pháp Antoine de Saint-Exupéry là *Le petit prince* (bản Việt ngữ của Bùi Giáng xuất bản trước 1975 tựa là *Hoàng tử bé*), khi hoàng tử bé rơi (tiểu tinh cầu B612 đi tới Trái đất, cậu thấy một khu vườn có rất nhiều hoa hồng và hết sức đau khổ vì đóa hoa hồng của cậu trên tiểu tinh cầu đã kể rằng nàng là duy nhất khắp trong vũ trụ. Sau đó, có một con cáo (*renard*) xuất hiện, nó giải thích rằng đóa hoa của cậu là duy nhất và đặc biệt vì bông hoa đó đã cam hóa được cậu

Trịnh Công Sơn

Nhớ mang cuốn *Paroles* qua để anh dán tờ ấy vào lại.

Nhớ Ánh lắm. *C'est sérieux*.⁽⁹⁹⁾

***

Ánh-yêu-dấu-của-ngờ-vực,

Buổi chiều cơn mưa vừa dứt thì anh cũng vừa nghĩ thấy rằng con renard không hoàn toàn đúng khi nói với petit prince về giờ giấc hò hẹn⁽¹⁰⁰⁾.

Chiều hôm qua anh cũng có ý định ở lại nhà chờ Ánh nhưng rồi anh nghĩ sao Ánh không thể qua anh bằng một giờ giấc bất thường hơn,

những buổi trưa này anh không ngủ, đêm cũng rất ít, mắt đã sâu thêm. Tại sao phải đến thăm anh mỗi ngày thứ tư, thứ bảy hay một ngày nào nhất định đó trong tuần mà không thể bất cứ một ngày nào, một giờ nào khi thấy thật đang nhớ nhau. Cái bất thường đó mới chính là tình yêu. Quanh tình yêu người ta không giăng một cái bẫy nào cả, cũng không dựng lên một cán cân nào để đo. Anh suy từ đó ra và nhiều lúc cũng như Ánh nghi ngờ anh, anh cũng đã nghĩ rằng Ánh đã nhầm lẫn trong Ánh một ảo - tưởng - yêu - anh.

Bây giờ thì anh cũng tạm yên tâm là Ánh yêu anh. Anh thì Ánh không thể ngờ vực gì nữa được. Tất cả những muộn phiền hãy quên đi và anh đã tự nguyện luôn luôn làm kẻ đay lỗi lắm.

Khoảng 15/9 này anh phải vào Sài Gòn trước Ánh để trình bày bài ca như Ánh đã biết. Chắc thế nào rồi cũng gặp nhau nhiều trong đó.

Kể từ ngày này cho đến ngày đi anh cần có Ánh mỗi ngày với anh. Ngay từ chiều nay anh đã bắt đầu đợi rồi đó. Nếu rảnh thì sang anh. Anh ở nhà một mình đây và nghĩ đến Ánh.

T'embrasse,

***

9

1966

9/1966

Ánh - thân - yêu - của - anh

Anh ở nhà suốt buổi chiều chờ Ánh. Mọi người đi cả. Rồi anh đi ra con đường bờ sông và kinh ngạc về màu xanh của hàng phượng và của bờ cỏ. Màu xanh thật thân yêu và buồn bã. Bỏ mà đi thật cũng chưa đành.

(101) Đã giữ chỗ trước

Có lẽ mai anh cũng chưa đi được. Vé ghi réserve ⁽¹⁰¹⁾ đáng lý mua đi

được rồi nhưng mấy ngày qua không có chuyến bay nên bị đọng lại và họ nhường cho những người bị kẹt đi trước.

Như thế chắc là trễ phản anh rồi. Và cũng vì trễ nên còn được gần Ánh ở đây.

Chiều nay anh thấy nhớ Ánh hơn. Và tự nhiên thấy yêu thương vô ngần.

T'embrasse, chérie

***

Ánh ơi,

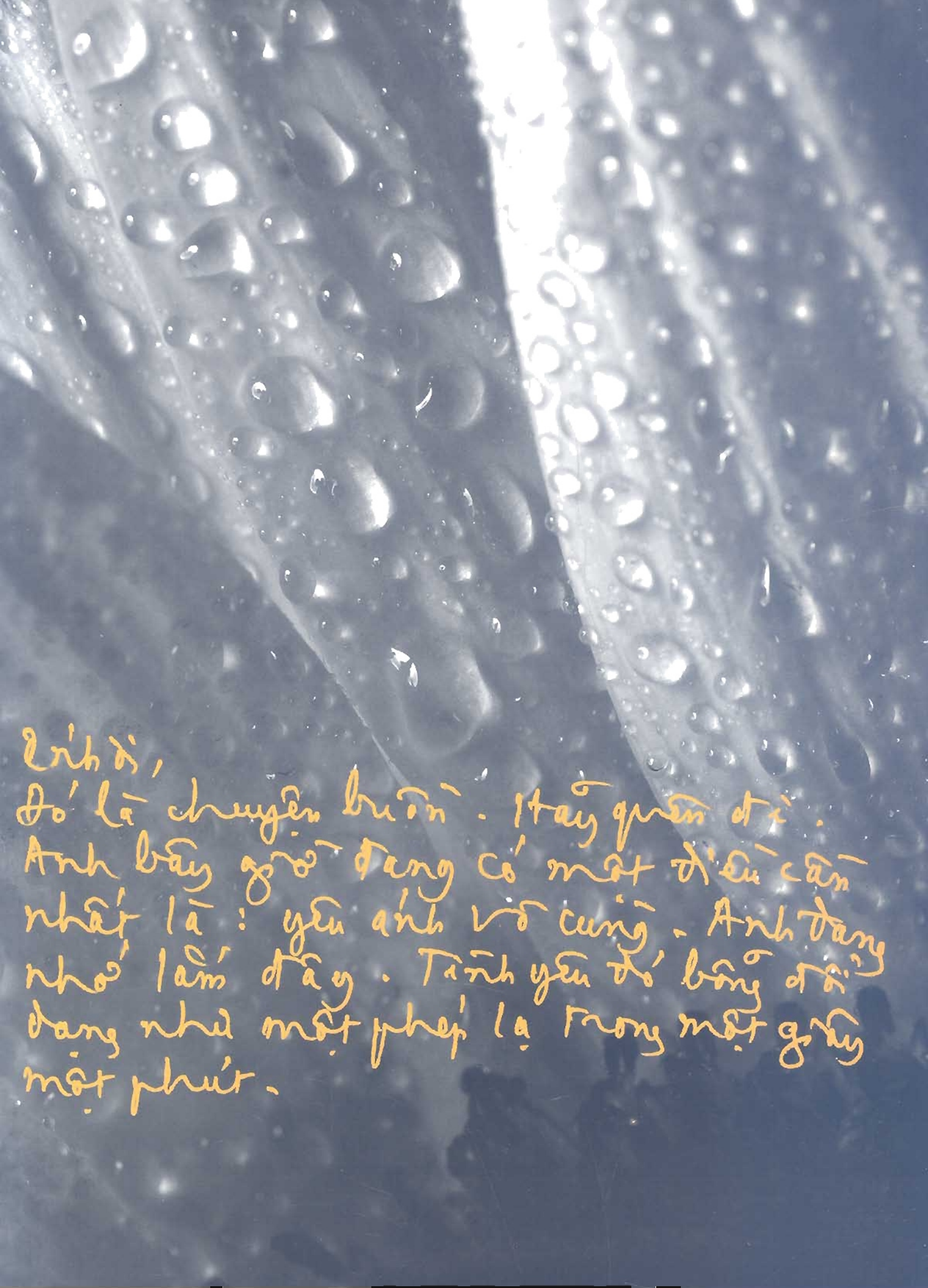
Đã qua cả như một cơn mưa anh hứa quên đi và mong Ánh cũng thế, chỉ một phút nào như viên sỏi rơi xuống. Mong sẽ bình an sau đó và những gì đẹp để cũ trở về.

Hãy đến và anh chờ.

Anh buổi chiều có rượu ru ngủ mê man. Cũng chưa có gì.

Hãy quên và Ánh trở về lối mòn cũ anh đón rất bằng an. Hứa thế. Đến.

Trịnh Công Sơn

Chị ơi,
Đó là chuyện buồn. Tôi quên đi.
Anh bây giờ đang có một điều cần
nhất là: yêu anh vô cùng. Anh đang
nhớ lắm đây. Tình yêu đó bỗng dưng
đang như một phép lạ trong một giây
một phút.

16.9

1966

Sài Gòn, 16/9/1966

Ánh thân yêu,

Tiếng hát Thái Thanh ru anh ngủ vừa một giấc ngắn nồng nàn bằng bóng rợp của khuôn mặt Ánh cúi phủ xuống trên anh. Tuổi đó ngày trước anh đã viết bằng hình dáng của Ánh, hình dáng của một Ánh đứng ngoài xa vời vợi, xa lạ nhưng nồng nàn, như một ánh sáng lân tinh lạnh buốt soi trên từng vết thương da thịt tan tành của anh. Những ánh sáng lân tinh đó đã biến thành ngọn lửa nồng nàn hơn đốt cháy những hương trầm quanh anh cho đời sống thêm quý báu. Rồi từ đó anh sẽ như loài thú mùa đông trở dậy và cần Ánh như cần chất sống đời đời.

Hỡi cơn - yêu - dẫu - nghìn - năm của anh, có phải rồi mọi người cũng sẽ ra đi như những bóng yêu ma nối đuôi nhau hàng hàng lớp lớp phá hoại những hương hoa của đời sống hằng bất an? Anh đang lo âu về chuyến đi sắp đến của Ánh. Anh sẽ chờ chờ nhìn xem có bao nhiêu biến đổi trong lần đi đó. Anh lo âu bởi vì mọi sự trôi chảy trong đời sống đã là những évidences⁽¹⁰²⁾ rồi.

(102) Chứng cứ, bằng chứng

17.9

1966

17/9.

Buổi sáng anh thức dậy nhìn ra ngoài không còn là hàng lá xanh non nữa, mưa li ti từ sáng sớm. Trước mặt anh bây giờ là con đường đầy xe cộ, những mái nhà ngói đen và khu vườn lá xanh của căn nhà trước mặt. Máy bay đến hôm qua lúc 3g30, khá trễ. Về đến nhà tắm rửa và ra phố. Đi qua từng con đường đầy âm ập tiếng xe và tiếng nổ của mọi loại động cơ đó như một cơn sóng to tạt vào mặt. Anh thấy thất vọng và bỗng nhiên mọi ham thú trong chuyến đi gầy vụn.

Ra Pagode gặp ngay những Nguyễn Đình Toàn, Cung - Tiến - và - vợ - José, Vũ Thành An, Trần Lê Nguyễn, Kiệt Tấn v.v... Rồi xoay quanh một cái bàn mà hỏi han chuyện này chuyện nọ. Đi ăn cơm với nhau rồi đêm về và hết ngày đó.

Anh đã nhớ - Ảnh - không - người suốt chuyến bay cho đến sáng hôm nay.

Sáng nay xuống đài phát thanh. Anh đã có chỗ làm ở đó nếu như anh muốn. Anh còn phải xem lại đã.

(103) CPS là tên gọi tắt của Chương trình Phát triển sinh hoạt Thanh niên học đường, trực thuộc Bộ quốc gia Giáo dục của chính quyền Sài Gòn - một cơ quan được sự trợ giúp của các tổ chức thiện nguyện quốc tế, chuyên trách điều hành và xây dựng các sinh hoạt thanh niên sinh viên học sinh hướng về phụng sự xã hội... "Trụ sở" không chính thức của CPS là quán Văn, tọa lạc trong một khu vườn bao quanh bởi bốn con đường là Nguyễn Trung Trục, Gia Long (nay là Lý Tự Trọng), Công Lý (nay là Nam Kỳ Khởi Nghĩa) và Lê Thánh Tôn, nơi có những đêm nhạc Trình Công Sơn - Khanh Ly

Xuống CPS⁽¹⁰³⁾ gặp một đám trai gái đang làm việc trên những tập giấy và máy đánh chữ. Cạnh bên hông Đại học Văn khoa. Chưa gặp được Ngạc để bàn chuyện trình diễn.

Bỗng dưng thấy nản, muốn bay thoát về một nơi nào đó mà sự sống thật đơn giản hơn, không se sua, không tranh giành, không đổ kỵ v.v...

Xã hội loài người với những trật tự, kỷ luật, lớp tường ngăn nắp đó đòi lúc cũng chỉ là những tai nạn mà thôi. Hãy thoát đi xa hơn. Một ngày nào đó sự bình an sẽ là cây cỏ thật xanh tươi của một buổi sáng đầy tiếng chim hót. Bây giờ đã lỡ rơi vào guồng máy rồi nên đã có một ngộ nhận về đời sống. Cứ tưởng nhầm sự bình an nằm trong những căn

nhà thật cao thật rộng với những tủ sắt đầy tiền đầy ngọc ngà châu báu, garage đầy xe...

Đó, những khốn khổ của anh nhìn trên khổ đất này đây. Anh thấy mình tan hoang đi trong cái dồn dập của đời sống quanh mình.

Ở đây là nơi để thấy mình luôn luôn bị thất vọng. Anh thấy mình ở ngoài khổ người mà đời sống này đang cần. Sẽ còn rất nhiều bạn bè anh bị rơi vào guồng máy. Sẽ còn rất nhiều người thân yêu anh trôi dạt về đời sống này như những bèo bọt mù lòa.

Sẽ còn một - người - yêu - anh bất lực chống lại những đương nhiên hằng có đó. Mọi người rồi sẽ là những nạn nhân bất đắc dĩ.

Anh vừa gặp anh Cung của Trang trưa nay. Cung bây giờ đi xe Honda, mặc áo đẹp, quần đẹp loại nhẹ dạ. Hỏi về chuyện về. Cung lắc đầu bảo không làm gì cả. Cung bây giờ chỉ muốn sống đầy đủ, sống thui chột, hưởng thụ vô ích. Cung đang trở về làm lại mẫu người ngày xưa của anh. Sống lối sống của con nhà giàu, không lo âu, vùng tiền hoang phí. Anh thất vọng và buổi trưa không ngủ. Cung về nhà chiều sẽ trở lại đón anh ra phố. Mình không làm một nhà đạo đức nhưng mình phải biết chống đối. Mỗi người phải tạo riêng cho mình một thứ khí giới để chống đối, mình hãy tự dựng lên những cái đập vững chắc để ngăn mình khỏi trôi dạt về làm một loại bè - lũ - rác - rến trong những hàng ngũ thối tha sẵn có. Đó cũng là niềm kiêu hãnh thật sự. Đừng bao giờ để mình đồng hóa với bất cứ ai.

Ánh ơi,

Đó là chuyện buồn. Hãy quên đi. Anh bây giờ đang có một điều cần nhất là: yêu Ánh vô cùng. Anh đang nhớ lắm đây. Tình yêu đó bỗng đổi dạng như một phép lạ trong một giây phút.

***

những em anh
H.9. Buổi sáng anh thức dậy nhìn ra ngoài
không còn lá xanh lá xanh non nữa -
mùa lá thì đã rụng. Trước mắt
anh bây giờ là con đường đầy xe cộ,
những mái nhà ngói đen và khu vườn
lá xanh của căn nhà trước mắt -
mây bay đến hơn qua lúc 3 giờ -
khá tại. Về đến nhà tắm rửa và
ra phố. Đi qua hàng con đường đầy
âm ập tiếng xe và tiếng nô của mô-
tơ tại vào mắt. Anh thấy thật
vong và bỗng nhiên mọi ham thú tưng
chuyến đi gãy vụn -
Ra Lagode gặp ngay nh
Cung Tiên và vợ Jose, và
Trần Lê Nguyễn, Kiệt Tân
quanh một cái bàn m
nay chuyến ra - Đi à
về đến về - và biết ng
Anh đã nhớ đến
chuyến bay cho đến sa

Saigon 16 September 1966

Anh thân yêu

Tiếng hát Thái Thanh ra anh nghe và
một giấc ngủ năm năm bằng bóng rợp
của khuôn mặt anh củi phủ xuống trên
anh. Tuổi đó ngày trước anh đã viết
bằng hình dáng của anh, hình dáng của
một anh đứng ngoài xa với với, xa lạ
những năm năm, như một ánh sáng
lần tỉnh lạnh buốt soi trên từng vết
thương da thịt tàn thành của anh. Những
ánh sáng lần tỉnh đó đã biến thành ngọn
lửa nóng năm năm hôn đốt cháy những hương
trầm hương anh cho đời sống thêm qui
báu. Rồi từ đó anh sẽ như loài
thú mùa đông tạo dựng và cần anh
như cơn khát sống đời đời.

Hỏi còn yêu - dẫu - nghìn - năm của
anh, có phải rồi mọi người cũng sẽ
ra đi như những bóng yêu mà nó
đuối nhau hăng hăng lớp lớp phả
hoai những hương hoa của đời sống
hằng bất an? Anh đang lo âu về
chuyến đi sắp đến của anh. Anh sẽ

18.9

1966

18/9

Cũng thêm một buổi sáng thức dậy ở đây. Có lẽ sẽ trình diễn vào khoảng 22/9/66.

Suốt ngày hôm qua mưa. Mưa nhỏ để đủ đẹp và đủ lạnh. Rồi buổi sáng này mát và im như những buổi sáng đã qua ở Huế.

Đêm hôm qua Cung và anh ra Point des plagueurs⁽¹⁰⁴⁾ ngồi đến khuya mới về. Kể cho Cung nghe về Trang và Cung buồn.

Ở đây mỗi ngày chỉ đi chuyển quanh những điểm cố định quen thuộc.

Hôm nay chủ nhật buổi sáng chắc phố đông. Anh sẽ ra xem có Ánh ở đâu đó không.

Đường phố đang sửa soạn đèn bánh cho Trung Thu.

Ồi ngày tháng cao ngất.

Nỗi buồn cao ngất.

Rác rưởi cao ngất.

Tủi hỏ cao ngất.

(104) Cột cờ Thu Ngự ("thủ ngữ" có nghĩa là điểm giữ cửa cảng"), do người Pháp dựng vào tháng 10/1865 treo cờ hiệu đón tàu thuyền ra vào cảng Sài Gòn. Nơi đây có Bến Nhà Rồng (trụ sở Công ty vận tải đường biển Pháp Messageries Maritimes) xây dựng ngày 4/3/1863, quản lý các dịch vụ tàu biển và xuất nhập hàng hóa đường biển

Chỉ còn bè bạn, và Ánh - thật - quý - báu trên vòm trời mà phận người là một cơn hạn không bao giờ dứt.

Nhớ và yêu Ánh vô cùng.

T'embrasse

Trịnh Công Sơn

8.10
1966

8/10/1966

Dao Ánh thân yêu,

Sáng nay anh đi Đà Lạt. Chiều hôm qua mang thùng sách lại cho Ánh nhưng Ánh đã về nhà. Độ một tuần anh về lại. Đã đọc thư Ánh và cảm động vô cùng. Nhớ đón nghe đài VOA giới thiệu anh. Khoảng 17/10 đài VOA sẽ có mục phỏng vấn anh như lần trước ở đài Sài Gòn. Đáng lý buổi sáng nay chúng mình phải đi chơi với nhau nhưng buổi sáng ở Thanh Quan⁽¹⁰⁵⁾ không cho đến thăm nên đành chịu.

Anh nhớ Ánh lắm dù đang ở chung trong thành phố này và mỗi ngày vẫn có thể gặp nhau. Thôi chờ anh về lại vậy nhé.

T'embrasse.

Có nhiều chuyện anh định nói riêng với Ánh nhưng chưa có dịp nào. Thôi chờ về hẵng hay. Cho anh ru môi đỏ và nắm ngón tay của bao nhiêu mùa đã qua ở Huế. Thương yêu vô ngần.

Anh đang ở phòng triển lãm và trời mù xám trên cao,

Anh.

***

(105) Cư xa Thanh Quan nam trên đường Hiến Vương (Sài Gòn), nơi Ngô Vũ Dao Ánh ở khi từ Huế vào. Những nam ấy, nhạc sĩ Trịnh Công Sơn có sáng tác bài *Thanh Quan ca*

Ánh,

Buổi sáng anh thức dậy thật sớm và đến Thanh Quan tìm Ánh nhưng cửa phòng khách chưa mở nên phải đi ngay.

Chuyến máy bay hôm qua bị annulé⁽¹⁰⁶⁾ vì bão. Ngồi chờ suốt sáu tiếng trên sân bay một mình thật buồn nản.

Hãy đi chơi thật vui về ngày chủ nhật và nhớ đến anh. Được không?

Anh đang ngồi tại Air VN. Anh đi nghỉ ngơi ít hôm và arranger⁽¹⁰⁷⁾ một vài chuyện lật vát. Sẽ về gặp Ánh trong tuần sau. Sao nhớ Ánh lạ lùng thế Ánh.

Đã nghỉ thế nào về Sài Gòn.

Thân yêu,

***

10.11
1966

Đà Nẵng, 10/11/1966

Ánh

Anh đã vào hội đồng giám định sáng nay. Hơi khả quan. Bây giờ ngồi đợi đến 15/11 này để vào hội đồng hoãn dịch cũng là hội đồng 3, chẳng hiểu sẽ thế nào đây. Hãy cầu nguyện cho anh.

Buổi chiều mưa thật nhỏ. Cá mưa bây giờ là đêm. Anh thấy nhớ Ánh lắm. Đã vá lại chỗ rách ở áo chưa.

Thành phố này buồn lắm. Anh mong xong để về Huế rồi trở lại đó để cùng chịu chung cái bụi bặm và tháng ngày ồn ào với Ánh. Có những phút anh bỗng lẫn thân nghĩ rằng đời sống đã buồn bã thế này sao còn

(106) Huy chuyến bay

(107) Sắp xếp

phụ nhau. Đó là một bài học mà không bao giờ cần phải thuộc cả. Cũng là một thứ kinh nghiệm không cần phải có cho bản thân.

Đã đi học lại rồi phải không. Những buổi đi đi về về rồi cũng sẽ có nhiều chuyện vui để Ánh quên đi một vài lúc cảm thấy phiền nản.

Rồi sẽ qua một năm hai năm ba năm như những người đã xa nhà và tìm thấy những yên vui ở đất đai mới. Rồi cũng sẽ có lúc không còn muốn quay về. Con gái vẫn thường là một loài chim đi để quên vùng ở cũ.

Ở đây đêm ngày là tiếng động cơ máy bay nổ chát chúa trên đầu.

Mùa đông đang về thật hờ hững. Huế nghe nói mưa cũng ít. Những ngày trời im mát thật đẹp cho người ta đi chơi với nhau. Ánh có còn nhớ những con đường buổi chiều ở Huế, những ngày phố bỏ hoang và sùng nổ bên kia cầu, quán cà phê thật nghèo và tất cả vẻ nhỏ nhit của nó.

Radio đang bỏ những đĩa nhạc của Mozart, Chopin, Brahms thật hay. Ánh chắc đã ngủ. Ave Maria. Tristesse de Chopin.

Bây giờ hộp thư của Ánh đã có thư rồi đó. Mừng không. Lo giữ gìn mưa nắng kéo lại cúm nữa thì tội cho thân thể lắm.

Diễm đã khỏe chưa. Anh thăm Diễm.

Mong là chưa đi để có dịp làm nốt những dự định sắp tới của anh.

Thôi hãy ngủ yên đi nghe Ánh để sớm mai thức dậy tươi xanh như cỏ non.

Anh nhớ Ánh lắm nhớ lắm

Thân yêu,

Trịnh Công Sơn

12.11

1966

Đà Nẵng, 12/11/1966

Ánh ơi,

Mưa từ đêm qua như thác đổ. Buổi sáng anh thức dậy trong cái giá rét của những ngày khởi đông. Ra phố uống cà phê vừa về. Và nằm trông trời chờ từng ngày từng giờ phút thật dài đi qua. Một ngày bỗng nặng nề, chậm chạp hơn. Sao những lần đi chơi với Ánh lại nhanh thế. Bây giờ phải ngồi không cho đến 15/11 mới ra trình diện lại. Sáng 16/11 chắc anh về Huế.

Anh đang thấy vừa nhớ Huế vừa nhớ Sài Gòn. Ở trong một thành phố giằng co giữa hai nơi muốn quay về trong một lúc. Những ngày này anh chỉ còn ngồi đốt thuốc cho quên bớt sự thừa thãi của mình.

Hãy viết thư về Huế cho anh.

Anh có nhờ Thích thứ bảy này lại đón Ánh và Diễm đi chơi. Hãy đi chơi thật nhiều để quen thuộc thành phố và một lúc nào đó mình sẽ thấy thành phố ở ngoài mình, không cần thiết, không quyến rũ. Rồi sẽ muốn quay về yên nghỉ trong cái đơn độc của mình. Sẽ thấy cái hào nhoáng trong thành phố không còn dễ lôi cuốn mình vào trong thác lũ của nó. Lúc đó mình sẽ ngênh ngang, bình thường và thoải mái hơn.

Anh đang nhớ Ánh trong hình vóc đơn giản của quần velours màu beige nhạt và áo chemise hoa, tóc cột hai bên.

Những phút Ánh đơn giản là những lần anh thấy gần Ánh nhất. Hãy đơn giản từ trong tâm hồn để cái khoáng - cách - vô - ích không dựng lên, không thành hình. Dù cái écart đó chỉ mỏng như một sợi tóc.

Anh có thấy anh Tuấn ở đây hai lần. Thành phố này đang đầy rẫy những chợ đen, ăn cắp, làm giàu phi pháp và con gái hư. Sẽ tan hoang cả khi người ngoại quốc đã rút đi. Người ta sẽ mất đi hàng tỷ năm cũng

Hãy kể rất thật cho anh nghe về
yêu của anh.

Anh,

chưa xây dựng lại nổi cái ý thức trong con người.

Giờ này chắc Ánh đang ngồi yên trên một ghế gỗ ở Văn khoa. Ánh hãy phóng tầm mắt trên một độ dài mấy nghìn cây số để nhìn mưa Đà Nẵng mưa Huế. Về buồn dán sát vào từng song cửa rỉ sét, từng vách nhà mốc đen. Anh nhớ đến những ngón tay mùa đông rất lạnh của Ánh. Những ngón tay đã nhốt kín cả một vòm trời đầy lá non xanh của mùa xuân, mùa thu, mùa hạ ở Huế.

Anh sẽ về Huế để nhìn giòng sông trước mặt và ngồi uống cà phê để nhìn thành phố trời mưa cho Ánh.

Sắp hết tháng 11, rồi tháng 12. Tháng giêng Ánh sẽ có thêm một tuổi. Phần anh sẽ thấy mình cần cỗi thêm mà hư vô thì vẫn che mù trước mặt.

Có những đời sống không hề biết than van. Có những đời sống lại kêu rêu quá nhiều. Đó cũng là một thức ý thức bị đất bắt con người phải dời chỗ mãi trong phần tâm thức của mình.

Buổi sáng nhạc thật êm. Anh nhớ về một góc nào đó thật ấm cúng chúng mình ngồi uống nước với nhau.

Này Ánh, Ánh hãy kể rất thắm cho anh nghe về tình yêu của Ánh(?). Có gì buồn không.

Trời vẫn còn mưa thật nhiều và mây xám rất nặng trên cao. Gió cũng nhiều lắm. Nghe nói có bão ở Hoàng Sa.

Hãy kể rất thắm cho anh nghe về tình yêu của Ánh.

Anh,

Trịnh Công Sơn

Cái hoa tournesol Ánh uốn
theo sợi dây đèn vẫn còn
buộc trên chóp cái tháp
Eiffel nhỏ để trên chống
sách trước mặt anh.
Nhưng cái nhỏ nhất đó
thường đưa mình về lại cả
một khoảng rợp mát
mệnh mông của những
ngày tháng đã qua.

17.11

1966

Huế, 17/11/1966

Ánh thân yêu,

Buổi sáng đầu tiên ở thành phố anh trở về có trời lạnh lạnh của mùa đông và những gốc cây đen bám đầy rêu xanh thật mượt.

Đã đưa tất cả những gói đồ Ánh gửi.

Ý và Cường gặp anh mừng rỡ thật cảm động. Anh được hoãn như cũ.

Trời buổi sáng mây mù nhưng không mưa. Dòng sông nước đục ngầu, màu nước ngày lụt lội.

Buổi sáng anh dậy sớm và thấy mình như lẫn hẳn vào trong cái im lặng của thành phố. Những tiếng động ì ầm của Sài Gòn giờ như đã chìm hẳn thật xa xăm,

Thành phố vẫn chưa có gì thay đổi. Buổi sáng, anh đứng ở balcon nhìn mấy cô bé đi học mà tưởng như cũng có Ánh đang từ phía bên kia cầu đi sang. Cái áo nâu ngày đó chắc bây giờ Ánh phải mặc cao đến gối.

Như thế mà cũng đã nhiều năm rồi đó. Anh đã nhìn Ánh lớn lên từ balcon nhà anh. Cho đến một hôm nào thì thấy đã không thể nhìn bằng quan nữa được.

Sáng nay Ý và Cường sẽ lên đây đi ăn sáng với anh. Anh dậy từ lúc 6g30. Ngồi ở thêm balcon hút thuốc và bàn tay thì lạnh như đã có lần Ánh thấy lạnh như thế.

Đã có một ít nắng nằm trên đọt cây cao đằng xa. Trời đẹp lạ lùng đó Ánh.

Buổi tối ở nhà. Trên trời có một vành trăng nhỏ.

Con đường trước mặt vắng và buồn.

Anh bỗng thấy thiếu Ánh kỳ lạ.

Lúc sáng đi ngang nhà Ánh thấy cửa đóng kín mít. Không còn một khóm dạ lan nào phía trước. Anh như đoán thấy vẻ hoang vắng bên trong. Trong mỗi căn nhà đã có những chỗ đứng, chỗ ngồi, chỗ nằm của từng đứa con. Tiếng nói tiếng cười như cũng vương mắc đâu đó. Nên anh thường vẫn khó quên nơi mình đã lớn lên đã sống đã ở. Mùa xuân ến sẽ về, lá sẽ xanh và những người thân mình cũng sẽ nhớ mình hơn bao giờ cả. Giữa những ố ạt kéo về vui như hội của Tết, sự vắng mặt của mình là cả một điều tủi lòng.

Trăng đã xóa tan trên trời và mưa cũng đã rì rào trên hàng lá.

Mùa đông ở Huế kể cũng buồn lạ.

Giờ này chắc Ánh đang sửa soạn đi ngủ. Ngủ để khởi đầu cho một đời sống riêng tư của mình. Ngủ cũng để quên bớt một ít buồn phiền của ngày.

***

18.11
1966

Huế, 18/11/1966

Trời Huế buổi sáng mà sương như trời Đà Lạt.

Sương la đà dưới vòm cây, trên cùng khắp. Anh mặc áo quần đi bộ xuống anh Ý. Gặp Trang giữa đường đang đi học. Trang nhờ anh gửi hộ thư cho Ánh.

Anh Ý và anh lang thang ở phố suốt ngày vì trời im thật đẹp và mát.

Nước sông vẫn còn đục ngầu, dâng lên cao hơn bình thường. Có mưa nhưng từng cơn mưa thật ngắn. Trời chuẩn bị cho người ta đi chơi với nhau và uống cà phê thật nóng.

Có lẽ Ánh giờ này đang nghe nhạc chú đế. Sài Gòn mấy hôm nay có mưa không. Nhớ cẩn thận kéo những buổi đi về bị cảm lạnh. Nếu bị cúm thì nhớ uống thuốc như thế này: Aspirine + Teramycine + Nivakine + Vitamine C. Uống chung với nhau một ngày ba lần. Toa thuốc để trừ dịch cúm hiện đang lan cùng mọi nơi đến đây.

Về đây có bạn bè cũng vẫn thấy buồn buồn. Anh sẽ cố gắng vào thật sớm để đi chơi với Ánh.

Về Huế lần này anh thấy có một cái gì hơi thiếu thiếu, có lẽ là sự vắng mặt của Ánh ở đây. Anh vẫn như mong một điều gì mỗi ngày do một thói quen cũ của những ngày còn đợi Ánh sang thăm.

Anh Ý đang viết một vở kịch mới. Anh Cường đang tiếp tục vẽ tranh mới chuẩn bị cho kỳ triển lãm sắp tới ở Đà Nẵng. Cường mấy hôm nay bận rộn không ngừng mua nôi, sắm áo quần cho đứa con. Thấy cũng vui.

Đã nhiều năm anh chưa hề sống mùa Đông nào ở Huế. Kể cũng dễ có đến sáu bảy năm gì đó rồi. Chung chung vẫn cảm thấy buồn, một thứ buồn thật ảm đạm, hiu hắt.

Huế' 18 Novembu 1966

Tôi Huế' buổi sáng mà sống như trời mát.
Đã dưới vòm cây, trên cung khắp. Anh mặc áo
bộ xuống anh lý - gặp Trang giữa đường đang
Trang nhớ anh gọi hồ thủ cho anh.

Trang nhớ anh gọi hồ thủ cho anh.
lý và anh lang thang ở phố sáng nay vì trời im
vỗ và mát.

Đã sống vẫn còn đặc ngưu, dâng lên cao hơn bình
Cả mùa những tình còn mùa thất ngời. Tôi
bị cho người ta đi chơi với nhau và uống cà phê

không
nhớ anh giờ này đang nghe nhạc chi
lên anh giờ này đang nghe nhạc chi
hôm nay có mùa không - nhớ căn
đi về bị cảm lạnh. Nếu bị cảm
như thế này: aspirine + tetracycline
tetracycline C. Uống chung với nhau một
đôi để trả dịch cảm hiện đang lan cả
Vết này có bạn, bé cũng thấy buồn b

đi vào thất sớm để đi chơi với anh
Vết Huế' tên này anh thấy có một
lẽ là sẽ vắng mặt của anh ở đó
mong một điều gì - mỗi ngày do một
những ngày còn đời anh sáng thêm

Anh lý đang viết một vở kịch
đang tiếp tục vẽ tranh mà chưa
sắp tới ở Đà Nẵng. Cường mỗi
ngày mua nổi, sớm sẽ quên cho
Đã nhiều năm anh chưa hề sơn
Kể cũng đi có đến sáu bảy năm
vẫn cảm thấy buồn, một thứ buồn

Thầy nhớ anh lý là. Nhớ đến nên lòng. Tôi
Sáng còn đường Lê Lợi cây xanh non và xanh. Trang
mặt mình trên con đường đó. Học giờ sau nên thơ
đường vắng và Trang thật nhỏ như một châu chấu
trong cái màu xám lạnh của con đường, của trời thu
phố.

Anh Kha đã về Sài Gòn có đánh điện tín về
Tiếc là không có anh ở trong đó để chúng mình đi
với Kha mà nghe Kha kể về cái tao nhố nhố.

Mùa Đông như ra ngòi hồ một hồ lớn, một nước
Cái gì cũng có vẻ có mình, thiu ngủ. Nên cảm thấy buồn
lặng thán như anh hơn. Anh có cảm tưởng là anh ca
đang rút trong cái rét của mùa Đông đang.

Nhớ đứng hăm chơi quá mà quên mất anh.
Đem nhạc có điện thoại hay. Cái hoa tournesol

uốn theo sở gầy đến vãn còn bước trên chóp cái tour Eiffel
nhỏ để tìm chỗ sách vở để mất anh. Những cái nh
nhặt đó thường đưa mình về lại cả một khoảng r
mặt mình mong của những ngày tháng đã qua. B
cũng khởi dậy trong mình một vết mong manh của m
phiên khi nghĩ đến những không may thường vẫn c
của đời sống.

Anh lý, anh nhớ ghé làm với đó nghe
Thầy hay ngủ yên đi nghe em.

Anh Thắm Diễm và chị Dung.

Yêu dấu,

Trinh Loan

Thấy nhớ Ánh kỳ lạ. Nhớ đến nản lòng. Buổi sáng con đường Lê Lợi cây xanh non và lạnh. Trang đi một mình trên con đường đỏ. Học giờ sau nên thấy đường vắng và Trang thật nhỏ như một chấm trắng trong cái màu xám lạnh của con đường, của trời thành phố.

Anh Kha đã về Sài Gòn có đánh điện tín về nhà. Tiếc là không có anh ở trong đó để chúng mình đi chơi với Kha mà nghe Kha kể về cái đảo nhỏ đó.

Mùa Đông như ru ngủ từ một hòn sỏi, một nóc nhà. Cái gì cũng có vẻ co mình, thiu ngủ. Nên càng thấy buồn, càng thấy nhớ Ánh hơn. Anh có cảm tưởng là Ánh cũng đang rét trong cái rét của mùa Đông ở đây.

Nhớ đừng ham chơi quá mà quên mất anh.

Đêm nhạc cổ điển thật hay. Cái hoa tournesol Ánh uốn theo sợi dây đèn vẫn còn buộc trên chóp cái tháp Eiffel nhỏ để trên chổng sách trước mặt anh. Những cái nhỏ nhất đó thường đưa mình về lại cả một khoảng rộp mát mênh mông của những ngày tháng đã qua. Bao giờ cũng khơi dậy trong mình một vẻ mong manh của muộn phiền khi nghĩ đến những không may thường vẫn có của đời sống.

Ánh ơi, anh nhớ ghê lắm rồi đó nghe.

Thôi hãy ngủ yên đi nghe em.

Anh thăm Diễm và chị Dung

Yêu dấu,

Trịnh Công Sơn

Đêm thì lạnh và gió mà sự yêu thương Ánh thì
đã không còn đủ ngôn từ để gọi. Nỗi nhớ mong
nằm trên cao thành phố mùa Đông.

21.11
1966

Huế, 21/11/1966

Ánh của anh,

Đêm thì lạnh và gió mà sự yêu thương Ánh thì đã không còn đủ ngôn từ để gọi. Nỗi nhớ mong nằm trên cao thành phố mùa Đông. Anh chỉ biết âm thầm như thế và bỗng thấy thành phố chỉ còn lại căn nhà của anh. Ngoài ra thì không còn gì để mong chờ ở đây ngoài cơn nước lũ của tháng mười.

Anh vừa nhận được cuốn catalogue của Hội Họa sĩ trẻ do Cung gửi ra. Cung bảo là có Ánh và Diễm đêm hôm đó. Anh cũng thấy vui mừng vì Ánh tham dự vào những sinh hoạt đó. Hãy vui chơi và thương anh.

Buổi sáng nào ở đây cũng dày sương mù. Vòm cầu hình vòng cung đã nhờ thế mà đẹp hơn.

Bọn sinh viên ở đây đang chuẩn bị để nhờ anh trình bày nhạc. Không thấy hứng thú gì nhưng cũng không thể từ chối. Anh Lê Văn Hảo có đến mời anh làm một buổi phiếm luận (causeries) về những kinh nghiệm của đời viết nhạc cho sinh viên anh ấy nghe ở Văn khoa. Nhưng thấy nản nên anh không nhận lời.

Đã qua thêm một thứ bảy và một chủ nhật ở đây.

Anh cũng đã nghĩ rằng nếu sau này có một
lầm lỗi gì thì điều đó chẳng sẽ bao giờ ở về
phía anh cả.

Gió lao xao trên hàng lá ngoài kia như một cơn mưa lớn.

Mỗi ngày anh ra phố từ sáng sớm để ngồi uống cà phê với anh Ý. Cho
đỡ buồn thôi chứ cũng chẳng biết phải làm gì khác. Cường thì bận bịu
với đứa con mới ra đời và lo thêm cho phòng tranh ở Đà Nẵng nên
cũng ít gặp để đi chơi với nhau.

Tập ca khúc của anh kiểm duyệt bị bỏ ba bản chẳng hiểu trong đó đã
arranger được chưa.

Những đêm về đây anh không ngừng nằm mơ thấy Ánh. Nhiều lúc
nghĩ về Ánh anh mơ hồ thấy có một cái gì chưa thỏa đáng giữa chúng
mình. Ánh vẫn còn một vài cử chỉ khiến anh khó hiểu. Thoang thoang
nghĩ rằng Ánh chưa tha thiết gì với anh. Mong chỉ là những cái nhìn
nhắm lẫn về phần anh mà thôi.

Anh cũng đã nghĩ rằng nếu sau này có một lầm lỗi gì thì điều đó chẳng
sẽ bao giờ ở về phía anh cả.

Thấy thiếu Ánh vô cùng. Hãy yêu thương nhau hơn nữa nghe em.

Je t'embrasse

Trịnh Công Sơn

hôm 30 November
Đích thân yêu,
Đến đến hôm qua. Anh cho
Đọc thư và cảm thấy như
vàng thời gian vắng nhau
phút phút đang đây.
Sau những ngày mưa liên
tục trời nắng thật tươi. Nước
thường. Rồi đã trở lại
hôm nay thì ấm và yên m
đang gần anh vì đã vào t
ước khi về. Lý do: đang
đọc ba bài nhạc ở đây
hỏi ở Đà Nẵng gửi gắm l
lý do máy bay bị kẹt l
vì bác
nhớ đến quá chừng như
Dù thế nào anh cũng có
gửi anh lại nơi đây ngoài
hỏi đã ở đó. Mỗi ngày dù mưa
y nhau để nhấm tí rượu, uống
anh Cường hơn trước vì Cường

③ Nghe tin anh Cường vừa mất Honda thì
không có xe chắc là nhớ về Saigon
Những gì người Khmer nghĩ về lính d
đều không quan trọng. Điều quan trọng
đó yêu anh. Như thế là quá đủ. Khi
ngẫu nhiên như đã chọn lựa. Và thái độ
đủ muốn dù không đã tìm thấy một ý
đó cũng là dấu hiệu một phát hiện của t
Sống rồi sẽ chín mười dần. Sẽ dần dần
tất cả những điều đó sẽ nở ra trong th
một cách hồn nhiên như cỏ.

Điều đáng vui mừng là chúng mình
nhau, đang cần nhau, đang yêu nhau.

Anh thì mỗi ngày mỗi nhớ nhiều hơn
như thế cũng đã an tâm đó đủ sống, đủ
tin yêu trong hiện tại.

Buổi trưa thật yên tĩnh. Trời như được
chạy rong suốt ngày ngoài đường.

Còn đồng mình đã đạp xe cùng nhau (gồm
bảy giờ sáng hoa mặt trời. Thủy có
cắm trong nhà thật đẹp những màu h

Anh vừa học được cách viết bằng ch
tên của lính. Và cũng nhớ thế anh biết
vì sao lính thích hoa mặt trời. Trong
có chữ "NHẬT" là mặt trời. Và bài "L
tôi ngủ yên" lại rình có câu: Đi nhân
tôi trong tôi. Lúc viết loan này anh đã c
vì anh nghĩ là lính thích hoa mặt trời và m

28.11

1966

Huế, 28/11/1966

Ma chère Anh

Đêm trình diễn đã qua một hôm. Mưa như thác và nước dâng cao mà số người đến nghe cũng lên đến gần 600. Những con đường đưa về tòa Viện trưởng sinh viên học sinh và quan khách đã che dù, mặc áo mưa lũ lượt kéo đến. Phút nhìn thấy đã làm anh bất nản đi một phần. Và buổi trình diễn đã thật khá quan và thành công ngoài dự đoán. Anh đã hát hay hơn những lần trước. Nhìn đám người ngoại quốc hát thầm theo, anh đã thấy khích động phần nào. Có một đại úy mắt đỏ hoe lên bày tỏ cảm tình với anh sau anh Lê Văn Hảo ở đại học. Cũng có một số nhỏ đánh bạo đến xin chữ ký anh. Thế rồi cũng xong. Và bây giờ anh phải đáp lễ bằng cách đến ăn ở một vài nơi đã mời ngay đêm đó như Wulf giáo sư người Đức và Jeannie đêm nay, một cô đảm vừa ở Pháp sang dạy đại học ở đây.

Tiếc là không có Anh ở đây để cùng da du chỗ này chỗ nọ với anh trong những ngày giá rét này.

Tất cả vẻ nhộn nhàng đó cũng đã xóa đi và trả anh về với sáng chiều xám ngắt. Anh Ý và anh lại lội mưa suốt giờ ở ngoài đường hay trong những quán cà phê.

Anh đang chờ có máy bay để vào. Mong là sẽ vào cùng với thư này đến Anh.

Những ngày vắng anh Ánh đã làm những gì ngoài giờ học. Chắc cũng đã bắt đầu có fans rồi phải không. Anh vẫn mong là chẳng có ai đến tìm thăm Ánh ở đó ngoài anh. Điều bất hạnh đó anh nghĩ là không bao giờ có cả.

Sài Gòn bây giờ còn mưa không. Mưa Sài Gòn mưa Huế mưa Hà Nội, mưa nào cũng tẻ ngắt như nhau nếu chúng mình bỗng dừng thành kẻ lạ.

Ánh ơi, anh sẽ viết một loại ca khúc làm kinh cầu nguyện cho những kẻ yêu nhau. Hãy yêu và tìm sự trường cửu ở trong đó.

Nhớ Ánh nhớ Ánh vô cùng vô cùng. Có giận anh không sao im lìm như thế.

T'embrasse

Trịnh Công Sơn

***

30.11

1966

Huế 30/11/1966

Ánh thân yêu,

Thư Ánh đến hôm qua. Anh chờ đến gần một cá người. Đọc thư và cảm thấy những nhớ mong trong khoảng thời gian vắng nhau thật dài đó bỗng một phút được đóng đầy.

Huế sau những ngày mưa liên nhau là một ngày trời nắng thật tươi. Nước sông vọt trong bình thường. Rồi đã trở lại mưa dầm và hôm nay thì âm u và gió mạnh.

Hãy đừng giận anh vì đã vào trễ như đã hứa trước khi về. Lý do: đang vận động nhờ kiểm duyệt ba bài nhạc ở đây và cũng đang chờ ở Đà Nẵng gửi giấy hoãn dịch về. Chưa kể lý do máy bay bị kẹt lại đến mấy chuyến vì bão.

Anh cũng nhớ Ánh quá chừng nhưng phải đành đó thôi. Dù thế nào anh cũng cố vào ngày sớm nhất.

Cũng chẳng còn gì giữ anh lại nơi đây ngoài căn nhà này. Ánh đã ở đó. Mỗi ngày dù mưa anh và Ý vẫn gặp nhau để nhấm tí rượu, uống tí cà phê. Ít qua anh Cường hơn trước vì Cường quá bận bịu cho gia đình nhỏ bé đó.

***

1.12
1966

1/12.

Ánh.

Ngoài cửa sổ trời im xám và lũ trở mình cùng gió.

Chúng mình chắc cũng cần tìm thêm một tí ngôn từ mới để nói về những nhớ nhung của nhau.

Biết là sắp vào mà vẫn thấy cần viết thư cho Ánh.

Những ngày nước lên cao vòm cầu chỉ còn một khe hở rất nhỏ. Có thể chỉ vừa để Ánh bơi qua một mình. Nhìn những bèo và rong rêu của mùa nước lũ kéo về chạt sông thấy dậy lên trong mình một thứ *nostalgie*⁽¹⁰⁸⁾ thật xa hút, mênh mang. Ánh bây giờ cũng là một

(108) Tình hoài hương, lòng buồn nhớ quê hương

ngọc → 瑤

dao

nhật →

映

ảnh

Trong chữ Ảnh có chữ Nhật là mặt trời. Và bài Xin mặt trời ngủ yên lại tình cờ có câu: ôi nhân loại, mặt trời trong tôi. Lúc viết bản này anh đã có câu đó vì anh nghĩ là Ảnh thích hoa mặt trời và mặt trời là nơi hoa hướng dương nhìn về đó. Nên anh đã đem mặt trời nhốt vào trong ảnh.

nostalgie của anh. Một thứ ngóng về đôi lúc thật ấm áp gần gũi đôi lúc lại hoang vu biệt lập.

Anh vừa nghe một người quen ở Sài Gòn ra kể lại là hôm Trương Vương tổ chức gì đó định đến mời anh hát nhạc anh nhưng sau nghe anh về nên thôi. Họ cũng có ý định đi tìm để xem Ánh đó.

Gắng chờ anh ít hôm nữa nghe Ánh.

Nghe tin anh Cung vừa mất Honda thật tội nghiệp. Không có xe chắc nhác về Sài Gòn hơn.

Những gì người khác nghĩ về Ánh đối với anh đều không quan trọng. Điều quan trọng nhất là Ánh đã yêu anh! Như thế là quá đủ. Khi yêu người ta ngẫu nhiên như đã chọn lựa. Và thái độ chọn lựa dù muốn dù không đã tiềm ẩn một ý chí tự do. Đó cũng là dấu hiệu một phát hiện của trưởng thành. Sống rồi sẽ chín muồi dần. Sẽ đơn giản. Tất cả những điều đó sẽ nở ra trong chính mình một cách hồn nhiên như cỏ.

Điều đáng vui mừng là chúng mình đang có nhau, đang cần nhau, đang yêu nhau.

Anh thì mỗi ngày mỗi nhớ nhiều hơn. Và như thế cũng đã an tâm để đủ sống, đủ vui, đủ tin yêu trong hiện tại.

Buổi trưa thật yên tĩnh. Trời như giục bàn chân chạy rong suốt ngày ngoài đường.

Con đường mình đã đạp xe cùng nhau (gần Hăng Đoát) bây giờ vàng hoa mặt trời. Thúy có hái về cắm trong nhà thật đẹp nhưng mau héo quá.

Anh vừa học được cách viết bằng chữ Nho tên của Ánh. Và cũng nhờ thế anh biết được vì sao Ánh thích hoa mặt trời. Trong chữ Ánh có chữ

Nhật là mặt trời. Và bài *Xin mặt trời ngủ yên* lại tình cờ có câu: *ôi nhân loại, mặt trời trong tôi*. Lúc viết bản này anh đã có câu đó vì anh nghĩ là Ánh thích hoa mặt trời và mặt trời là nơi hoa hướng dương nhìn về đó. Nên anh đã đem mặt trời nhốt vào trong anh. Để anh viết hai chữ “Dao Ánh” cho Ánh biết mà tập.

Mới tập viết nên viết chưa được đẹp. Ánh thử viết xem sao.

Thôi hãy gắng chờ anh vào. Và hãy nhớ anh mỗi ngày như anh đã nhớ Ánh.

Thương yêu vô cùng.

Anh,

Trịnh Công Sơn

***

9.12
1966

Huế, 9/12/1966

Ánh của anh,

Đáng lý buổi sáng này là anh lên máy bay để vào Sài Gòn với Ánh nhưng một lý do quá cấp bách đã khiến anh phải ở lại thêm vài hôm nữa. Đêm hôm qua anh thao thức mãi không ngủ được nên ngồi dậy thật sớm thấp nền viết thư cho Ánh ngay.

Lý do: Chiều hôm qua ở USOM⁽¹⁰⁹⁾ có Mc Stevenson cho mang đến anh một điện tín của một phóng viên báo *Life* gửi từ Sài Gòn ra nhờ cơ quan này liên lạc với sinh viên ở đây tìm địa chỉ anh và nói với anh cho ông ta hẹn gặp tại Huế. Tên ông ta là Mac Wirther. Có thể đây là một cuộc phỏng vấn, hay có gì đề nghị, anh chưa được hiểu nên anh đã phải dời vé lại và chờ thử xem.

(109) Cơ quan viên trợ Mỹ (viết tắt của United State Operation Missions), sau đổi thành USAID (United States Agency for International Development)

Anh mong Ánh là không giận anh nhiều lắm vì đã trễ quá thời gian hẹn Ánh khá lâu.

Anh cũng nóng lòng lắm những cũng phải ráng chờ xem đã. Có thể nay mai có một article về anh trong *Life* cho Ánh đọc cũng vui lắm.

Huế mấy hôm vừa qua lạnh đến tê cóng. 14° - 15° ban đêm. Hôm qua và hôm nay trời bỗng ngưng mưa và có nắng thật mỏng. Anh không giờ phút nào là không nhớ đến Ánh. Nhớ đến độ nằm mơ nhiều cơn mơ thật kinh hãi. Ấu cũng là dịp để chúng mình nghĩ và nhớ đến nhau nhiều hơn.

Cường và Ý đã vào Đà Nẵng để lo vụ triển lãm 11/12/1966 này. Anh chưa có ý định vào hay không. Thấy ngại con đường lấy lợi ấy quá.

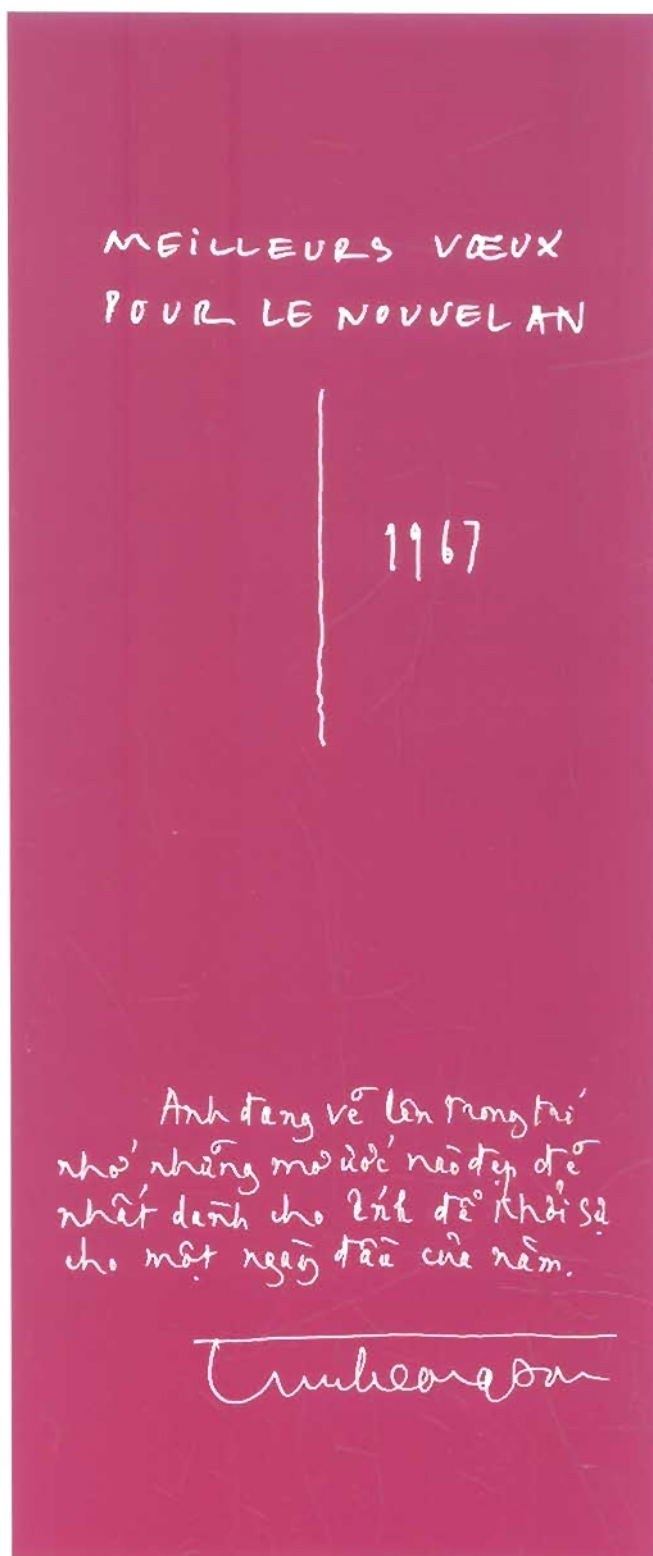
Những ngày còn ở nán lại thật thừa thãi và vô ích. Anh thấy sốt ruột ghê lắm. Còn bao nhiêu việc phải lo ở đó nữa, như việc in cuốn ca khúc chẳng hạn.

Anh mong sẽ có nhiều chuyện để kể Ánh nghe lúc vào lại.

Thôi nhé. Thương lắm.

Anh,

Trịnh Công Sơn

Meilleurs Voeux

Pour Le Nouvel An⁽¹¹⁰⁾

1967

Anh đang vẽ lên trong trí nhớ những mơ ước nào đẹp đẽ nhất dành cho Ánh để khởi sự cho một ngày đầu của năm.

Trịnh Công Sơn

***

Ánh,

Tường sáng thứ ba nghỉ như thường lệ nên đến. Không gặp.

***

Chủ nhật 8/1/1967

Ánh,

Có đến thăm và đón đi phố nhưng vắng mặt.

Sáng mai có thể đón tại trường hay sáng thứ ba vậy.

Trịnh Công Sơn

(110) Lời chúc tốt đẹp nhất cho Năm mới

12.1
1967

12/1/1967

Ánh thân yêu,

4 giờ sáng anh ngồi dậy đốt nến để nói với Ánh một vài chuyện nhảm nhí.

Nhắc lại một ý đã cũ: yêu nhau là đã có một compromis⁽¹¹¹⁾ nào đó với nhau rồi. Phải không? Anh cũng nhắc lại một câu đã nói với Ánh đêm Giáng sinh: Yêu nhau là đã có một hẹn ước dài hạn với nhau. Vì thế phải có bốn phần để hiểu là không thể có một hẹn ước (rendez-vous) nào đáng giá hơn.

Lâu nay anh vẫn đã cố gắng tôn trọng mọi tự do giao tế của Ánh. Đôi lúc còn khuyến khích Ánh tham dự vào những cuộc họp mặt đông đúc để Ánh vui. Để Ánh quên bớt những khoảng trống, những phút ưu tư vô ích, hay nhớ nhà v.v... Nhưng rồi bỗng cơn lo âu chợt đến. Anh cảm thấy e ngại khi nghĩ rằng dần dần thân vào quá nhiều cuộc vui thì mình bỗng biến thành một thứ snobe, vulgaire, mondain⁽¹¹²⁾ v.v... và mình không còn thì giờ để nghĩ đến mình nữa, không còn thì giờ để quay về với cái vẻ âm cúng, nồng nàn của thế giới mình đã trót hẹn. Vọng ngoại quá nhiều chỉ làm hư hao, thiệt thòi mình thêm mà thôi. Ở trên lý do đó anh đã luôn luôn cố gắng tách rời đám đông, co mình về với mình - với Ánh. Ánh đã phải phải nhận ra điều đó từ lâu rồi phải không.

(111) Ước hẹn

(112) Kẻ thích an chơi, đua đòi, kẻ tầm thường

Trên phương diện tình cảm anh là một kẻ thủ cựu, ích kỷ không ai

12.1

1967

12/1/1967

Ánh thân yêu,

4 giờ sáng anh ngồi dậy đốt nến để nói với Ánh một vài chuyện nhảm nhí.

Nhắc lại một ý đã cũ: yêu nhau là đã có một compromis⁽¹¹¹⁾ nào đó với nhau rồi. Phải không? Anh cũng nhắc lại một câu đã nói với Ánh đêm Giáng sinh: Yêu nhau là đã có một hẹn ước dài hạn với nhau. Vì thế phải có bốn phận để hiểu là không thể có một hẹn ước (rendez-vous) nào đáng giá hơn.

Lâu nay anh vẫn đã cố gắng tôn trọng mọi tự do giao tế của Ánh. Đôi lúc còn khuyến khích Ánh tham dự vào những cuộc họp mặt đông đúc để Ánh vui. Để Ánh quên bớt những khoảng trống, những phút ưu tư vô ích, hay nhớ nhà v.v... Nhưng rồi bỗng cơn lo âu chợt đến. Anh cảm thấy e ngại khi nghĩ rằng dần dần thân vào quá nhiều cuộc vui thì mình bỗng biến thành một thứ snobe, vulgaire, mondain⁽¹¹²⁾ v.v... và mình không còn thì giờ để nghĩ đến mình nữa, không còn thì giờ để quay về với cái vẻ ảm cúng, nồng nàn của thế giới mình đã trót hẹn. Vọng ngoại quá nhiều chỉ làm hư hao, thiệt thòi mình thêm mà thôi. Ở trên lý do đó anh đã luôn luôn cố gắng tách rời đám đông, co mình về với mình - với Ánh. Ánh đã phải phải nhận ra điều đó từ lâu rồi phải không.

(111) Ước hẹn

(112) Kẻ thích ăn chơi, đua đòi, kẻ tầm thường

Trên phương diện tình cảm anh là một kẻ thủ cựu, ích kỷ không ai

bằng. Điều này có thể làm phiền Ánh nhưng anh cũng không thể không lo lắng, bảo bọc cho tình yêu của anh.

Sau những lần hát hò, khi anh nói chuyện với một người con gái là anh nói với một - người - con - gái - ở - đám - đông - của - đám - đông. Nhưng khi Ánh nói chuyện với một người con trai nào, ngoài anh, là Ánh chỉ nói với riêng một mình người đó.

Anh không thích điều đó ở Ánh. Đừng bao giờ tự ái trên những cảm đoán này. Anh chỉ làm công việc của người bảo vệ những gì mình đang nâng niu trong tay.

Hãy dứt khoát với những gì ở ngoài mình. Anh chỉ khuyên như thế thôi.

Và để bắt đầu Ánh sẽ không dự vào buổi lễ gì.

Anh đã có đó để chọn những nơi mà Ánh sẽ đến cùng anh hay nếu không cũng đã có bạn bè của anh lo lắng cho Ánh. Cả Diễm cũng thế, Diễm cũng chẳng có quyền gì để buộc Ánh phải góp mặt vào những nơi mà Ánh có quyền thoái thác.

Bao giờ Ánh hết yêu anh hẳn hay. Trong tình yêu bao giờ người ta cũng có quyền chăm sóc cho nhau dù trông ra có vẻ lắm cà lắm cảm. Tình yêu cũng cần được săn sóc, chăm bón như một loại hoa quý. Nếu một hôm nào đó nó không còn được vẻ tươi mát bình thường thì cũng chỉ vì một bất hạnh quá lớn ngoài dự ước mà thôi.

Ánh đã 19 tuổi rồi đó. Tuổi mở ngõ vào cho những tình cảm chín muồi và những dự tính hoàn tất hơn cũ. Hãy nghĩ đến anh như anh đã nghĩ quá nhiều đến Ánh.

T'embrasse,

Trịnh Công Sơn

Anh nghi đến chung mình, đến tình yêu bình thân như hai thân cây đứng kề nhau một ngày không giờ. Tình yêu không thể là về trăm tình đó được. Không thể là giống sông già nua chưa có lần làm quen với bão sông:

Phải thổi thêm sinh khí vào cho tình yêu. Phải cho hai thân cây lao xao trong một ngày bão dấy. Như bế-ô-ô sông lần vào nhau.

14.1
1967

Ánh ơi,

Buổi trưa mở mắt ra trong vế chói chang của mặt trời, 3 giờ anh nhún ra ở bìa một nóc nhà bên cạnh để chỉ kịp vế thật nhanh như thế này trước khi chúng bay lên cao.

Anh nghĩ đến chúng mình, đến tình yêu bình thản như hai thân cây đứng kề nhau một ngày không gió. Tình yêu không thể là vế trầm tĩnh đó được. Không thể là giòng sông già nua chưa có lần làm quen với bão sóng.

Phải thổi thêm sinh khí vào cho tình yêu. Phải cho hai thân cây lao xao trong một ngày bão dấy. Như bể ồ ạt sóng lẫn vào nhau.

Yêu nhau là hòa lẫn vào nhau là nhìn thấy người trong mình.

Nhiều khi anh cảm thấy chúng mình còn ở quá xa ngoài tình yêu.

Hãy nồng nàn hơn, hãy ngọt ngào hơn để tình yêu hiện nguyên hình của nó, để bản chất của tình yêu lớn dậy.

Đừng tự biến mình biến người thành tĩnh vật của tình yêu. Hãy rời bỏ sự lì lợm của vế bất động lạnh nhạt trên từng thể đã chọn. Hãy gắn gửi nhau hơn để bao giờ cũng cảm thấy sự ấm nồng của nhau.

14/1/1967

24.2

1967

Huế, 24/2/1967

Gửi người yêu bạc bẽo nhất cuộc đời của anh,

Đã bao nhiêu buổi trưa buổi chiều thức dậy không có báo hiệu gì của một ngày rạng rỡ vì sẽ thấy nhau từ xa bên kia cây cầu mà giòng sông thay màu chóng vánh như sự phù du của cơn bệnh trên cơ thể một người già nua.

Anh đã chờ đợi dù biết đã vô vọng lắm rồi.

Một mùa xuân mà thấy mặt nhau có một lần ôi mùa xuân sao mà khắc nghiệt. Anh biết Ánh vào Đà Nẵng rồi đi luôn vào Sài Gòn mà sao vẫn những buổi trưa nằm không ngủ nghe hoài một bàn tay không bao giờ đến gõ cửa ở nhà trước. Bây giờ thì anh phải tin chắc là Ánh đã đi Sài Gòn rồi. Một vài người bạn hỏi anh Ánh đã đi chưa anh làm sao biết trả lời.

Mấy buổi trưa rồi nằm nhắm mắt mà không ngủ được, để chỉ thấy một con đường đi vào nhỏ nhỏ đưa vào một căn phòng có nhiều ghế đợi, ở đó đã bao nhiêu ngày ngồi chờ Ánh và những con đường mang Ánh đến trường ra phố thật xa xôi và buồn thảm đầy những tiếng ồn và bụi bặm.

Nhớ Ánh thật muốn vào ngay.

Anh còn phải ở đây nhiều ngày tháng nữa để nghỉ ngơi và bắt đầu làm

việc lại. Mấy hôm nay định viết thư cho Ánh bao nhiêu lần rồi nhưng bàn tay mặt của anh không cầm bút được. Bàn tay sưng vù và nhức nhối vì những vết thương thật sâu và những vết xây xát thật dài. Đầu năm đã bị tai nạn xe đêm anh Ngạc chở anh đi mua paté chaud⁽¹¹³⁾ về đãi Vũ Thành An và mấy anh bạn ở đây. Chiếc xe lao vào một hàng kẽm gai chặn đường, anh bị rơi vào đó đến ngất phải đưa đi nhà thương. Mấy hôm nay chưa gặp An lại chẳng hiểu đã vào lại hay đi đâu.

Những hoa hồng, oeillets⁽¹¹⁴⁾ ở nhà vẫn chờ Ánh sang mỗi ngày đến ử rũ héo hon. Chai champagne chờ Ánh cũng chưa khai được.

Tất cả đều ở trong thế chờ mòn mỏi như anh. Và làm sao không trách móc được. Huế đã trở lại nắng ráo. Đêm và sáng sương mù. Chỉ cần ra nhìn giòng sông thì biết ngay ngày mai mưa hay nắng. Giòng sông như đã là một nhà thiên văn dành làm của riêng cho những người ở trên bờ sông đó.

Có nhiều câu chuyện chưa kể hết cho Ánh nghe. Thấy bức tức không nói được. Nhưng rồi vẫn quá trống vắng những ngày còn lại đây một mình nên cơn nhớ đã lấp đầy tất cả.

Ngô Kha cũng đã vào lại Sài Gòn để trở về Long Khánh. Không có ai bỏ dễ dàng thành phố này ra đi lạnh lùng như Ánh.

Anh sẽ cố làm việc thật nhiều trong thời gian chúng mình xa nhau. Và sẽ vào đó gặp Ánh lại để hỏi vì sao Ánh có thể lạnh lùng và man rợ đến như thế.

Ơi người yêu lạ lùng nhất mà anh chưa hiểu được.

Hãy biên thư về cho anh.

Anh sẽ cố viết nhiều để mỗi ngày Ánh có thể tìm thấy ở đây ngàn ở tường một bức thư.

(113) Bánh patésô

(114) Hoa cẩm chương

huê' 24 fevrier

gửi người yêu bạc bẽo nhất cuộc
anh,
đất bao nhiêu buổi trưa buổi
thức dậy không có báo hiệu gì
ngày rạng rỡ vì sẽ thấy nhau lại
kia cây cầu mà giống sông thay
vánh như sẽ phủ dụ của cơn bên
có thể một người già nua
anh đã chờ đợi đủ biết đã vô
rồi.
mặt m...

anh sẽ cố làm việc thật nhiều trong thời
gian chúng mình xa nhau. Và sẽ vào đó
gặp anh lại để hỏi vì sao anh có thể lạnh
lặng và miễn rỏ đến thế.
Ơi người yêu là lương nhất mà anh chưa
hiểu được.
hãy biên thư về cho anh.
anh sẽ cố viết nhiều để mỗi ngày anh
có thể tìm thấy ở đây ngàn ở tưởng một
bức thư.
anh sẽ còn tránh mặt anh ở nhiều lá
thư rồi. Bầy giờ tay đã bắt đầu nhức
nhói, anh ngừng đi.
những ngày này trời còn đẹp lắm. Tiếc
là không thể làm gì hơn để có anh ở đây.
ngày em yêu dấu,
hãy nồng nàn với nhau hơn tí nữa cho
ngày tháng bớt hoang vu như giồng sông
mùa nước lũ.
Ơi anh của anh của anh của anh,
yêu dấu em vô cùng vô cùng đó em -
thức anh mùa xuân đây ngọt hương
hoa của chim chóc mang về trang hoàng
cho tâm hồn.
Anh thêm diễm.

Vô cùng nhớ anh,
anh,

Truêcan Đan

Anh sẽ còn trách móc Ánh ở nhiều lá thư tới. Bây giờ tay đã bắt đầu nhức nhối anh ngừng đã.

Những ngày nay trời còn đẹp lắm. Tiếc là không thể làm gì hơn để có Ánh ở đây. Nay em yêu dấu, hãy nồng nàn với nhau thêm tí nữa cho ngày tháng bớt hoang vu như giòng sông mùa nước lũ.

Oi Ánh của anh của anh của anh.

Yêu dấu em vô cùng vô cùng đó em. Chúc Ánh mùa xuân đầy ngát hương hoa của chim chóc mang về trang hoàng cho tâm hồn.

Anh thăm Diễm.

Vô cùng nhớ Ánh,

Anh,

Trịnh Công Sơn

***

Có nhiều buổi trưa thức dậy căn nhà vắng ngắt, nghĩ đến Ánh và anh bỗng cảm thấy Ánh đã bỏ đâu đi từ đã lâu lắm. Anh thường ngồi nhắm tính lại thời gian chúng mình yêu thương nhau và thấy thật rõ ràng những giây phút nồng nàn đã quá ít. Nhưng cũng do đó anh thấy ít lo âu hơn cho những lần bắt buộc phải xa cách như thế này bởi vì Ánh thuộc loại những mẫu người không biết phản bội. Anh đoán thế do những hiểu biết về tâm tính chung của con người.

Tự nhiên anh đoán là mùa xuân này Ánh có điều gì buồn lòng. Sự bỏ đi quá âm thầm làm anh khó hiểu. Đáng lý Ánh nên báo trước cho anh biết như lẽ thường vẫn phải thế.

***

28.2

1967

28/2

Buổi sáng thức dậy muộn. Ngày mở ra cùng giá rét. Anh chưa biết sẽ làm gì để nhắc lại một khởi điểm mà từ đó mình đã vào đời. Chắc anh sẽ khui champagne để nghe tiếng nổ cho đỡ buồn. Đốt thêm cây nến mà Ánh đã cho anh đầu năm. Và ngồi nghĩ xa hơn, nghĩ lại về thân thể mình. Thân thể nào cũng có vẻ buồn riêng nhưng có người vui chơi hồn nhiên quá nên quên mất.

Bây giờ ngoài hàng hiên gió về chát đậy. Anh ra nhìn lại dòng sông và bèo xanh ở đó đang trôi đi vùn vụt. Nước còn xanh lắm chắc chiều lại mưa.

Ánh trở lại đó có thấy buồn không. Đời sống xô bồ ở đó dễ làm chông quên những phiền muộn nhỏ.

Anh Lê Văn Hào (dạy ở Văn khoa) vừa đến thăm, đang ngồi nói chuyện với má anh ở phòng trong. Anh Hào đòi tổ chức sinh nhật để mừng anh. Anh cũng chẳng hiểu để mừng cái gì.

Anh chẳng có gì đáng để ăn mừng ngoài tình yêu của Ánh. Không có Ánh ở đây để cùng ngồi thật gần anh mà uống chung với anh một tí rượu và hút với anh một điếu thuốc.

Đời sống bỗng nhạt nhẽo tình cờ.

Nếu có anh trong đó chắc là chiều nay chúng mình phải đi ăn với nhau suốt buổi.

Trời lạnh quá đến nhức nhối từng đầu ngón tay.

Buổi sáng này anh nghĩ về Ánh như đang nghĩ về một đám mây bóng bênh trên đời sống anh. Đám mây của những ngày anh qua những đèo sâu cao nguyên và mơ ước. Đám mây che khuất những phiền muộn, lo

âu. Đám mây ở mãi trong những thung lũng hoang vu nghìn đời đó mà bao nhiêu lần đi qua, trở lại, anh vẫn còn nhìn thấy.

Ánh ơi,

Trời Sài Gòn bây giờ chắc nóng và nắng lắm.

Hãy ngồi yên một phút và nghĩ đến anh.

Anh chưa có ý định gì cho ngày vui hay buồn này của anh cá. Nếu vào một ngày trời nắng chắc anh sẽ rủ bạn bè về biển như một sinh nhật cũ lúc còn anh Tường chúng anh đã về đó để liệm một cái ly không ra bể.

Sao vào đến Sài Gòn rồi im lìm thế chẳng viết cho anh một chữ nào?

Còn nợ anh cái gì đó sao không đưa?

Yêu dấu vô cùng

Anh,

Trịnh Công Sơn

Ngô Vũ Đạo Anh
bố/c Hiền Vương
xá Thanh Quan

Huế' 8 Mars 1967

Anh ơi,

Sao im lìm như thế? Anh àu lo không hiểu vì
sao lại có vớ bắt thăm đó. Anh phải nghĩ là anh đang
bệnh nặng chứ không thể có lý do nào khác hơn.
Mỗi ngày anh nằm ở nhà chờ tin anh. Như thế cũng
đã hơn nửa tháng rồi.

Tôi đã trở lạnh và mưa hè gần một tuần nay. Buổi
sáng thường nằm thất vọng trong chăn như hổ con ở
Đalat. Mưa và lạnh quá rồi cũng nhấc đi.
Anh, dù bệnh hay có chuyện gì, cũng cố gắng biến về
anh ít hàng để anh khỏi lo.

Anh đã gửi vào anh hai cái thư và chờ tin mãi từ khi
đó. Chẳng lẽ anh ham vui quá đến độ không còn thời
giờ viết cho anh. Chúng mình cũng chẳng có chuyện gì
để hơn gần nhau.

Anh đang khổ sự thời kỳ dọn mình để bắt đầu với
những cái khác mới.

Bây giờ là lúc những tiếng động đã lắng xuống, như
áo bông tua đã qua. Anh đang lắng nghe mỗi ngày,
chờ đợi những tiếng nói lạ lùng hơn khỏi hướng ch
anh có đau ốm gì không. Hãy nói hãy kể cho ao
Buổi trưa thật yên tĩnh. Hàng là cây vắn non xa
nhiên.

Những ngày qua anh thấy rõ là đã quá nhiều
những bạn bè anh rủ nhau cùng với người yêu ở

83
1967

Huế, 8/3/1967

Ánh ơi,

Sao im lìm như thế? Anh lo âu không hiểu vì sao lại có sự bất tâm đó. Anh phải nghĩ là Ánh đang bệnh nặng chứ không thể có lý do nào khác hơn.

Mỗi ngày anh nằm ở nhà chờ tin Ánh. Như thế cũng đã hơn nửa tháng rồi.

Trời đã trở lạnh và mưa từ gần một tuần nay. Buổi sáng thường nằm thật muộn trong chăn như hồi còn ở Đà Lạt. Mưa và lạnh quá rồi cũng nhác đi.

Ánh, dù bệnh hay có chuyện gì cũng phải cố gắng biên về anh ít hàng để anh khỏi lo.

Anh đã gửi vào Ánh hai cái thư và chờ tin mãi từ hôm đó. Chẳng lẽ Ánh ham vui quá đến độ không còn thì giờ viết cho anh. Chúng mình cũng chẳng có chuyện gì để hờn giận nhau.

Anh đang khởi sự thời kỳ dọn mình để bắt đầu viết những ca khúc mới.

Bây giờ là lúc những tiếng động đã lắng xuống, những ồn ào bùng đùa đã qua. Anh đang lắng nghe mỗi ngày, đang chờ đợi những tiếng nói lạ lùng

hơn khởi hứng cho mình. Ánh có đau ốm gì không. Hãy nói hãy kể cho anh nghe. Buổi trưa thật yên tĩnh. Hàng lá cây vẫn non xanh hồn nhiên.

Những ngày qua anh thấy rõ là đã quá thiếu Ánh. Những bạn bè anh rủ nhau cùng với người yêu đi cine đi ăn uống thật vui vẻ. Cường-Nhung Phong-Trang Ngạc-Siam Ý-Quỳnh Nga v.v... Anh thấy mình không có lý do gì để góp mặt chung vào đó.

Cũng vì rồi ránh nên ngày tháng qua đi nhanh hơn. Chỉ thấy mình ăn, ngủ và hút thuốc. Như thế này rồi sẽ rơi vào cơn buồn bã nặng nề hơn. Như bây giờ là buổi trưa, những đứa nhỏ đi học, Hà đi làm, Thúy ngủ, má sang phố, anh ngồi một mình và lắng tai thật lâu cũng không nghe nổi một tiếng động mạnh nào ngoài tiếng của bàn tay anh xê dịch trên bàn.

Sài Gòn giờ này chắc bắt đầu cho cơn nắng chói chang và tiếng động cơ ầm ĩ. Cho những giờ đón xe buýt vội.

Hãy biên thư cho anh rõ về sự vắng mặt dài lâu đó. Ánh không hề thấy mình cũng có trách nhiệm với người yêu. Phải ngấm ngấm nhận ra cái hiệp ước của tình yêu mà mỗi người đều cố gắng giữ gìn một cách tha thiết.

Chắc Ánh cũng sắp thi cử đến nơi. Dù thế nào cũng cho anh biết tin để anh khỏi lo về sự im lặng này.

Anh nhớ Ánh. Thăm Diễm và Vũ.

Yêu dấu,

Anh,

Trịnh Công Sơn

***

1967

1967

Ánh thân yêu,

Anh biết rằng Ánh thương anh lắm nên mới giận anh như thế. Tuy nhiên phạt anh hai ngày cũng đã nhiều lắm rồi. Anh đã chờ suốt hai buổi chiều và sáng. Thôi đừng giận anh nữa. Mùa xuân sẽ qua và anh chỉ mong giữ lấy từng ngày thật quý báu.

Anh xin lỗi Ánh nghìn lần.

Ngày đã buồn bã lắm. Hãy biết độ lượng với nhau.

Anh chờ Ánh sáng mai nghe Ánh.

Nghe em.

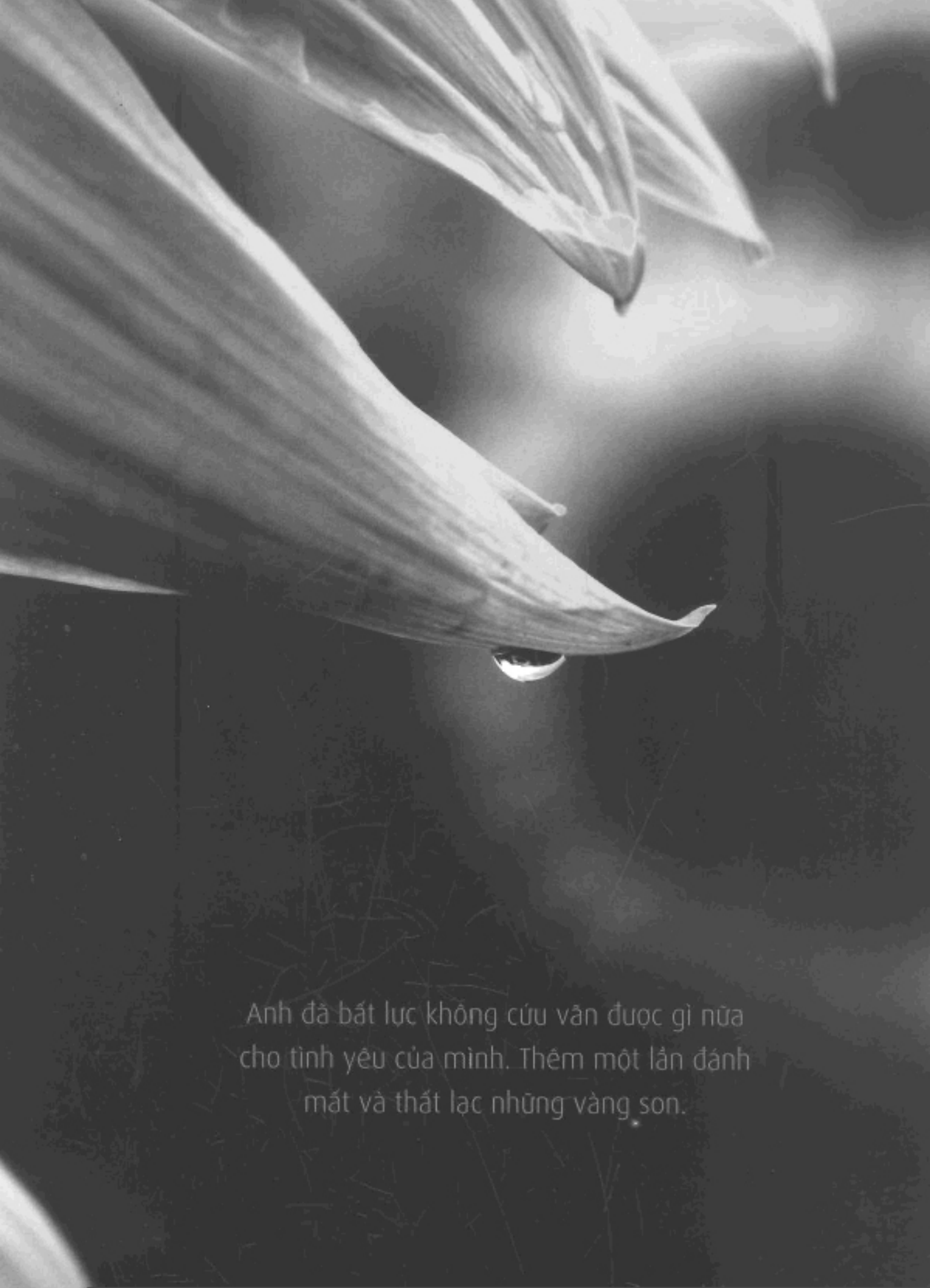
Hai ngày cũng đã quá nhiều cho anh

T'embrasse

Anh,

Trịnh Công Sơn

Anh đã bất lực không cứu vãn được gì nữa
cho tình yêu của mình. Thêm một lần đánh
mất và thất lạc những vàng son.

25.3
1967

Huế, 25/3/1967

Ánh yêu dấu,

Anh sang Trang vì nghe anh Cường báo Ánh có gửi thư về đó. Nghe Trang kể lại những điều Ánh viết trong thư anh vừa thất vọng vừa buồn.

Bây giờ đã quá khuya. Chương trình chủ đề về tình yêu còn để lại một vị đắng rất mỏng. Mọi người cũng đã ngủ từ lâu và anh cũng phải quyết định một lần cho cả Ánh lẫn anh, một quyết định thật khó khăn mà chẳng ai trong cuộc dám dứt khoát với chính mình. Quyết định nào cũng có sự khổ sở của nó. Anh cam đành làm kẻ bội bạc để mở ra cho Ánh sự ngạt thở bấy lâu trong đó người này hay kẻ kia đã cố đóng cho trọn vai của mình. Cho đến phút này anh vẫn cảm thấy chỉ riêng anh đã sống thật hồn nhiên trong tình yêu đã qua.

“Chúng mình chấm dứt tình yêu đó ở đây”. Hãy xem mọi lầm lỗi đều ở anh cả. Và bên sau quyết định này là một lối ngõ thênh thang trên đó Ánh hãy đi vào những phiêu lưu mới đừng ăn năn, đừng băn khoăn gì cả.

Tất cả đã rõ như một khoảng trắng.

cho thật dịu dàng không bao giờ còn
 Để vĩnh biệt nhau trong tình yêu đó
 muốn khuyên anh trong lòng lại ha
 hôn và bắt say tình.
 Anh đã bắt lực không của van gì được
 tình yêu của mình. Thêm một lần
 mất và thất lạc những vầng Sơn.
 Đã viết quá dài ngoài ý muốn những
 lần mà cho tất cả về sau.
 Cầu mong thật nhiều bình an cho anh
 đời đời hạnh phúc trong những độ
 mới ở hương lai.

Thân yêu,
 Anh,

ulhema son

Huê' 25 Mars 1967

Anh yêu đầu,
 Anh Sang Trang vì nghe anh Cường báo
 Anh có gửi thư về đó. Nghe Trang kể lại
 những điều Anh viết trong thư anh vừa thất
 vọng vừa buồn. Khuya. Chương trình chủ
 Bấy giờ đã quá khuya. Chương trình chủ
 đề về tình yêu còn để lại một vị đắng
 rất mong. Mọi người cũng đã ngủ từ lâu
 và anh cũng phải quyết định một lần cho
 cả anh lẫn anh, một quyết định thật khó
 khăn mà chẳng ai trong cuộc dám đặt
 khoát với chính mình. Quyết định nào cũng
 có sự khổ sở của nó. Anh cam đành làm
 kẻ bồi bae để mở ra cho anh sự ngọt ngào
 bấy lâu trong đó người này hay kẻ kia đã
 đóng cho trọn vai trò của mình. Cho
 đến phút này anh vẫn cảm thấy chỉ riêng mình
 anh đã sống thật hồn nhiên trong tình yêu đó
 qua. "Chúng mình chạm dứt tình yêu đó ở đây".
 Hay xem mọi lần lời đều ở anh cả. Và bên
 sau quyết định này là một lời nguyền thề
 trên đó anh hãy đi vào những phiên lưu mới
 đừng ăn năn, đừng bắt khoăn gì cả;
 Tất cả đã rồi như một khoảng trắng.
 Cũng đành vậy thôi.
 Anh đang nhìn tình yêu ở một độ cao nhất
 của thủy triều. Quyết định như không thuộc
 về anh.
 Anh xin cảm ơn bạn năm rằm rằm rằm
 tình yêu đó. Cũng xin cảm ơn những buổi đời

Vu Dao Anh
 tên 1/20
 nh

Cũng đành vậy thôi.

Anh đang nhìn tình yêu ở một độ cao nhất của thủy triều. Quyết định như không thuộc về anh.

Anh xin cảm ơn bốn năm ròng rã nâng niu tình yêu đó. Cũng xin cảm ơn những buổi đợi chờ thật dịu dàng không bao giờ còn có được.

Để vĩnh biệt nhau trong tình yêu đó anh chỉ muốn khuyên Ánh trong tương lai hãy tự tin hơn và bớt suy tính.

Anh đã bất lực không cứu vãn được gì nữa cho tình yêu của mình. Thêm một lần đánh mất và thất lạc những vàng son.

Đã viết quá dài ngoài ý muốn nhưng nói một lần mà cho tất cả về sau.

Cầu mong thật nhiều bình an cho Ánh và đời đời hạnh phúc trong những dự tính mới ở tương lai.

Thân yêu,

Anh,

Trịnh Công Sơn

DIEN
TELEGRAMME

GỬI ĐI
Destination

GÓC 0
Origin

XUE

CHỮ
Morse

NGÀY GỬI
Date de
envoi

GIỜ GỬI
Heure de
envoi

NGÀY NHẬN
Date
de réception

GIỜ NHẬN
Heure
de réception

1530

267

D 468 SAIGON G HUETHANH 471 11 25/5 1105

NGOO-VUX-DAO-ANHS.
232BIS/C HIENVUONG SAIGON

CHUCS MOOTJ TUODIZ DOEPJ THUNOWNG LAWMS

F1 468/471 NGOVUXDAO

XUE
1000
el

TD 181 SAIGON G HUE 709 10 24 0800

DAO-ANHS 232/BIS-C HIENVUONG CUXAS THANHQUAN SAIGON

MUWNGQ SINH NHAATJ 19

TRINHJCONGSOWN

COL 181/709 DAO-ANHS 232/BIS/C HIENVUONG
CUXAS THANHQUAN SAIGON

19TRINHCONGSOWN

24-26.5
1967

3.4

1969

Huế, 3/4/1969

Dao Ánh,

Trưa hôm qua bác gái thăm nhà anh. Cùng đi có cả cô chị bà con của Ánh.

Anh đã gửi vào Ánh hai cái thư, nghe nói địa chỉ khó đến, hay có thể đến mà vì một lý do nào đó Ánh không viết cho anh.

Nghe Ánh sắp thi ra mãn khóa hàng không. Anh cũng mừng vì Ánh đã có một công việc để làm tương đối lý thú.

Cũng trong dịp này anh được biết bây giờ nhà Ánh đã vui nhộn hơn vì có đến hai ông rể ở lại trong nhà. Nghe tin này anh bàng hoàng và thấy khó tin. Nhưng rồi phải tin vì nhân ghi địa chỉ của anh trong cuốn carnet anh đọc thấy tên V.K.

Khỏi phải ghi lại dông dài nơi đây những gì anh đã nghĩ suốt đêm qua. Anh chỉ muốn nói với Ánh một lần cuối điều thầm kín anh đã giữ lại trong anh bấy lâu. Đó là mơ ước anh được có Ánh bên cạnh để cùng đi với nhau dài lâu trên đời sống này. Bây giờ mọi điều đã lỡ. Ước mơ chỉ còn lại trong anh như một ngọn đèn không được đốt lên.

Sao Ánh không báo tin đó cho anh,

Anh cũng không còn lý do gì để trách Ánh. Và thời của những giận hờn cũng đã qua rồi. Anh chỉ thấy buồn vì sao điều hệ trọng đó mình không có quyền để nghị. Có thể Ánh không bao giờ nghĩ rằng những nỗ lực bấy lâu của anh một phần cũng vì Ánh.

Mọi việc đến quá nhanh. Việc chuẩn bị cho tương lai của anh thì quá chậm. Đêm hôm qua anh đứng hàng giờ nhìn tu viện trước mặt. Sau tu viện âm u đó là hình ảnh khắc khổ của nhà tu. Anh bỗng có chút yên tâm nghĩ rằng mọi sự đã được an bài. Con người chưa đánh đổi được số

phần mình. Trước đây anh tưởng mình sẽ làm được tất cả nhưng bây giờ thì vô vọng. Những gì anh đã dự đoán, đã lo ngại bây giờ bày biện ra đó cả và anh chỉ biết đứng im nhìn.

Người ta chỉ có một lần để thử thách về một điều gì đó. Qua rồi thì mất luôn. Đã sáu năm hay hơn sáu năm cũng đủ làm một kỷ niệm quý báu và dài lâu nhất cho một đời người. Một người có thể có nhiều kỷ niệm nhưng những kỷ niệm đó không thể đánh đổi được với nhau.

Bây giờ, nghĩa là từ buổi chiều nay hay là sớm mai này anh phải tập cho anh vào một lễ lối mới. Tập cho anh biết rằng từ đây anh không bao giờ còn có Ánh được nữa. Tâm hồn anh lâu nay vẫn y lại về lòng tin luôn luôn có sẵn một cái gì êm thấm để trở về. Bây giờ thì thôi.

Anh rất mừng vì đủ bình tâm để viết thật rõ ràng bức thư này cho Ánh. Anh còn muốn nói nhiều nói dài nữa như anh đã viết những ngày xưa nhưng thôi anh xin để dành một ít cho mình, cho anh, để nuôi lòng tự phụ.

Chúc Ánh cũng hạnh phúc như Diễm.

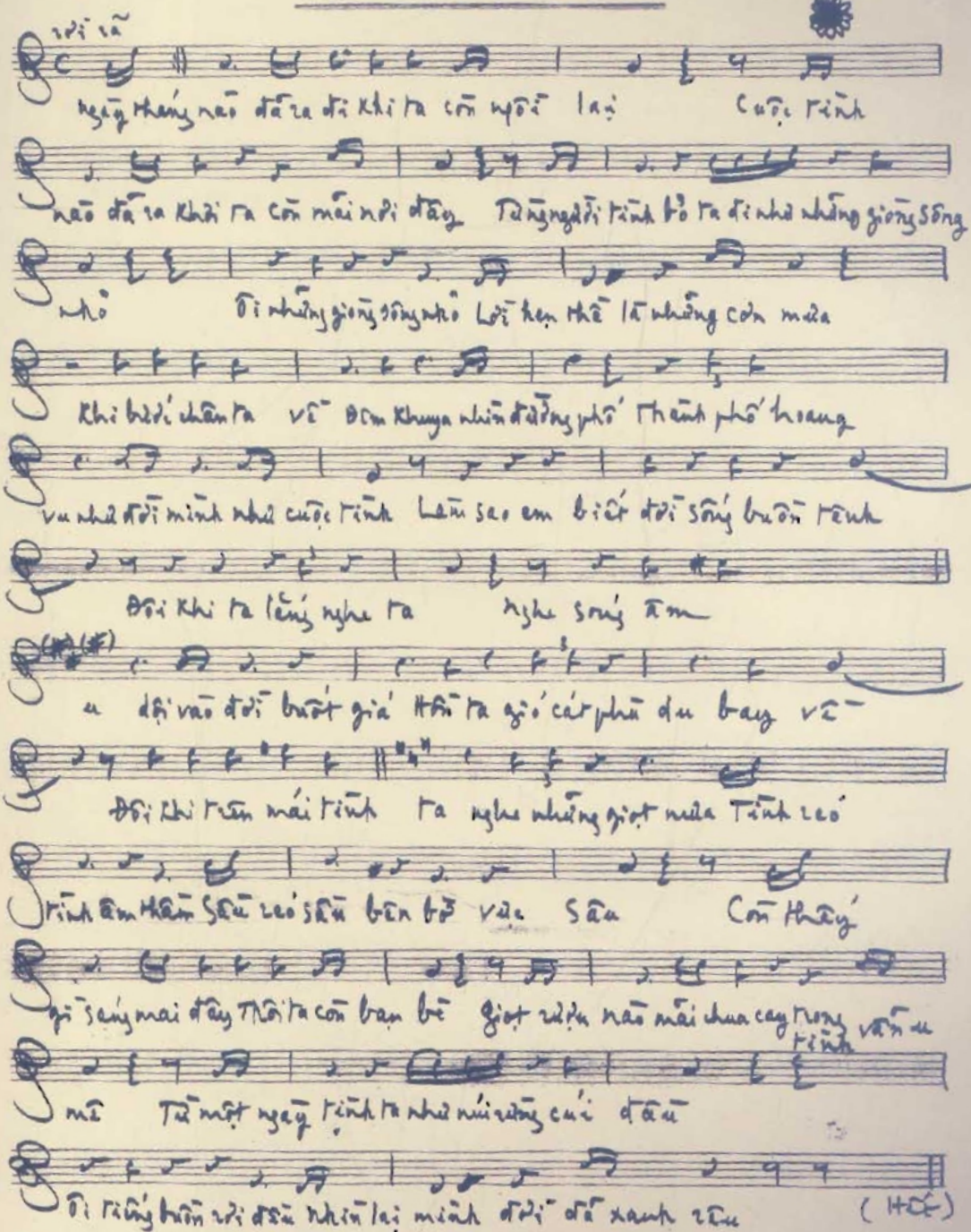
Thân ái,

Trịnh Công Sơn

Anh chép gửi cho Ánh bài nhạc anh vừa viết xong. Mong có dịp nào đó sẽ hát cho Ánh nghe.

Cho Anh.

Tháng 4. 1969. Huế

với cả
ngày tháng nào đã ra đi khi ta còn nhỏ lại Cuộc tình
nào đã ra khỏi ta còn mãi nơi đây. Từng người tình bỏ ta đi như những giòng sông
nhỏ
Đi những giòng sông nhỏ Lối ken khe là những cơn mưa
Khi biết chân ta về Đêm khuya nhìn đống phố Thành phố hoang
vun như đời mình như cuộc tình Lắm sao em biết đời sống buồn tình
Đôi khi ta lắng nghe ta nghe sóng âm
a đời vào đời buồn già Hân ta gọi cái phù du bay về
Đôi khi trên mái tình ta nghe những giọt mưa Tình rơi
Tình âm thầm sâu sâu bên bờ vực Sầu Con thuyền
gi sóng mai đây Thôi ta còn bạn bè Giọt nước nào mãi chưa cay trong vòm u
mơ Từ một ngày tình ta như núi rừng cái đầu
Đi rừng buồn với đời như lại mình đời đã xanh rồi (Hết)

5.10
1980

Thành phố Hồ Chí Minh, 5/10/1980

Ảnh thân mến,

Diễm đã mang lại cho anh bộ dây đàn và tin về một cartouche Pall Mall⁽¹¹⁵⁾ bị tịch thu. Cảm ơn Ảnh nhiều lắm đã còn nghĩ đến anh. Lần sau đừng gửi thuốc lá nữa vì đã có lệnh tịch thu từ nhiều tháng nay rồi.

Anh có được xem ảnh của Ảnh chụp cùng gia đình. Đạo này Ảnh gây quá và theo như anh biết, hình như Ảnh có rất nhiều phiên muộn trong lòng.

Quá xa xôi anh không biết phải góp ý với Ảnh như thế nào giữa một xứ sở xa lạ như vậy. Tuy nhiên, dù trong hoàn cảnh bức bách đến mấy, cũng gắng tìm được cho mình một chỗ riêng, một lối thoát cho niềm vui của mình. Điều này không dễ gì nhưng cũng khó có cách nào khác. Anh đã từng sống cái kinh nghiệm của kẻ thả chìm mình sâu trong tuyệt vọng nhưng đến lúc chợt tỉnh mới nhận ra mình đã hoang phí đời mình một cách vô ích. Dù còn một ngọn cỏ xanh tươi bên đời cũng cứ vui cùng với màu xanh của nó. Không phải ai cũng được chiều chuộng, ưu đãi trong cuộc sống nhưng cũng không vì thế mà mọi người không

(115) Tút thuốc lá Pall Mall

thể sống vui được. Anh đang cố sống như thế và anh tin Ánh cũng có thể thực hiện được điều đó.

Từ Huế (hơn bốn năm) anh chuyển công tác vào đây hơn một năm rồi. Vẫn cố gắng làm việc để mong có thể nói được đôi điều với cuộc sống và về cuộc sống. Đến một lứa tuổi nào đó người ta dễ cảm thông và yêu thương con người hơn. Và càng yêu thương con người càng muốn ôm lấy cuộc đời này mãi mãi.

Anh có nhận được mấy dòng của Ánh từ 13/11/1975. Vẫn còn giữ lại mảnh giấy đó. Không hiểu Ánh còn nhớ nội dung của nó không?

Đã có quá nhiều thời gian đi qua đời sống chúng ta. Có thiên nhiên, âm thanh và kỷ niệm. Cái vốn liếng ấy không thể nào tái hiện nữa nhưng nghĩ cho cùng cũng không dễ gì quên.

Sài Gòn vẫn còn mưa. Những nơi chốn quen thuộc Ánh đã từng đi qua vẫn còn đó nhưng đang sống một đời sống khác.

Chúc Ánh vui hơn, khỏe mạnh hơn và gắng sống với chính mình để đi đến niềm vui của đời.

Trịnh Công Sơn

47C Duy Tân, Q.3, Thành phố Hồ Chí Minh
Việt Nam

Địa chỉ Thúy để Ánh thư từ cho có bạn

Trịnh Vĩnh Thúy
2865 Place Darlington #11
Montreal H3S1L4
Canada

T.B. Anh đã chép cho Ánh những bài nhạc mới và gửi sau.

Em còn nhớ hay em đã quên

Phạm Công Sơn (1981)

Nhịp vừa - 8/8 Thút tha

bản chép tay Anh. (bản hát đã hát như thế này)

1. Em còn nhớ hay em đã quên nhớ Sài Gòn mùa rồi chết
 2. Em còn nhớ hay em đã quên nhớ Sài Gòn mùa chiều gặp

những nhớ phố xưa quen biết tên bạn chân nhớ đến đường rừng đêm thơ
 giờ nhớ mới ai quen nhớ lý thơ thắm nhớ bạn bè chắt nhau quen

Thức Sảng cho em vòm lá me xanh Em còn nhớ hay em đã
 tiếng phố em qua gác ngói quen tên Em còn nhớ hay em đã

quen bên hàng xon tới khi ghé thuyền Có hai mùa vên
 quen khi chiều ruộng bên sông nước lên Em nó đưa giã

đi về Có con cò đường nằm nghe nắng mưa
 phố nhớ Cò nắng vên lạc tên Cò đi

Em ra đi nơi này vên Thề Lá vên xanh trên con đường
 Em về đi nơi này vên Thề Vên Cò em trong tim của

nhớ vườn xưa vên Có tiếng me ra Có tiếng em Thề Cò hát nắng
 mẹ thành phố vên Có những giấc mơ vên Sông Thút tha vên lý lành

Tang tiếng gà trưa Em còn nhớ hay em đã
 hoa trên đường đi Em còn nhớ hay em đã

quen nhớ đường dài qua cầu Lái nôi nhớ những cơn sông nôi ba giờ
 quên nhớ Sài Gòn những chiều ngọt gió Lá hát nhà mùa Sầu con đường

Kính nhớ ngựa thồ ngoài ô xe vên nhớ xôn xoe hàng quen đến
 đi Có một đường vên hoa như gấm Có không gian mùa áo bay

đêm Em còn nhớ hay em đã quên trong lòng phố mùa đêm trên chân Dời
 lên Em còn nhớ hay em đã quên Lũn nhũn đó nằm ngoài Cò em Có

hiện như nước vên trên Phố bóng là giọng Sông khôn quanh
 bóng nhà Cò cầu hồ Cò con đó chờ mùa nắng đi

22.5
1989

Dao Ánh,

Nhận được thư ở Sài Gòn.

Đang ở Paris và Orleans.

Sẽ có thư sau. Mấy ngày đã thấy nhớ nhà.

Sẽ có thư sau.

Chúc Ánh vui.

Thân ái,

Orleans.

22/5/1989

***

14.8
1989

Ho Chi Minh City, 14/8/1989

Dao Ánh ơi,

Lâu lắm mới viết lại tên của Ánh trên tờ thư,

Hôm gặp nhau ở Paris vội vã quá chưa nói được điều gì về cuộc sống riêng tư của mỗi người. Anh về lại Việt Nam ốm mất ba ngày. Bây giờ đã bình thường trở lại.

Bây giờ đang là mùa mưa ở Sài Gòn. Vẫn như xưa những con đường những ngôi nhà quen thuộc.

Gặp Ánh ở Paris thấy Ánh buồn buồn, ít nói anh không hiểu vì sao.

Miss Hiep 1989

VINH

Miss Hiep Dong
530 Brassie Place
Berthburg MD 20879
A

VINH530
NOTIFY SENDER OF NEW ADDRESS
VINH
15353
NORTHMAN
TRVINE

Autograph
Paris Juin 1989

Hochiminh city 14. 8. 1989

Đào Anh ơi,
Lâu lắm mới viết lại tên của Anh trên tờ
thư hôm gặp nhau ở Paris rồi và quá chưa nói
được tiếng về cuộc sống, riêng tư của một người
Anh về lại Việt Nam tìm một ba ngày. Bây giờ
đã bình thường trở lại.
Bây giờ đang là mùa mưa ở Saigon. Vẫn nhà
xưa nhưng (m) ở đây, những ngôi nhà quen thuộc.
Gặp Anh ở Paris thấy Anh buồn buồn, ít nói Anh
không hiểu vì sao làm cho người này - (chồng)
Đời sống có thể làm cho người này - (chồng)
rui và người khác có thể vui buồn. Anh không rui lắm
Anh đã dùng cam thấy Anh không rui lắm
trong cuộc sống. Ở đây, Anh đã tìm một cách
sống riêng tư, thấy bao giờ thấy cuộc đời là
một sự khổ ải. Sống thì phải vui nên không
thi-hay nghĩ về lâu.

15. Hôm gặp Anh ở Marge buồn buồn

Anh ơi, Hãy Anh thấy rồi cả. Cả
Anh không thấy những kỷ niệm xưa ta nắm
như vậy mãi mãi. Anh thì chẳng
trông những bài hát của Anh. Anh thì chẳng
giống lại gì cả. Thế mà cũng vậy. Hãy để một
người khác giữ và mình thì lén quên hoặc nhớ
trên một vài bài không bao giờ có thực.
Anh nhớ Anh như những ngày xưa.
Còn những hạnh phúc không bao giờ mình tìm gần được
Bình thường thôi. Anh sống một mình và có tìm
một niềm vui của riêng anh.

Thân yêu,
Linh Lung Sơn

Đời sống có thể làm cho người này không vui và người khác có thể hơi buồn buồn.

Anh tự dưng cảm thấy Ánh không vui lắm trong cuộc sống. Ở đây, anh tự tìm một cách sống riêng để không bao giờ thấy cuộc đời là một sự khổ ải. Sống thì phải vui nếu không thì hãy ngủ dài lâu.

Ánh ơi,

Anh không thấy Ánh thay đổi gì cả. Cứ như vậy mãi mãi. Những kỷ niệm xưa đã nằm trong những bài hát của anh. Ánh thì chẳng giữ lại gì cả. Thế mà cũng hay. Hãy để một người khác giữ và mình thì lãng quên hoặc nhớ trên một văn bản không bao giờ có thực.

Anh nhớ Ánh như những ngày xưa.

Có những hạnh phúc không bao giờ mình đến gần được. Bình thường thôi. Anh sống một mình và cố tìm một niềm vui của riêng anh.

Thân yêu,

Trịnh Công Sơn

P.S: Hôm gặp Ánh ở Monge buồn muốn khóc.

***

11.10
1991

Sài Gòn, 11/10/1991

Dao Ánh thân mến,

Anh nhận được thư Ánh, Trúc Giang mang về. Những thư gửi poste của Ánh anh không nhận được, chẳng hiểu vì sao. Hay Ánh viết xong để quên đâu đó không mang đi gửi mà vẫn cứ in trí là đã gửi rồi. Những

trous de memoire⁽¹¹⁶⁾ như thế anh cũng vẫn thường có.

Năm nay anh được mời đi Pháp bao nhiêu lần mà không được cấp visa de sortie⁽¹¹⁷⁾. Mỗi lần có trục trặc gì đó về chính trị thì văn nghệ sĩ bị thiệt thòi nhất. Anh đã nộp đơn xin đi thăm mấy em ở Canada nhưng chưa có tin tức vì phải được ký duyệt tại Hà Nội (Trung ương). Nếu sang đấy vào mùa thu đông này anh sẽ phone cho Ánh biết để tìm cách sang chơi và gặp nhau.

Ở đây bọn anh sống nhàn nhả lắm. Buổi sáng anh đến cơ quan là Hội Âm nhạc, ngồi uống cà phê hay trà với bạn bè rồi chiều thì ở nhà làm việc riêng hoặc đọc sách. Giờ nhàn rồi thì viết một vài bài cho báo, hoặc vẽ, hoặc làm bìa sách, hoặc viết nhạc. Thịnh thoảng tiếp một vài đoàn báo chí hoặc TV của nước ngoài.

Ánh có liên lạc được với Đình Cường ở Virginia không? Vừa rồi anh Cường mới triển lãm ở Canada, nghe Thúy điện về báo là thành công lắm. Tuần nào các em anh ở Canada cũng gọi điện thẳng về nhà hỏi thăm nên anh có cảm giác là tất cả vẫn còn ở loanh quanh đâu đây. Thịnh thoảng cũng có bạn bè gọi thăm từ Mỹ, Pháp, Canada. Qua điện thoại thấy thế giới như nhỏ lại và sự cách biệt gần như không còn nữa.

Sài Gòn dạo này thay đổi nhiều, nhất là về việc xây dựng nhà cửa. Có những con đường ở các quận trung tâm chỉ cần một vài tháng không đi qua khi tình cờ trở lại đã không thể nhận ra đâu là căn nhà quen cũ của mình. Người ta xây cất nhà hoặc sửa mới lại để cho thuê hoặc làm mini hotel. Quán xá cũng mọc lên ào ạt.

Gần như chiều nào bạn bè cũng họp tại nhà anh để nhậu lai rai. Cũng không còn bao nhiêu người. Và một, hai người này chắc Ánh cũng chưa quen. Ở Huế thì chỉ còn một mình anh Bửu Ý là bạn cũ ngày xưa còn bám trụ vì lười di chuyển.

(116) Lỗ hổng ký ức, tri nhớ

(117) Visa xuất cảnh

Với anh và một vài người bạn, không còn nơi nào dễ sống hơn ở đây

nữa. Đã quen với từng centimet của đời sống này và có một bầu không khí riêng để thở và đã có đủ niềm vui nho nhỏ từng ngày mà không cần mơ ước gì thêm. Thằng hoặc nếu được đi đây đi đó một chút thì cũng chỉ để thay đổi cái nhìn, để thăm viếng bạn bè cũ ngoài ra chẳng phải vì khao khát hoặc ước muốn gì cả.

Cách đây ít lâu có nghe ai đó nói rằng Ánh dự định về thăm nhà trong năm nay. Anh thấy vui vui vì nghĩ rằng Ánh về sẽ có dịp bắt gặp lại đâu đó một vài hình ảnh cũ, một vài điều tưởng đã quên đi ngờ đâu vẫn còn đó. Cũng vì cứ sống mãi với những điều lật vạt, nhỏ nhắn như thế mà rốt cùng rồi chẳng muốn đi đâu.

Mưa lúc 18g15

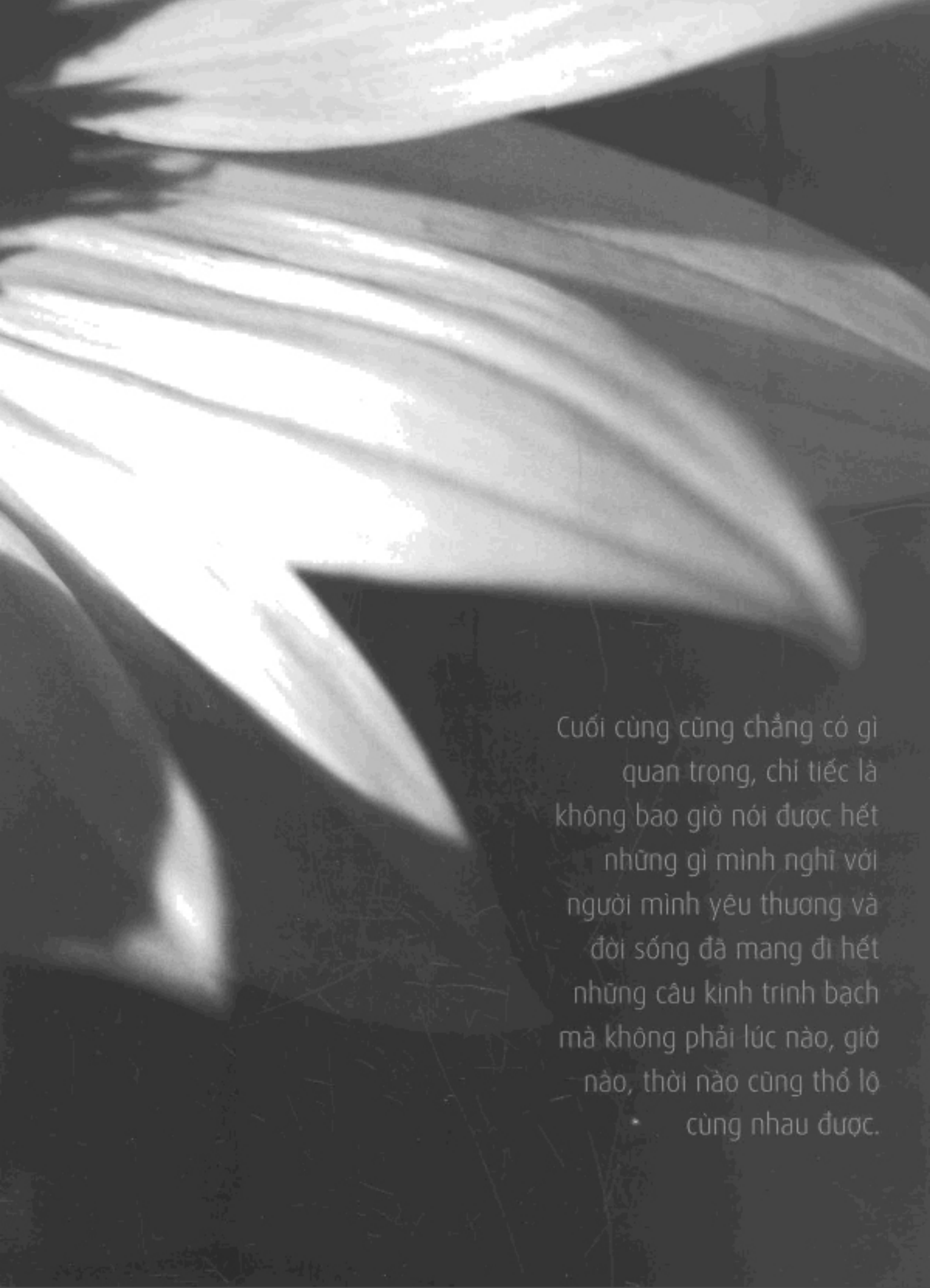
Ánh ơi,

Những ngày tháng bây giờ hình như không thuộc về anh nữa. Có nhiều lúc ngồi nghĩ lại anh thấy mình đã đánh mất quá nhiều dịp tốt để thực hiện một vài giấc mơ của mình. Chúng mình nói chung đã bỏ lỡ, đã đánh mất nhiều những giấc mộng mà bây giờ nghĩ lại có khi cũng cảm thấy đôi chút ngậm ngùi.

Đang mưa ngoài trời, mưa nặng, nhiều và có sấm sét. Anh đang ngồi uống rượu sake với người bạn ở Nhật về, cùng Tôn Thất Văn (họa sĩ), Lữ Quỳnh ở vườn treo nhà anh.

Cuối cùng cũng chẳng có gì quan trọng, chỉ tiếc là không bao giờ nói được hết những gì mình nghĩ với người mình yêu thương và đời sống đã mang đi hết những câu kinh trình bạch mà không phải lúc nào, giờ nào, thời nào cũng thổ lộ cùng nhau được.

Có một thời rất ngu si, mê muội. Có một thời rục rờ trí tuệ tình anh. Đã nhìn và thấy hết cuộc đời nhưng khi giác ngộ thì không còn cơ hội để lặp lại những ngôn ngữ chân thực, tình tuyến của mình nữa. Anh

Cuối cùng cũng chẳng có gì
quan trọng, chỉ tiếc là
không bao giờ nói được hết
những gì mình nghĩ với
người mình yêu thương và
đời sống đã mang đi hết
những câu kinh trình bạch
mà không phải lúc nào, giờ
nào, thời nào cũng thổ lộ
cùng nhau được.

không nuối tiếc cuộc đời mà chỉ vì yêu thương nó mà phải nói lại những lời đáng ra phải lãng quên.

Anh sẽ viết thư cho Ánh khi nhận được thư và cho đến bây giờ thú thực, anh chưa quên cái nhìn quay lại ở Paris ở bouche metro rue Monge quận 5 Paris một ngày tháng 6/1989.

Anh chúc Ánh bình an và dĩ nhiên chưa bao giờ không nhớ Ánh.

Thân ái,

Trịnh Công Sơn

Ánh nhớ ghi lại địa chỉ mới nhất.

***

21.1
1992

Dao Ánh thân mến,

Trong nỗi buồn riêng của mùa xuân này anh muốn chúc Ánh những điều vui mà Ánh sẽ tìm gặp đâu đó trong cuộc sống.

Vẫn hy vọng sẽ gặp lại Ánh rất gần đây.

Có gì vui buồn viết cho anh biết với.

Sẽ viết thư sau nghe

Anh.

Trịnh Công Sơn

21.1.1992

***

Ảnh bao anh viết thật dài cho Ảnh
nhưng những dòng chữ không thể dài
bằng nỗi nhớ được.

Nhớ Ảnh Tournesol cũng nhá!
Mơ đến
Trinh Cúc Sơn

Nỗi nhớ đã đi qua hết quãng đời dài
hơn hai mươi năm. Đi từ Huế lên Đà
Lạt về Sài Gòn và âm ỉ như một dòng
nước ngầm không quên lãng.

29.3
1993

Sài Gòn, 29/3/1993

Ánh ơi,

Mấy hôm nay Ánh gọi mà anh vắng thật là bậy và tiếc quá là không nói chuyện với nhau được. Máy ngày liền có những buổi nhạc anh phải giới thiệu, sau đó lại còn phải liên hoan ăn uống cho đến khuya mới về. Về giữa đêm nằm ngủ một mình lại nhớ những ngày ngắn ngủi và êm đềm đã qua. Có một cái gì đó như là giấc mộng, một thứ thực tại hầu như không có thực. Một dĩ vãng tưởng chừng sẽ mất hút mãi mãi bỗngưng còn đó, trở về như một hiện tại, như của ngày hôm nay. Tất cả những hình ảnh đó cứ trôi đi bẽnh bồng trong anh và cứ buộc anh phải cầm ly rượu lên để mà nhớ.

Anh gửi Ánh cái hộp laque đựng bijoux⁽¹¹⁸⁾. Đựng luôn trong đó nỗi nhớ của anh và nếu cần Ánh bỏ cả nỗi nhớ của Ánh vào đó.

Ánh bảo anh viết thật dài cho Ánh nhưng những dòng chữ không thể dài bằng nỗi nhớ được. Nỗi nhớ đã đi qua hết quãng đời dài hơn hai mươi năm. Đi từ Huế lên Đà Lạt về Sài Gòn và âm í như một dòng nước ngầm không quên lãng.

Nhớ Ánh Tournesol vô cùng nhớ.

Nhớ em

(118) Hộp sơn mài đựng nữ trang

Trịnh Công Sơn

27.5

1993

Sài Gòn, 27/5/1993

Ánh ơi,

Đã nhận thư và bande nhạc Ánh gửi. Rất vui và cảm ơn lắm. Tuy nhiên thư sao có vẻ trách móc buồn bã quá. Ánh phải tập luôn luôn giữ được lòng mình thanh thản. Phải xem mọi sự thật nhẹ nhàng. Phải biết đẩy lùi mọi thứ phiền muộn không cần thiết. Từ sau 75 anh đã tự luyện mình như vậy mới vượt qua được mọi thử thách. Anh thấy mọi điều trong đời đều là hư không cả. Cái có và cái không, cái được và cái mất cũng không thể nào giết chết linh hồn và đời sống tinh thần mình được. Chúng mình không còn trẻ nữa cho nên gặp nhau được lúc nào là phải sống hết và tận cùng từng giây phút đó. Anh cũng có gì cảm giác như Ánh vậy. Những tuần lễ gặp lại nhau ở đây gần như không thật. Có một cái gì đó rất hư ảo của một cõi đời nào đã xa lắm. Cái hiện tại đó nó trùng lẫn với quá khứ và vì thế nó gần gũi với giấc mộng.

Từ dạo Ánh đi trời Sài Gòn nắng nóng gần 40⁰. Chỉ mấy hôm nay mới có mưa lai rai. Cũng sắp mùa mưa rồi nhưng cái thời tiết khó chịu này không thể làm việc gì được. Mỗi ngày vẫn bạn bè ngồi với nhau quanh bàn rượu. Ánh đi rồi anh có vẽ thêm được mấy bức tranh nhưng cũng may đã bán hết. Ba bức cho Hongkong. Hai bức cho một collectionneur⁽¹¹⁹⁾ ở Sài Gòn. Nghe nói Ánh cũng có vẽ nhiều phải không? Thử chụp ảnh gửi về anh xem với.

Trình về một tuần rồi đi lại. Còn Tịnh và Tâm. Nửa tháng nữa Tịnh cũng đi. Lần tới Ánh về chắc anh đã có một cái nhà sàn mới làm lớn và dài thêm nối liền với nhà sàn cũ mà Ánh đã có ghé ở làng báo chí rồi.

Vợ chồng Tôn Thất Văn và Lữ Quỳnh gửi lời thăm Ánh. Cả Trịnh Cung nữa.

Ánh gắng vui chơi và thiêu trong mọi giờ khắc của cuộc sống. Bao giờ thu xếp được công việc ở Singapore thì nhớ cho anh biết. Chúc mỗi

(119) Nhà sưu tập tranh

ngày qua đi Ánh có được một niềm vui nhỏ. Nhớ viết thư cho anh.

Thương nhớ,

Trình Công Sơn

***

Sài Gòn, 20/8/1994

Ánh ơi,

Năm nay nhà bỗng vui vì mọi người về đông. Cả em cả cháu tất cả chín người. Thế rồi sau hai tháng lại rủ nhau biến mất. Sáng nay Trình về nữa. Chỉ còn lại Chuyết ở thêm hai ngày nữa. Và sáng thứ hai còn lại một mình. Như một mùa mưa đi qua vậy.

Mình vẫn làm việc bình thường, có lúc viết được nhiều có lúc vẽ liên tục rồi bỗng dưng ra lười không làm gì cả. Cứ thế mà ngày tháng trôi qua. Năm này nối năm kia chóng mặt. Và cứ phải buồn vì một cái gì đó như vừa bị đánh mất.

Thế nhưng phải quên để còn sống và làm việc. Không còn thì giờ để phung phí những ngày, đêm của đời vào chuyện không đâu.

Có Trình sang chắc Ánh cũng sẽ có bạn nhỏ để cùng đi chơi sau những giờ làm việc.

Sài Gòn đang sắp hết mùa mưa. Trời nóng quá.

24/8 này mình đi Bangkok và Hongkong chơi khoảng một tuần. Và đầu tháng 10 có thể đi Paris - Londres. Được mời đi chơi không phải làm việc gì cả. Nếu tiện có thể đi lại Canada thăm mọi người. Và dịp ấy biết đâu Ánh có thể bay sang được.

20.8
1994

Lên trả nợ người

Trình bày 7m 199

Blues-slow

Hai mươi năm xin trả nợ người - Trả nợ một
 Thời em đã bỏ ~~đi~~ Hai mươi năm xin trả nợ
 Tôi Trả nợ một đời em đã phụ tôi
 Em phụ tôi một thời bé dại Tho
 lại ra đi không nhớ gì tôi
 Tho lại ra đi quên hết tình
 Tôi Hai mươi năm em trả lại tôi
 Trả nợ một đời ra vẫy vẫy tay Hai mươi
 năm ~~đi~~ lại đây Trả nợ một đời ~~đi~~ vẫy
 vẫy
 mãi

Viết cho Trú,
 Đoàn mông 3 ở
 Xong 48 Kem 10 Sáng nỡ

Hội nhạc sĩ Việt Nam

Lời 2- Bao nhiêu năm
 Trả nợ một
 Bao nhiêu năm
 Trả nợ một

Refrain

Bao nhiêu năm
 Trả nợ một lá
 Hai mươi năm
 Nợ lại lên này

"Nỗi buồn x
 Tâm thần tôi"

Thanh quan ca

ĐCSM

nhẹ nhàng

Ca xé, Thanh Quan có nắng mai hồng có mây trên
... xa Thanh Quan có gió trăng vờn có chim trên
trời - bay qua chiều vắng cũ... một ngày qua nhanh Ngày qua không còn
rảnh rỗi... ... nhau khi xưa
thấy một niềm loay như mây trôi sinh viên không dài để chung vui lâu
đến nhìn - như lúc chưa quen Rồi xa xôi bóng...
gặp gặp... gần gặp lại từng nơi long cũ xa Thanh Quan có
gặp chân hồng Gót chân đi về vầng trăng soi ánh cũ.
Tóc mây bóng Tóc em đêm dài rất...
...mơ rạo rực lại

Gửi Anh

Nhớ không biết có chính xác không.
Lâu quá rồi, và lại chỉ hát một lần.
Hồi ấy ở Huế, có sữa và chuối và
lời. Thăm những bạn cũ của Anh trong
cố xá năm xưa. Nghĩ lại cũng vui và
bản thân. Thời gian là thế.
Nhớ phone nghe. Có vẻ chơi không?

Trình Long Sơn

11.1995

Hai mươi năm vui cạn lại đây
Trả nợ một thời môi vắng vòng môi

Mong là sẽ gặp lại, đi ăn, đi chơi như cuộc đời thông dong không âu lo không ngờ vực gì của thời cũ.

Gửi Ánh cái quà nhỏ cho vui. Nhớ chụp ảnh xem có vừa không.

Cố gắng vui và biết quên lãng để có thể tìm được sự thanh thản tuyệt đối trong lòng.

Hỷ về có gặp ở quán Tib cùng chồng con. Hẹn đi chơi mà cuối cùng không thực hiện được.

Hẹn sẽ gặp lại không ở đây thì cũng ở đâu đó nghe Ánh.

Trịnh Công Sơn

***

Dao Ánh ơi,

Uống một chút rượu trong đêm Noel và ngày đầu của Nouvel An.

***

Gửi Ánh

Nhớ không biết có chính xác không. Lâu quá rồi và lại chỉ hát một lần thời ấy rồi thôi. Có sửa vài chữ vài lời. Thăm những bạn cũ của Ánh trong cư xá năm xưa. Nghĩ lại cũng vui vui buồn buồn. Thời gian tẻ thật.

Nhớ phone nghe. Có về chơi không?

11/1995

***

11
1995

8.6
1996

Sài Gòn, 8/6/1996

Dao Ánh tournesol

Anh nhận được ảnh rất lạ và sơn dầu. Cảm ơn nhiều lắm.

Trước Tết đi Nhật gồm Osaka, Tokyo, Kyoto, Nara... vừa về lại phải đi Singapore. Một quá nên lần này, tháng 6, được mời đi Okinawa mà phải từ chối. Có lẽ để dành sức khỏe để đi Mỹ vào tháng 9, nói chuyện và hát ở ba đại học Harvard, MIT và New York University. Hy vọng nếu không có gì thay đổi thì sẽ gặp nhau bên đó trong năm nay.

Tháng này trong nhà gần như đông đủ. Có Thúy, Tâm, Ngân, Diệu, Trinh và Hà ở Sacramento sau bốn năm mới về. Chỉ thiếu Tịnh đang chuẩn bị move về Texas.

Sài Gòn đang vào mùa mưa, tuy nhiên vẫn nóng lắm. Suốt ngày chỉ ngồi trong phòng máy lạnh, uống rượu, và vẽ. Dự định làm một exhibition về portrait thiếu nữ vào cuối năm nay. Nếu có Ánh ở đây chắc cũng được vẽ vài cái.

Lâu nay có gì lạ không. Vẫn lái xe một mình và đến một pub nào đó uống một ly rượu phải không? Đời sống vẫn không có gì lạ cả. Chỉ mọc thêm nhiều hotel và building mới trong thành phố. Anh ít đi ra ngoài, một phần vì lười, một phần vì bụi bặm và tiếng ồn nhiều quá. Có viết thêm vài bài hát mới. Melodie có khuynh hướng về folk và lyrics thì có vẻ hơi thiên.

Có lẽ đến một lúc nào đó tâm hồn nó phải thiên một chút mới sống được.

Ánh vui không. Cái niềm vui tự bên trong mới quan trọng. Hãy gắng vui, vui và vui. Thân yêu.

Trịnh Công Sơn

Tiến thoái lưỡng nan

- Diu dặt

Trịnh Công Sơn 1998

Ch' thoái lưỡng nan đi... về... lên... dần

tôi ngẩng... xuống... tiến... thoái... lưỡng nan

bay... khắp... xứ... chốn... nơi... coi... xa

trên... phải... như... như... chiều... hôm... xưa...

Tiến... thoái... lưỡng nan... đi... về... lên...

Nhảy... xưa... lên... đến... không... biết... về...

về... tâm... cõi... ngộ... về... tâm... cõi...

Xa... xem... tôi... yêu... tôi... tìm... giải... mở

Xa... xem... tôi... yêu... tôi... tìm... lại... tôi... tiến

lưỡng nan đi... về... lên... dần

lên... dần... là... giọt... hư... không

Saigon 8.6.1996

Đạo Anh Tournesol

Anh nhân được ảnh rất lạ và sống nhiều lần.

Trước Tết đi Nhật gồm Osaka, Tokyo, Nara... về lại phải đi Singapore. Đến lần này, tháng 6, bắt đầu đi Okinawa chơi. Có lẽ để dành sức khỏe để đi Mỹ nói chuyện và hát ở 3 đại học Harvard, New York University. Hy vọng, nếu không có gì thì sẽ gặp nhau ở bên đó trong năm nay.

Hay nay trong nhà về gần nhà ông bà. Có Ngàn, Diệu, Trinh và Hà ở Sacramento đã về. Chỉ thiếu Tinh đang chuẩn bị move về gần đây vào mùa mưa, tuy nhiên vẫn đang chờ chỉ nghĩ trong phút giây lạnh, u ám.

Quê đình làm một exhibition về port vào cuối năm này. Nếu có Anh ở đây thì được vài cái.

Nay có gì lạ không. Vẫn lại xa một nơi một Pub nào đó kung một ly rượu phải vậy không có gì lạ cả. Chỉ mặc thêm vài building mới trong thành phố. Anh ít đi thêm vài lượt, một phen vì bài bạn viết quá. Có viết thêm vài bài hát mới. Một chút về folk và lyrics thì có vẻ hơi một lúc nào đó tâm hồn nó phải thiên về sống được.

Không. Cái niềm vui từ bên trong mới gọi là vui, vui và vui.

Thân yêu

Trịnh Công Sơn

6.11

1996

Sài Gòn, 6/11/1996

Dao Ánh ơi,

Nhân có anh Trịnh Cung qua gửi lời thăm Ánh. Lâu hoặc hơi lâu không có tin Ánh. Có vẻ như Ánh không có ý định về thăm lại Sài Gòn nữa phải không. Thời gian qua nhanh quá và hình như chúng ta không còn đủ thì giờ để trau chuốt lại kỉ niệm. Điều gì thích thì làm ngay vì đâu có nhiều thì giờ để tính toán thiệt hơn trong cuộc đời này nữa. Đúng không. Vui thì làm. Buồn thì thôi. Đừng tính toán quá vì điều đó chỉ làm mệt mỗi tâm trí mình.

Ánh như thế nào trong lúc này. Chắc vẫn còn thì giờ lái xe rong trong thành phố một mình phải không.

Vừa qua anh bị rhumatisme⁽¹²⁰⁾ kéo dài đến mấy tháng không làm được việc gì cả. Hơi chán nhưng rồi cũng tự thu xếp được.

Sài Gòn đang vẫn tiếp tục mưa và thậm chí mưa kéo dài từ giờ này sang giờ khác giống như Huế những ngày xưa. Nhất là mưa đêm dễ làm mình thức giấc, bật đèn ngồi dậy uống một ly rượu để thưởng thức cái thú ngồi một mình nhớ những chuyện không đâu.

Nhớ Ánh nhưng đôi khi gọi điện không tiện. Trinh, Tâm, Diệu và Tịnh đang ở đây. Cũng đi đi về về hoài như vậy. Đúng ra giờ này anh đang ở Mỹ nhưng vì mệt mỏi về rhumatisme nên dời lại sang năm. Và lại điều kiện ăn ở trong những gia đình người ta không thuận tiện cho lắm nên anh đang ngần ngại. Đôi hời một comfort như ở nhà không phải là điều dễ.

Ánh nhớ gọi nếu có thì giờ. Chúc Ánh vui và thịnh thoảng nếu có thì giờ uống vài ly rượu nhỏ. Affectueusement.⁽¹²¹⁾

Trịnh Công Sơn

(120) Bệnh thấp khớp

(121) Quén luyến, luyến nhớ

17.1
2001

From: trinhcongson <trinhcongson@tlnet.com.vn>
To: anhv@pocketmail.com <anhv@pocketmail.com>
Date: Wednesday, January 17, 2001 11:30 AM
Subject: Thư cho Dao Ánh

Dao Ánh,

Lâu quá không có tin tức gì của Ánh, không biết tình hình đời sống như thế nào?

Nhân năm mới chúc Ánh có được những niềm vui mới. Bao giờ thì có thể thu xếp về Việt Nam được? Vừa rồi đường lên cao đột ngột, mình phải vào bệnh viện, hiện đã về nhà chích thuốc, điều chỉnh lại lượng đường trong máu. Bao giờ đường ổn định thì mới tính đến chuyện đi xa được.

Trình về lại đây có kể lại chuyện ở lại nhà Ánh. Rất vui nghe nói Ánh sức khỏe bình thường mình cũng yên tâm. Càng sống, càng thấy có được một cuộc sống luôn luôn bình thường là điều may mắn lắm rồi. Cố gắng tìm niềm vui trong những điều nhỏ nhặt nhất để cảm thấy đời nhẹ nhàng hơn, thanh thản hơn.

Lâu nay có điều kiện đi du lịch đâu xa không? Có đầy đủ sức khỏe để đi được nơi này nơi nọ là quý lắm. Mình lúc này quá lười, nên chuyến đi xa không hề nghĩ đến.

Mong gặp lại Ánh ở Sài Gòn trong những ngày sắp tới.

Một lần nữa, chúc Ánh có được một cái tết thú vị, dù chỉ một mình hay với nhiều người.

PHỤ LỤC

Ngô Vũ Đạo Ánh - những năm
tuổi trẻ ở Huế

Chân dung Đào Anh
- Trình Công Sơn vẽ

Trong ngôi nhà ở Mỹ

Những lần gặp gỡ tại nhà
nhạc sĩ Trịnh Công Sơn

LỜI CẢM ƠN

Gia đình nhạc sĩ Trịnh Công Sơn chân thành cảm ơn

Ông bà Trịnh Hoàng Hai - Lê Hằng

Bác sĩ Nguyễn Xuân Thanh

Nhà thơ Nguyễn Duy

Nhà báo Nguyễn Trọng Chức

Ông Nguyễn Công Khế, Tập đoàn truyền thông Thanh Niên

Công ty truyền thông BHD

Ông Nguyễn Trung Trực và nhóm cộng tác viên tình nguyện

Đã góp sức cho sự ra đời của tập sách này.

Trịnh Công Sơn - Thư tình gửi một người / Gia đình nhạc sĩ Trịnh Công Sơn
Nhà xuất bản Trẻ hợp tác với gia đình nhạc sĩ Trịnh Công Sơn xuất bản tập sách này.

Trịnh Công Sơn, 1939 - 2001

Thư tình gửi một người / Trịnh Công Sơn ; h.d. Nguyễn Duy, Nguyễn Trọng Chức. -
T.P. Hồ Chí Minh : Trẻ, 2011.

340 tr. ; 29cm.

1. Trịnh Công Sơn, 1939-2001 – Tiêu sử. 2. Thư từ. 3. Thư tình – Việt Nam. 4. Nhạc sĩ – Việt Nam. I. Nguyễn Duy h.d. II. Nguyễn Trọng Chức h.d.

780.92 – dc 22

T832-S70

Chịu trách nhiệm xuất bản
Nguyễn Minh Nhựt

Biên tập
Phạm Sỹ Sáu

Hiệu đính
Nguyễn Duy
Nguyễn Trọng Chức

Sửa bản in
Nguyễn Lục

Thiết kế mỹ thuật
Mai Quế Vũ

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

161B Lý Chính Thắng - Quận 3 - Thành phố Hồ Chí Minh
ĐT: 39316289 - 39316211 - 38465595 - 38465596 - 39350973
Fax: 84.8.38437450 - E-mail: nxbtre@hcm.vnn.vn
Website: <http://www.nxbtre.com.vn>

CHI NHÁNH NHÀ XUẤT BẢN TRẺ TẠI HÀ NỘI

Phòng 602, Số 209 Giang Võ, P. Cát Linh, Q. Đống Đa, Hà Nội
Điện thoại: 04.37734544
Fax: 04.35123395
E-mail: chinhanh@nxbtre.com.vn

In 3.000 cuốn, khổ 23 x 29 cm tại Công ty in Báo Nhân Dân.

Giấy phép xuất bản số 179-2011/CXB/03-46/Trẻ. Quyết định xuất bản số 180A/QĐ-Trẻ, ngày 21/3/2011.

In xong và nộp lưu chiểu quý II năm 2011.

ISBN 978-604-1-
TCS Thư tỉnh gủ
8 934974 1
Giá 600.0